

# Σοφοκλή: Φιλοκτήτης

## Η Υπόθεση του έργου

Το έργο αυτό συνετέθη από τον Σοφοκλή όταν ήδη βρισκόταν κοντά στο ενενηκοστό έτος της ηλικίας του το 409π.Χ. Η υπόθεση βασίζεται πάνω σε δυο κάπως διαφορετικές πληροφορίες. Στην ‘Ιλιάδα’ ο Φιλοκτήτης φέρεται να εγκαταλείπεται από τους Έλληνες στην Λήμνο λόγω σοβαρού τραυματισμού του από δάγκωμα φιδιού στο πόδι του (Ιλ.2,718-723). Στα ‘Κύπρια Έπη’ υπάρχει μία διαφορετική εξήγηση· οι Έλληνες καθ’ οδόν για την Τροία είχαν σταθμεύσει στην Τένεδο για να κάνουν θυσίες, κι εκεί τραυματίστηκε ο Φιλοκτήτης στο πόδι από δάγκωμα φιδιού με αποτέλεσμα να τον μεταφέρουν στην Λήμνο όπου και τον εγκατέλειψαν.

Σύμφωνα τώρα πάλι με μία μαρτυρία του ‘Επικού Κύκλου’ στην διάρκεια της πολυετούς και ατελέσφορης πολιορκίας της Τροίας κάποια στιγμή έπεσε στα χέρια του Οδυσσέα ο μάντης Έλενος από την Τροία, ο οποίος αναγκάστηκε να του αποκαλύψει το μεγάλο μυστικό: ‘η Τροία δεν επρόκειτο να καταληφθεί, αν δεν επέστρεφε ο Φιλοκτήτης στον Ελληνικό στρατεύμα, ή τουλάχιστον το υπέρ-όπλο που κρατούσε στα χέρια του, και δεν ήταν άλλο από ένα τόξο που του είχε χαρίσει ο Ηρακλής λίγο πριν πεθάνει. Έτσι οι αρχηγοί του Ελληνικού στρατεύματος δίνουν την εντολή στον Οδυσσέα να μεταβεί στην Λήμνο και να φέρει οπωσδήποτε πίσω τον Φιλοκτήτη, ή τουλάχιστον αν εκείνος αρνηθεί, το τόξο του. Ο Οδυσσέας αναχωρεί έχοντας μαζί του τον γιο του σκοτωμένου πλέον Αχιλλέα, τον Νεοπτόλεμο. Γύρω από τον χαρακτήρα αυτών των τριών ανδρών, Φιλοκτήτη, Νεοπτόλεμου και Οδυσσέα, θα πλεχθεί η υπόθεση της τραγωδίας αυτής έχοντας στο κέντρο το τόξο του Φιλοκτήτη.

Η ιστορία με αυτό το υπέρ-όπλο του Φιλοκτήτη, το οποίο γίνεται εξ άλλου και η αφορμή για την πλοκή της υποθέσεως, έχει ως εξής: Ο Ηρακλής κάποτε σκότωσε τον Κένταυρο ‘Νέσσο’, γιατί εκείνος επιτέθηκε με ερωτικές διαθέσεις στην δεύτερη γυναίκα του Ηρακλή, στην Δηιάνειρα· αν και ο Ηρακλής βρισκόταν σε μεγάλη απόσταση από το σημείο στο οποίο γινόταν εκείνη η ερωτική επίθεση, εν τούτοις κάνοντας χρήση του ‘μαγικού’ τόξου που είχε στην κατοχή του βρήκε τον στόχο και σκότωσε τον Νέσσο. Ο Νέσσος πεθαίνοντας, επειδή ήθελε να εκδικηθεί τον Ηρακλή, είπε στην Δηιάνειρα που βρισκόταν ακόμη κοντά του, να μαζέψει λίγο από το αίμα του, κι αν κάποτε διεπίστωνε ότι ο Ηρακλής την απατούσε, ή ότι μείωνε το ενδιαφέρον του γι’ αυτήν, να βάψει τον χιτώνα του μ’ αυτό το αίμα, κι από τότε θα τον έχει πάντοτε κοντά της. Εκείνη τον πίστεψε και κρυφά από τον Ηρακλή συνέλεξε λίγο από το αίμα του Νέσσου. Όταν αργότερα κάποια στιγμή η Δηιάνειρα διεπίστωσε ότι ο Ηρακλής έστρεφε το ενδιαφέρον του προς μία άλλη γυναίκα, την Ιόλη, τότε εκτελώντας την συνταγή του Νέσσου βάφει με το αίμα εκείνου τον χιτώνα του Ηρακλή και του τον δίνει να τον φορέσει. Το αίμα όμως ήταν μολυσμένο και μόλις ο ήρωας φόρεσε τον χιτώνα, άρχισε να νοιώθει ένα φοβερό κάψιμο στο δέρμα του χωρίς να μπορεί να βγάλει τον χιτώνα από επάνω του. Το δέρμα του έλιωνε και ο ίδιος αιμορραγούσε· ο θάνατός του ήταν σίγουρος, αλλά αυτό που τον ένοιαζε εκείνη την στιγμή περισσότερο ήταν οι φριχτοί και ανυπόφοροι πόνοι που του προξενούσε ο βαμμένος με το αίμα του Νέσσου χιτώνας που φορούσε και δεν μπορούσε να βγάλει από πάνω του. Ακολουθώντας μια εντολή του μαντείου των Δελφών ανέβηκε στην Οίτη και μάζεψε ξύλα για να καεί το σώμα του εκεί επάνω, γιατί μόνο έτσι θα απαλλασσόταν από του πόνους. Ο γιός του, ο Ύλλος, αρνήθηκε να βάλει την φωτιά για να κάψει τον πατέρα του, κι έτσι ο Ηρακλής παρέμενε μέσα στους πόνους. Τότε εμφανίστηκε ο Φιλοκτήτης, ο οποίος επειδή λυπήθηκε τον Ηρακλή, του ικανοποίησε το αίτημα και πήρε ως αντάλλαγμα το τόξο του Ηρακλή.

Το έργο ξεκινά με τον ‘Πρόλογο’, στον οποίον εμφανίζονται ο Νεοπτόλεμος με τον Οδυσσέα να έχουν φτάσει στον νησί της Λήμνου και να αναζητούν τον Φιλοκτήτη στην σπηλιά όπου τον εγκατέλειψαν πριν πολλά

χρόνια. Βέβαια ο Οδυσσέας γνώριζε ότι ο Φιλοκτήτης δεν θα ήταν ιδιαιτέρως πρόθυμος να έρθει 'τόρα' στην Τροία, όταν οι ίδιοι τον εγκατέλειψαν αβοήθητο στον νησί ολομόναχο. Γι' αυτό έχει καταστρώσει ένα δόλιο σχέδιο, το οποίο αποκαλύπτει τώρα στον Νεοπτόλεμο: ο Νεοπτόλεμος θα πάει μόνος του να συναντήσει τον Φιλοκτήτη και θα υποκριθεί τον δήθεν στενοχωρημένο και πικραμένο με την συμπεριφορά των Ελλήνων στην Τροία. Ο λόγος της στενοχωρίας του και της πικρίας του θα είναι πως ενώ του υποσχέθηκαν, όταν τον έφεραν από την Σκύρο στην Τροία μετά τον θάνατο του πατέρα του, του Αχιλλέα, ότι θα του δώσουν τον οπλισμό εκείνου, τελικά τον έδωσαν στον Οδυσσέα. Επίσης παροτρύνει τον Νεοπτόλεμο να κατηγορήσει στον Φιλοκτήτη τον ίδιον, τον Οδυσσέα, ώστε να φανεί όσο γίνεται πιο πειστικός. Όλο το σχέδιο βασίζεται πάνω στην λογική ότι ο Νεοπτόλεμος με την συμπεριφορά του θα αποσπάσει την εμπιστοσύνη του δυστυχούς Φιλοκτήτη, προκειμένου να του αποσπάσουν το τόξο του Ηρακλή.

Ο Νεοπτόλεμος, παρά τις αντιρρήσεις που έχει να υποδυθεί ένα τέτοιο ρόλο απατεώνα, εν τούτοις τελικά δέχεται μη έχοντας άλλη επιλογή. Πλησιάζει μόνος του τον Φιλοκτήτη και του λέει όλα αυτά που του είχε πει ο Οδυσσέας, ότι δηλ. είναι πληγωμένος με την συμπεριφορά των Ελλήνων απέναντί του, και ότι έχει αποφασίσει να επιστρέψει τώρα στην Ελλάδα· απλώς στάθμευσε τώρα για λίγο στην Λήμνο. Τότε ο δυστυχής Φιλοκτήτης όντας μέσα στην αναπηρία του νοιώθει απέραντη χαρά στην ιδέα ότι ο Νεοπτόλεμος θα τον πάρει μαζί του στην Ελλάδα, ώστε να δει τον τόπο του για τελευταία φορά πριν πεθάνει. Αρχικά ο Νεοπτόλεμος αρνείται – έτσι ήταν το σχέδιο – αλλά τελικά προσποιείται ότι δέχεται.

Τότε ακριβώς μπαίνει σε ενέργεια το δεύτερο μέρος του σχεδίου του Οδυσσέα· στέλνει ένα δικό του άνθρωπο, ο οποίος προσποιείται ένα δήθεν περαστικό έμπορο ταξιδιώτη από την Τροία. Αυτός πλησιάζει τον Νεοπτόλεμο και τον Φιλοκτήτη και τους ενημερώνει πως δήθεν όταν ήταν πριν λίγες μέρες στην Τροία, άκουσε ότι ο Οδυσσέας με τον Διομήδη ετοιμάζονταν να έρθουν εδώ στην Λήμνο, για να εκβιάσουν τον Φιλοκτήτη ή να τους ακολουθήσει ο ίδιος στην Τροία, ή τουλάχιστον να τους παραδώσει τον οπλισμό του, γιατί μόνο μ' αυτό θα καταληφθεί η Τροία. Όταν ο Φιλοκτήτης ακούει αυτό το σχέδιο από τον αυτόν τον δήθεν ταξιδιώτη, τότε επειδή έχει ήδη νοιώσει μία συμπάθεια προς τον Φιλοκτήτη, εμπιστεύεται σ' αυτόν το τόξο του.

Νεοπτόλεμος και Φιλοκτήτης ξεκινούν για να πάνε στο πλοίο με το οποίο υποτίθεται ότι θα φύγει ο Νεοπτόλεμος για την Σκύρο και θα πάρει μαζί του τον Φιλοκτήτη. Όμως τότε η πληγή στο πόδι του Φιλοκτήτη χειροτερεύει χάνοντας μάλιστα τις αισθήσεις του. Όταν τις ανακτά, ο Νεοπτόλεμος έχοντας νοιώσει άσχημα που ξεγέλασε ένα τόσο δυστυχισμένο άνθρωπο, αποφασίζει να του αποκαλύψει όλη την αλήθεια. Ο Φιλοκτήτης έχοντας πλέον μάθει τα πάντα νοιώθει προδομένος για δεύτερη φορά και εκλιπαρεί τον Νεοπτόλεμο να του επιστρέψει το τόξο του. Εκείνος αρχικά αρνείται, αλλά κατόπιν φαίνεται έτοιμος να υποχωρήσει. Τότε ακριβώς κάνει την εμφάνισή του ο Οδυσσέας, ο οποίος ξεκαθαρίζει στον Φιλοκτήτη πως έχει δυο επιλογές, ή να έρθει οικειοθελώς στην Τροία, ειδάλλως θα τον οδηγήσει εκεί με την βία, γιατί αυτές είναι οι εντολές που έχει από τους ανωτέρους του. Βέβαια τώρα το τόξο το κρατεί στα χέρια του ο Νεοπτόλεμος, οπότε μια λύση θα ήταν να φύγουν χωρίς τον Φιλοκτήτη· και τελικά αυτό ακριβώς κάνουν. Όμως καθ' οδόν για το πλοίο τους ο Νεοπτόλεμος αλλάζει γνώμη λυπούμενος τον δυστυχή Φιλοκτήτη που τον εγκαταλείπουν τώρα για δεύτερη φορά και χωρίς μάλιστα τον οπλισμό του. Έτσι επιστρέφει πίσω στην σπηλιά και δίνει στον Φιλοκτήτη το τόξο του. Με την πράξη του αυτήν ξανακερδίζει πάλι της εμπιστοσύνη του Φιλοκτήτη και προσπαθεί τώρα με ένα λόγο ειλικρινή και φιλικό να τον πείσει να αλλάξει γνώμη και να τους ακολουθήσει επιτέλους στην Τροία παύοντας να είναι μόνος του εδώ και εγκαταλελειμμένος. Όμως ο Φιλοκτήτης είναι ανένδοτος, και μάλιστα ζητεί από τον Νεοπτόλεμο να τηρήσει την υπόσχεσή του και να τον πάει στην Ελλάδα. Ο Νεοπτόλεμος λυγίζει εμπρός στην επιθυμία αυτού του μάλλον ετοιμοθάνατου ανθρώπου και αποφασίζει να του κάνει την χάρη. Ενώ βαδίζουν όμως για το πλοίο που θα τους μεταφέρει πλέον στην Ελλάδα, τότε εμφανίζεται ο Ηρακλής και καλεί τον Φιλοκτήτη να κάμψει τους δισταγμούς του και να ακολουθήσει τους δυο ήρωες στην Τροία, γιατί μόνο έτσι θα τερματιστεί ο δεκαετής πόλεμος. Ο Φιλοκτήτης εμπρός στην επιθυμία του ανθρώπου που του δώρισε το τόξο που τώρα έχει, αλλάζει τελικά γνώμη και αποχαιρετώντας τον τόπου που έζησε για χρόνια μόνος του ετοιμάζεται να φύγει μαζί με τους άλλους δυο για την Τροία.

## ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ & ΣΧΟΛΙΑ

### ΠΡΟΛΟΓΟΣ

- ΟΔ. Αυτή εδώ λοιπόν είναι η ακρογιαλιά της χώρας αυτής που κυκλώνεται από παντού από θάλασσα, της Αήμνου, που είναι απάτητη από ανθρώπους και ακατοίκητη, όπου, εσύ που εκπαιδεύθηκες από ένα πατέρα που ήταν ο καλύτερος ανάμεσα στους Έλληνες, Νεοπτόλεμε, παιδί του Αχιλλέα, αυτόν που κατάγεται από την Μηλίδα
- τον γιο του Ποίαντα άφησα κάποτε, 5  
διότι διατάχθηκα από τους άρχοντες να το κάνω αυτό,  
ο οποίος έσταζε στο πόδι του εξ αιτίας μιας αρρώστιας που τον κατέτρωγε.  
Όταν σε μας ούτε σπονδή ούτε θυσία αγρίων ζώων  
ήταν δυνατόν να ακουμπήσουμε με τον να είμαστε σε ηρεμία, αλλά εκείνος με άγριες  
κακές εκφράσεις γέμιζε συνεχώς ολόκληρο το στράτευμα, 10  
με το βογγίζει και να διαμαρτύρεται. Όμως τι νόημα έχει αυτά  
να τα λέω; Η χρονική αυτή στιγμή δεν προσφέρεται για μακροσκελείς ομιλίες,  
για να μη μάθει αυτός ότι εγώ έχω φτάσει εδώ και καταστρέψω όλο  
το τέχνασμα με το οποίο πιστεύω ότι θα τον πάρω μαζί μου αυτόν.  
Όμως δική σου δουλειά είναι να φέρεις εις πέρας όλα τα υπόλοιπα, 15  
δηλ. να διαπιστώσεις σε ποιο μέρος εδώ βρίσκεται η σπηλιά με τις δυο εισόδους  
τέτοιας μορφής, στην οποίαν στην διάρκεια του χειμώνα δυο τρόποι προσηλιακοί  
για κάθισμα υπάρχουν, ενώ στην διάρκεια του καλοκαιριού τον ύπνο  
στέλνει μια αύρα μέσα από αυτήν την διάτρητη κατοικία.  
Και λίγο πιο κάτω στην αριστερή πλευρά είναι δυνατόν 20  
να δεις μια πηγή πόσιμον νερού, αν βέβαια παραμένει ακέραιη.  
Αφού μου πλησιάσεις αυτά χωρίς θόρυβο, δείξε αν αυτά καταλαμβάνουν  
ένα επίσης χώρο κοντά σ' αυτόν εδώ, ή αν βρίσκονται σ' άλλο σημείο,  
έτσι ώστε εσύ να πληροφορηθείς τις υπόλοιπες λεπτομέρειες του σχεδίου,  
κι εγώ να σου τα αποκαλύψω, και για να προχωρήσουν αυτές μαζί από κοινού και από τους δυο μας 25

### ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ

- Οδυσσεά, βασιλιά, λες μια εργασία που δεν είναι πολύ μακρινή.  
Νομίζω ότι βλέπω την σπηλιά την οποίαν ανέφερες.
- ΟΔ. Είναι ψηλά ή χαμηλά; Γιατί εγώ δεν έχω αντίληψη.
- ΝΕ. Αυτή εδώ επάνω, και δεν υπάρχει αποτύπωμα καμιάς πατημασιάς.
- ΟΔ. Πρόσεχε μήπως βρίσκεται γερμένος στην ώρα του ύπνου. 30
- ΝΕ. Βλέπω την κατοικία του άδεια χωρίς κανένα άνθρωπο.
- ΟΔ. Και δεν υπάρχουν μέσα προμήθειες τέτοιες που να δημιουργούν την κατοικία;
- ΝΕ. Υπάρχει ένα φύλλωμα που έχει κατακάσει από πάτημα από κάποιον σαν που μένει μέσα.
- ΟΔ. Κι όλα τα άλλα σημεία είναι χωρίς ενδείξεις, και δεν υπάρχει τίποτε άλλο κάτω από την στέγη;
- ΝΕ. Ένα ποτήρι από ακατέργαστο ξύλο, από κάποιον κακό τεχνίτη 35

- κατασκευασμένο, αλλά και συγχρόνως εδώ προσανάμματα.
- ΟΔ. Εκείνου δείχνεις πως είναι αυτή εδώ η περιουσία.
- ΝΕ. Αχ! Κι αυτά εξ άλλου ζεσταίνονται εδώ μέσα  
τα κουρέλια, επηρεασμένα από κάποια βαριά ασθένεια.
- ΟΔ. Σίγουρα ο άνδρας αυτός κατοικεί σ' αυτήν εδώ την περιοχή, 40  
και δεν βρίσκεται κάπου μακριά. Πώς είναι δυνατόν ένας άνδρας που ασθενεί  
εξ αιτίας μιας παλιάς πληγής να πηγαίνει το πόδι του μακριά;  
Αλλά ή έχει βγει έξω με σκοπό να πορευθεί για τροφή,  
ή για κάποιο φυτό αν έμαθε κάπου κάποιο ότι διώχνει τον πόνο.  
Έτσι λοιπόν αυτόν εδώ στείλε τον να επιτηρήσει, 45  
μήπως και πλησιάσει κρυφά από εμένα· γιατί είναι δυνατόν πιο πολύ  
εκείνος να με πιάσει παρά όλοι οι Έλληνες να τον συλλάβουν.
- ΝΕ. Ωραία λοιπόν, αυτός και έρχεται, αλλά και θα φυλάξει την διάβαση,  
κι εσύ αν χρειάζεσαι κάτι, λέγε το με μια δεύτερη ομιλία.
- ΟΔ. Γιε του Αχιλλέα, πρέπει εσύ για τους λόγους για τους οποίους έχεις έρθει εδώ, 50  
να είσαι γενναίος, όχι μόνο ως προς το σώμα,  
αλλά αν κάτι καινούργιο απ' αυτά τα οποία δεν άκουσες προηγουμένως,  
τώρα ακούσεις, να υπηρετήσεις εκείνους στους οποίους ως υπηρέτης βρίσκεσαι εδώ.
- ΝΕ. Ποιο είναι το πρόσταγμά σου; ΟΔ. Πρέπει εσύ του Φιλοκτήτη 55  
την σκέψη να την εξαπατήσεις εκφραζόμενος με λόγια.  
Όταν σε ρωτά και ποιος είσαι και από πού έρχεσαι,  
να του λες “παιδί του Αχιλλέα”· αυτό εδώ δεν πρέπει να το αποκρύψεις·  
“και ότι ταξιδεύεις με πλοίο προς την πατρίδα σου, αφού άφησες το ναυτικό  
στρατόπεδο των Ελλήνων, μετά από μία μεγάλη έχθρα που ανέπτυξες εκεί,  
οι οποίοι αν και έστειλαν και σε κάλεσαν με ικεσίες να έρθεις από την πατρίδα σου, 60  
επειδή θεωρούσαν ότι αυτή ήταν μοναδική για την άλωση της Τροίας,  
δεν θεώρησαν εσένα άξιο για τα όπλα του Αχιλλέα  
δηλ. να τα δώσουν σε εσένα όταν ήρθες εδώ, ποίους τα ζητούσες δικαιωματικά,  
αλλά αντιθέτως αυτά τα παρέδωσαν στον Οδυσσέα”· λέγοντας όσες είναι δυνατόν  
να θέλεις εναντίον μου κακολογίες στον μεγαλύτερο βαθμό. 65  
Κανένα απ' αυτά εδώ δεν μου προκαλεί λύπη. Αν όμως αντιθέτως δεν τα κάνεις  
αυτά εδώ, θα προκαλέσεις θλίψη σ' όλους τους Έλληνες.  
Διότι αν δεν πάρουμε το τόξο αυτού εδώ,  
δεν σου είναι δυνατόν να κυριεύσεις εσύ την πεδιάδα του Δαρδάνου.  
Και όσον αφορά το γεγονός ότι δεν είναι σε μένα, αλλά αντιθέτως σε σένα η προφορική επικοινωνία 70  
αξιόπιστη και εξασφαλισμένη, μάθε το.  
Διότι εσύ έφτασες εδώ χωρίς να έχεις δώσει όρκο σε κανένα  
κι ούτε επειδή σε εξανάγκασαν, κι ούτε πάλι ήσουν μέρος της πρώτης ναυτικής αποστολής,  
κι εγώ εξ άλλου δεν αρνούμαι τίποτε από αυτά εδώ.  
Έτσι λοιπόν αν με αντιληφθεί εμένα, ενώ ακόμη έχει υπό την κατοχή του το τόξο, 75  
τότε είμαι χαμένος, και θα καταστρέψω συγχρόνως κι εσένα, αφού είμαι μαζί σου.  
Όμως αυτό εδώ πρέπει να επινοηθεί, κλέφτης

- να γίνεις των ανίκητων όπλων.  
Ξέρω καλά, παιδί μου, εσένα εκ καταγωγής να μην έχεις γεννηθεί  
ώστε να λες τέτοιου είδους πράγματα, ούτε να μηχανεύεσαι απάτες. 80  
Αλλά όμως η κατάκτηση της νίκης είναι μια ευχάριστη κατάκτηση για να την αποκτήσει κάποιος,  
δείξε τόλμη· πάλι στο μέλλον θα αποδειχθούμε δίκαιοι.  
Τώρα όμως για ένα σύντομο χρονικό διάστημα μέσα στην ημέρα, που ναι είναι απρεπές,  
παραχώρησέ μου τον εαυτό σου, και κατόπιν για όλο το υπόλοιπο χρονικό διάστημα  
να έχεις που θα αποκαλείσαι ως ο πιο ευυπόληπτος ανάμεσα σ' όλους τους ανθρώπους. 85
- ΝΕ. Εγώ όμως όσους λόγους πονάω ακούγοντάς τους,  
γιε του Λαέρτη, αυτούς ακριβώς μισώ ιδιαίτέρως και να κάνω πράξη.  
Διότι δεν είναι καθόλου ο χαρακτήρας μου ώστε να ενεργώ με βάση κακές μεθόδους,  
ούτε εγώ ο ίδιος, αλλά ούτε κι εκείνος που, όπως ισχυρίζονται, με γέννησε.  
Αντιθέτως είμαι έτοιμος να οδηγήσω αυτόν τον άνδρα με την βία, 90  
αλλά όχι με απάτες· διότι αποκλείεται εκείνος βασιζόμενος στο ένα του πόδι  
να καταβάλει εμάς αυτούς εδώ ασκώντας βία.  
Επειδή πράγματι έχω σταλεί ως συνεργάτης δικός σου, διστάζω  
να αποκληθώ προδότης· επί πλέον θέλω, βασιλιά, με σωστό τρόπο  
ενεργώντας να αποτύχω περισσότερο, παρά να κατάγω μια νίκη με κακές μεθόδους. 95
- ΟΔ. Ω παιδί ενός γενναίου άνδρα! κι εγώ ο ίδιος όταν κάποτε ήμουν νέος  
είχα λίγες κουβέντες, αλλά τα χέρια μου έκαναν πολλά πράγματα.  
Τώρα όμως έχοντας μπει στην ηλικία της αυτοκριτικής βλέπω ότι στους ανθρώπους  
η ομιλία, κι όχι οι πράξεις γίνονται οδηγοί για το κάθε τι.
- ΝΕ. Μα τι άλλο με παρότρυνες από το να πω ψέματα; 100
- ΟΔ. Σε καλώ να πιάσεις τον Φιλοκτήτη με κόλπο.
- ΝΕ. Και γιατί πρέπει πιο πολύ με απάτη να τον οδηγήσω, παρά με το να τον πείσω;
- ΟΔ. Αποκλείεται να πειστεί. Αλλά και με την βία δεν είναι δυνατόν να τον πιάσεις.
- ΝΕ. Έχει λοιπόν μια τόσο μεγάλη πεποίθηση στην δύναμή του;
- ΟΔ. Διαθέτει βέλη τα οποία δεν χάνουν τον στόχο και στέλνουν τον θάνατο. 105
- ΝΕ. Δεν είναι λοιπόν μεγάλο τόλμημα, ώστε ούτε καν να έρθει κανείς σε επαφή μαζί του;
- ΟΔ. Όχι, εκτός κι αν κάποιος τον πιάσει με απάτη, όπως εγώ προτείνω.
- ΝΕ. Δεν νομίζεις ότι είναι απαράδεκτο να λέει κάποιος τα ψέματα;
- ΟΔ. Όχι, αν το ψέμα εξασφαλίζει την σωτηρία.
- ΝΕ. Και με ποιο πρόσωπο ένας κάποιος θα τολμήσει να διαλαλήσει τέτοιου είδους λόγια; 110
- ΟΔ. Όταν κάνεις κάτι με σκοπό την νίκη, τότε δεν πρέπει να διστάζεις.
- ΝΕ. Και τι κερδίζω εγώ να πάει αυτός στην Τροία;
- ΟΔ. Αυτό το τόξο θα κυριεύσει από μόνο του την Τροία.
- ΝΕ. Άρα δηλ. δεν είμαι εγώ εκείνος που εκπορθεί, όπως λέγατε εσείς;
- ΟΔ. Ούτε εσύ θα μπορούσες δίχως αυτό το τόξο, ούτε εκείνο χωρίς εσένα. 115
- ΝΕ. Τότε λοιπόν είναι δυνατόν να αναζητηθεί αυτό, αν όντως έτσι έχει η κατάσταση.
- ΟΔ. Αυτό αν έτσι το επιτύχεις, τότε φέρνεις μαζί σου δυο δώρα.
- ΝΕ. Ποια; Διότι αν μάθω, τότε δεν είναι δυνατόν να αρνηθώ την πραγματοποίηση αυτήν.
- ΟΔ. Αλλά και συγχρόνως μπορεί να έχεις αποκληθεί και σοφός και γενναίος.

- ΝΕ. *Ας γίνει· θα αναλάβω δράση παραβλέποντας κάθε είδους ντροπή.* 120
- ΟΔ. *Όντως θυμάσαι λοιπόν αυτές τις εντολές που σου έδωσα;*
- ΝΕ. *Να είσαι σίγουρος, αφού μια και καλή συμφώνησα.*
- ΟΔ. *Εσύ λοιπόν τώρα μείνε εδώ και υποδέξου εκείνον,  
ενώ εγώ θα φύγω, για να μη φανώ ότι είμαι εδώ,  
και αυτόν εδώ τον παρατηρητή θα τον στείλω πάλι πίσω στο πλοίο.* 125
- Και εδώ, αν μου δώσετε την εντύπωση ότι για κάποιο από το χρονικό διάστημα  
καθυστερείτε, αμέσως θα τον στείλω πάλι  
αυτόν εδώ τον άνδρα, με συμπεριφορά ναυτικού εμπόρου  
αφού μεταμφιέσω την εμφάνισή του, για να σταθεί δίπλα μας η μυστικότητα.  
Έτσι λοιπόν, παιδί μου, όταν εκείνος θα μιλάει με επιδέξιο τρόπο,* 130
- εσύ να δέχεσαι από αυτά τα λόγια που εκείνος θα λέει συνεχώς, αυτά που σε εξυπηρετούν.  
Εγώ τώρα θα κατευθυνθώ προς το πλοίο, έχοντας αφήσει αυτές τις υποθέσεις στα χέρια σου.  
Και μας μακάρι να μας καθοδηγήσει εμάς ο Ερμής, ο οποίος μας στέλνει, ο θεός των τεχνασμάτων,  
αλλά και η Αθηνά η Νίκη, η προστάτις της πόλεως, η οποία πάντοτε με σώζει.*

- 1-25. Ένας από τους πιο εκτενείς μονολόγους σε ‘Προλόγους’. Ο Οδυσσέας μόλις έχει αποβιβαστεί στην ακτή εκείνη όπου πριν από δέκα χρόνια είχαν εγκαταλείψει οι Έλληνες καθ’ οδόν για την Τροία τον Φιλοκτήτη, και κανείς εκ τότε δεν σκέφτηκε αν ζει ή αν έχει πεθάνει. Συνοδεύεται από τον Νεοπτόλεμο, αλλά και από ένα ακόμη δικό του έμπιστο ακόλουθο, στον οποίον αργότερα θα αναθέσει μία ειδική αποστολή.
2. «ἄστιπτος οὐδ’ οἰκουμένη»: παραμένει ασαφές αν στην αντίληψη του Σοφοκλή ‘απάτητο και ακατοίκητο’ ήταν μόνο εκείνο το σημείο όπου ζούσε για χρόνια μόνος του ο Φιλοκτήτης, ή αν ‘απάτητο και ακατοίκητο’ ήταν όλο το νησί της Λήμνου. Πάντως μέσα στην τραγωδία αυτήν δεν υπάρχει ο παραμικρός υπαινιγμός ότι το νησί είναι κατοικημένο. Αντιθέτως ο Αισχύλος και ο Ευριπίδης έμειναν πιστοί στην επική παράδοση, σύμφωνα με την οποίαν η Λήμνος την εποχή εκείνη κατοικείτο και βασιλιάς ήταν ο ‘Εϋηνος’, ο γιος του Ιάσονα και της Ύπιπύλης (Ιλ.7,467). Γι’ αυτό και στον δικό τους ‘Φιλοκτήτη’ ο ‘Χορός’ αποτελείτο από Λημνίους κατοίκους, κι έτσι δεν έπειθε η άποψη ότι ο Φιλοκτήτης ήταν για δέκα χρόνια ολομόναχος στο νησί. Προφανώς ο Σοφοκλής θέλησε να αποφύγει αυτήν την δυσκολία και να παρουσιάσει τον ήρωά του ως ζήσαντα όλα αυτά τα χρόνια χωρίς την βοήθεια κανενός απολύτως.
3. «ἔνθ’»: αναφέρεται όχι στην γενική ‘Λήμνου’, αλλά στην ονομαστική ‘ἄκτῃ’. «ῶ»: η κλητική του άρθρου με την επίσης κλητική ‘Νεοπτόλεμε’. «πατρός»: συντάσσεται με την μτχ. ‘τραφεῖς’ ως γενική της αφαιρετικής της ‘καταγωγῆς’ και δηλώνει την ‘προέλευση’ της ‘ανατροφῆς’, κι όχι το ‘ποιητικό αίτιο’. Το νόημα είναι: ‘εσύ που η ανατροφή σου προέρχεται από τον πατέρα σου’, κι όχι ‘εσύ που η ανατροφή σου έγινε από τον πατέρα σου’. «Ἑλλήνων»: συντάσσεται με την γεν. ‘κρατίστου’ ως γενική διαιρετική.
4. «παῖ Νεοπτόλεμε»: αν η λ. ‘Νεοπτόλεμε’ παραμένει πεντασύλλαβη, τότε το δεύτερο ιαμβικό μέτρο του στχ. αυτού αντί για ‘X — U —’ παρουσιάζεται ως ‘X — U — UUU’. Γι’ αυτό προτείνεται η ‘συνίζηση’ των ‘εο’ από ‘U —’ σε μια μακρά συλλαβή, οπότε έχουμε ‘— — U UU’, όπου το πρώτο μακρό είναι ‘X’, το δεύτερο μακρό και το πρώτο βραχύ είναι στις θέσεις τους κανονικά, και τέλος τα δυο τελευταία βραχέα είναι η ανάλυση του δεύτερου μακρού. «τὸν Μηλιᾶ / Ποίαντος υἱὸν»: η αιτιατική ‘υἱὸν’ είναι αντικείμενο στο ‘ἐξέθηκ(α)’ και αναφέρεται στον Φιλοκτήτη, ο οποίος ήταν γιος του ‘Ποιάντα’ και καταγόταν από την περιοχή της ‘Μηλίδος’. Η ‘Μηλὶς’ βρισκόταν στις εκβολές του ποταμού Σπερχείου στον Μαλιακό κόλπο. Την περιοχή αναφέρει ο Ηρόδοτος, όταν περιγράφει την κάθοδο στην Ελλάδα του Ξέρξη ‘Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦι ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, Ἡρόδ.7,198,1’. Από την περιοχή αυτήν πήρε και το όνομά του ο κόλπος και ονομαζόταν ‘Μηλιεύς’, ‘ἐπὶ

τὸν Μηλιά κὸλπον διαπορεύεσθαι καὶ διαπορεύεσθαι εἰς Εὐβοίαν, Ἡρόδ.4,33,8'. Ο Φιλοκτήτης κα-  
ταγόταν ἀπὸ ἐκείνη τὴν περιοχή.

6. «**ταχθεῖς**»: *‘επειδὴ ἔτσι με διέταζαν’*. «**τῶν ἀνασσόντων ὕπο**»: με ἀναστροφή τῆς προθέσεως ἀντί  
για *‘ὕπὸ τῶν ἀνασσόντων’*.
7. «**καταστάζοντα**»: συμφωνεῖ συντακτικὰ ὡς ἐπιθετικὴ μτχ. με τὴν αιτιατικὴ *‘υῖόν’*, *‘ὁ ὁποῖος ἔσταζε  
ολόκληρος πρὸς τὰ κάτω’*, ὅπως καὶ *‘καταστάζων ἰδρῶτι, Σοφ.Αἴας, 10’*. «**νόσῳ διβόρῳ**»: *‘ἐξ αἰτίας  
μιας ἀρρώστιας πὺν τὸν κατέτρωγε’*. Το οὐσιαστικὸ εἶναι δοτικὴ τῆς αἰτίας καὶ τὸ ἐπίθετο εἶναι ἐπιθετικὸς  
προσδιορισμὸς. «**πόδα**»: αιτιατικὴ τῆς ἀναφοράς.
8. «**οὔτε λοιβῆς...οὔτε θυμάτων**»: δυο γενικὲς διαιρετικὲς στὸ *‘προσθιγεῖν’* στὸ *‘προσθιγεῖν’*. Ο Οδυσ-  
σεὺς προσφέρει ὡς δικαιολογία γιὰ τὴν εγκατάλειψη τοῦ *‘Φιλ.’* στὴν Λήμνο τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ φωνές καὶ  
οἱ κραυγές ἀπὸ τοὺς πόνους τῆς πληγῆς τοῦ δὲν ἐπέτρεπαν στοὺς ὑπόλοιπους Ἕλληνες νὰ προβοῦν σὲ  
σπονδές (λοιβῆς) καὶ σὲ θυσιές ζώων (θυμάτων). Μόνο πὺν ἐδῶ γιὰ μετρικὸὺς φυσικὰ λόγους ἔχει ἀ-  
ντιστρέψει τὴν λογικὴ σειρά τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν τελετῶν, διότι πρῶτα γίνονταν οἱ θυσιές καὶ κα-  
τόπιν οἱ σπονδές.
- 9/10. «**ἐκῆλοις**»: κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς τοῦ τρόπου στὸ *‘ἡμῖν’*. Ἡ κατάσταση τῆς ψυχικῆς ηρεμίας  
ἦταν ἀπαραίτητη προϋπόθεση ὥστε νὰ προβοῦν σὲ τέλεση ἱεροτελεστίας, θυσίας ἢ σπονδῆς. «**ἀγρίαις  
...δυσφημίαις**»: δοτικὴ ὀργανικὴ, *‘με ἀγριεὺς προσβλητικὰς ἐκφράσεις’*. «**κατεῖχε**»: με ὑποκείμενο  
*‘Φιλοκτήτης’*. Το ρ. *‘κατέχω’* ἐδῶ ἔχει τὴν σημασία τοῦ *‘γεμίζω, πληρῶ’*, ὅπως *‘μεγάλοι θόρυβοι κα-  
τέχουσιν ἡμᾶς ἐπὶ δυσκλείῃ, Ἰλ.16,7’* φοινία βοᾷ κατεῖχε Περγᾶμων ἔδρας, Εὐρ. Τρωάδ. 556’.  
«**πᾶν στρατόπεδον**»: ἀναφέρεται προφανῶς στὴν μαρτυρία τῶν *‘Κυπρίων ἐπών’*, ὅτι δηλ. πρὶν φτάσουν  
στὴν Τροία οἱ Ἕλληνες στάθμευσαν στὴν Τένεδο, ὅπου καὶ τέλεσαν θυσία. Ὅμως στὸν στχ. 270 ὁ ἴδιος ὁ  
*‘Φιλ.’* ἀναφερόμενος στὴν εγκατάλειψή τοῦ στὴν Λήμνο λέει ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸν ἀφήσαν ἐδῶ προερχό-  
μενοι ἀπὸ τὴν νῆσο *‘Χρυσή’*, ἓνα μικρὸ νησάκι πὺν βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὴν Λήμνο. Τὴν παρουσία  
τοῦ βεβαιώνει ὁ Εὐστάθιος *‘ἐγγύς τε γὰρ Λήμνου πόλιν Χρύσην ἱστοροῦσι καὶ περὶ Σκύρον καὶ ἐν  
Ἑλλησπόντῳ οὐ μακρὰν Ἀβύδου. ἐλέγετο δέ, φασί, Χρύση καὶ ἄκρωτήριον περὶ τὴν Ἡφαιστίαν  
τῆς Λήμνου βλέπον πρὸς Τένεδον, Εὐστ. Comm. ad Il. Vol.I, pag.55, 26/8’*, ἀλλὰ καὶ ὁ Πausanias  
*‘Λήμνου γὰρ πλοῦν ἀπέιχεν οὐ πολὺν Χρύση νῆσος, ἐν ἣ καὶ τῷ Φιλοκτῆτῃ γενέσθαι συμφορὰν ἐκ  
τοῦ ὕδρου φασί, Paus.8,33,4,3-5’*.
14. «**τῷ**»: i.e. *‘ῷ’* **‘νιν’**: *‘Φιλοκτῆτην’*. Παραμένει ἀσαφές ἀν ὁ Φιλοκτῆτης πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθήσει  
οἰκειοθελῶς, ἢ με τὴν βία, ἢ ἀν πάλι θὰ ἀρκοῦσε ἀν τοὺς παραχωροῦσε τὸ τόξο τοῦ.
15. «**ἔργον ἤδη σὸν**»: σύμφωνα με τὸ σχέδιο πὺν ἔχει καταστρώσει ὁ *‘Οδ.’*, τὴν προετοιμασία γιὰ τὸν ἐξα-  
ναγκασμὸ τοῦ *‘Φιλ.’* νὰ τοὺς ἀκολουθήσει στὴν Τροία θὰ τὴν ἀναλάβει ὁ *‘Νεοπ.’*
16. «**δίστομος πέτρα**»: *‘ἡ σπηλιά αὐτὰ με τις δυο εἰσόδους’*. Πρόκειται γιὰ τὴν σπηλιά ὅπου πρὶν δέκα χρόνια  
ὁ *‘Οδ.’* εγκατέλειψε τὸν *‘Φιλ.’* Ἀποκαλεῖται *‘δίστομος’*, γιὰτὶ ἔχει δυο διαφορετικὲς εἰσόδους, καὶ γι’  
αὐτὸν τὸν λόγο μοιάζει με σήραγγα.
- 17/8. «**ἴν**»: i.e. *‘ἐν ἣ πέτρᾳ’*. Ο *‘ἴνα’* ἐδῶ δὲν λειτουργεῖ ὡς τελικὸς σύνδεσμος, ἀλλὰ ὡς ἀναφορικὸ ἐπίρρημα  
τοῦ τόπου, *‘ὅρᾳς ἴνα ἦκεις; Σοφ.Ο.Τ 687’* «**ἡλίου διπλῇ πάρεστιν ἐνθάκης**»: *‘υπάρχει ἡ δυνατότητα  
νὰ τοποθετήσῃ κανεῖς τὸν ἥλιο σὲ δυο μέρη’*. Αὐτὸ πὺν ἐννοεῖ εἶναι πὺς ἐπειδὴ ἡ σπηλιά αὐτὴ στὴν οὐσία  
εἶναι ὡς ἓνα τούνελ με δυο εἰσόδους, ὅταν κάνει κρῦο στὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας ὅπως κινεῖται ὁ ἥλιος  
φωτίζει διαδοχικὰ καὶ τις δυο εἰσόδους αὐτῆς τῆς κατοικίας τοῦ *‘Φιλ.’*, πὺν μοιάζει με σήραγγα, ὁπότε  
ὅταν φεύγει ὁ ἥλιος ἀπὸ τὴν μία, μπορεῖ νὰ κάθεται στὴν ἄλλη γιὰ νὰ ζεσταίνεται. Βέβαια ἔτσι ὅπως  
ἐκφράζεται στὴν πρόταση αὐτὴν ὁ *‘Οδ.’* δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι μπορεῖ κάποιος νὰ *‘τοποθετήσῃ’* τὸν  
ἥλιο με τὴν γενικὴ νὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ.
- 18/9. «**ὑπνον...πέμπει πνοή**»: *‘ἡ καλοκαιρινὴ αὐρά στέλνει τὸν ὕπνο’*, ἐννοώντας ὅτι ὁ δροσερὸς αἶρας βοη-  
θάει τὸν φιλοξενούμενο στὴν σπηλιά νὰ κοιμάται ευχάριστα. «**δι’ ἀμφιτρῆτος αὐλίου**»: *‘διὰ μέσου*

αυτής της διάτρητης κατοικίας'. 'ἀμφίτρητος' είναι αυτός που είναι τρυπημένος στα δυο άκρα του, και το ουσιαστικό 'αὔλιον' είναι η κατοικία.

21. «σῶν»: πρόκειται για την ονομαστική του ουδετέρου γένους του επιθέτου 'σῶς, ὁ,ή' για αρσενικό και θηλυκό και 'σῶν,τό' για το ουδέτερο. Εδώ λειτουργεί συντακτ. ως κατηγορούμενο με υποκείμενο την επίσης ονομαστική του ουδετέρου 'ποτόν : εἴπερ ποτόν ἐστὶν σῶν'
- 22/3. «ἄ»: αιτιατική πτώση ουδετέρου γένους η οποία νοηματικά αναφέρεται στην 'σπηλιά' και στην 'πηγή' (πέτρα ~ ποτόν), και συντάσσεται με την μτχ. 'προσελθῶν' ως αιτιατική επιρρηματική της εις τόπον κατευθύνσεως, 'αφού πλησιάσεις σ' αυτά τα δυο μέρη'. Στην συνέχεια όσον αφορά το υποκείμενο των ρρ. 'ἔχει' και 'κυρεῖ' προτείνονται δυο διαφορετικές συντάξεις: (i) Η αντωνυμία 'ἄ' εκτός από αιτιατική επιρρ. του τόπου να εννοηθεί επίσης και ως ονομαστική πλέον πτώση, υποκείμενο στα δυο ρρ. 'ἔχει' και 'κυρεῖ' σε αττική σύνταξη. Σ' αυτήν την σύνταξη η αιτιατική 'χῶρον' είναι αντικείμενο στο ρ. 'ἔχει' και ο εμπρόθετος 'πρὸς αὐτὸν τόνδ' δηλώνει το 'πλησίον. Με βάση αυτήν την σύνταξη φαίνεται ότι ο 'Οδ.' θυμάται με απόλυτη ακρίβεια τόσο την μορφολογία της σπηλιάς, όσο και την ύπαρξη της πηγής με το πόσιμο νερό, αλλά δεν είναι απόλυτα σίγουρος αν η 'σπηλιά' και η 'πηγή' βρίσκονται στο μέρος που τώρα αυτός και ο 'Νεοπ.' έχουν αποβιβαστεί, ή μήπως αυτά (ἄ), δηλ. η κατοικία του 'Φιλ.', βρίσκονται σε κάποιο άλλο σημείο της ακτής της Λήμνου. Η μτφρ.: 'αφού πλησιάσεις χωρίς να κάνεις θόρυβο σ' αυτά τα δυο μέρη, κατόπιν ενημέρωσέ με αν αυτά κατέχουν μία περιοχή (εἴτε ἔχει χῶρον) κοντά σ' αυτήν εδώ (πρὸς αὐτὸν τόνδε), ή αν είναι κάπου αλλού'. Το πρόβλημα με αυτήν την σύνταξη βρίσκεται στο γεγονός ότι ο εμπρόθετος 'πρὸς' συν αιτιατική δηλώνει 'κατεύθυνση' σε τόπο κι όχι το 'πλησίον', όπως επιβάλλει η συγκεκριμένη σύνταξη. (ii) η αντωνυμία 'ἄ' να παραμένει μόνο ως αιτιατική επιρρ. του τόπου, ενώ ως υποκείμενο στα δυο ρρ. 'ἔχει' και 'κυρεῖ' να εννοηθεί η ονομαστική 'Φιλοκτήτης'. Η μτφρ.: 'αφού πλησιάσεις χωρίς να κάνεις θόρυβο σ' αυτά τα δυο μέρη, κατόπιν ενημέρωσέ με αν ο Φιλοκτ. καταλαμβάνει την ίδια ακριβώς περιοχή μέχρι και τώρα, ή αν είναι κάπου αλλού'. Με βάση την συγκεκριμένη σύνταξη φαίνεται ότι ο 'Οδ.' είναι απόλυτα σίγουρος για την ακριβή τοποθεσία της 'κατοικίας' του 'Φιλ.', όπως και ότι όντως έχουν τώρα αποβιβαστεί στο σωστό μέρος: αυτό που δεν γνωρίζει και θέλει να μάθει είναι αν ο 'Φιλ.' παραμένει σ' αυτό εδώ το μέρος που τον άφησε πριν δέκα χρόνια, ή έχει πάει κάπου αλλού. Με αυτήν την σύνταξη μπορεί να παραμείνει η γραφή 'χῶρον' ως αντικείμενο του 'ἔχει', αλλά πρέπει να γίνει δεκτή η διόρθωση του Blaydes 'χῶρον τὸν αὐτὸν τὸν ἔτ'. «μοι»: δοτική ηθική, η οποία αποδίδεται με το ν.ε. 'μου' δείχνοντας το πρόσωπο που συμμετέχει ψυχικά σε κάτι.
26. «οὐ μακρὰν»: 'το έργο που μου αναθέτεις δεν βρίσκεται σε μακρινή απόσταση'.
28. «ἄνωθεν ἢ κάτωθεν»: 'Αυτή η σπηλιά βρίσκεται ψηλά ή χαμηλά; Γιατί εγώ δεν βλέπω.' Υποτίθεται ότι έχουν αποβιβαστεί σε μία βραχώδη ακτή· ο 'Οδ.' με τον βοηθό του να βρίσκονται χαμηλά, ενώ ο 'Φιλ.' να έχει ανέβει ψηλά και να αγναντεύει το τοπίο, στο οποίο ο 'Οδ.' δεν έχει ορατότητα. Σκηνοθετικά όλα αυτά αποτυπώνονται με τον 'Οδ.' να βρίσκεται στην Ορχήστρα, κάτω από την σκηνή, ενώ ο 'Νεοπ.' να είναι σκαρφαλωμένος στο ικρίωμα που χωρίζει την Ορχήστρα από την σκηνή, και υποτίθεται ότι βλέπει μπροστά του την σπηλιά. Πάντως το γεγονός ότι ο 'Οδ.' κάνει αυτού του είδους την ερώτηση, αποδεικνύει ότι δεν ήταν απόλυτα σίγουρος για το αν έχουν αποβιβαστεί στο σωστό μέρος, οπότε και στους στχχ. 23/3 λογικά πρέπει να ισχύει η σύνταξη (i).
29. «τόδ' ἐξύπερθε»: i.e. 'ἄντρον εἰσορῶ', 'αυτήν την σπηλιά την βλέπω εδώ επάνω'. Η αντωνυμία 'ὅδε, ἦδε, τόδε' έχει τοπική σημασία 'εδώ' (Kühner, 668,1 με παραδείγματα). «τύπος»: έχει προτιμηθεί αυτή η γραφή του 'Α' αντί της γραφής 'κτύπος' του 'L'.
30. «ὄρα...μὴ...κυρῆ»: η δευτερεύουσα πρόταση είναι ενδοιαστική με την λογική ότι η Προστακτική 'ὄρα' έχει την έννοια 'πρόσεχε', κι όχι τόσο 'δες'.
32. «οἰκοποιὸς...τροφή»: ο 'Οδ.' ζητεί να μάθει όχι αν μέσα στην σπηλιά υπάρχει φαγώσιμη ύλη μόνο, αλλά αν υπάρχει ο,τιδήποτε θα μπορούσε να χαρακτηρίσει μία στέγη ως 'κατοικία'.



33. «**στιπτή γε φυλλάς**»: ‘στιπτόν’ είναι αυτός που έχει πατηθεί ή έχει πιεστεί από την χρήση ενός ατόμου που για κάποιο λόγο κάθεται επάνω του. Η ‘φυλλάς’ είναι ένα στρώμα από φύλλα δένδρων, το οποίο φαίνεται να έχει πιεστεί από το ξάπλωμα ενός ατόμου· δηλ. πρόκειται για ένα είδος κλίνης. «**ὡς ἐναυλίζοντι τῷ**»: ‘τινὶ ὡς ἐναυλίζοντι’, η δοτική ‘τινί’ συνήθως εκλαμβάνεται ως του ‘ποιητικού αἰτίου’ στο ‘στιπτή’, ‘πατημένη από κάποιον’. Μπορεί όμως να εκληφθεί και ως δοτική του ενδιαφέροντος προσώπου, δηλ. ‘πατημένη για κάποιον’. Η *μτχ.* με τον ‘ὡς’ έχει παραβολική σημασία.
34. «**τὰ δ’ ἄλλα**»: ‘και ὅλα τα υπόλοιπα σημεία της σπηλιάς’.
35. «**αὐτόξυλον**»: ‘ένα ξύλο χωρίς επεξεργασία, ἀτόφιο’. «**φλαουρουγοῦ**»: ‘φαῦλος+ἔργον’. «**τινός**»: γενική υποκειμενική στο ‘τέχνημα’.
36. «**πυρεῖ(α)**»: πρόκειται είτε για ειδικά ξύλα που λειτουργούν υποβοηθητικά στο άναμμα της φωτιάς, τα λεγόμενα ‘προσανάμματα’, είτε για ειδικές πέτρες τις οποίες χτυπώντας τις έβγαιναν σπίθες με τις οποίες άναβαν τα προσανάμματα. «**τάδε**»: πάλι κι εδώ με τοπική σημασία, όπως στον *σтч.* 29.
37. «**κείνου**»: ως γενική κατηγορηματική από το ‘σημαίνεις’. Ο *σтч.* λέγεται με έντονη δόση ειρωνείας.
38. «**γ’ ἄλλα**»: ‘εκτός των άλλων, εξ άλλου’. «**θάλπεται**»: με το υποκείμενο το ‘ταῦτα’ σ *αττική* σύνταξη, ‘θερμαίνονται, ζεσταίνονται στον ήλιο’ προφανώς για να φύγει η υγρασία που προκαλεί από τις απορροές της πληγής του ‘Φιλ.’ (Jebb).
39. «**του νοσηλείας**»: i.e. ‘νοσηλείας τινος’.
40. «**άνήρ**»: i.e. ‘ὁ ἀνὴρ’
42. «**παλαιᾶ κηρι**»: ‘ἐξ αἰτίας μιας παλιάς πληγής’. Το ουσιαστικό ‘Κήρ,ή’ ήταν η μια από τις τρεις ονομασίες του θανάτου, όπως τις παραδίδει ο Ησίοδος, ‘Νὺξ δ’ ἔτεκε στυγερὸν τ Μόρον καὶ Κῆρα μέλαιναν / καὶ Θάνατον, Ἡσίοδ. Θεογ.211/2’. Εδώ μεταφορικά δηλώνει την ‘αρρώστια’. «**προσβαίη**»: η γραφή αυτή των κωδδ. έχει θεωρηθεί ύποπτη από τους εκδότες, διότι το ρ. ‘βαίνω’ με την πρόθεση ‘πρός < μακρὰν κῶλον προσβαίη’ παίρνουμε την μετάφραση πως ‘ο Φιλοκτήτης έρχεται προς τα εδώ σε μια μακρινή απόσταση’, κάτι που αφήνει την εντύπωση ότι ο ‘Φιλ.’ κατευθύνεται προς το μέρος που τώρα βρίσκεται ο ‘Οδ.’, πράγμα που δεν επιβεβαιώνεται πούθενά μέσα στο κείμενο. Αντιθέτως αν το ρ. ήταν σύνθετο με την ‘πρό < μακρὰν κῶλον προβαίη’, τότε θα είχαμε την πιο λογική ερμηνεία ‘ο Φιλοκτήτης πηγαίνει σε μία μακρινή απόσταση’. Το πρόβλημα όμως θα ήταν πως η συλλ. ‘προ-’ θα ήταν βραχεία, ενώ το μέτρο απαιτεί να είναι μακρά, κάτι που επιτυγχάνεται με την χρήση του ‘προσβαίη’. Αυτός είναι και λόγος για τον οποίον οι εκδότες θεώρησαν ότι η γραφή αυτή είναι ύποπτη, γιατί απλώς καλύπτει μετρικές ανάγκες κι όχι λογικές. Η πρόταση του Herwerden είναι ‘προστείχοι>πρό+στείχω ο Φιλοκτ. προχωρεί προς τα μπρος σε μακρινή απόσταση’, όπως και του Jebb ‘προσκάζοι προχωρεί εμπρός κουτσαίνοντας’, με τις οποίες γραφές διορθώνεται η ερμηνεία του ρ., αλλά διασώζεται και το μέτρο.
43. «**πὶ φορβῆς νόστον**»: ο εμπρόθετος του σκοπού είναι ‘(ἐ)πὶ νόστον’, όπου το ουσιαστικό ‘νόστος’ δεν σημαίνει την ‘επιστροφή’ ως συνήθως, αλλά την ‘πορεία’, τον ‘δρόμο’, όπως ‘οἷς νόστος οὐκ ἔστ’ Ἴλιου πύργους ἔπι, Εὐρ.Ι.Α.1261’. Η γενική ‘φορβῆς’ είναι γενική αντικειμενική.
44. «**ἡ φύλλον**»: i.e. ‘ἡ ἐπὶ φύλλον ἐξελήλυθεν’. «**τι**»: i.e. ‘φύλλον’, αντικείμενο στο ‘κάτοιδε’. «**νώδυνον**»: κατηγορούμενο του αντικειμένου.
45. «**τὸν παρόντα**»: πρόκειται για ένα συνοδό, ‘ακόλουθο’ του ‘Νεοπ.’, στον οποίον αργότερα ο ‘Οδ.’ θα αναθέσει την αποστολή να προσποιηθεί σύμφωνα με το σχέδιο ένα δήθεν Έλληνα έμπορο, περαστικό από το νησί.
- 46/7. «**μὴ καὶ λάθῃ με προσπεσών**»: το ρ. ‘λανθάνω τινά’ σημαίνει ‘κρύβομαι από κάποιον, ξεφεύγω από την παρατήρηση κάποιου’. Όταν συνταχθεί με *μτχ.*, αυτή είναι πάντοτε κατηγορηματική, και εν προκειμένω είναι η *μτχ.* ‘προσπεσών’. Όμως πάντοτε η κατηγορηματική *μτχ.* μεταφράζεται ως ρ., και το ρ. ως επίρρημα. Δηλ. η έκφραση ‘λανθάνω τινὰ προσπίπτων’ σημαίνει ‘πλησιάζω κρυφά από κάποιον’, ή ‘πλησιάζω χωρίς κάποιος να με βλέπει’. «**ὡς μάλλον ἄν/ἔλοιτό μ’**»: Εισάγεται με τον ‘ὡς’ ως αιτιολογική, αλλά επεξηγεί την προηγούμενη σκέψη ως κύρια. Το ‘ἔλοιτό μ’ δεν σημαίνει ότι ο ‘Οδ.’ φοβάται

μήπως τον *‘συλλάβει’* ο *‘Φιλ.’*, αλλά το ρ. έχει την μεταφορική σημασία του *‘μπορεί να καταλάβει εκ των προτέρων το σχέδιο που έχω ετοιμάσει’*. *«ή...λαβεῖν»*: μετά από τον συγκριτικό *‘ή’* ακολουθεί ενίοτε απαρέμφατο, *‘τὸ γὰρ νόσημα μείζον ἢ φέρειν, Σοφ.Ο.Τ.1292’*.

48. *«ἀλλ’ ἔρχεται τε καὶ φυλάξετε»*: πρέπει να υποθέσουμε ότι με το ρ. *‘ἔρχεται’* ο *‘ακόλουθος’* του *‘Νεοπ.’* βρίσκεται τώρα μαζί μ’ εκείνον *‘επάνω’* στην σκηνή και παρακολουθούν την *‘σπηλιά’*, συνεπώς με το ρ. *‘ἔρχεται’* ο *‘Νεοπ.’* εννοεί ότι ο *‘ακόλουθος’* θα *‘κατέβει’* κάτω στην πάροδο, εκεί που βρίσκεται ο *‘Οδ.’* και θα παρακολουθεί την διάβαση, το πέραςμα που οδηγεί στην *‘σπηλιά’*.
50. *«Ἀχιλλέως παῖς»*: ο *‘Οδ.’* έχει κάθε λόγο να μνημονεύσει στον *‘Νεοπ.’* την καταγωγή του, γιατί αυτό που τώρα θα ζητήσει απ’ αυτόν είναι η πιστή τήρηση των υποσχέσεων που έδωσε κατά την αναχώρησή του στους αρχηγούς του Ελληνικού στρατεύματος, ότι δηλ. θα φέρει στην Τροία τον *‘Φιλ.’*, και γνώρισμα των ανθρώπων με αριστοκρατική καταγωγή ήταν η πιστή τήρηση των υποσχέσεων που έχουν δώσει.
51. *«γενναῖον εἶναι»*: η *‘γενναιότητα’* για την οποία γίνεται εδώ λόγος, είναι η τήρηση των υποσχέσεων.
52. *«ὦν πρὶν οὐκ ἀκήκοας»*: i.e. *‘τούτων ἃ πρὶν οὐκ ἀκήκοας’*. Ο *‘Οδ.’* τώρα θα αποκαλύψει το δόλιο σχέδιο που έχει καταστρώσει για την σύλληψη του *‘Φιλ.’*
53. *«οἷς»*: αναφέρεται στους αρχηγούς του Ελληνικού στρατεύματος.
54. Το φαινόμενο κατά το οποίο ένας στχ. μοιράζεται σε δυο πρόσωπα λέγεται *‘ἀντιλαβή’*, και χρησιμοποιείται όταν πρέπει να δηλωθεί μία έκπληξη ή μια έντονη πίεση εκ μέρους ενός εκ των δυο ομιλητών στον άλλον. Εδώ η έκπληξη ανήκει στον *‘Νεοπ.’*, ενώ η πίεση εκφράζεται από τον *‘Οδ.’* στον *‘Νεοπ.’*
57. *«λέγειν»*: σε αρκετές περιπτώσεις υποθετικών λόγων, ή χρονικών προτάσεων με υπόθεση, όπως εδώ, η απόδοση εκφέρεται όχι με Προστακτική έγκλιση, όπως είναι αναμενόμενο, αλλά με απαρέμφατο: *‘ἦν πόλεμον αἰρήσθε, μηκέτι ἦκετε δεῦρο ἄνευ ὀπλων, Ξεν.Κύρ. 3,2,13· σὺ δ’, ἂν τι ἔχης βέλτιον πόθεν λαβεῖν, πειρᾶσθαι καὶ ἐμοὶ μεταδιδόναι, Πλ.Κρατ. 426b.’* *«τόδ’ οὐχὶ κλεπτέον»*: η αριστοκρατική καταγωγή του *‘Νεοπ.’* πρέπει να είναι γνωστή στον *‘Φιλ.’*, γιατί με την χρήση της αξιοπιστίας που απορρέει από την καταγωγή του αυτήν, θα επιχειρήσει ο *‘Νεοπ.’* να εξαπατήσει τον *‘Φιλ.’* ώστε να του δώσει τον οπλισμό του, ή να τον ακολουθήσει οικειοθελώς στην Τροία.
60. *«στείλαντες»*: με εναντιωματική σημασία. Υποτίθεται ότι οι Έλληνες έστειλαν απεσταλμένους στην Σκύρο, όπου βρισκόταν ο *‘Νεοπ.’*, για να τον πείσουν με δεήσεις να συμμετάσχει στην πολιορκία της Τροίας ως διάδοχος του νεκρού πατέρα του.
62. *«οὐκ ἠξίωσαν τῶν Ἀχιλλείων ὀπλων»*: Τα ρρ. που δηλώνουν *‘τιμή, εκτίμηση, αξιολόγηση’*, συντάσσονται με αιτιατική προσώπου ή πράγματος, και με γενική της αξίας, *‘ἀξιῶ / τιμῶ τινὰ τινός θεωρῶ κάποιον/κάτι ἄξιον για κάτι’*. Εδώ έχει παραλειφθεί η γενική *‘σε’*. Για την σύνταξη αυτήν: *‘ἐμὲ μὲν, ὦ κακίστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ γοργύρης ἠξίωσας, Ἡρόδ.3,145,2 ἐμένα, ἐσὺ χεῖριστε ἀνάμεσα στους ανθρώπους, αν και εἰμαι ἀδελφός σου, και αν και δεν ἔκανα τίποτε που να εἶναι ἄξιο για φυλάκιση, εντούτοις με θεώρησες ἄξιο για τα κάτεργα’*, όπου η αιτιατική *‘ἐμέ’* είναι αντικείμενο στο *‘ἠξίωσας’*, η γενική *‘δεσμοῦ’* είναι γενική της αξίας στο *‘ἄξιον’*, και τέλος η γενική *‘γοργύρης’* είναι γενική της αξίας στο ρ. *‘ἠξίωσας’*. Για την ίδια σύνταξη: *‘ἔγωγε οὐδὲν ἀνίσωτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι τοῦ τῶν ἴσων τόν τε κακὸν καὶ ἀγαθὸν ἀξιοῦσθαι, Ξεν.Κύρ.2,2,17 ἐγὼ τίποτε πιο ἀνίσω δεν θεωρῶ ἀνάμεσα στους ανθρώπους ὅτι ὑπάρχει, ἀπὸ το να κρίνεται ἄξιος για τα ἴδια ο δειλὸς με τον γενναῖο’*, όπου η γενική *‘τῶν ἴσων’* είναι η γενική της αξίας στο *‘ἀξιοῦσθαι’*.
63. *«ἐλθόντι δοῦναι»*: το απαρέμφατο είναι επεξηγηματικό και η δοτική είναι προσωπική, *‘δηλ. να τα παραχωρήσουν σε σένα’*. *«κυρίως αἰτουμένῳ»*: η μτχ. είναι αναφορική και το επίρρ. εκφράζει την κυριότητα ενός πράγματος που διεκδικεί κάποιος δικαιωματικά, *‘ο οποίος τα απαιτούσες έχοντας την απόλυτη κυριότητα, δικαιοδοσία γι’ αυτό’*.
65. *«καθ’ ἡμῶν»*: αντί *‘κατ’ ἐμοῦ’* *«ἔσχατα ἐσχάτων κακά»*: η γενική *‘ἐσχάτων’* είναι διαιρετική, *‘τις πιο ακραίες κακολογίες ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλες γενικῶς τις κακολογίες’*. Το σχέδιο που έχει καταστρώσει ο *‘Οδ.’* απαιτεί

66. «τούτων οὐδὲν ἀλγυνεῖ μ'»: αυτή είναι η διόρθωση του Dindorf της γραφής 'τούτων οὐδὲν μ' ἀλγυνεῖς' του 'L'.
69. «οὐκ ἔστι πέρσαι σοι»: 'δεν σου είναι δυνατόν να κυριεύσεις...' Πολλή συζήτηση έχει γίνει μεταξύ των εκδοτών όσον αφορά την γραφή 'σοί' που παραδίδει ο 'L'. Η διαφορά που υπάρχει στην έκφραση 'ἔστι σοί' με τονιζόμενη την αντωνυμία, και 'ἔστι σοι' με τον εγκλητικό τύπο άτονο, βρίσκεται στην ν.ε. τους απόδοση, καθώς ο τονιζόμενος τύπος σημαίνει 'είναι δυνατόν σ' εσένα' με έμφαση στην αντωνυμία 'ε-σένα', ενώ ο εγκλητικός άτονος σημαίνει 'σου είναι δυνατόν'. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και σε άλλες εκφράσεις, όπως: (i) στην τονιζόμενη 'ἅ σοί': 'ἅ σοί/οὐδείς ὅς οὐχί τῶνδ' ὄνειδιεῖ τάχα, Σοφ.Ο.Τ.372 τα οποία δεν υπάρχει κανείς που δεν θα τα κατηγορήσει γρήγορα σε εσένα', 'ἅ σοί τε κάμοι λῶσθ' ὁρῶ τελούμενα, Σοφ.Φιλ.1381 αυτά τα οποία σε εσένα και σε εμένα βλέπω να έχουν την καλύτερη κατάληξη'. Αλλά και στην άτονη 'ἅ σοι': 'πείσομαι δ' ἅ σοι δοκεῖ, Σοφ.Τρ.1180 θα υπακούσω σ' που σου φαίνονται σωστά', 'ἅ σοι παρήνεσα, Σοφ.Φιλ.121 αυτά που σου παρήγγειλα'. Το ίδιο συμβαίνει και στις εξής εκφράσεις: (ii) στην τονιζόμενη 'καί σοί': 'δείξω δέ καί σοί, Σοφ.Αἴας,66 θα δείξω και σε εσένα', 'καί σοί γ' ἐπισκήπτω, Σοφ.Ο.Τ.1446 και σε εσένα δίνω την εντολή'. Αλλά και στην άτονη 'καί σοι': 'καί σοι προφωνῶ, Σοφ.Αἴας 1089 και σου δίνω την προφορική εντολή', 'καί σοι, γύναι, τάληθές ἐξερῶ, Σοφ.Ο.Τ.800 και θα σου πω, γυναίκα, την αλήθεια'. — Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στην έκφραση του χωρίου 'οὐκ ἔστι πέρσαι σοι', η οποία σημαίνει 'δεν σου είναι δυνατόν', με το άτονο εγκλητικό 'σοί' ως 'σου' να αναφέρεται όχι αποκλειστικά στον ίδιον τον 'Νεοπ.' προσωπικά, αλλά μέσα του 'σου' σ' όλους τους Έλληνες που πολιορκούν τώρα την Τροία, μια ερμηνεία που συμφωνεί και με το αμέσως προηγούμενο 'πᾶσιν Ἀργείοις'. Αντιθέτως αν είχαμε την γραφή 'σοί', τότε θα παίρναμε την ερμηνεία 'δεν είναι δυνατόν σε εσένα', κάτι που θα επικέντρωνε το ενδιαφέρον προσωπικά στον 'Νεοπ.'
- 70/1. «ὥς δ' ἔστι»: ειδική πρόταση που προηγείται του ρ. 'ἔκμαθε', το οποίο ακολουθεί. Αν προηγείτο το ρ. και ακολουθούσε η ειδική πρόταση, τότε αυτή θα ήταν 'ειδική'. Τώρα επειδή προηγείται, λογίζεται ως 'προεξαγγελτική παράθεση'. Για το ίδιο: 'ὦ παῖ, ὅτι μὲν οἱ θεοὶ ἴλεῶ τε καὶ εὐμενεῖς πέμπουσί σε καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις, Ξεν.Κύρ.1,6,2 παιδί μου, όσον αφορά το γεγονός ότι οι θεοὶ προσηγείς και ευνοϊκοὶ στέλλουν εσένα, αυτό είναι φανερό και στις θυσίες και στα ουράνια σημεία', 'ὥς μὲν οὖν αὐτοὶ τε μετὰ προσηκόντων ἐγκλημάτων ἐρχόμεθα καὶ οἶδε βίαιοι καὶ πλεονέκται εἰσὶ δεδῆλωται· ὥς δὲ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὺς δέχοισθε μαθεῖν χρή, Θουκ. 1,40,1 όσον αφορά το γεγονός ότι και εμεῖς οι ίδιοι ἐρχόμαστε με απαιτήσεις που είναι λογικές και ότι αυτοὶ ἐδῶ είναι βίαιοι και πλεονέκτες, αυτό έχει γίνει φανερό· όσον αφορά τώρα το γεγονός ότι δεν είναι δυνατόν δίκαια να τους δεχθεῖτε αυτούς, αυτό πρέπει να το μάθετε'. «ἐμοὶ μὲν οὐχί, σοὶ δ' ὁμιλία»: η αντίθεση βρίσκεται ανάμεσα στα 'ἐμοί vs σοί'.
72. «πέπλευκας»: ο 'Οδ.' αναφέρεται στο ταξίδι του 'Νεοπ.' από την Σκύρο στην Τροία. «οὔτε ἔνορκος οὐδενί»: σύμφωνα με τον Πανυσανία όλοι όσοι πήραν μέρος στον διαγωνισμό ως ἐπιδόξοι μνηστήρες της Ελένης, έδωσαν όρκο στον πατέρα της, τον Τυνδάρεω, ότι θα στραφούν εναντίον εκείνου ο οποίος θα παραβεί τους κανόνες και τις αρχές του ανταγωνισμού μεταξύ τους, 'Τυνδάρεως γὰρ θύσας ἐνταῦθα ἵππον τοὺς Ἑλένης ἐξώρκου μνηστήρας ἰστάς ἐπὶ τοῦ ἵππου τῶν τομίῳν· ὁ δὲ ὅρκος ἦν Ἑλένη καὶ τῷ γῆμαι προκριθέντι Ἑλένην ἀμυνεῖν ἀδικουμένοις· ἐξορκῶσας δὲ τὸν ἵππον κατῴρυσεν ἐνταῦθα. Πανυσ.3,20,9,2-6'. Ο συλλογισμός του 'Οδ.' είναι πως ο 'Φιλ.' δεν θα δυσκολευτεί να πιστέψει το ψέμα που θα του πει ο 'Νεοπ.', ότι δηλ. έφυγε από το Ελληνικό στράτευμα στην Τροία όντας χολωμένος με την συμπεριφορά των Ελλήνων απέναντί του όσον αφορά τον οπλισμό του Αχιλλέα.
73. «οὔτε ἐξ ἀνάγκης»: ο 'Οδ.' αναφέρεται ἐδῶ στην πίεση που ασκήθηκε σ' αυτόν τον ίδιον προκειμένου να συμμετάσχει στην εκστρατεία στην Τροία, όταν προσποιήθηκε τον δήθεν παράφρονα, αλλά τελικά αποκαλύφθηκε η εξαπάτησή του από τον Παλαμήδη. «οὔτε τοῦ πρώτου στόλου»: η γενική είναι διαιρετική, θέλοντας να δείξει ότι ο 'Νεοπ.' δεν πήρε μέρος στην εκστρατείας αυτήν από την αρχή.

- 75/6. Ο 'Οδ.' τονίζει την σημασία που έχει στον όλο σχεδιασμό που έχει κάνει, να παραμείνει ο ίδιος αφανής και η να μη δοθεί ούτε στο ελάχιστο η αφορμή στον 'Φιλ.' να υποψιαστεί την παρουσία του στο νησί, γιατί τότε θα καταλάβει ότι κάτι ύποπτο συμβαίνει και θα αρνηθεί να συνεργαστεί με τον 'Νεοπ.'
77. «σοφισθῆναι»: σε παθητική σύνταξη.
78. «ὅπως γενήσῃ»: ουσιαστική τελική πρόταση ως υποκ. στο 'αὐτὸ τοῦτο'
79. «μὴ πεφυκότα»: ἀντί του αναμενόμενου 'οὐ πεφυκότα', διότι όταν η μτχ. εξαρτάται από ρ. γνωστικό και λογικά αντικαθιστά μία ειδική πρόταση κρίσεως, η ἄρνηση είναι 'οὐ' κι όχι 'μή'. Ὁμως ἐδὼ ο 'Οδ.' θέλει να αφήσει ανοιχτό το ενδεχόμενο, αυτό που λέει ότι 'γνωρίζει', να μη το 'γνωρίζει' καλά και ασφαλώς, αλλά να πρόκειται περί φήμης και διαδόσεως. Ἐτσι ἀντί να πει 'ξέρω καλά για σένα ὅτι **δεν** είσαι εκ καταγωγής γεννημένος ἔτσι ὥστε να...', λέει 'ξέρω καλά για σένα **να μὴν** είσαι εκ καταγωγής γεννημένος ἔτσι ὥστε να...'. Η ἄρνηση 'μή' δείχνει ὅχι ἓνα γεγονός, γιατί τότε θα περιμέναμε 'οὐ', αλλά μία κρυφή επιθυμία του 'Οδ.'
80. «τοιαῦτα φωνεῖν»: 'να λες στον Φιλ. τα ψέματα που σου είπα να πεις'.
81. «ἀλλ' ἤδὺ...τῆς νίκης»: ἐδὼ ἔχει γίνει μία σύμπτυξη στην σύνταξη του λόγου· ἀντί να πει: '<τὸ κτῆμα> τῆς νίκης <ἐστί> κτῆμα τι ἤδύ', 'ἡ ἀπόκτηση, ἡ κατάκτηση της νίκης είναι μία κατάκτηση ευχάριστη', ἐννοώντας ὅτι 'πάντοτε ἡ νίκη φέρνει χαρά σ' αὐτόν που την κατακτά ανεξαρτήτως των μέσων με τα οποία την κατέκτησε'. Η ἐνν. ονομαστική <τὸ κτῆμα> είναι το υποκείμενο στο ἐπίσης ἐνν. ρ. <ἐστί>· ἡ ἀναρρη ονομαστική 'κτῆμα' είναι κατηγορούμενο με το 'ἤδύ' ως ἐπιθ. προσδιορισμός· ἡ γενική 'τῆς νίκης' είναι αντικειμενική. «τι»: είναι ἐπιθ. προσδιορισμός στο 'κτῆμα'. Για την ίδια σύμπτυξη στην σύνταξη: 'σοφὸν τι χρῆμα τοῦ διδάξαντος βροτοῦς /λόγους ἀκούειν τῶν ἐναντίων πάρα, Εὐρ. Ἀνδρ. 958', ἀντί να πει '<τὸ χρῆμα> τοῦ διδάξαντος βροτοῦς ἀκούειν λόγους παρὰ τῶν ἐναντίων, <ἐστί> χρῆμα τι σοφόν, ἡ ἐνέργεια ἐκείνου ὁ οποίος ἔμαθε στους ἀνθρώπους να ἀκούει τα λόγια των ἀντιπάλων τους, είναι μία ἐνέργεια σοφή'. «λαβεῖν»: συμπερασματικό ἀπαρέμφατο 'ἡ κατάκτηση της νίκης είναι μία γλυκιά κατάκτηση για να την κερδίσει κάποιος'.
82. «αὐθις»: 'πάλι, σε κάποια στιγμή στο μέλλον'. Αὐτό που ἐννοεῖ ο 'Οδ.' είναι πὼς 'μπορεῖ τώρα να φανούμε ἐγὼ κι ἐσὺ ὡς ψεύτες και δόλιοι, ἀλλὰ στο μέλλον ἔχουμε θα ἔχουμε την ευκαιρία να ἀποδείξουμε πόσο νομοταγεῖς είμαστε'.
83. «εἰς ἀνεδές...βραχὺ»: 'εἰς βραχὺ μέρος ἡμέρας ἀπρεπές', 'για ἓνα σύντομο χρονικό διάστημα μέσα στην ἡμέρα, που αὐτό να είναι αἰσχρο'. Αὐτό που ζητεῖ ο 'Οδ.' ἀπὸ τον 'Νεοπ.' είναι να υπομείνει για ἓνα μικρό χρονικό διάστημα να παίξει τον ρόλο του ψεύτη, προκειμένου εἴτε να πείσουν τον 'Φιλ.' να τους ακολουθήσει στην Τροία, εἴτε να του ἀποσπάσουν τουλάχιστον τον οπλισμό του. Εδὼ ἀπαντοῦν δυο συντάξεις: (i) ἡ μία είναι αὐτή που ἤδη ἔχω υιοθετήσῃ (Jebb), δηλ. ὁ ἐμπρόθετος του χρόνου 'εἰς μέρος', ἡ γενική 'ἡμέρας' ὡς διαιρετική, ὁ ἐπιθ. προσδιορ. 'βραχὺ', και τέλος ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός του ἀποτελέσματος 'ἀναιδές'. (ii) σύμφωνα με την ἄλλη σύνταξη που προτείνεται (J.C. Kamerbeek, T.B.L.Webster) ἔχουμε: τον ἐμπρόθετο 'εἰς ἀναιδές' ὡς ἐπιρρ. που δηλώνει σκοπό, 'για μία ἀπρεπή πράξη', την αιτιατική 'μέρος' ὡς ἐπιρρ. που δηλώνει χρονική διάρκεια, την γενική 'ἡμέρας' ὡς διαιρετική, και την αιτιατική 'βραχὺ' ὡς κατηγορηματικό προσδιορισμό του ἀποτελέσματος, 'για μία ἀπρέπεια μέσα σ' ἓνα χρονικό διάστημα της ἡμέρας που θα είναι σύντομο'.
84. «δὸς μοι σεαυτόν»: 'παραχώρησέ μου τον εαυτό σου'.
86. «οὓς ἂν τῶν λόγων ἀλγῶ»: το ρ. 'ἀλγῶ' με αιτιατική πτώση ὡς ἀντικείμενο είναι σπάνια σύνταξη. Απαντᾷ μία φορά ἀκόμη στον Αἰσχύλο (Χοηφ.1016). Η γενική 'τῶν λόγων' είναι διαιρετική.
88. «οὐδέν»: 'σε καμία περίπτωση, καθόλου', αιτιατική της ἀναφοράς. «ἐκ τέχνης...κακῆς»: ἐμπρόθετος του ὀργάνου, μέσου, 'χρησιμοποιώντας κακές μεθόδους'.
89. «ὥς φασίν, οὐκφήσας ἐμέ»: ἀναφέρεται στον Αχιλλέα, τον ὁποῖον δεν τον γνώρισε, γιατί βρισκόταν με τους υπόλοιπους Ἑλλήνες στην Τροία.

93. «**ξυνεργάτης**»: ο 'Νεοπ.' απαντά στον 'Οδ.' με τον ίδιο συλλογισμό που εκείνος είχε προσπαθήσει να τον πείσει να αποδεχθεί τα δόλια σχέδιά του· ο 'Οδ.' προσπάθησε να εκφοβίσει τον 'Νεοπ.' λέγοντάς του ότι επειδή συμβρίσκεται μαζί του στην ίδια αποστολή (ξυνών,76), θα χρεώσει και σ' εκείνον τις δυσάρεστες συνέπειες από την αποτυχία του σχεδίου του. Τώρα ο 'Νεοπ.' του απαντά πως αν τελικά δεχθεί να υποστηρίξει αυτό το ύπουλο σχέδιο, τότε θα εισπράξει από τον 'Οδ.' την φήμη του προδότη.
98. «**εις ἔλεγχον ἐξιῶν**»: «επειδή έχω φτάσει σε μια ηλικία που οι άνθρωποι ελέγχουν το παρελθόν τους», διότι το 'ἐξιῶν' έχει την σημασία του χρόνου, της ηλικίας. Για την ίδια έκφραση, αλλά με την μτχ. να έχει μόνο σημασία χρόνου, κι όχι 'ηλικίας', «εις ἔλεγχον ἐξιῶν, Εὐρ. Ἀлк. 640· εἰς ἔλεγχον...μολῶν, Σοφ. Ο.Κ.1297'. «**βροτοῖς**»: με το 'ἡγουμένην' ως δοτική προσωπική, «*βλέπω ότι γίνεται οδηγός στους ανθρώπους*'. Κατά μία άλλη εκδοχή θα μπορούσε η δοτική να εκληφθεί και ως επιρρ. της 'αναφοράς'.
99. «**τὴν γλῶσσαν, οὐχὶ τάργα**»: το 409π.Χ. που ο Σοφοκλής συνθέτει το έργο αυτό, είναι αδύνατον να μην είχε στο μυαλό του όταν έγραφε αυτόν τον στχ. τις περιπέτειες που έχει ήδη ζήσει η Αθήνα στον Πελοποννησιακό πόλεμο εξ αιτίας των 'λόγων' που εκφωνούσαν οι έως τότε πολιτικοί. «**πάνθ'**»: αιτιατική της αναφοράς, «*όσον αφορά τα πάντα*'.
100. «**πλήν ψευδῇ λέγειν**»: το 'πλήν+Ἀπαρέμφατο', «*εκτός από το να...*'. Για την ίδια σύνταξη στον Σοφοκλή «*πάντα δὲ σκοπῶν / ἡύρισκον οὐδὲν πλήν ἀνιᾶσθαι παρόν, Φιλ.283· τὸ δ' ἦν ἄρ' οὐδὲν ἄλλο πλήν θανεῖν ἐμέ, Τραχ.1172· Ἄλλ' οὐ κάτοιδα πλήν ἐπὶ σμικρὸν φράσαι, Ἡλ.414· ὥστ' ἐστὶ μοι τὸ λοιπὸν οὐδὲν ἄλλο πλήν/εἰπεῖν ἃ χρήζω, Ο.Κ.283· θυμοῦ γὰρ οὐδὲν ἐστὶ γῆρας ἄλλο πλήν/θανεῖν, Ο.Κ. 954*'
101. «**δόλω**»: στην 'λεπτή' λογική του 'Οδ.' υπάρχει διαφορά ανάμεσα ψέματα (ψεῦδη,100) για τα οποία τον κατηγορεί ο 'Νεοπ.', και στο 'τέχνασμα' (δόλω) το οποίο ισχυρίζεται ο ίδιος ότι εισηγείται στον 'Νεοπ.' Και πράγματι όντως υπάρχει μια 'λεπτή' διαφορά ανάμεσα σ' αυτά τα δυο, διότι: (i) το 'ψέμα' είναι κάτι που διενεργείται μέσω του λόγου και διαπιστώνεται κατόπιν με τα 'έργα'. Τα παραδείγματα είναι πολλά: «*διανοεῖσθαι ψευδῇ λέγειν, Ἰσοκρ. Καλλ. 13,2· 15,4· τὰ ψευδῇ μεμαρτύρηκεν, ὁ.π.51,5· 57,5· ψευδῇ λέγειν ἐπιχειροῦσιν, Ἰσοκ. Σοφ.1,10· ψευδῇ λέγειν, Ἰσοκ. Ἐλ.1,4· μὴδ' αἰσχύνεται λόγον εἰρηκῶς ἄσεβῃ καὶ ψευδῇ, Ἰσοκ. Παν. 203,7*'. (ii) Αντιθέτως ο 'δόλος', η 'απάτη', το 'τέχνασμα' διενεργείται με πράξεις και διαπιστώνεται με τα αποτελέσματα των πράξεων, «*Οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ τέχνης περιγεγενημένοι τῶν ἐχθρῶν, Ἰσοκ. Εὐαγ.36,8· ὁ δὲ σφετερίσαιτο καὶ Διονύσιον ἐκβάλοι ἐκ τῆς ἀρχῆς δόλω, Πλ. Ἐπ. 333c5· τῶν Διὸς δὲ ὑέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκεν τούτοις οὐδέτερον, Πλ. Νόμ.741b5· καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλω ἀπέκτεινε, Ξεν. Ἑλλ.7,1,46,5*'. Το παιχνίδι των λέξεων ήταν εκείνο που κυριαρχούσε στην Αθήνα της εποχής.
103. «**οὐ μὴ πίθηται**»: ισχυρή άρνηση με υποτακτική.
104. «**δαινὸν ἰσχύος θράσος**»: «*δαινὸν θράσος ἰσχυρὴ αυτοπεποίθησις*', η γενική 'ἰσχύος' προσδιοριστική της ιδιότητας.
105. «**ἀφύκτους**»: «*α+φεύγω < φευκτός*'
106. «**οὐκ ἄρα...θρασύ**»: «*δεν είναι λοιπὸν τόλμημα μεγάλο*», Η άρνηση με ερώτηση δηλώνει συνειδητοποίηση μιας πραγματικότητας (Denniston G.P. p.45) «**οὐδὲ προσμεῖξαι**»: συμπερασματικό απαρέμφατο με άρνηση το 'οὐδέ', γιατί αυτή η γνώμη αποτελεί μια αντικειμενική διαπίστωση, κι όχι υποκειμενική γνώμη.
107. «**οὐ**»: «*όχι*'. Με την άρνηση αυτήν ο 'Οδ.' αρνείται γενικῶς τον προηγούμενο συλλογισμό και το συμπέρασμα του 'Νεοπ.', πως δηλ. αποτελεί μεγάλο τόλμημα να προσεγγίσει κάποιος τον 'Φιλ.'. «**μὴ λαβόντα**»: η μτχ. βρίσκεται σε αιτιατική πτώση για να συμφωνήσει με το ενν. υποκείμενο του συμπερασματικού απαρεμφάτου 'προσμεῖξαι' που είναι το 'τινά'.
108. «**τὰ ψευδῇ λέγειν**»: αντί του αναμενόμενου «*τὸ ψευδῇ λέγειν*'.
109. «**τὸ σωθῆναι**»: αιτιατική, αντικείμενο στο 'φέρει'. Ως 'σωτηρία' ενν. την νίκη των Ελλήνων στην Τροία.
110. «**πῶς οὖν βλέπων τις**»: η κ.λ. μετάφραση «*με ποιο τρόπο κάποιος που βλέπει*', αλλά μεταφορικά έχει την ίδια ακριβῶς έννοια, όπως και στην ν.ε. γλώσσα, όταν λέγεται π.χ. «*Με τι πρόσωπο θα τα κάνεις*

αυτά;» εννοώντας 'Τι είδους κακό χαρακτήρα πρέπει να αποκτήσεις, για να τα κάνεις αυτά;'. Για την ίδια ακριβώς έκφραση 'οὐκ οἶδ' ὅμμασι ποίοις βλέπων/πατέρα ποτ' ἄν προσεῖδον, Σοφ.Ο.Τ. 1371 *δεν ξέρω με τι πρόσωπο θα ήταν δυνατόν να αντικρύσω κάποια στιγμή τον πατέρα μου*'.

112. «**κέρδος δ' ἐμοί τι**»: ενν. 'ἐστί' προσωπική έκφραση με υποκ. το 'κέρδος' και το 'τι' ως κατηγορηματικό προσδιορισμό του αποτελέσματος, 'κέρδος υπάρχει σε μένα που να είναι ποιο;'. «**τοῦτον**»: i.e. 'Φιλοκτήτην', υποκείμενο στο απαρέμφατο «**μολεῖν**»: 'ὥστε μολεῖν'.
113. «**αἰρεῖ**»: στην θέση του 'αἰρήσει'. «**μόνα**»: κατηγορ. προσδ. του τρόπου. Αφήνεται το υπονοούμενο πως δεν είναι απολύτως αναγκαίο να πάει στην Τροία και ο 'Φιλ.', γιατί αρκεί μόνο ο οπλισμός του.
114. «**ὁ πέρσων...ἐγώ**»: η έναρθηρ μτχ. είναι το υποκείμενο και η αντων. το κατηγορούμενο, διότι το ζητούμενο είναι 'τίς ἐστί ὁ πέρσων;'. κι όχι 'τίς εἰμι ἐγώ;'. Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει εδώ: 'Εγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, Ἰωάνν.8,12,2', όπου τώρα το ζητούμενο δεν είναι 'τίς ἐστί τὸ φῶς τοῦ κόσμου', αλλά 'τίς ἐστί ἐγώ'. «**ὥς ἐφάσκει**»: 'ἐτσι ὅπως εσείς λέγατε'. Αναφέρεται στην επίσκεψη που δέχτηκε στην Σκύρο από τον Οδυσσέα και τον Φοίνικα, προκειμένου να πειστεί να πάει στην Τροία στην θέση του νεκρού πλέον πατέρα του. Στην επίσκεψη αυτήν θα επανέλθει λίγο πιο κάτω ο 'Νεοπ.' (345κ.ε).
115. «**οὔτ' ἄν**»: ενν. 'πέρσειας'. Πάλι και εδώ αφήνεται η εντύπωση ότι η παρουσία του 'Φιλ.' δεν είναι απαραίτητη στην Τροία, αρκεί μόνο να του πάρουν τον οπλισμό του.
117. «**ὥς**»: 'ἐτσι ακριβώς'. «**τοῦτο**»: αντικείμενο στην μτχ. 'ἔρξας', 'αν το κατορθώσεις αυτό', δηλ. 'αν κατορθώσεις να πάρεις στον οπλισμό του Φιλοκτήτη'. «**φέρη**»: 'κουβαλάς, φέρνεις μαζί σου'.
118. «**ποῖω**»: δυικός αριθμός. «**οὐκ ἂν ἄρνοίμην τὸ δρᾶν**»: το έναρθηρο απαρέμφατο ως αντικείμενο στην θέση του ἀναρθρου δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην πράξη ως 'ουσιαστικό', ενώ ως ἀναρθηρο δίνει βαρύτητα στην ενέργεια ως 'ρήμα'. Εδώ έχουμε: 'δεν είναι δυνατόν να αρνηθώ την ενέργεια αυτού του πράγματος', ενώ αν είχαμε 'οὐκ ἂν ἄρνοίμην δρᾶν τοῦτο', θα παίρναμε την μτφρ. 'δεν είναι δυνατόν να αρνηθώ να κάνω αυτό'. στην πρώτη σύνταξη ο 'Νεοπ.' εγκρίνει την αρπαγή του οπλισμού, ενώ στην δεύτερη εγκρίνει την ανάληψη πρωτοβουλίας για την αρπαγή του οπλισμού. Το ίδιο ακριβώς απαντά και σε άλλα χωρία: 'αὐτὸ τὸ ἀπονθήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, Πλ.Γοργ. 522e1 *κανείς δεν φοβάται την ώρα του θανάτου*'. 'πολὺ δὲ μᾶλλον δέισας τὸ ζῆν κακὸς ὢν, Πλ.Ἀπ.28d1 *επειδὴ φοβήθηκε περισσότερο την επιβίωσή του ὄντας δειλός*'.
119. «**ἂν...κεκλῆ**»: δυνητική ευκτική παρακειμένου 'ἂν κεκλῆσθαι' «**αὐτὸς**»: 'ἐσὺ ὁ ἴδιος προσωπικά', αφήνοντας να εννοηθεί ότι ὅλη την δόξα θα την εισπράξει ο 'Νεοπ.', ενώ ο 'Οδ.' δεν θα έχει καμία απολύτως συμμετοχή.
120. «**ἴτω**»: η Προστακτική του 'εἶμι' με κ.λ. μετάφραση 'ας πάει', αλλά με μεταφορική σημασία 'ας γίνει'. «**ποήσω**»: αρχαιότερος τύπος αντί του 'ποιήσω'.
125. «**τὸν σκοπὸν...ἀποστελῶ**»: πρόκειται για 'τὸν οὖν παρόντα, 45', τον 'συνοδό' του 'Νεοπ.', και ο οποίος ἤδη από τον στχ. 45 κ.ε. έχει σταλεί στον περίβολο της σπηλιάς, δηλ. αρκετά μακριά από εκεί που τώρα βρίσκεται ο 'Οδ.', προκειμένου να επιτηρεῖ τον χώρο και να τον ενημερώσει, αν δει πως πλησιάζει ο 'Φιλ.'. Οπότε το 'ἀποστελῶ' ἔχει πιο πολύ το νόημα του 'θα τον διατάξω να επιστρέψει στο πλοίο', γιατί ο 'Οδ.' τώρα βρίσκεται πιο κοντά στην ακτή και στο πλοίο, συνεπώς πρώτα θα επιστρέψει εκεί αυτός, και ύστερα ο 'σκοπός'.
126. «**τοῦ χρόνου δοκῆτέ τι/κατασχολάζειν**»: ο 'Οδ.' προφανώς ἔχει υπολογίσει ένα συνολικό χρονικό διάστημα, μέσα στο οποίο θα πρέπει λογικά ο 'Νεοπ.' να ἔχει επιτύχει τον σκοπό του, δηλ. είτε να ἔχει πείσει τον 'Φιλ.' να πάει μαζί τους στην Τροία, είτε να του ἔχει αποσπάσει τον οπλισμό. Αν τώρα αυτοί οι δυο ἄνδρες του δώσουν την εντύπωση (ἐὰν μοι δοκῆτε) ὅτι ἔχουν ξεπεράσει (κατασχολάζειν) σε κάποιο βαθμό (τι) το χρόνο τους (χρόνου), τότε θα καταλάβει ὅτι ο 'Νεοπ.' αντιμετωπίζει δυσκολίες. Τότε είναι που θα στείλει τον 'σκοπὸν' με την εντολή να προσποιηθεῖ τον δῆθεν Ἑλληνα ἔμπορο ταξιδιώτη, ο οποίος ἔρχεται από την Τροία και μεταφέρει ειδήσεις τέτοιες, που να αναγκάσουν τον 'Φιλ.' να παραχωρήσει τον οπλισμό του στον 'Νεοπ.'

128. «**ναυκλήρου τρόποις**»: *‘με χαρακτηριστικά που ταιριάζουν σε έμπορο καπετάνιο’*. Υποτίθεται ότι ο ‘σκοπός’ αυτός θα έχει μεταμφιεστεί κατάλληλα έτσι ώστε να θυμίζει ένα ναυτικό που κάνει εμπορικά ταξίδια μεταξύ Τροίας και Ελλάδος.
129. «**ὥς ἂν ἄγνοια προσῇ**»: Η ονομαστική ‘ἄγνοια’ (— — —) εδώ, διότι η ονομ. ‘ἄγνοια’ (— — U) χαλάει εδώ το ιαμβικό μέτρο. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο και στις ‘Τραχίνιες’ η ονομαστική πτώση πάλι για μετρικούς λόγους κατεβάζει τον τονισμό της στην παραλήγουσα, ώστε να χρεωθεί η λήγουσα ως μακρά (σтч. 350). Από συντακτικής απόψεως η πρόταση είναι τελική με Υποτακτική και τον αοριστολογικό – τροπικό ‘ἂν’, για να φανεί πως το περιεχόμενό της βρίσκεται κάτω από ειδικές συνθήκες και προϋποθέσεις, δηλ. δεν είναι απολύτως σίγουρο ή εξασφαλισμένο. Η διαφορά έγκειται στο εξής: (i) ‘ὥς/ὅπως/ἵνα + Ὑποτακτική = για να...’, δηλώνοντας έτσι κάτι που θεωρείται μάλλον σίγουρο και δεδομένο, (ii) ενώ ‘ὥς/ὅπως/ἵνα + ἂν + Ὑποτακτική = για να μήπως και...’, δηλώνοντας έτσι κάτι που είναι μάλλον αβέβαιο και λιγότερο σίγουρο. Δηλ. εδώ ο ‘Οδ.’ φαίνεται να μην είναι απόλυτα σίγουρος ότι η μεταμφίεση του ‘σκοποῦ’ σε ‘ναύκληρον’ θα ξεγελάσει τον ‘Φιλ.’ Η ονομαστική ‘ἄγνοια’ είναι υποκείμενο στο ρ. Όσον αφορά την γραφή ‘ἄγνοια’ ως δοτική του τρόπου, αυτή είναι ξεκάθαρα λανθασμένη, διότι εννοεί ως υποκείμενο του ρ. τον ‘σκοπόν’, και δίνει το λανθασμένο νόημα πως *‘για να πλησιάσει ο σκοπός αυτός μέσα στην ἄγνοια’*, δηλ. εννοώντας ότι εκείνος θα προσποιηθεί τον ναυτικό έμπορο χωρίς να ξέρει τι ρόλο παίζει η μεταμφίεσή του.
130. «**οὐ... ποικίλως αὐδωμένου**»: γενική απόλυτη, χρονική μτχ. Με το υποκ. της μτχ. ‘οὐ’ εννοείται ο ‘σκοπός’, *‘όταν λοιπόν εκείνος ο σκοπός αρχίζει να μιλάει με επιδεξιότητα’*. Ο μεταμφιεσμένος σε έμπορο ναυτικός, όταν θα εμφανιστεί μπροστά τον ‘Φιλ.’ και στον ‘Νεοπ.’, θα είναι ιδιαιτέρως νουθετημένος από τον ‘Οδ.’ να πει λόγια τέτοια που θα αναγκάσουν τον ‘Φιλ.’ να εμπιστευθεί όσο γίνεται περισσότερο τον παρόντα ‘Νεοπ.’ ώστε να του παραχωρήσει τον οπλισμό του. Βέβαια ο ‘Νεοπ.’, όταν θα εμφανιστεί ο ‘έμπορος’, δεν θα γνωρίζει με ποια ακριβώς λόγια τον έχει νουθετήσει πριν λίγο ο ‘Οδ.’, αλλά θα πρέπει εκείνη την στιγμή να θεωρήσει πως ό,τι θα λέει ο ‘έμπορος’, θα είναι αυτά ακριβώς που θα του έχει πει ο ‘Οδ.’ να αναφέρει, οπότε θα πρέπει αυτά ακριβώς τα λόγια να τα εμπιστευθεί και να τα υποστηρίξει ενώπιον του ‘Φιλ.’
131. Όπως ακριβώς, όταν θα εμφανιστεί ο ‘έμπορος’, ο ‘Νεοπ.’ δεν θα μπορεί να γνωρίζει με τι επιχειρήματα θα τον έχει νουθετήσει ο ‘Οδ.’ ώστε να μιλήσει, έτσι ακριβώς και ο ‘Οδ.’, όταν θα νουθετεί τον ‘έμπορο’, δεν θα μπορεί να γνωρίζει πώς θα έχει μέχρι εκείνη την στιγμή εξελιχθεί η συζήτηση μεταξύ του ‘Νεοπ.’ και του ‘Φιλ.’ Απλώς κρίνοντας από την μεγάλη καθυστέρηση, θα συμπεράνει πως τα πράγματα δεν θα πηγαίνουν πολύ καλά, και ότι ο ‘Φιλ.’ θα έχει πολλές αντιρρήσεις είτε να τους ακολουθήσει στην Τροία, είτε να παραδώσει τον οπλισμό του στον ‘Νεοπ.’ Συνεπώς η νουθέτηση που θα κάνει ο ‘Οδ.’ στον ‘έμπορο’ θα είναι υποθετική, αλλά αυτήν την νουθέτηση θα πρέπει ο ‘Νεοπ.’ να την υποστηρίξει.
132. «**πρὸς ναῦν εἴμι**»: ο ‘Οδ.’ ετοιμάζεται να αναχωρήσει φεύγοντας από την αριστερή πλευρά της σκηνής για το πλοίο τους.
133. «**δόλιος**»: ότι ο ‘Ερμής’ φημιζόταν για την ικανότητά του να εφευρίσκει ‘τεχνάσματα’ παντός είδους, για να εξυπηρετούνται τα σχέδια εκείνων οι οποίοι επικαλούντο την βοήθειά του, έχουμε την μαρτυρία του ‘Παυσανία’, ο οποίος περιγράφει ένα άγαλμα του ‘Ερμή’, το οποίο συνάντησε στην πόλη Πελλήνη στην Πελοπόννησο, και στο οποίο υπήρχε η αναγραφή ‘Δόλιος’, *‘ιόντων δέ ἐς Πελλήνην ἄγαλμά ἐστιν Ἑρμοῦ κατὰ τὴν ὁδόν, ἐπὶ κλησιν μὲν Δόλιος, εὐχὰς δὲ ἀνθρώπων ἔτοιμος τελέσαι· σχῆμα δὲ αὐτῶ τετράγωνον, γένειά τε ἔχει καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πῖλον εἰργασμένον, Πaus.7,27,1,6’*.
134. «**Νίκη τ’ Ἀθῆνα**»: η προσωνυμία της θεάς ‘Αθηνάς’ ως ‘Νίκης’ εξέφραζε την πίστη που είχαν οι Αθηναίοι στην βοήθειά της, οποτεδήποτε εκείνοι θα χρειάζονταν μία ‘νίκη’ όχι φυσικά απαραίτητως στις μάχες, (Εὐρ.Ίων,452). Ο ναός της ‘Αθηνάς Νίκης’ υπήρχε στον Προπύλαια του Παρθενώνα, όπως και το άγαλμά της, γνωστό ως ‘Απτερος Νίκη’. Ναό αφιερωμένο στην ‘Αθηνά Νίκη’ είχε συναντήσει και ο Παυσανίας στα Μέγαρα (1,42,4,7).

**ΠΑΡΟΛΟΣ στχχ. 135-218**

- ΧΟ. Τι πρέπει, τι πρέπει εγώ, αφέντη μου, ως ξένος σε μία ξένη χώρα  
να κρύψω, ή να λέω σε ένα άνδρα που έχει καχυποψία μέσα του;  
Λέγε μου. 135  
Διότι η οργανωτική ικανότητα οποιαδήποτε  
άλλη ικανότητα ξεπερνά, όπως και η οργανωτική άποψη, στον άνθρωπο εκείνον στον οποίον το θεϊκό  
σκήπτρο προερχόμενο απ' τον Δία εμφανίζεται ως το μέσον της εξουσίας του. 140  
Σε σένα, παιδί μου, έχει περιέλθει αυτή εδώ  
ολόκληρη η εξουσία σαν αποτέλεσμα αρχαιότητας· συνεπώς πρόσταξέ με  
τι χρειάζεται να εκτελέσω για σένα.
- ΝΕ. Για την ώρα τουλάχιστον, μπορεί τον περιοχή της ακτογραμμής  
να θελήσεις να εποπτεύσεις, πού ακριβώς βρίσκεται εκείνος, 145  
έχε τεταμένη την όρασή σου με προσοχή. Κι όταν έρθει  
αυτός ο ικανός οδοιπόρος, απ' αυτήν εδώ την κατοικία  
βαδίζοντας σύμφωνα με τις υποδείξεις του χεριού μου  
να προσπαθείς να εξυπηρετείς την κάθε στιγμή.
- ΧΟ. Μου αναφέρεις, βασιλιά, μια φροντίδα η οποία με έχει απασχολήσει εδώ και καιρό,  
δηλ. να επιβλέπουν τα μάτια μου τις περιστάσεις που σε αφορούν. 150  
Τώρα όμως πες μου  
σε ποιες εκτάσεις εκείνος ως ένοικος  
κατοικεί, και ποια περιοχή καταλαμβάνει· διότι αυτό για μένα  
δεν είναι άκαυτο ώστε να το μάθω, 155  
μήπως και αυτός ξεφύγει από την προσοχή μου εμφανιζόμενος από κάποιο σημείο,  
δηλ. ποια είναι τοποθεσία του, ποιος είναι ο τόπος παραμονής του, πού περπατά,  
μέσα στον χώρο της κατοικίας του, ή έξω απ' αυτήν;
- ΝΕ. Βλέπεις αυτήν εδώ την κατοικία με τις δυο εισόδους  
με το πέτρινο κρεβάτι. 160
- ΧΟ. Και πού έχει πάει αυτός ο δυστυχισμένος;
- ΝΕ. Φαίνεται ότι κατά την γνώμη μου από την ανάγκη τροφής  
οργώνει το βήμα του κάπου εδώ κοντά.  
Διότι έχει συζητηθεί ότι αυτός έχει  
αυτήν την τακτική βιοπορισμού, κυνηγώντας 165  
με φτερωτά βέλη με πόνο όντας κι ίδιος μέσα στον πόνο,  
και ούτε αυτός καμία απολύτως στον εαυτό του  
δεν φέρνει θεραπεία των ασθενειών.
- ΧΟ. Τον λυπάμαι εγώ αυτόν, με ποιόν τρόπο δηλ.,  
παρά το γεγονός ότι κανείς άνθρωπος δεν τον φροντίζει,  
και παρά το γεγονός ότι δεν έχει ένα βλέμμα να τον συντροφεύει,  
ο δύστυχος, μόνος του συνεχώς,  
περνά μια βαριά αρρώστια,  
και τριγυρίζει συγχυσμένος για κάθε μια 170



- γενικώς ανάγκη που του παρουσιάζεται. Πώς τέλος πάντων, πώς  
αντέχει αυτός ο δυστυχής;  
Ω εσείς! εξαπατητικά τεχνάσματα των θνητών,  
Ω εσείς! δυστυχισμένα γένη των ανθρώπων,  
σ' όσους βέβαια η ζωή τους ξεπερνά τα όρια.  
Κι αυτός εδώ προφανώς μεταξύ των ευγενών  
οικογενειών από καμία κατώτερος,  
χωρίς καμία συμμετοχή σε εκδηλώσεις ζωής  
βρίσκεται εγκαταλελειμμένος από τους υπόλοιπους ανθρώπους  
ανάμεσα στα παρδαλά ή δασύτριχα  
θηρία, και μαζί με τον πόνο του  
και την πείνα του αξιολύπητος, αθεράπευτα  
προβλήματα αντιμετωπίζοντας κραυγάζει.  
Κι εκείνος με το ασταμάτητο στόμα  
ο αντίλαλος με το να εμφανίζεται από μακριά τον θλιβερό  
θρήνο εκείνου ακολουθώντας ξεχύνεται.  
NE. Κανένα απ' αυτά εδώ δεν μου προξενεί απορία.  
Διότι σταλμένα από τους θεούς, αν βέβαια και εγώ εκφέρω την γνώμη μου,  
τόσο τα τραύματα εκείνα σ' αυτόν  
προήλθαν από μεριάς της σκληρόκαρδης θεάς Χρυσής,  
αλλά και τώρα όσα βάσανα υποφέρει χωρίς κανένα συμπαραστάτη,  
είναι σίγουρο ότι υποφέρει με την πρόθεση των θεών,  
προκειμένου να μη τεντώσει αυτός εναντίον της Τροίας  
τα ανίκητα βέλη των θεών,  
πριν φτάσει αυτή η χρονική στιγμή, κατά την οποία λέγεται  
ότι πρέπει αυτοί εκεί να νικηθούν από αυτά.  
XO. Πρόσεχε τα λόγια σου, παιδί μου. NE. Τι σημαίνει αυτό; XO. Ακούστηκε ένας θόρυβος από μακριά,  
σαν τον σύντροφο ενός ανδρός που βρίσκεται σε δυσκολία,  
ή κάπου εδώ, ή εκεί από την περιοχή.  
Με χτυπά, με χτυπά πράγματι  
η κραυγή ενός ανθρώπου ο οποίος το βήμα του αναγκαστικά  
σέρνει, κι ούτε μου διαφεύγει  
η θλιβερή από μακριά  
φωνή ενός ανδρός σε εξάντληση. Εκφέρει τόνους φωνής διαπεραστικούς.  
Όμως άκουσε, παιδί μου. NE. Πες μου τι. XO. Καινούργιες απόψεις.  
Ότι δηλ. αυτός ο άνθρωπος δεν βρίσκεται τώρα μακριά από την έδρα του, αλλά μέσα στην κατοικία του,  
χωρίς να βγάζει την μουσική ενός αυλού,  
όπως ένα ποιμένας που βόσκει το κοπάδι του,  
αλλά ή επειδή κάπου αναγκαστικά σκόνταψε  
βγάζει μια ιαχή από μακριά,  
ή επειδή άδειο από πλοίο  
διακρίνει το λιμάνι· διότι φωνάζει κάτι το φοβερό.

**συχ 135 – 143 = 150 – 158**

U — U — U — U — U —  
Τί χρή, τί χρή / με, δέσποτ', ἐν / ξένα ξένον  
Μέλον πάλαι / μέλημά μοι / λέγεις, ἄναξ

U — — U U — U — U —  
στέγειν, / ἢ τί λέγειν / πρὸς ἄνδρ' ὑπόπταν  
φρουρεῖν / ὄμμ' ἐπὶ σῶ / μάλιστα καιρῶ

— U — U —  
Φράζε μοι· / τέχνα γὰρ  
νῦν δέ μοι / λέγ' αὐλάς

U — U U — —  
τέχνας ἐτέρας προὔχει  
ποίας ἔνεδρος ναίει

— — — U U — U —  
καὶ γνώμα παρ' ὅτῳ τὸ θεῖον  
καὶ χῶρον τίν' ἔχει· τὸ γάρ μοι

U — — U U — U —  
Διὸς σκῆπτρον ἀνάσσεται  
μαθεῖν οὐκ ἀποκαίριον

U — U — U U — U —  
σὲ δ', ὦ τέκνον, τόδ' ἐλήλυθεν  
μὴ προσπεσὼν με λάθη ποθέν

— UU — UU — UU — UU  
πᾶν κράτος ὠγύγιον· τό μοι ἔννεπε  
τίς τόπος ἢ τίς ἔδρα, τίν' ἔχει στίβον

U — U — U —  
τί σοι χρεῶν / ὑπουργεῖν  
ἔναυλον ἢ / θυραῖος

**Συχ. 144 – 149**

— UU / — — / UU — / UU —  
UU — / UU — / — UU — / — —  
— — / — — / UU — / UU —  
— UU / — — / — — / UU —  
UU — / — — / — UU / — —  
— — / UU — / UU — / —

**Συχ. 159 – 168**

— — / UU — / — — / UU —  
UU — / — —  
— UU / — — / — UU / — —

Ιαμβικό Τρίμετρο.

Φαλαίκειος<sup>1</sup>

Ιθυφαλλικός

Φερεκράτειος Υπερκατάληκτος

Ιππωνάκτειος

Γλυκόνειος

Αλκαϊκός εννεασύλλαβος<sup>2</sup>

Δακτυλικό τετράμετρο

Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό

Όλοι οι συχ. είναι ανάπαιστοι τετράμετροι  
ακατάληκτοι με εξαίρεση τον τελευταίο συχ.  
που είναι καταληκτικός.

όλοι οι συχ. είναι 'ανάπαιστοι' ακατάληκτοι  
με εξαίρεση τον τελευταίο συχ. ο οποίος  
είναι καταληκτικός.

<sup>1</sup> Ο 'Φαλαίκειος' έχει την μορφή (ΟΟ — U U — U — U —). Οι δυο πρώτες συλλ. είναι 'ΟΟ', που σημαίνει ότι μπορεί να είτε μακρές είτε βραχείες, αλλά δεν μπορεί να είναι και οι δυο 'UU'. Στον πρώτο συχ. η 1<sup>η</sup> συλλ. είναι U, αλλά στον δεύτερο —.

<sup>2</sup> Πρόκειται για την 'Αλκαϊκή στροφή' (X — U — X — U — UU — UU — U —) με 19 συλλ. Αυτή διαιρείται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο είναι ο 'αλκαϊκός' εννεασύλλαβος συχ.

— UU / — — / — — / — —  
UU — / — — / — UU / — —  
— — / UU — / UU — / — —  
UU — / UU — / — UU / — —  
— — / — — / UU — / UU —  
— UU / — —  
— — / UU — / UU — / —

**Στχχ. 169 – 179 = 180 – 189**

— — — UU — U —

Οϊκτίρω νιν ἔγωγ', ὅπως  
Οὔτος πρωτογόνων ἴσως

— — — UU — U —

μή του κηδομένου βροτῶν  
οἴκων οὐδενὸς ὕστερος

— — — UU — U —

μηδὲ ξύντροφον ὄμμ' ἔχων  
πάντων ἄμμορος ἐν βίῳ

— — — UU — U —

δύστανος, μόνος αἰεὶ  
κεῖται μοῦνος ἀπ' ἄλλων

U<sup>3</sup> — — UU — U —

νοσεῖ μὲν νόσον ἀγρίαν  
στικτῶν ἢ λασίων μετὰ

—<sup>4</sup> — — UU — U —

ἀλύει δ' ἐπὶ παντί τῳ  
θηρῶν, ἔν τ' ὀδύναις ὁμοῦ

— — — UU — — UU — — UU — U —

χρείας ἵσταμένῳ· πῶς ποτε, πῶς δύσμορος ἀντέχει  
λιμῶ τ' οἰκτρὸς ἀνήκεστα μεριμνήματ' ἔχων βοᾷ

— UU — —<sup>5</sup> —

ᾧ παλάμαι θνητῶν  
ἀ δ' ἀθυρόστομος

— — — UU — U —

ὦ δύστανά γένη βροτῶν  
ἄχῳ τηλεφανῆς πικρὰς

— — — UU — —

οἷς μὴ μέτριος αἰῶν  
οἰμωγὰς ὑπο χεῖται

όλοι οι στχχ. είναι γλυκόνειοι

ασκληπιάδειος μείζων

dodrans<sup>6</sup>

γλυκόνειος

φερεκράτειος

<sup>3</sup> Επειδὴ ἡ 1<sup>η</sup> συλλ. εἶναι 'ἀλογη', γι' αὐτὸ στον στχ. αὐτὸν εἶναι U (vo-), ἐνὸς ἐπόμενου εἶναι — (στικτ-)

<sup>4</sup> Ομοίως καὶ ἐδὼ ἡ συλλ. (αλ-) εἶναι U, ἐνὸς ἡ συλλ. (θηρ-) εἶναι —.

<sup>5</sup> Ἡ 5<sup>η</sup> συλλ. εἶναι 'ἀλογη', γι' αὐτὸ ἐδὼ εἶναι —, ἐνὸς στον ἄλλο στχ. εἶναι U.

<sup>6</sup> Ἐτσι ἀποκαλεῖται ἓνα Χοριαμβικὸν δίμετρο '— UU — X —'. Ἡ ονομασία του προέρχεται ἀπὸ τὴν σύνθεση τῶν λέξεων 'de(esse)' καὶ '(qua)drans'.

**Στχχ. 191 – 200**

ανάπαιστοι

— — / — — / — — / UU —  
— UU / — — / — — / UU —  
— UU / — UU / — UU / — —  
— — / — UU / — — / UU —  
— — / UU — / UU — / UU —  
— — / UU — / — — / UU —  
— — / UU — / — UU / — —  
— UU / — UU / — UU / —  
UU — / — — / UU — / UU —  
— — / UU — / UU — / —

καταληκτικός

καταληκτικός

**Στχχ. 20 – 209 = 210 – 218**

— UUU — UUU — U — U —  
Εὔστομ' ἔχε παῖ Τί τόδε Προῦφάνη κτύπος  
'Ἄλλ' ἔχε, τέκνον Λέγ' ὅ τι φροντίδας νέας

ιαμβικό τρίμετρο

— — — UU — — UU — —  
φωτὸς σύντροφος ὥς τειρομένου του  
ὥς οὐκ ἔξεδρος, ἀλλ' ἔντοπος ἀνὴρ

ασκληπιάδειος καταληκτικός

— U — U — UU —  
ἦ που τῇδ' ἦ τῇδε τόπων  
οὐ μολπὰν σύριγγος ἔχων

χοριαμβικό δίμετρο

— — — UU —  
βάλλει, βάλλει μ' ἐτύμα  
ὥς ποιμὴν ἀγροβάτας

ακέφαλο χοριαμβικό δίμετρο

— — — U<sup>7</sup> — UU —  
φθογγὰ του στίβον κατ' ἀνάγ-  
ἀλλ' ἦ που πταίων ὑπ' ἀνάγ

ακέφαλο χοριαμβικό δίμετρο

— U — U<sup>8</sup> — UU —  
καν ἔρποντος οὐδέ με λά-  
κας βοᾷ τηλωπὸν ἰω-

χοριαμβικό δίμετρο

— U — U<sup>9</sup> — UU —  
θει βαρεῖα τηλόθεν αὐ-  
άν ἦ ναὸς ἄξενον αὐ-

χοριαμβικό δίμετρο

—<sup>10</sup> — — — UU — UU — —  
δὰ τρυσάνωρ διάσημα θροεῖ γὰρ  
γάζων ὄρμον προβοᾷ γάρ τι δεινόν.

ιωνικά μέτρα

<sup>7</sup> η συλλ. αυτή είναι 'άλογη', γι' αυτό εδώ είναι U, ενώ στην αντίστοιχη συλλ. 'πται-' είναι —

<sup>8</sup> η συλλ. αυτή είναι 'άλογη', γι' αυτό εδώ είναι U, ενώ στην αντίστοιχη συλλ. 'τη-' είναι —

<sup>9</sup> στον αντίστοιχο στχ. και οι τέσσερις πρώτες συλλαβές είναι —, γιατί είναι και ο τέσσερις 'άλογες'.

<sup>10</sup> η συλλ. αυτή στον αντίστοιχο στχ. 'γα-' είναι U

Ο 'Χορός' αποτελείται από μια χορωδία 15 ναυτών, οι οποίοι είναι το πλήρωμα του πλοίου του Νεοπτόλεμου, με το οποίο έφτασαν αυτός και ο 'Οδ.' στην Λήμνο. Είναι μέλη της προσωπικής του φρουράς και γι' αυτό τον αποκαλούν 'αφέντη' (δέσποτ', 135), αλλά λόγω του νεαρού της ηλικίας του μπορούν να τον προσφωνούν και ως 'νεαρό' (παϊ, 201) και 'παιδί μας' (τέκνον, 141). Το τραγούδι που ακολουθεί αναλώνεται σε μία συνομιλία μεταξύ του 'Χορ.' και του 'Νεοπ.' Πρώτος ο 'Χορ.' ρωτά τον 'Νεοπ.' ποια είναι η εξυπηρέτηση εκείνη την οποίαν μπορεί να του προσφέρει, κι εκείνος τους καλεί να έχουν τεταμένη την προσοχή τους, ώστε όταν πλησιάσει ο 'Φιλ.' να τον ενημερώσουν εγκαίρως. Ο 'Νεοπ.' πληροφορεί τον 'Χορ.' για τα έως τώρα βάσανα που έχει περάσει ο 'Φιλ.' λόγω της μοναξιάς του και της αρρώστιας του όλα αυτά τα δέκα χρόνια, και ο 'Χορ.' απαντά με ένα συμπονετικό τραγούδι για την δυστυχία εκείνου του δύσμοιρου, ενώ ο 'Νεοπ.' κατόπιν ερμηνεύει τα βάσανα του 'Φιλ.' με ένα θεολογικού χαρακτήρα επιχείρημα. Τότε ακριβώς είναι η στιγμή που ο 'Χορ.' προειδοποιεί τον 'Νεοπ.' ότι από μακριά ακούγονται κραυγές πόνου, δείγμα ότι πλησιάζει ο 'Φιλ.' Η αιφνίδια επί σκηνής εμφάνιση του 'Φιλ.' δημιουργεί το εύλογο ερώτημα 'πώς ο Φιλ. εμφανίζεται ενώπιον του Χορ. και του Νεοπ. χωρίς ο Χορ. έως εκείνη την στιγμή να μην έχει καν περιγράψει ή αναφέρει λεπτομέρειες από την προσέγγιση εκείνου στην σπηλιά, όπως θα ήταν λογικό και αναμενόμενο'. Η εξήγηση που έχει δοθεί (T.B.L. Webster) είναι πως επειδή η σπηλιά είναι στην ουσία ένα τούνελ μέσα σ' ένα βράχο, και έχει δυο εισόδους, μια αυτή που βλέπει προς τους θεατές και μία ακριβώς στο πίσω μέρος της σκηνής, ο 'Φιλ.' μπήκε από την πίσω είσοδο, πέρασε μέσα από το τούνελ και εμφανίστηκε εμπρός στον 'Χορ.' και στον 'Νεοπ.' χωρίς κανείς εκ των δυο να μην έχει έως εκείνη την στιγμή δει την πορεία του.

**136.** «πρὸς ἄνδρα»: ενν. τον 'Φιλ.' «ὑπόπταν»: η χρήση του ουσιαστικού 'ὑπόπτης, -ου' εμφανίζει το νόημα της λ. πιο εσωτερικά δεμένο με τον πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται, ενώ το επίθετο 'ὑποπτος, -ον' εμφανίζει το ίδιο νόημα ως εξωτερικό γνώρισμα. Δηλ. για να το πούμε και διαφορετικά: ως ουσιαστικό η λ. σημαίνει 'αυτόν ο οποίος αναγνωρίζει και αποδέχεται τον εαυτό του ως ὑπόπτην, δηλ. ως καχύποπτο και ζηλόφθονα', ενώ η λ. ως επίθετο σημαίνει 'αυτόν ο οποίος χαρακτηρίζεται από τους άλλους ως ὑποπτος, δηλ. τον βλέπουν ως καχύποπτο και ζηλόφθονα, χωρίς απαραίτητα και ο ίδιος να αποδέχεται αυτούς τους χαρακτηρισμούς'.

**137/40.** «τέχνα... γνώμα»: 'τέχνη καὶ γνώμη <ἐκείνου> προύχει τέχνης <καὶ γνώμης>'. Με την ονομαστική 'τέχνα' εννοείται η ικανότητα που διαθέτει κάποιος να οργανώνει είτε την προσωπική του είτε την δημόσια ζωή. Μ' αυτήν την ίδια σημασία χρησιμοποιεί το ουσιαστικό και ο 'Οιδίπους', 'ὦ... τέχνη τέχνης ὑπερφέρουσα, Σοφ.Ο.Τ. 380-1'. Την 'τέχνην' αυτήν την αποδίδει ο 'Χορ.' στον 'Φιλ.' εκ του γεγονότος ότι αν και για δέκα ολόκληρα χρόνια βρίσκεται εδώ μόνος και άρρωστος, εν τούτοις έχει κατορθώσει να επιβιώσει. Η γενική 'τέχνας' αναφέρεται συνολικά σε όλες τις υπόλοιπες ικανότητες των ανθρώπων, οι οποίες αποδεικνύονται κατώτερες της 'οργανωτικής'. Η ονομαστική 'γνώμα' αναφέρεται στις κρίσεις και στις απόψεις που διατυπώνονται από τους 'οργανωτικούς ανθρώπους', οι οποίες αποδεικνύονται επίσης ανώτερες από κάθε άλλη γνώμη ή άποψη προερχόμενη από άλλου είδους ανθρώπους. «παρ' ὄτῳ»: 'στα χέρια του οποιουδήποτε ανδρός', εδώ όμως ο υπαινιγμός είναι για 'τα χέρια του Νεοπ., ο οποίος ασκεί την εξουσία που τα έχει παραχωρήσει η σπουδαία καταγωγή του'. «θεῖον Διὸς σκῆπτρον»: το 'σκῆπτρον' μεταφορικά δηλώνει την 'εξουσία' που δικαιωματικά ασκεί ο 'Νεοπ.' στο όνομα της πατρικής του κληρονομιάς.

**142/3.** «σέ... ἑλήλυθεν»: το ρ. 'ἔρχομαι' με αιτιατική που δηλώνει την κατεύθυνση. «ὠγύγιον»: κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος, 'έτσι ώστε αυτή η εξουσία σου να είναι πολύ παλιά'. Συνήθως χαρακτηρίζαν ένα θεσμός ως 'ὠγύγιον', αν είχε τις ρίζες του στην πολύ παλιά, αρχέγονη, μυθική εποχή. Η λ. ήταν δάνειο από τον μυθικό αρχάνθρωπο 'ὠγυγο', τον οποίον αναφέρει ο Πανσανίας ως τον πρώτο βασιλιά της Βοιωτίας, όταν εκεί κατοίκησαν για πρώτη φορά επίσης αρχέγονοι άνθρωποι, οι 'Εκτηνες', 'γῆν δὲ τὴν Θηβαΐδα οἰκῆσαι πρῶτον λέγουσιν ἼΕκτηνας, βασιλέα δὲ εἶναι τῶν ἸΕκτῆνων ἄνδρα αὐτόχθονα Ἰωγυγον· καὶ ἀπὸ τούτου τοῖς πολλοῖς τῶν ποιητῶν ἐπὶ κλησὶς ἐς τὰς Θήβας ἐστὶν Ἰωγύγιοι, Πaus. 9,5,1' «τὸ»: η αιτιατική του άρθρου με επιρρ. σημασία αποτελέσματος, 'γι' αυτόν

τον λόγο, *ἀρα λοιπόν, συνεπώς*. Η χρήση του είναι Ομηρική, *‘ἀλλὰ τὰδ’ οὐκ ἐγένοντο· τὸ καὶ κλαίσους τέτηκα*, Ίλ.3,176’.

144. **«νῦν μέν»:** η βοήθεια την οποία προσφέρθηκε να προσφέρει ο ‘Χορ.’ στον ‘Νοπ.’, δεν φαίνεται για την ώρα να του είναι ιδιαίτερος χρήσιμη ή απαραίτητη· άλλο είναι αυτό που τον ενδιαφέρει, δηλ. να πληροφορηθεί εγκαίρως την άφιξη, την προσέγγιση στην σπηλιά του ‘Φιλ.’ **«τόπον ἐσχατιᾶς»:** ο ‘Οδ.’ έχει ήδη πλέον επιστρέψει στο πλοίο, όπου και έχει κρυφτεί. Ο ‘Χορ.’ όντα στην ‘ορχήστρα’ υποτίθεται ότι βρίσκεται κι αυτός στην ακτή, κοντά στο πλοίο. Ο ‘Νεοπ.’ βρίσκεται πάνω στην ‘σκηνή’, και υποτίθεται ότι βλέπει την ‘σπηλιά’ του ‘Φιλ.’ Αυτό που τώρα ζητεί από τον ‘Χορ.’ είναι να έχει μια εποπτεία όλης της ακτογραμμής, ώστε να τον ενημερώσει, όταν δει τον ‘Φιλ.’ να πλησιάζει. Ως ‘ἐσχατιᾶ’ αναφέρεται εδώ η ‘ακτογραμμή’, η ‘άκρη της θάλασσας’ (Οδ.9,182· 284). Η γενική ‘ἐσχατιᾶς’ είναι διαιρετική. Στους κώδδ. απαντά και η γραφή ‘ἐσχατιαῖς’ ως δοτική του ‘τόπου’.
146. **«δέρκου»:** Προστακτική του ‘δέρκομαι’ που σημαίνει *‘βλέπω με ορθάνοιχτα τα μάτια μου, με τεταμένη την προσοχή μου’*, εξ ου και το ουσιαστ. ‘δράκων’.
- 147/9. **«τῶνδ’ ἐκ μελάθρων»:** ως ‘μέλαθρα’ θεωρούνται η κατοικία του ‘Φιλ.’, δηλ. η ‘σπηλιά’. **«πρὸς ἐμὴν ...χεῖρα»:** μια έκφραση που σημαίνει πως ‘Νεοπ.’ θα κάνει νεύμα, θα δίνει σινιάλο με το χέρι του στον ‘Χορ.’ πότε και πώς θα πρέπει να κινηθεί, όταν φανεί ο ‘Φιλ.’ να πλησιάζει στην ‘σπηλιά’. **«πειρῶ τὸ παρὸν θεραπεύειν»:** *‘προσπάθησε να εξυπηρετῆς ἐμένα στις ανάγκες της κάθε στιγμῆς’*, δηλ. με λίγα λόγια *‘γίνε βοηθός και συμπαραστάτης μου σ’ αυτά που θα λέω στον Φιλ., για να τον πείσω να με ακολουθήσει στην Τροία, ή τουλάχιστον να μου παραχωρήσει τον οπλισμό του’*. — Στο χωρίο αυτό σοβαρό πρόβλημα δημιουργείται με την γραφή ‘τῶνδ’ ἐκ μελάθρων’. Η γραφή αυτή, όπως και η στίξη με κόμμα πριν το ‘τῶνδ’, απαντά στην έκδοση του Pearson. Σύμφωνα με αυτήν την γραφή και την στίξη, ο εμπρόθετος ‘τῶνδ’ ἐκ μελάθρων’ κατ’ ανάγκη πλέον πρέπει να συνταχθεί: (i) είτε με τον εμπρόθετο ‘πρὸς τὴν ἐμὴν αἰ χεῖρα’ δίνοντας το νόημα *‘βαδίζοντας εσεῖς ἀνάλογα με τα νεύματα του χεριού μου ἀπὸ αὐτὴν ἐδὼ τὴν σπηλιά’*. Αν όμως γίνει δεκτή μια τέτοια σύνταξη και ερμηνεία, τότε πρέπει να δεχθούμε ότι ο ‘Νεοπ.’ τώρα βρίσκεται εμπρός από το άνοιγμα της σπηλιάς (αυτό που βρίσκεται μπροστά στους θεατές), απ’ όπου θα στέλνει με το χέρι του και τα ἀνάλογα σήματα κάθε στιγμή στον ‘Χορ.’ Κάτι τέτοιο όμως λογικά πρέπει να αποκλεισθεί, γιατί ο ‘Νεοπ.’ θα πρέπει να μην βρίσκεται κοντά στην σπηλιά, αλλά όχι σε σημείο εμφανές, ώστε να είναι ευδιάκριτος από τον ‘Φιλ.’, όταν εκείνος θα επιστρέψει κάποια στιγμή· διότι τότε για ποιο λόγο ζήτησε από τον ‘Χορ.’ να εποπτεύσει την ακτογραμμή, για να δει πού βρίσκεται ο ‘Φιλ.’· προφανώς θέλει να είναι προετοιμασμένος κατάλληλη για την εμφάνισή του, κι όχι να τον δει ξαφνικά εμπρός του. (ii) είτε να συνταχθεί με την μτχ. ‘προχωρῶν’, *‘εσεῖς τώρα βαδίζοντας μακριά ἀπ’ αὐτὴν ἐδὼ τὴν σπηλιά’*. Αυτή η σύνταξη δεν συζητείται καν, διότι ο ‘Χορ.’ τώρα βρίσκεται υποτίθεται πιο κάτω από τον ‘Νεοπ.’, στην ακτογραμμή της παραλίας, ἀρα αρκετά μακριά από την σπηλιά του ‘Φιλ.’ Αν παραμείνει και γίνει απολύτως δεκτή αυτή η γραφή και η στίξη, τότε η μόνη λύση είναι να γίνει δεκτή η ερμηνεία (i), παρά τα όσα προβλήματα δημιουργεί. — Εναλλακτικά υπάρχει η διόρθωση που έχουν προτείνει οι Linwood και Jebb. Σύμφωνα μ’ αυτήν θα πρέπει να φύγει το κόμμα πριν το ‘τῶνδ’, αλλά συγχρόνως η πρόθεση ‘ἐκ’ να διορθωθεί σε ‘οὐκ = ὁ ἐκ’ με κράση. Με βάση αυτήν την διόρθωση ο εμπρόθετος πλέον συντάσσεται λογικά με το ουσ. ‘ὁδότης’ και δίνει την ερμηνεία, *‘ὅταν πλησιάσει κάποια στιγμή αὐτός ο ικανός οδοιπόρος αὐτός που ἔφυγε ἀπ’ αὐτὴν τὴν σπηλιά’*. Αν γίνει μία τέτοια σύνταξη του εμπρόθετου με το ουσ., τότε είναι αδύνατον να παραμείνει η πρόθεση ως έχει, δηλ. ‘ἐκ’, αλλά θα πρέπει να προστεθεί σ’ αυτήν με κράση με το άρθρο ‘ὁ’, ώστε να έχουμε την έκφραση ‘τῶνδ’ οὐκ μελάθρων = τῶνδ’ ὁ ἐκ μελάθρων *ὅταν φτάσει αὐτός ο ικανός οδοιπόρος που προέρχεται ἀπ’ αὐτὴ ἐδὼ τὴν σπηλιά, τὴν κατοικία’*. Βέβαια θα περιμέναμε καλύτερα το άρθρο να ήταν στην αρχή του εμπρόθετου: ‘ὁ τῶνδ’ ἐκ μελάθρων =’, ώστε να καταστήσει ολόκληρο τον εμπρόθετο ως ένα ακραιφνές ουσιαστικό, αλλά μπορεί κάλλιστα το άρθρο ‘ὁ’ να τεθεί στο ενδιάμεσο του εμπρόθετου ‘τῶνδ’ οὐκ μελάθρων’, όπως συμβαίνει και στην ἀνάλογη διατύπωση: *‘καὶ τὶς χρόνος τοῖσδ’ ἐστὶ*

οὐξεληλυθώς; Σοφ.Ο.Τ. 735 *και ποιο είναι το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει σε σχέση μ' αυτά εδώ τα γεγονότα;*, στην οποίαν διατύπωση πάλι θα περιμέναμε την διάταξη να είναι *‘καὶ τὶς χρόνος ἐστὶ ὁ τοῖσδε ἐξεληλυθώς;*’ (Jebb). Στην μετάφραση του χωρίου αυτού έχω ακολουθήσει την γραφή και την στίξη από την έκδοση του Pearson υιοθετώντας την λύση (i).

**153/4. «αὐλὰς ποίας...καὶ χῶρον τίνα»:** όταν ο ‘Νεοπ.’ ανέβηκε επάνω στους βράχους, όπου και τώρα βρίσκεται, και αντίκρυσε την σπηλιά του ‘Φιλ.’, ο ‘Χορ.’ δεν είχε πάρει την θέση του ακόμη στην ορχήστρα, οπότε όπως είναι φυσικό δεν γνωρίζει ακριβώς ποια είναι και πού βρίσκεται η κατοικία του ‘Φιλ.’ Γι’ αυτό και τώρα ζητεί εξηγήσεις. **«τὸ γὰρ»:** το άρθρο με σημασία αντωνυμίας ‘τούτο’.

**155. «μαθεῖν»:** συμπερασματικό απαρέμφοτο.

**156. «μὴ...λάθῃ»:** αν και δεν προηγείται ρ. φόβου, εν τούτοις η πρόταση είναι ενδοιαστική.

**160. «πετρίνης κοίτης»:** γενική της ιδιότητας. Το ‘κρεβάτι’ του ‘Φιλ.’ στην ουσία είναι το πέτρινο πάτωμα.

**163. «στῖβον ὄγμευει»:** *‘οργώνει το βῆμα του’*. Μεταφορικά λέγεται το ρ. *‘ὄγμευει οργώνει’*, γιατί ο ‘Φιλ.’ λόγω του πληγωμένου του ποδιού αναγκάζεται να το σέρνει το έδαφος αφήνοντας πίσω του λογικά ένα αυλάκι, όπως αυτό δημιουργείται από το ὄργωμα. **«τῇδε πέλας πον»:** η γραφή ‘τῇδε’ είναι διόρθωση της γραφής ‘τόνδε’, η οποία λανθασμένα παραπέμπει στην σχέση του με το ‘στῖβον’.

**165. «λόγος ἐστί»:** *‘φημολογείται, διαδίδεται, λέγεται’*.

**166. «συμυγερὸν συμυγερῶς»:** *‘όντας ο ίδιος μέσα στο πόνο με πόνο’*. Το επίθετο ‘συμυγερὸν’ βρίσκεται σε αιτιατική πτώση, για να γίνει κατηγορηματικός προσδιορισμός του τρόπου, *‘πονώντας ο ίδιος’*, στην αιτιατική ‘αὐτόν’, που είναι υποκείμενο στο ‘ἔχειν’. Βέβαια την ίδια δουλειά κάνει και το επίρρ. ‘συμυγερῶς’. Η χρησιμοποίηση του επιθέτου ως κατηγορηματικού προσδιορισμού του τρόπου συνοδευόμενου από επίρρημα με την ίδια ρίζα, απαντά στον ‘Σοφ.’ και αλλού, *‘κακὸς...κακῶς, Αἴας, 1177· κακοὺς...κάκιστα, Αἴας, 839· κακοὺς...κακῶς, Αἴας, 1391· κακὸν...κάκιστα, Ο.Τ. 248’* (T.B.L. Webster). — Η γραφή ‘συμυγερὸν συμυγερῶς’ απαντά στην έκδοση του Pearson και είναι διόρθωση του Brunck της γραφής των κωδδ. *‘στυγερὸν στυγερῶς’*, η οποία δίνει την ερμηνεία, *‘κυνηγώντας με φτερωτά βέλη με τρόπο ἄθλιο ὄντας ο ίδιος ἄθλιος’*, υπονοώντας έτσι τις επιπτώσεις που έχει επάνω του η ασθένεια στο πόδι του. Η λογική πάνω στην οποίαν στηρίχτηκε ο Brunck είναι πως ο ‘Αρχ. Σχολ.’ ερμηνεύει την γραφή ‘στυγερὸν, -ῶς’ ως ‘ἐπιμόνως’, το οποίο πρέπει να διορθωθεί σε ‘ἐπιπόνως’. Τα επιχειρήματα του Jebb για διατήρηση της γραφής ‘στυγερὸν, ῶς’ είναι δυο: (i) το ερμήνευμα ‘ἐπιπόνως’ του ‘Αρχ. Σχολ.’ θα μπορούσε κάλλιστα να εξυπηρετούσε και την γραφή ‘στυγερὸν, -ῶς’. (ii) το επίθετο ‘συμυγερός’ και τα παράγωγά του απαντούν για πρώτη φορά στον ‘Απολλώνιο Ῥόδιο’ στις αρχές του 3<sup>ου</sup> αι. π.Χ., δηλ., πράγμα που σημαίνει ότι είναι πολύ δύσκολο το επίθετο αυτό να ήταν σε χρήση το 409 π.Χ., να το γνώριζε ο Σοφοκλής, αλλά μέχρι το 260 π.Χ., όπου περίπου γράφει ο Απολλώνιος, να ήταν άγνωστο. — Στην μετάφραση του χωρίου έχω ακολουθήσει την γραφή του Pearson.

**167/8. «αὐτῶ»:** αυτή είναι η γραφή που έχουν οι ‘L’ & ‘A’. Σύμφωνα με την γραφή αυτήν (αὐτῶ = ὁ ἑαυτῶ *ο ίδιος ο Φιλ. στον εαυτό του*) η σύνταξη ως εξής: *‘οὐδὲ ἐπινωμᾶν κι οὐτε φέρνει’* με το απαρέμφοτο να είναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση *‘λόγος ἐστί, 165’*. η αιτιατική ‘αὐτόν = Φιλοκτήτην, 164’ είναι το ενν. υποκείμενο του ‘ἐπινωμᾶν’. η δοτική ‘αὐτῶ’ είναι δοτική προσωπική *‘ο ίδιος ο Φιλ. στον εαυτό του’*. η αιτιατική ‘τιν(ά)’ είναι επιθετικός προσδιορισμός. η αιτιατική ‘παιῶνα’ αντικείμενο στο απαρέμφοτο *‘ἐπινωμᾶν’*, και γενική ‘κακῶν’ είναι αντικειμενική. Η μετάφραση *‘και αυτός δεν φέρνει καμία θεραπεία των συμφορών στον ίδιο τον εαυτό’*. — Αν υιοθετηθεί η γραφή ‘αὐτῶ’, τότε η σύνταξη θα έχει ως εξής: *‘οὐδὲ ἐπινωμᾶν κι οὐτε φέρνει’* με το απαρέμφοτο να παραμένει υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση *‘λόγος ἐστί, 165’*. η δοτική ‘αὐτῶ = τῶ Φιλοκτήτη’ να παραμένει επίσης ως δοτική προσωπική. η αιτιατική ‘τιν(ά)’ να παραμένει επιθετικός προσδιορισμός στο ‘παιῶνα’. η αιτιατική ‘παιῶνα’ να γίνεται τώρα το υποκείμενο του απαρεμφάτου *‘ἐπινωμᾶν’*, και γενική ‘κακῶν’ είναι να γίνεται αφαιρετική. Η μετάφραση θα διαμορφωθεί ως εξής: *‘και καμία θεραπεία από τις ασθένειες δεν έρχεται σ’ εκείνον’*. — Στην μετάφραση έχω υιοθετήσει την γραφή του Pearson *‘αὐτῶ’*.

169. «ὄπως»: εισάγει δευτερεύουσα αναφορική πρόταση που εδώ λειτουργεί ως πλάγια ερώτηση, επεξήγηση στο ρ. «οἰκτίρω».
170. «μὴ...κηδομένου»: γενική απόλυτη, εναντιωματική μτχ. «του»: i.e. «τινός», υποκείμενο στην γενική απόλυτη. «βροτῶν»: γενική διαιρετική στο «του».
171. «μηδὲ...ἔχων»: συνημμένη εναντιωματική μτχ. «ξύντροφον ὄμμ'»: «ένα μάτι που να τον παρακολουθεῖ». Η αιτιατ. «ὄμμα» είναι αντκ. στην μτχ., και το επίθετο είναι κατηγορ. προσδ. του αποτελέσματος.
- 174/5. «ἀλύει ἐπὶ παντί τῳ χρείας ἵσταμένῳ»: «τριγυρίζει σαν χαμένος ἐξ αἰτίας της οποιαδήποτε ἀνάγκης του παρουσιαστεί». Ο εμπρόθετος «ἐπὶ τῳ = ἐπὶ τινι = για κάθε τι» είναι της αἰτίας· το επίθ. «παντί» είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός του τρόπου «γενικῶς, ἐν γένει»· η γενική «χρείας» είναι διαιρετική· η μτχ. «ἵσταμένῳ» είναι επιθ. προσδ. Η έκφραση αυτή διατυπώνει το αιτιολογικό της περιεχόμενο με μεγαλύτερη ἐνάργεια σε σύγκριση με την αναμενόμενη «ἐπὶ πάσῃ χρείᾳ ἵσταμένη» (Kamerbeek).
177. «παλάμαι θνητῶν»: «*Ἀχ εσεῖς! τεχνικές που ξεγελάτε τους θνητούς*». Η γραφή «θεῶν» είναι διόρθωση του Lachmann.
179. «οἷς μὴ μέτριος αἰῶν»: «σ' ὅσους η ζωή τους ξεπερνά το ὅρια της εὐτυχίας», και φυσικά ἔτσι κατόπιν οδηγούνται στην δυστυχία.
- 180/1. «πρωτογόνων οἴκων...οὐδενός»: η γενική «οὐδενός» είναι αφαιρετική – συγκριτική στο επίθετο «ὑστερος»· η γενική «οἴκων» είναι διαιρετική στο «οὐδενός»· η γενική «πρωτογόνων» με την κυριολεκτική της σημασία ως «μεταξύ οικογενειῶν που ἔχουν την πανάρχαια και ευγενή καταγωγή». — Από ορισμένους σχολιαστές ως γενική διαιρετική θεωρεῖται ὅχι η γενική «οὐδενός», ἀλλὰ η εννοούμενη γενική «ἀνδρός»· η γενική «οἴκων» ἐξαρτάται πλέον ως διαιρετική ἀπὸ την ενν. γενική «ἀνδρός».
186. «οἰκτρός»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου.
- 188/90. «ἀθυρόστομος ἄχῳ»: ἕνας ἀντίλαλος χωρίς σταματημό που ἀκούγεται ἀπὸ τις κραυγές πόνου του «Φιλ.» «τηλεφανῆς»: κυριολεκτικά σημαίνει «κάτι που φαίνεται ἀπὸ μακριά», ἀλλὰ ἐδὼ ἐπειδὴ πρόκειται για ηχητικό ἀντίλαλο σημαίνει «κάτι που ἀκούγεται ἀπὸ μακριά». «πικρᾶς οἰμωγᾶς ὑπο χεῖται»: πρόκειται για ἕνα χωρίο με προβληματική ἀνάγνωση των κωδδ. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη γραφή δημιουργεῖται ἕνας εμπρόθετος προσδ. με ἀναστροφή της προθέσεως «ὑπο» ἀντὶ «ὑπό», ο οποίος φανερώνει «συνοδεῖα», «οἱ βάρβαροι ἐτόξευον...ὑπὸ μαστίγων, *Ζεν. Ἀν.3,4,25 οἱ βάρβαροι ἐρίχναν τα βέλη...ἐνὼ τους μαστίγωναν*» (χωροῦντες) Λακεδαιμόνιοι δε βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλητῶν, *Θουκ.5,701 (προχωρώντας) ὁμως και οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀργά και με την συνοδεῖα ἀνδρῶν που ἐπαιζαν τον αὐλό*». — Ὑπάρχει και η ἀνάγνωση του Brunck «πικραῖς οἰμωγαῖς», η οποία συνδυάζεται με την ἀνάγνωση «ὑπακούει», ὅπου πλέον η δοτική αυτή λειτουργεῖ ως «προσωπική» και δίνει την μτφρ.: «*Κι ἐκεῖνος με το ἀσταμάτητο στόμα ο ἀντίλαλος με το να ἐμφανίζεται ἀπὸ μακριά, στους θλιβεροὺς θρήνους ἐκείνου δίνει ἀπόκριση*», σημαίνοντας ὅτι «ο ἀντίλαλος ἀπαντᾷ» ἀπὸ μακριά στους θρήνους του «Φιλ.»
191. «τούτων»: δηλ. «ἀπὸ αυτά τα προβλήματα που ἀντιμετωπίζει ο Φιλ.».
192. «θεῖα»: κατηγορηματικός προσδιορισμός του τρόπου στην αιτιατική «τὰ παθήματα...ἐπέβη».
193. «τὰ παθήματα κείνα»: ἀναφέρεται στον τραυματισμό του στο πόδι μέσα στο ἱερό τέμενος της «Χρύσης» ἀπὸ ἕνα φίδι.
194. «τῆς...Χρύσης»: δυο συντάξεις προτείνονται ἐδὼ ἀπὸ τους ἐκδότες: (i) η γενική «τῆς Χρύσης» να ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ το ρ. «ἐπέβη» ως γενική αφαιρετική δίνοντας την ἐρμηνεία «*τα βάσανα...προήλθαν ἀπὸ μεριάς της σκληρόκαρδης Χρύσης*» (Jebb). (ii) η γενική «τῆς Χρύσης» να ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ την ονομαστική «τὰ παθήματα κείνα» ως γενικής της καταγωγῆς ἢ του δημιουργοῦ δίνοντας την ἐρμηνεία «*τα βάσανα ἐκείνα που ἐπεφύλαξε γι' αὐτόν η θεά Χρύση*» (Kamerbeek – Webster).
195. «καὶ νῦν ἃ πονεῖ»: ἀναφέρεται στα βάσανα που περνᾷ ὅλο αὐτό το χρονικό διάστημα των δέκα ἐτῶν που βρίσκεται μόνος και εγκαταλελειμμένος στην Λήμνο.
196. «οὐκ ἔστιν ὄπως οὐ»: η έκφραση «οὐκ ἔστιν ὄπως+Ρῆμα» σημαίνει «*δεν εἶναι δυνατόν να +ρήμα*», ἐνὼ η ἴδια έκφραση με δυο ἀρνήσεις, ὅπως ἐδὼ, «οὐκ ἔστιν ὄπως οὐ+Ρῆμα» σημαίνει «*δεν εἶναι δυνατόν να*



μη+ρήμα', που ερμηνεύεται είτε ως 'δεν είναι δυνατόν να μη+ρήμα', είτε με την μετατροπή της σε κατάφραση, αφού δυο αρνήσεις οδηγούν εκεί, ως 'σίγουρα, είναι δεδομένο ότι+ρήμα'. Η έκφραση 'ού έστιν ὅπως' είτε η αντίστοιχη 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ' απαιτούν την συμπλήρωση ρήματος σε οποιαδήποτε έγκλιση. Δηλ. μπορούμε να πούμε: (i) 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ γίνονται ταῦτα δεν είναι δυνατόν να μη γίνονται αυτά τώρα = Άρα γίνονται'. (ii) 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ταῦτα ἐγίγνοντο δεν είναι δυνατόν να μη γίνονταν τώρα αυτά = Άρα γίνονται'. 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ γενήσονται ταῦτα δεν είναι δυνατόν να μη γίνουν στο μέλλον = Άρα θα γίνουν σίγουρα'. 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν γίγνοιτο ταῦτα δεν είναι δυνατόν να μη μπορεί να γίνουν αυτά τώρα/στο μέλλον = Άρα είναι δυνατόν να γίνουν'. Εδώ το ρήμα που απαιτείται για συμπλήρωση είναι το 'πονεί' από τον προηγούμενο στχ. — Η γραφή 'οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ' είναι η ανάγνωση του Τρικλίνιου και αυτή που έχει υιοθετήσει στην έκδοσή του ο Pearson.

- 197/8. «τοῦ μὴ...τεῖναι»: το έναρθρο απαρέμφατο σε γενική πτώση μπορεί να λειτουργήσει και ως επίρρ. έκφραση που δηλώνει τον σκοπό και να αντιστοιχεί σε 'τελική' πρόταση (*Συχνότατα τίθεται το 'τοῦ' και 'τοῦ μὴ' σὺν ἀπαρ. ὡς ακριβέστερος προσδιορισμὸς ὁλοκλήρου προτάσεως πρὸς δήλωσιν σκοποῦ, τέλους = ἵνα, ἵνα μὴ, Θουκ. I, 4, Μίνως τὸ ληστικὸν καθήρει ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ = ἵνα αἱ πρόσοδοι, τὰ εἰσοδήματα τῷ προσέρχωνται κάλλιον*, Kühner, σελ.729,c με περισσότερα παρταδείγματα). «τόνδ'»: i.e. 'Φιλοκτήτην', υποκείμενο στο απαρέμφατο.
199. «πρὶν ὅδ' ἐξήκοι χρόνος»: η χρονική πρόταση με τον 'πρὶν' εκφέρεται με απλή Ευκτική όταν πληροῦνται συγχρόνως δυο προϋποθέσεις, 1<sup>ον</sup>) όταν προηγείται ρ. ιστορικού χρόνου, και 2<sup>ον</sup>) όταν η πράξη της χρονικής εμφανίζεται ως μέλλουσα να συμβεί, δηλ. ως μία πράξη που 'δεν έγινε', αλλά 'σχεδιαζόταν να γίνει' στο παρελθόν, 'καὶ γὰρ οἱ Ἥλαιοι συστρατευόμενοι αὐτοῖς ἔπειθον μὴ ποιεῖσθαι μάχην, πρὶν οἱ Θηβαῖοι παραγένοντο, Ξεν.Ἑλλ.6,5,19,4 *γιατὶ πράγματι οἱ Ἥλαιοι πέρνοντας μέρος μαζί μ' εκείνους στην εκστρατεία τοὺς ἐπειθαν να μὴ επιτεθούν, πρὶν φτάσουν οἱ Θηβαῖοι*', όπου 1<sup>ον</sup>) προηγείται ρ. ιστορικού χρόνου (ἔπειθον), αλλά και 2<sup>ον</sup>) η πράξη της χρονικής δεν φαίνεται ότι πραγματοποιήθηκε, αλλά ότι σχεδιαζόταν να πραγματοποιηθεί. Όμως εδώ έχουμε Ευκτική απλή χωρίς να πληρείται κανένας εκ των δυο ανωτέρω λόγων. Παρ' όλα αυτά η ιδιοφυής παρατήρηση του Jebb έδωσε την λογική εξήγηση, 'μπορεί ὄντως να φαίνεται ότι προηγείται ρ. αρκτικού χρόνου (οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ), ὁμως η χρονική πρόταση με τον 'πρὶν' δεν εξαρτάται ἀπὸ αὐτὸ το ρ., ἀλλὰ ἀπ' αὐτὸ που εννοείται μέσα ἀπὸ την έκφραση 'θεῶν μελέτη με την πρόθεση των θεῶν', διότι με αυτήν την έκφραση υπονοείται η σκέψη ὅτι 'οἱ θεοὶ ἀπεφάσισαν (ἔδοξε θεοῖς) να τιμωρηθεῖ ἔτσι ο Φιλ.'. Συνεπῶς η πρόταση του 'πρὶν' δεν εκφράζει ἓνα γεγονός που πρόκειται να γίνει, ἀλλὰ μια πράξη που σχεδιάστηκε στο παρελθόν για να γίνει στο μέλλον· δηλ. στην οὐσία ο Jebb εὐστοχα διεπίστωσε ὅτι στην χρονική πρόταση λανθάνει Πλάγιος Λόγος, ἐξ ου και η απλή Ευκτική.
200. «σφ'»: 'σφέ = σφᾶς = αὐτούς, i.e. τοὺς Τρῶας', υποκείμενο στο απαρέμφατο 'δαμῆναι'.
201. «εὐστομ' ἔχε»: 'εὐστομα ἔχε = σῖγα ἔχε *πρόσεχε τα λόγια σου*'. «προυφάνη»: με μεταφορική σημασία ὅπως το επίθ. 'τηλεφάνης,189'.
203. «φωτὸς...<του>»: η συντ. σειρά των λλ. 'ὡς σύντροφος φωτὸς <του> τειρομένου *ὅπως ο συνοδὸς ἐνὸς ἀνδρα ο οποίος βρίσκεται σε πίεση*'. Σαν 'σύντροφος' ἐνὸς ἀνδρα που βρίσκεται σε αγχώδη κατάσταση χαρακτηρίζεται ἐδὼ η κραυγὴ πόνου που βγαίνει ἀπὸ μέσα του, ὅταν κάθε φορά αναγκάζεται να πατήσει στο ἔδαφος το πονεμένο του πόδι.
204. «τόπων»: γενική διαιρετική.
206. «στίβον»: ως αιτιατική γίνεται λογικά αντικείμενο στην μτχ. 'ἔρποντος'. Υπάρχει στους κώδδ. και η γραφή 'στίβου' η οποία λειτουργεῖ πλέον ως γενική υποκειμενική στο 'φθογγά', και στην οποία γενική έρχεται ως επιθ. προσδ. η γενική 'του'.
207. «λάθει»: ἄλλος τύπος της Οριστικής του Ενεστώτα ἀντὶ για 'λανθάνει', 'οὐποτε λήθω, Ξεν.Συμπ. 4,48,3· οὐδέ σε λήθω, Ἰλ.156· εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσε ποιεῖ, ἴσως τι ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθει καὶ δίκην δίδωσιν, Ξεν.Οἰκ. 7,31,2'.

- 210/1. «ἀλλ' ἔχε, τέκνον»:** 'Όμως για άκουσε, παιδί μου'. Ο 'ἀλλ(ά)' δίνει την εικόνα πως ο 'Χο.' δεν ακούει πλέον την ίδια αυτήν κραυγή την οποία ανέφερε λίγο πριν (φθογγά,206), ούτε την ίδια γεμάτη πόνο φωνή που ερχόταν από κάπου μακριά (βαρεῖα τηλόθεν αὐδά,208), αλλά ότι τώρα ακούει κάτι εντελώς διαφορετικό, το οποίο και το αναφέρει στον 'Νεοπ.' **«λέγ' ὅ,τι»:** i.e. 'λέγε ὅ,τι ἐστὶ τοῦτο ὃ σὺ ἔχεις'. **«φροντίδας νέας»:** 'έχω καινούργιες πληροφορίες να σου δώσω'. Ο 'Χορ.' έχει ακούσει 'κάτι' διαφορετικό, το οποίο αξίζει να το αναφέρει.
- 212. «ὥς»:** εισάγει ειδικό πρόταση με ενν. ρ. το 'ἐστί', που λειτουργεί ως επεξήγηση. **«οὐκ ἔξεδρος, ἀλλ' ἔντοπος»:** μέχρι πριν λίγο ο 'Χορ.' δεν μπορούσε να προσδιορίσει τον ακριβή τόπο απ' όπου προέρχονταν οι κραυγές πόνου του 'Φιλ.', αλλά ήταν σίγουρος ότι έρχονταν από ένα ανοιχτό χώρο. Τώρα είναι βέβαιος ότι οι ίδιες κραυγές πόνου έρχονται από ένα κλειστό, εσωτερικό χώρο, γι' αυτό συμπεραίνει ότι ο άνθρωπος αυτός βρίσκεται πλέον μέσα στην κατοικία του, δηλ. στην σπηλιά. — Για να ακούει ο 'Χορ.' τις κραυγές του 'Φιλ.', να είναι σίγουρος ότι εκείνος ήδη τώρα βρίσκεται μέσα στην σπηλιά του, αλλά να μη τον έχει δει μέχρι στιγμής, αυτό σημαίνει ότι ο 'Φιλ.' μπήκε στην σπηλιά από την είσοδο που βρίσκεται στο πίσω μέρος της σκηνής· αν είχε μπει από την μπροστινή είσοδο που βρίσκεται μπροστά στους θεατές, τότε θα τον είχε δει και ο 'Χορ.' και ο 'Νεοπ.'
- 215/9. «ἀλλ'...βοᾷ»:** θα περιμέναμε μια διαφορετική σύνταξη· επειδή έχει προηγηθεί η μτχ. 'οὐ...ἔχων', γι' αυτό θα περιμέναμε 'ἀλλ' ἢ βοῶν'. Αντιθέτως στην θέση της μτχ. υπάρχει ρ. **«ἢ που πταίω»:** 'ἢ επειδὴ σκόνταψε'· αυτή η μτχ. ως αιτιολογική δίνει την πρώτη αιτία της κραυγής και ιαχῆς πόνου του 'Φιλ.' **«ὕπ' ἀνάγκης»:** ο εμπρόθετος που δίνει το εξωτερικό αίτιο πρέπει να συνταχθεί με την μτχ. 'πταίω', διότι ο 'Χορ.' λογικά υποθέτει πως ο 'Φιλ.' επειδή σέρνει το πονεμένο του πόδι, κάπου θα 'πρέπει' να σκόνταψε και γι' αυτό τώρα 'βοᾷ'. **«ἢ...αὐγάζων»:** 'ἢ επειδὴ διακρίνει'· αυτή η μτχ. επίσης ως αιτιολογική δίνει την δεύτερη αιτία της κραυγής και ιαχῆς του 'Φιλ.' **«ναὸς ἄξενον...ὄρμον»:** η αιτιατική 'ὄρμον' είναι αντικ. στην μτχ. 'αὐγάζων'· το επίθ. 'ἄξενον' είναι κατηγορ. του αντικειμένου, και η γενική 'ναὸς' είναι γενική διαιρετική. — Το πνεύμα της αιτιολογίας εδώ είναι πως ο 'Φιλ.' είδε πως στο λιμάνι δεν υπάρχει κανένα πλοίο, από το οποίο λογικά θα μπορούσε να περίμενε μία κάποια βοήθεια.

## ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχχ. 219 – 675 (1<sup>η</sup> Σκηνή, α' τμήμα: 219 – 390 & Υπόρχημα 391 – 402)

### ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

*Ε ξένοι!*

*Ποιοι τέλος πάντως είσθε εσείς που σ' αυτόν εδώ τον τόπο με θαλασσινή πλεύση  
προσαράξατε, ενώ δεν έχει καλή πρόσβαση, αλλά κι ούτε κατοικείται;*

220

*Από ποια πατρίδα ή από ποια φυλή ότι εσείς προέρχεσθε*

*θα μπορούσα εγώ να πω κατά τύχη; Όμως η εικόνα του ενδύματος*

*το οποίο μου είναι ιδιαίτερος αγαπητό, συμβαίνει να ανήκει στην Ελλάδα.*

*Θέλω όμως να ακούσω και την ομιλία σας. Και όχι δισταζοντας*

225

*επειδή με φοβάστε που είμαι σαν άγριος, να πανικοβληθείτε,*

*αλλά με το να λυπηθείτε ένα δυστυχή άνδρα, που είναι μόνος του,*

*που υποφέρει έτσι ακριβώς απομονωμένος και χωρίς φίλους,*

*μιλήστε μου, αν βέβαια έχετε έρθει ως φίλοι.*

*Όμως απαντήστε μου! Διότι δεν είναι σωστό ούτε εγώ*

230

*να αποτύχω σ' αυτό το θέμα από εσάς, ούτε κι εσείς από εμένα.*

NE. *Όμως, ξένε, κατ' αρχήν έχει υπ' όψη σου τούτο, ότι δηλ.*

- εμείς είμαστε Έλληνες· γιατί αυτό θέλεις να μάθεις.
- ΦΙ. Ω! Τι αγαπημένη ομιλία! Τι ωραία, τουλάχιστον το να παίρνω  
χαιρετισμό από ένα τέτοιο άνδρα μετά από τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. 235  
Ποια, παιδί μου, σε έφερε, ποια σε οδήγησε  
ανάγκη; Ποιο είναι το σχέδιό σου; Ποιος απ' τους ανέμους ο πιο αγαπητός;  
Πες μου το αυτό λεπτομερώς, για να μάθω ποιος είσαι.
- ΝΕ. Εγώ όσον αφορά την καταγωγή μου ανήκω στην περιβαλλόμενη από θάλασσα  
Σκύρο· και κατευθύνομαι με πλοίο για την πατρίδα μου· και προσφωνούμαι παιδί 240  
του Αχιλλέα, Νεοπτόλεμος. Έμαθες τα πάντα.
- ΦΙΛ. Ω! παιδί ενός πολύ αγαπητού πατέρα, Ω! από μία αγαπητή χώρα,  
Ω! απόγονε του γέροντα Λυκομήδη, εξ αιτίας  
ποια αποστολής προσάραξες σ' αυτήν εδώ την περιοχή; Από πού έρχεσαι με το πλοίο;
- ΝΕ. Πράγματι αυτήν την στιγμή από την Τροία έχω την πορεία με το πλοίο. 245
- ΦΙ. Τι είπες; Μα εσύ δεν ήσουν μέλος πληρώματος πλοίου  
μαζί μας στο ξεκίνημα της αποστολής για την Τροία.
- ΝΕ. Άρα δηλ. πήρες κι εσύ μέρος σ' εκείνη την περιπέτεια;
- ΦΙ. Παιδί μου, δεν με ξέρεις εμένα που με βλέπεις;
- ΝΕ. Μα πώς να έχω σαφή εικόνα για κάποιον τον οποίον ποτέ στο παρελθόν δεν συνάντησα; 250
- ΦΙ. Ούτε το όνομά μου, ούτε τις διαδόσεις των συμφορών  
έμαθες ποτέ, με τις οποίες εγώ καταστράφηκα;
- ΝΕ. Χρέωσέ με στην συνειδήσή σου σαν κάποιον που να μη γνωρίζει τίποτε απ' αυτά που μου αναφέρεις.
- ΦΙ. Αχ εγώ ο πολύ δυστυχιμένος, ο μισητός στους θεούς,  
του οποίου ούτε καν μία φήμη, αν και έτσι ακριβώς ταλαιπωρείτο, στην πατρίδα του 255  
μήτε σε κανένα μέρος της Ελληνικής χώρας να μη φτάσει κάποια στιγμή.  
Αλλά αντιθέτως εκείνοι που με πέταξαν εδώ χωρίς καμία αίσθηση δικαίου,  
γελάνε κρατώντας το στόμα του κλειστό, ενώ η δική μου αρρώστια  
συνεχώς μεγαλώνει και εξελίσσεται όλο και χειρότερα.  
Ω παιδί μου! Ω παιδί απ' τον Αχιλλέα ως πατέρα, 260  
αυτός εδώ εγώ σου είμαι εκείνος, τον οποίον έχεις ακούσει ίσως  
ότι είναι κάτοχος των όπλων του Ηρακλή,  
Ο Φιλοκτήτης ο γιος του Ποίαντα, τον οποίον οι  
δυο στρατηγοί αλλά και ο βασιλιάς των Κεφαλλήνων  
τον έριξαν με απαράδεκτο τρόπο εδώ ολομόναχο, ενώ εκείνος από την επιθετική αυτήν 265  
ασθένεια έλιωνε, όταν με της δολοφονικής  
οχιάς το αιματηρό κόψιμο χτυπήθηκε.  
Μαζί μ' αυτήν την ασθένεια εκείνοι, παιδί μου, αφήνοντάς με εδώ  
ολομόναχο έφρουγαν, όταν από την θαλασσοκρατούμενη  
νήσο Χρύση προσάραξαν εδώ με τον στόλο τους γεμάτο πληρώματα. 270  
Τότε χαρούμενοι, μόλις με είδαν μετά την μεγάλη θαλασσοταραχή  
να κοιμάμαι στην ακτή σ' ένα βράχο που προσέφερε και στέγαστρο,  
με παράτησαν γρήγορα, αφού, σαν να ήμουν ένας άνδρας ζητιάνος,  
έριξαν μπροστά μου μερικά κουρέλια, αλλά και κάτι κάπως από τροφές

ως βοήθημα μικρό, σαν κι αυτά που μακάρι να τους τύχουν. 275  
Εσύ τώρα, παιδί μου, τι είδους ξύπνημα νομίζεις  
ότι έκανα τότε απ' τον ύπνο μου, όταν εκείνοι είχαν φύγει;  
Πόσο νομίζεις ότι έκλαψα; Πόσους θρήνους νομίζεις ότι έκανα;  
Ενώ την ίδια στιγμή έβλεπα τα πλοία, τα οποία τα είχα στην κατοχή μου όταν πήρα μέρος στην εκστρατεία,  
όλα να έχουν φύγει, και να μη βρίσκεται κανείς άνδρας στην περιοχή, 280  
ούτε ποιος να μου συμπαρασταθεί, ούτε ποιος στην αρρώστια μου  
να βοηθήσει εμένα που υποφέρω· και καθώς τα σκεφτόμουν όλα,  
εύρισκα να μην υπάρχει τίποτε εδώ γύρω, εκτός από την λύπη μου,  
κι αυτήν, παιδί μου, να βρίσκεται σε μεγάλη ποσότητα.  
Έτσι λοιπόν για μένα η μια εποχή περνούσε μετά την άλλη,  
και έπρεπε το κάθε τι κάτω απ' αυτήν την μικρή στέγη εγώ μόνος μου  
να εξυπηρετώ για τον εαυτό μου· κι ό,τι εξυπηρετούσε την πείνα μου  
το εξεύρισκε αυτό εδώ το τόξο, τα φτερωτά  
χτυπώντας περιστέρια· και κοντά σ' αυτό, ό,τι μου χτυπούσε  
το τραβηγμένο στον ιμάντα βέλος, εγώ ο ίδιος μέσα στην δυστυχία 290  
παραπατούσα σέρνοντας το πληγωμένο μου πόδι  
εκεί που ήταν εκείνο· και αν παρίστατο ανάγκη να βρω και νερό,  
και προφανώς όταν έπεφτε κάπου παγωνιά, όπως γίνεται τον χειμώνα,  
να κόψω ένα ξύλο, αυτά – έρποντας προς τα έξω μέσα στην δυστυχία μου –  
συνεχώς εύρισκα τρόπους να τα ανακαλύψω· κατόπιν φωτιά δεν υπήρχε μονίμως, 295  
αλλά τρίβοντας καλά μία πέτρα πάνω στις πέτρες με δυσκολία  
φανέρωνα την φωτιά από που δεν υπήρχε, και η οποία είναι αυτή που κρατάει στην ζωή συνεχώς.  
Γιατί πράγματι αυτή η σκεπή με το να κατοικείται, με την φωτιά  
μου προσφέρει τα πάντα εκτός από το να μην είμαι ασθενής.  
Εμπρός λοιπόν τώρα, παιδί μου, να μάθεις και ό,τι αφορά το συγκεκριμένο νησί. 300  
Κανείς ναυτικός δεν την πλησιάζει αυτήν με την θέλησή του·  
διότι δεν υπάρχει ασφαλής υποδοχή πλοίου, ούτε το μέρος εκείνο όπου ταξιδεύοντας κάποιος στην θάλασσα  
θα αποκομίσει κάποιο οικονομικό κέρδος, ή πάλι θα φιλοξενηθεί.  
Δεν γίνονται εδώ οι πλόες από τους σώφρονες μεταξύ των ανθρώπων.  
Ίσως κάποιος προσάραξε χωρίς να το θέλει· διότι πολλά τέτοια 305  
μπορεί να συμβούν μέσα στην μακροβιότητα ενός ανθρώπου.  
Αυτοί εμένα, όταν έρθουν κοντά μου, παιδί μου, με λόγια  
με ευσπλαχνίζονται, και προφανώς έστω ένα μέρος από τροφές  
μου άφησαν, γιατί με λυπήθηκαν, ή κάποια ενδυμασία.  
Αυτό όμως κανείς, κάθε φορά που το αναφέρω, το επιθυμεί, 310  
δηλ. να με οδηγήσει σώο στην πατρίδα μου, αλλά ο δυστυχής είμαι χαμένος  
ήδη αυτό εδώ το δέκατο έτος μέσα στην πείνα και  
στα βάσανα ταΐζοντας την αρρώστια που με τρώει συνεχώς.  
Τέτοιον είδους πράγματα οι Ατρείδες, αλλά και η αγριότητα του Οδυσσέα σε μένα,  
παιδί μου, έχουν κάνει· σ' αυτούς οι θεοί του Ολύμπου 315  
μακάρι να τους δώσουν κάποια στιγμή τιμωρίες για μένα, ώστε να τις υποστούν.

- ΧΟ. Φαίνομαι κι εγώ επίσης όμοια μ' εκείνους που έχουν φτάσει εδώ  
τους επισκέπτες, να σε συλλυπούμαι, παιδί του Ποίαντα.
- ΝΕ. Κι εγώ ο ίδιος είμαι μάρτυρας μπροστά στα λόγια αυτά εδώ,  
ότι είναι αληθινοί το γνωρίζω καλά, γιατί σαν κι εσένα βρήκα τους Ατρείδες 320  
να είναι άνδρες κακοί, όπως και την αγριότητα του Οδυσσέα.
- ΦΙ. Άρα δηλ. έχεις κι εσύ εναντίον των ανθρωποφθόρων  
Ατρείδων καταγγελία, ώστε να θυμώνεις επειδή υπέφερες;
- ΝΕ. Μακάρι κάποια στιγμή να συμβεί να πραγματοποιήσω με το χέρι μου την οργή μου,  
για να μάθουν οι Μυκήνες και η Σπάρτη ότι 325  
και η Σκύρος είναι εκ φύσεως μητέρα γενναίων ανδρών.
- ΦΙ. Μπράβο, παιδί μου. Όμως εξ αιτίας ποιου περιστατικού έτσι ακριβώς την μεγάλη σου  
οργή εναντίον αυτών καταγγέλλοντας έχεις έρθει;
- ΝΕ. Γιε του Ποίαντα, θα πω ξεκάθαρα, αλλά όμως θα μιλήσω με δυσκολία,  
ποιες βλάβες υπέστην απ' αυτούς όταν έφτασα. 330  
Όταν λοιπόν τον Αχιλλέα τον βρήκε το πεπρωμένο του να πεθάνει,
- ΦΙ. Αλίμονο! Μη μου λες περισσότερα, πριν μάθω  
κατ' αρχήν τούτο εδώ, 'μήπως πέθανε τελικά ο γιός του Πηλέα;'
- ΝΕ. Πέθανε, όχι από κάποιο άνδρα, αλλά από τον θεό,  
νικημένος από τον Απόλλωνα από τόξο βέλους, όπως λένε. 335
- ΦΙ. Όμως ευγενικής καταγωγής είναι και ο θύτης και το θύμα.  
Βρίσκομαι σε αμηχανία ποιο τα δυο, παιδί μου, το δικό σου  
να ερευνώ πρώτα το δυσάρεστο γεγονός, ή εκείνον να κλαίω.
- ΝΕ. Νομίζω ότι αρκούν σε σένα και τα δικά σου, δύστυχε,  
τα βάσανα, ώστε να μη λυπάσαι και μ' εκείνα των πλησίων σου. 340
- ΦΙ. Σωστά μίλησες. Ωραία λοιπόν, την δική σου πες μου  
ξανά πάλι την υπόθεση, με ποιο τρόπο σε προσέβαλαν.
- ΝΕ. Ήρθαν στον τόπο μου με ένα πλοίο χαρούμενα στολισμένο  
και ο θεϊκός Οδυσσέας και ο παιδαγωγός του πατέρα μου,  
κι έλεγαν, είτε αυτό ήταν αλήθεια είτε όμως και απάτη, 345  
ότι δεν θα γινόταν κάτι το σωστό, αφού είχε σκοτωθεί  
ο πατέρας μου, τα σχυρά να τα κυριεύσει άλλος εκτός από εμένα.  
Αυτά λοιπόν, ξένε μου, μ' αυτόν τον τρόπο παρουσιάζοντάς τα δεν ήταν μεγάλο  
το χρονικό διάστημα που με συγκράτησαν ώστε να μη τους ακολουθήσω με το πλοίο γρήγορα,  
πιο πολύ όμως εξ αιτίας της επιθυμίας μου για τον νεκρό, 350  
για να τον έβλεπα πριν τον κηδέψουν· διότι δεν τον είχα γνωρίσει.  
Έπειτα και το επιχείρημά τους ωραίος ακούστηκε,  
αν εγώ με την μετάβασή μου εκεί κυρίευα τα κάστρα της Τροίας.  
Ήταν η δεύτερη ημέρα για μένα που ταξίδευα,  
και εγώ στο θλιβερό Σίγειο με το γρήγορο πλοίο 355  
κατευθυνόμουν· κι εμένα περικυκλώνοντάς με αμέσως το στράτευμα  
ολόκληρο με χαιρετούσε, όταν αποβιβάστηκα, ενώ ορκίζοντουσαν ότι έβλεπαν  
πάλι τον Αχιλλέα που δεν ζούσε πιά.

Εκείνος όμως βρισκόταν εκεί· εγώ λοιπόν ο δυστυχής,  
αφού τον έκλαιφα εκείνον, αμέσως μετά 360

πήγα στους αγαπητούς μου Ατρείδες, όπως ήταν λογικό,  
και απαιτούσα τα όπλα του πατέρα μου και ό,τι άλλο του ανήκε.  
Κι εκείνοι, αλίμονο, μου έδωσαν μία εντελώς απαράδεκτη απάντηση,  
“παιδί του Αχιλλέα, σου παρέχεται η δυνατότητα όλα τα άλλα  
ως πατρική περιουσία να τα πάρεις, όμως τα όπλα εκείνα ένα άλλος 365  
άνδρας τώρα τα έχει στην κυριότητά του, ο γιος του Λαέρτη.”

Κι εγώ έκλαιφα κι αμέσως στάθηκα όρθιος  
μ’ ένα θυμό ασυγκράτητο, και μέσα στην μεγάλη μου λύπη λέω  
“Ω εσείς πανάθλιοι, όντως τολμήσατε αντί για μένα σε κάποιον άλλον  
να δώσετε τον οπλισμό που μου ανήκει, πριν να ενημερωθείτε από εμένα;” 370

Κι εκείνος ο Οδυσσέας είπε, γιατί συμβαίνει να είναι κάπου εκεί κοντά,  
“ναι, ναι, τα έδωσαν αυτοί εδώ τηρώντας απολύτως την νομιμότητα  
γιατί εγώ τα έσωσα αυτά, όπως κι εκείνον, επειδή ήμουν κοντά.”  
Κι εγώ μέσα στην θλίψη μου άρχισα αμέσως να τους επιτίθεμαι με ύβρεις  
όσες υπήρχαν χωρίς να αφήσω καμία σε έλλειψη, 375  
αν εκείνος μου έπαιρνε τα όπλα μου.

Τότε εκείνος όταν έφτασε σ’ αυτό το σημείο, αν και δεν εκνευριζόταν εύκολα,  
επειδή προσβλήθηκε μ’ αυτά που άκουσε, έτσι ακριβώς απάντησε.  
“Δεν ήσουν εκεί που ήμασταν εμείς, αλλά εσύ απουσίαζες εκεί που δεν έπρεπε.  
Και συγχρόνως, επειδή επιπλέον μιλάς με ασέβεια, 380

δεν υπάρχει κανένα ενδεχόμενο να φύγεις με πλοίο για την Σκύρο κατέχοντάς τα.”  
Επειδή λοιπόν άκουσα τέτοιες προσβολές και όσον αφορά αυτές εκνευρίστηκα,  
κατευθύνομαι με το πλοίο μου στην πατρίδα μου στερημένος από πράγματα δικά μου  
από τον ελεεινότατο Οδυσσέα που έχει ελεεινή καταγωγή.

Και δεν τον κατηγορώ εκείνον όπως αυτούς που έχουν το γενικό πρόσταγμα· 385  
διότι μια πολιτεία εξ ολοκλήρου ανήκει σ’ εκείνους που έχουν την εξουσία,  
όπως κι ένα στρατεύμα· κι όσοι από τους πολίτες διαπράττουν απρέπειες,  
γίνονται αισχροί με τα λόγια των δασκάλων τους.

Αυτή ήταν όλη η ομιλία μου· κι αυτός που μισεί τους Ατρείδες,  
μακάρι να είναι δικός μου αλλά και των θεών φίλος. 390

ΧΟ. Ορεσίβια Γη εσύ που τρέφεις τα πάντα,  
μητέρα του ίδιου του Δία,  
η οποία διευθύνεις τον μεγάλο Πακτωλό ώστε να ρέει χρυσάφι,  
εγώ εσένα κι εκεί, σεβαστή μητέρα, σε καλούσα, 395

όταν εναντίον αυτού εδώ των Ατρειδών  
η προσβολή βιάδιζε,  
όταν τα πατρικά όπλα τα έδωσαν,  
— Άκουσε εσύ αθάνατη, που ιππεύεις 400  
λεοντάρια δολοφόνους των τούρων —,  
στον γιο του Λαέρτη, αυτό το ανεκτίμητο στολίδι.

Το 'Πρώτο Επεισόδιο' υποδιαιρείται σε τρεις διαφορετικές και ξεχωριστές σκηνικές παρουσίες:

- 1<sup>η</sup> Σκηνική Παρουσία: 219 – 541 Αυτή επίσης υποδιαιρείται σε τρία 'Τμήματα':  
α' Τμήμα: 219-390: Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Χορός.  
Χορικό: 391-402  
β' Τμήμα: 403-506: Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος  
Χορικό: 507-518  
γ' Τμήμα: 519-541: Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Χορός

2<sup>η</sup> Σκηνική Παρουσία: 542 – 627 Έμπορος, Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος.

3<sup>η</sup> Σκηνική Παρουσία: 628 – 675 Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος.

Περίληπτικά στο πρώτο αυτό επεισόδιο λαμβάνουν χώρα τα εξής γεγονότα: Ο Φιλοκτήτης συναντάται με τον Νεοπτόλεμο, στον οποίον εξιστορεί όλα τα γεγονότα που τον οδήγησαν σ' αυτήν την δεκαετή εξορία με το πόδι του να είναι πληγωμένο και τον ίδιο να ταλαιπωρείται από τις επιπτώσεις της μόλυνσής του. Αρχικά ο Νεοπτόλεμος ακολουθεί το σχέδιο του Οδυσσέα, δηλ. ομολογεί ότι είναι ο γιος του Αχιλλέα, αλλά προσποιείται πως δήθεν δυσανεξία με τους Έλληνες στην Τροία, διότι εκείνοι ενώ του είχαν υποσχεθεί τα όπλα του νεκρού πατέρα του, εν τούτοις τα παραχώρησαν στον Οδυσσέα, και πως γι' αυτόν τον λόγο έφυγε με την συνοδεία του από την Τροία και τώρα βρίσκεται εν πλω καθ' οδόν για την πατρίδα του, την Σκύρο. Και σ' αυτό το σημείο κάνει την πρότασή του: προτείνει στον Φιλοκτήτη να τον πάρει μαζί του δήθεν στην Ελλάδα, αναμένοντας όπως ήταν φυσικό, ο Φιλοκτήτης να δεχθεί ανεπιφύλακτα. Φυσικά το σχέδιο προέβλεπε πως ο Φιλοκτήτης αντί για την Ελλάδα θα μεταφερόταν τελικά στην Τροία, αλλά τότε θα ήταν αργά και χωρίς κανένα όφελος να αντιδράσει. Επειδή όμως έως εκείνη την στιγμή είχε περάσει μεγάλο χρονικό διάστημα, ο Οδυσσέας στο πλοίο άρχισε να υποψιάζεται ότι κάτι δεν πηγαίνει καλά με την διαπραγμάτευση του Νεοπτόλεμου. Γι' αυτόν τον λόγο βάζει σε ενέργεια το δεύτερο μέρος του σχεδίου του· φτάνει στην σπηλιά ο συνοδός του Οδυσσέα μεταμφιεσμένος σε έμπορο ναυτικό, με την εντολή να δώσει τις εξής ψευδείς πληροφορίες: τους ενημερώνει πως δήθεν «οι Έλληνες στην Τροία άλλαξαν γνώμη και δεν επιτρέπουν πλέον την αποχώρηση του Νεοπτόλεμου στην Ελλάδα, και γι' αυτό στέλνουν ένα πλοίο να τον καταδιώξει, να τον συλλάβει και να τον οδηγήσει δια της βίας στην Τροία». Και τότε ο έμπορος δίνει την πιο σημαντική πληροφορία, πως δηλ. δήθεν «μέσα στο πλοίο βρίσκεται και ο Οδυσσέας». Ο Φιλοκτήτης στο άκουσμα αυτής της πληροφορίας αντιλαμβάνεται ότι οι Έλληνες θα τον οδηγήσουν κι αυτόν δια της βίας στην Τροία, και τότε ικετεύει τον Φιλοκτήτη να τον πάρει μαζί του στο δικό του πλοίο, για να αποφύγουν την σύλληψη και την δια της βίας μεταφορά τους στην Τροία.

### 1<sup>η</sup> Σκηνή, α' τμήμα: 219 – 390

219. «ὦ ξένοι»: «— — U —», ένας 'ιάμβος', που δεν προσμετράται στο μέτρο. Ο 'Φιλ.' απευθύνεται στον πληθυντικό αριθμό, γιατί ως 'ξένους' εννοεί τον 'Νεοπ.' και τους ναύτες που συνθέτουν τον 'Χορό'.
220. «ναυτίλω πλάτη»: «με θαλασσινή πλεύση». Το ουσιαστ. 'πλάτη' σημαίνει το 'κουπί', και συνεκδοχικά η έκφραση αυτή παραπέμπει είτε στο 'πλοίο', είτε στην 'πορεία' ενός πλοίου στην θάλασσα, στην 'πλεύση'. — Στην θέση αυτήν υπάρχουν στους κώδδ. τρεις διαφορετικές μορφές γραφής: (i) 'κάκ ποίας πάτρας' (L.B.R.T), χωρίς καμία άλλη υπερκείμενη σημείωση διαφορετικής γραφής. (ii) 'κάκ ποίας πάτρας γρ. ναυτίλω πλάτη' (V). (iii) 'ναυτίλω πλάτη' (A) (Vat.). Όσοι εκδότες (Jebb) αποδέχονται την γραφή 'κάκ ποίας πάτρας', βασίζονται στην λογική ότι ένας εκ των πολλών αντιγραφών, όταν είδε ότι στον στχ. 222 υπάρχει η ίδια ακριβώς διατύπωση λόγου, θεώρησε ότι κάποιος άλλος, προηγούμενος αντιγραφέας θα μετέφερε εξ οπτικού λάθους την έκφραση αυτήν από τον στχ. 222 στον στχ. 220· οπότε έβγαλε το συμπέρασμα ότι στον στχ. 220 η γραφή 'κάκ ποίας πάτρας' πρέπει να αλλάξει, αφού είναι αποτέλεσμα λανθασμένη μεταφοράς οφειλομένης σε οπτικό σφάλμα. Έτσι επέλεξε να γράψει 'ναυτίλω πλάτη'. Αυτός είναι εν συντομία ο λόγος για τον οποίον σε κάποιες εκδόσεις απαντά η γραφή 'κάκ ποίας

- πάτρας'. — Στην συγκεκριμένη παρουσίαση έχω δεχθεί την γραφή 'ναυτίλω πλάτη' σύμφωνα με την έκδοση του Pearson. Η δοτική 'πλάτη' είναι οργανική.
222. «ποιίας πάτρας ἄν ἢ γένους»: η γραφή αυτή γίνεται αποδεκτή από τους εκδότες εκείνους που έχουν αφήσει στον στχ. 220 την γραφή 'ναυτίλω πλάτη', όπως στην συγκεκριμένη έκδοση του Pearson. Διότι όσοι εκδότες έχουν επιλέξει στον στχ. 220 την γραφή 'κάκ ποίας πάτρας', στον στχ. 222 έχουν υιοθετήσει την γραφή του Dindorf 'ποιίας ἄν ὑμᾶς πατρίδος ἢ γένους', για να μη υπάρχει ταυτολογία μεταξύ των στχ. 220 και 222. — Οι γενικές 'πάτρας ~ γένους' είναι γενικές κατηγορηματικές, αφαιρετικές της καταγωγής.
- 223/4. «τύχοιμ' ἄν εἰπών»: 'ενδέχεται να πω κατά τύχη', η μτχ. είναι κατηγορηματική. «σχῆμα...στολῆς»: 'η εικόνα που μου δίνει η ραφή και το χρώμα της ενδυμασίας'. Η γενική 'στολῆς' αφαιρετική, 'η εικόνα όπως βγαίνει μέσα από την ενδυμασία αυτήν'. «Ἑλλάδος»: γενική κατηγορηματική, διαιρετική, 'η εικόνα όπως βγαίνει μέσα από την ενδυμασία αυτήν, συμβαίνει να συνηθίζεται κάπου από την Ελλάδα'. «προσφιλεστάτης»: προσδιορίζει το 'στολῆς' (Jebb) ως επιθ. προσδ.
- 225/6. «καὶ μή...ἐκπλαγῆτε»: Προτρεπτική Υποτακτική με απαγόρευση. «μ' ὄκνω δείσαντες»: η πιο απλή σύνταξη είναι η εξής: στο ρ. 'μή...ἐκπλαγῆτε' να συνταχθεί η δοτική 'ὄκνω' ως δοτική του τρόπου, 'μη πανικοβληθείτε διστάζοντας'. Η μτχ. 'δείσαντες' να θεωρηθεί ως αιτιολογική με αντικείμενό της την αιτιατική 'με', 'μη πανικοβληθείτε διστάζοντας, επειδή φοβάστε εμένα'. Η μτχ. 'δείσας' με αιτιατική προσώπου ως αντικείμενο 'δείσας Ἀτρεὺς υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής, Ἰλ. 3,37· ἀλλὰ Δία ξένιον δείσας, Ὀδ.14,389' «ἀπηγριωμένον»: επιθ. προσδ. 'ο οποίος βρίσκομαι σε μια κατάσταση άγριου', ενν. 'λόγω της μοναξιάς μου και της αρρώστιας μου'.
227. «δύστηνον, μόνον»: δυο επιθετικοί προσδιορισμοί, 'ο οποίος είναι δυστυχής, που είναι μόνος του'.
228. «ἔρημον ὥδε κάφιλον κακούμενον»: η μτχ. είναι επιθ. προσδ., ενώ τα δυο επίθετα είναι κατηγορηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου, 'ο οποίος ταλαιπωρείται με το να είναι μόνος του και χωρίς φίλους'.
233. «τοῦτο»: δηλ. 'ότι είμαστε Έλληνες'.
- 234/5. «φεῦ»: σημαίνοντας τόσο χαρά όσο και λύπη, "ὦ φεῦ φεῦ τῆς ὥρας, τοῦ κάλλους, Ἀριστ. Ὀρν.1724 Ὡ, πῶ πῶ, τί νιάτα, τί ομορφιά, Φ.Ι.Κακριδής'. «τὸ καὶ λαβεῖν/πρόσφθεγμα»: ο 'καί' εδώ σημαίνει 'τουλάχιστον', 'αὐτὰρ Ὀδυσσεύς, /ἰέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι /ῆς γαίης, θανέειν ἰμείρεται, Ὀδ.58 ἔτσι λοιπόν ο Οδυσσεύς, επιθυμώντας να δει τουλάχιστον τον καπνό να καίει από την χώρα του, επιδιώκει τον θάνατό του'. Για την παρεμβολή του 'καί' μεταξύ του άρθρου και του απαρεμφάτου (J.D. Denniston, p.293.A'2').
- 236/7. «τίς...χρεία»: 'ποια ανάγκη;' «τίς ἀνέμων ὁ φίλτατος»: ενν. 'σὲ προσέσχε, προσήγαγε'.
238. «γέγωνέ μοι»: 'πες μου'. Ο τύπος 'γέγωνε' είναι β' ενικό Προστακτικής του Αορίστου 'γέγωνα' του ρ. 'γεγωνέω = μιλάω, φωνάζω'.
- 239/40. «τῆς...Σκύρου»: γενική κατηγορηματική, διαιρετική.
243. «ὦ τοῦ γέροντος θρέμμα Λυκομήδους»: ο 'Φιλ.' γνωρίζει τα γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν: όταν ο Αχιλλέας ήταν εννέα ετών, επειδή η Θέτις είχε προδιαγνώσει τον θάνατο του Αχιλλέα στην σύρραξη Τρώων και Ελλήνων στην Τροία, σε μικρή ηλικία τον έδωσε στον βασιλιά της Σκύρου Λυκομήδη να τον κρύψει: 'ὥς δὲ ἐγένετο ἑνναετής Ἀχιλλεύς, Κάλχαντος λέγοντος οὐ δύνασθαι χωρὶς αὐτοῦ Τροίαν αἰρεθῆναι, Θέτις προειδυῖα ὅτι δεῖ στρατευόμενον αὐτὸν ἀπολέσθαι, κρύψασα ἐσθῆτι γυναικείᾳ ὥς παρθένον Λυκομήδει παρέθετο. κάκεῖ τρεφόμενος τῇ Λυκομήδους θυγατρὶ Δηιδαιμείᾳ μίγνυται, καὶ γίνεται παῖς Πύρρος αὐτῷ ὁ κληθεὶς Νεοπτόλεμος αὐθις, Ἀπολλόδωρος, 3,174,1-7'.
244. «στόλω»: δοτική της αιτίας, 'ἐξ αιτίας ποίας αποστολής;'
247. «κατ' ἀρχὴν...στόλου»: η γενική είναι υποκειμενική.
248. Από τον στχ. αυτόν και κάτω ξεκινά ο 'Νεοπ.' τα ψεύδη προς τον 'Φιλ.' Το πρώτο ψέμα που λέει είναι πως προσποιείται ότι δήθεν δεν γνώριζε πως ο 'Φιλ.' συμμετείχε μεταξύ των πρώτων στην εκστρατεία στην Τροία.



253. «ὥς μηδὲν εἰδότη' ἴσθι με»: η αιτιατική 'με' είναι αντικ. στο ρ. η μτχ. 'ὥς εἰδότη(α)' είναι παραβολική και συγχρόνως κατηγορηματική· η αιτιατική 'μηδὲν' είναι σύστοιχο αντικ. στην μτχ. Επελέγη επίτηδες η αντωνυμία 'μηδὲν', κι όχι η 'οὐδὲν', παρά το γεγονός ότι κι αυτή μετρικά ταιριάζει απόλυτα, διότι εδὼ δεν θέλει να δώσει την ερμηνεία *Ἐρέωσέ με στην συνείδησή σου σαν κάποιον που ὄντως δεν γνωρίζει τίποτε*, αλλά την γενικευμένη εικόνα *Ἐρέωσέ με στην συνείδησή σου σαν τον οποιοδήποτε ο οποίος συμβαίνει να μη γνωρίζει τίποτε*. Η 'γενικευτική' χρήση του 'μηδὲν' ενισχύει την πειστικότητα της ομιλίας του 'Φιλ.'
255. «οἴκαδε»: εννοεί την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Μήλιδα (στχ.4).
259. «τέθηλε»: Παρακείμενος του 'Θάλλω'.
261. «δδ'»: *αὐτός εδὼ που με βλέπεις τώρα*. «σοι»: δοτική 'Ηθική'. Αυτή η δοτ. φανερώνει το πρόσωπο το οποίο συμμετέχει σε ένα 'ενδιαφέρον', ή αλλιώς 'μοιράζεται' ένα ενδιαφέρον μαζί με κάποιον -ους άλλους, 'μέμνησθε μοι μὴ θορυβεῖν, Πλ.Απ.27b *θυμηθεῖτε να μη μου κάνετε θόρυβο*· ὥς καλὸς μοι ὁ πάππος, Ξεν.Κύρ.1,3,2 *ο καλὸς μου ο παππούς*', όπου σ' αυτό το τελευταῖο παράδειγμα η δοτική 'μοι', ὅπως και η ν.ε. γενική 'μου', προσδιορίζει το 'καλός', κι όχι το 'παππούς'.
262. «τῶν Ἡρακλείων...ὄπλων»: για τα ὅπλα του Ηρακλή που δόθηκαν στον 'Φιλ.' (Εισαγωγή – Υπόθεση).
265. «ἔρημον»: επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος, 'ὥστε ἔρημον εἶναι'.
267. «φοινίῳ»: οι κώδδ. ἔχουν την γραφή 'ἀγρίῳ'· η γραφή 'φοινίῳ' απαντά στον 'Ευστάθιο'.
268. «ἐν τῇ»: i.e. *σὺν τῇ ἀσθενείᾳ ταύτῃ*.
269. «ἔρημον»: ὅπως ακριβῶς και στον στχ. 265
271. «ἄσμενοι»: επιρρ. κατηγ. του τρόπου. Οι αρχηγοὶ των Ελλήνων ἐνοιώθα ἐκείνη την στιγμή ικανοποίηση, γιατί ο ὕπνος του 'Φιλ.' τους ἐβγαξε ἀπὸ την δυσάρεστη υποχρέωση να βρουν κάποιες δικαιολογίες, ἐπειδὴ τον εγκατέλειψαν μόνο και ἀβοήθητο.
273. «λιπόντες ἄχοντ'»: η κατηγορηματική μτχ. μεταφράζεται ως ρ., και το ρ. ως ἐπίρρημα.
274. «καὶ τι καί»: ο πρώτος 'καί' είναι κανονικά συνδετικός, ἐνῶ ο δεύτερος είναι ἐπιρρηματικός, *κάπως, κατὰ κάποιον τρόπο, περίπου* (J.D. Denniston, p.294, '3')
275. «τύχοι»: Ευχετική Ευκτική με αττική σύνταξη.
278. «ποῖ' ἐκδακρῦσαι, ποῖ' ἀποιμῶξαι»: 'ποῖα δάκρυα ἐκδακρῦσαι', τα δυο ἀπαρέμφατα είναι αντικ. στο ἐνν. 'δοκεῖς'.
279. «ἄς ἔχων ἐναυστόλουν»: πρέπει να καταλάβουμε ὅτι ἀπὸ την νήσο 'Χρῦση' στην 'Λήμνο' μετέφεραν τον 'Φιλ.' οι Ἕλληνες με ὅλα τα δικά του πλοῖα, τα ὁποῖα σύμφωνα με την 'Ιλιάδα' ἦταν ἐπτὰ, (Ιλ.2,716)
- 281/2. «οὐχ ὅστις ἀρκέσειεν»: Πλάγια ἐρώτηση μετὰ ἀπὸ ἐνν. ρ. ιστορικού χρόνου κανονικά με Ευκτική. Στον Ευθύ Λόγο θα εἶχαμε Υποτακτική της ἀπορίας 'τὶς ἀρκέσει; ποῖος να συμπαρασταθεῖ,' «οὐχ ὅστις... συλλάβοιτο»: ὁμοίως Πλάγια ἐρώτηση· στον Ε.Λ. 'τὶς συλλάβεται; ποῖος να βοηθήσει;' Το ρ. στην Μέση Φωνή: 'συλλαμβάνομαι τινὶ τινός *βοηθάω κάποιον σε κάτι*' με την δοτική να είναι ἐπιρρ. της συνοδείας και την γενική να είναι ἀφαιρετική, κ.λ.: *πιάνομαι μαζί με κάποιον ἀπὸ κάτι*.
283. «ἡῦρισκον...παρόν»: 'ἡῦρισκον οὐδὲν <ὄν> παρόν πλὴν <τοῦ> ἀνιᾶσθαι'
284. «τούτου»: i.e. 'τοῦ ἀνιᾶσθαι', η γενική είναι υποκειμενική. «εὐμάρειαν»: ἀντικείμεν. στο 'ἡῦρισκον'.
285. Η ἐρμηνεία του στχ. αὐτοῦ, ὅπως την δίνει ο Jebb, είναι ἀπολύτως λογική, 'Time went on for me seasons by seasons'.
286. «κᾶδει»: 'καὶ ἔδει'. «τι»: 'ἕκαστόν τι' (Jebb). «μόνον»: κατηγ. προσδ. του τρόπου.
287. «διακονεῖσθαι»: ο μέσος τύπος του ρ. δείχνει πὼς η ἐνέργεια του υποκειμένου ἐπιστρέφει στον ἴδιον.
289. «ὃ μοι βάλλοι»: *ὅ,τι χτυποῦσε για μένα*, η Ευκτική είναι ἐπαναληπτική για το παρελθόν.
290. «αὐτός»: *ἐγὼ ὁ ἴδιος*, το υπονοούμενο που ἀφήνει εἶναι πὼς 'δεν εἶχα ἕνα σκύλο, ὥστε να τρέχει ἐκεῖνος και να μου φέρνει τα περιστέρια που χτυποῦσα με το τόξο μου'. «τάλας»: ἐπιρρ. κατηγ. του τρόπου.
291. «εἰλυόμεν»: ο Παρατατικός της Οριστικής με την προσθήκη του 'ἄν' ἐκφράζει ἕνα ἐπαναλαμβανόμενο γεγονός συνεχῶς στο παρελθόν (Goodwing G.M.T. § 162&249).

292. «πρὸς τοῦτ'»: «πρὸς το θήραμα». «τι»: με επιρρ. σημασία 'κάπως, κατά κάποιον τρόπο'.
293. «καί που»: 'και προφανώς', (στχχ. 308,1123 σχόλια). «οἷα χείματι»: 'ὅπως συμβαίνει την χειμερινή περίοδο'. Η σύνταξη του 'οἷα' ὅπως και στους στχχ. 273,275 δηλώνει παραβολή, σύγκριση.
294. «θραῦσαι»: υποκείμενο στο 'ἔδει', ὅπως ακριβῶς και το 'λαβεῖν'. «ταῦτ'»: δηλ. 'ποτόν & ξύλον'.
297. «ἔφην' ἄφαντον φῶς»: ὅπως πολύ εύστοχα παρατηρεῖ ο Jebb, το νόημα είναι πως 'εγὼ δημιουργοῦσα την φωτιά από το μηδέν', εννοώντας ὅτι δημιουργοῦσε τον σπινθήρα της φωτιάς από τις 'πέτρες'.
300. «φέρ'...μάθης»: η Προστακτική 'φέρε+Υποτακτική εμπρός ας/να...' απαντά μόνο στο α' ενικό ή πληθυντικό. Επίσης απαντά και η Προστακτική 'φέρε+Προστακτική' (φέρε εἰπέ, Φιλ. 433· Ο.Τ. 390,536). Ὅμως η Προστακτική 'φέρε+Υποτακτική β' ενικού προσώπου' δεν απαντά πουθενά, και αυτός είναι ο λόγος για τον ὁποῖον η γραφή 'μάθης' θεωρεῖται ὑποπτη και διορθώνεται σε 'φέρε...μάθε' (Jebb).
302. «οὐ γὰρ τις ὄρμος ἐστίν»: ο 'Φιλ.' ὄντας περιορισμένος μόνο στον συγκεκριμένο χώρο, ὅπου τον ἄφησαν πριν δέκα χρόνια, δεν εἶχε ποτέ την ευκαιρία να διαπιστώσει πως το νησί διαθέτει ὄντως ασφαλεῖς λιμένες.
305. «τάχ' οὖν τις ἄκων ἔσχε»: 'μόνο κατά τύχη μπορεί κάποιος να ναυτικός να προσαράξει εδώ'. «πολλὰ γὰρ τάδε»: 'τέτοιου εἶδους τυχαῖες προσεγγίσεις εἶναι πολλές', εννοεῖ ὅτι μέσα σ' αυτά τα δέκα χρόνια εντελῶς τυχαῖα κάποιοι ναυτικοὶ προσάραξαν στον συγκεκριμένο χώρο που βρίσκεται ο ἴδιος.
313. «βόσκων»: με ειρωνικό τρόπο, 'ταῖζω την ἀρρώστια μου', σημαίνει ὅτι 'ζω και υπάρχω μόνο και μόνο για να εἶμαι ἀρρωστος'. ζ
- 314/5. «τοιαῦτ'...μ(ε)...δεδράκασιν»: το ρ. 'δρῶ' με δυο αιτιατικές, ὅπου η αιτιατική πράγματος εἶναι το κατ' ευθείαν αντικείμενο, ενώ η αιτιατική προσώπου εἶναι της αναφοράς, 'τέτοιου εἶδους πράγματα ἔκαναν στην περίπτωσή μου οι Ἀτρεΐδες και η ὁρμητικότητα του Ὀδυσσεά'. Η ἴδια σύνταξη, 918, 924, 940.
316. «έμοῦ»: 'να τους δώσει μια τιμωρία ἀντάξια, ισάξια με ὅ,τι εγὼ ἔχω υποστεί, η γενική της 'ἀξίας'.
- 317/8. «τοῖς ἀφιγμένοις...ξένοις»: ο 'Χορ.' εννοεῖ τους ναυτικούς στους ὁποῖους αναφέρθηκε λίγο πιο πριν ο 'Φιλ.', ὅτι δηλ. τον επισκέπτονταν εντελῶς τυχαῖα (στχχ. 307-309)
320. «σὺν τυχῶν»: Ο Pearson στην ἐκδόσή του ἔχει ἀποδεχθεῖ την γραφή του Paley σε 'σὺν τυχῶν' ἀντί της γραφῆς 'συντυχῶν'. Ο λόγος του χωρισμοῦ αὐτοῦ βρίσκεται στο γεγονός ὅτι το ρ. 'τυχάνω' συντάσσεται με γενική πτώση, ὅπως ἐδὼ κανονικά με την γενική 'Ἀτρειδῶν', ενώ το 'συντυχῶν' συντάσσεται κανονικά με δοτική πτώση, που ἐδὼ λείπει. Με βάση αὐτόν τον διαχωρισμό των λλ. η πρόθεση 'σὺν' μόνη της πλέον ἔχει επιρρηματική σημασία και σημαίνει 'μαζί με σένα, σαν κι εσένα, ὅπως κι εσύ', και η μτφρ. ἔχει ως ἐξῆς: 'ἔξρω καλά ὅτι αὐτά τα λόγια σου εἶναι ἀληθινά, γιατί κι εγὼ (σὺν) βρήκα (τυχῶν) τους Ἀτρεΐδες (Ἀτρειδῶν) να εἶναι ἄνδρες κακοί'. Σύμφωνα με την γραφή αὐτήν η μτχ. 'τυχῶν' εἶναι αιτιολογική· η γενική 'Ἀτρειδῶν' συντάσσεται με την μτχ. ως διαιρετική· η γενική 'ἀνδρῶν' εἶναι κατηγορούμενο του αποτελέσματος· η γενική 'κακῶν' εἶναι επιθ. προσδ. — Η πρόταση του Jebb εἶναι να παραμείνει η γραφή ως ἔχει 'συντυχῶν', αφοῦ μέσα στο ἴδιο ἔργο απαντά ἄλλες δυο φορές η μτχ. του 'τυχάνω' με προρρηματικό μία πρόθεση, ὅπως στον στχ. 1333 'ἐντυχῶν Ἀσκληπιδῶν' και στον στχ. 552 'προστυχόντι τῶν ἴσων'. Η ἐξήγηση που δίνει ο Jebb εἶναι ὄντως ἰδιοφυῆς και σωστή, δηλ. προτείνει πως πρέπει να παραμείνει η μτχ. με το προρρηματικό της ως ενιαία λ. και να συνταχθεῖ κανονικά με γενική πτώση ως 'συντυχῶν...Ἀτρειδῶν', με την λογική ὅμως ὅτι το β' συνθετικό της μτχ., δηλ. το '-τυχῶν' προέχει νοηματικά ἐναντι του α' μέρους που εἶναι η πρόθεση 'συν-'. Σύμφωνα με την πρόταση του Jebb η αιτιολογία της μτχ. ἐκφέρεται μόνο μέσω του β' μέρους, ενώ το α' μέρος ἔχει επιρρηματική σημασία. Η ἐρμηνεία που δίνει εἶναι ἐξῆς: 'ἔξρω καλά ὅτι αὐτά τα λόγια εἶναι ἀληθινά, διότι στην συνεργασία μου μαζί τους (συν-) τους βρήκα αὐτούς (-τυχῶν Ἀτρειδῶν) να εἶναι ἄνδρες κακοί'. Με την ἴδια λογική της διαιρέσεως της μτχ. σε δυο μέρη με διαφορετική γραμματική και συντακτική λειτουργία ἐρμηνεύει και τις ἄλλες δυο μτχχ. του 'τυχάνω' που συντάσσονται με γενική πτώση (στχχ. 552 & 1333).
- 327/8. «τίνος»: γενική της αἰτίας, 'ἐξ αἰτίας ποῖου γεγονότος'. «τὸν...χόλον»: αντικ. στην μτχ. 'ἐκκαλῶν', η ὁποία εἶναι τροπική. Ἐδὼ ἔχει γίνει σύμπτυξη της συντάξεως, διότι λογικά θα περιμέναμε ως

αντικείμενο της καταγγελίας (έκκαλῶν) να μην είναι ο θυμός (τὸν χόλον), αλλά η όποια αδικοπραγία των Ατρείδων εναντίον του 'Νεοπ.', π.χ. 'τὶ ἐγκαλεῖς κατ' ἐκείνων αἴτιον ὄν τοῦ μεγάλου θυμοῦ; ποια πράξη καταγγέλλεις εναντίον εκείνων ως αιτία της μεγάλης σου οργής;'

330. «ἄγωγ'»: ἄ ἔγωγε'. «μολῶν»: ὅταν ἔφτασα στην Τροία'.
333. «εἰ τέθνηχ'... γόνος;»: ο 'L' έχει την γραφή 'ἢ τέθνηχ'... γόνος;', όπου έχουμε μία ευθεία ερώτηση με το 'ἢ' ως διατύπωση απορίας 'πράγματι ἔχει πεθάνει λοιπόν ο γιος του Πηλέα;'. Ο 'Α' έχει την γραφή 'εἰ τέθνηχ'... γόνος;', όπου θα περιμέναμε μία πλάγια ερώτηση. Όμως ο 'εἰ' μπορεί κάτω από ειδικές συνθήκες να εισάγει και ευθεία ερώτηση, 'ΑΛ. Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς; ΣΩ. Εἴ τις ἤδη σοι ἔδοξεν αἰσχροῖά μὲν, δίκαια δὲ πράττειν; ΠΛ. Ἀλκ.115a5-6 ΑΛ.: Με ποια λογική το ρωτᾷς αυτό εδώ; ΣΩ.: Μήπως κάποιος μέχρι τώρα σου ἔδωσε την εντύπωση ὅτι κάνει πράξεις δίκαιες, που ὁμως εἶναι αἰσχρές;'. Το ίδιο και στο εξής χωρίο 'ΠΡΩ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Εἰ περὶ μὲν τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγενομένων ταῦτα ἡμῖν οὔτω πᾶσχειν ἀναγκαῖον, περὶ δὲ τῶν μελλόντων οὔ; ΠΛ. Φίλ. 39c9-11 ΠΡΩ.: Καὶ ποιο εἶναι αὐτό; ΣΩ.: Μήπως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ υφιστάμεθα αὐτὰ με βάση αὐτὰ που συμβαίνουν καὶ μ' αὐτὰ που ἐγιναν, ἀλλὰ ὄχι με βάση αὐτὰ που πρόκειται νὰ συμβοῦν;'. (Kühner, σελ 1249, Σημ.24).
335. «τοξευτὸς»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου. «ὥς λέγουσι»: Ο Αχιλλέας στην μονομαχία του με τον Πάρι θα σκοτωθεῖ ἀπὸ ἓνα τόξευμα που ἔκανε ο Απόλλων, ο οποίος θέλησε νὰ συμπαρασταθεῖ στον Πάρι· στην Ιλιάδα ο Αχιλλέας πληροφορεῖται τον μελλοντικό θάνατό του ἀπὸ το ἄλογό του, τον 'Ξάνθο', στο οποίο η 'Ηρα ἐκτάκτως ἔδωσε τότε την δυνατότητα ομιλίας: 'ἀλλὰ σοὶ αὐτῶ/μόρσιμόν ἐστι θεῶ τε καὶ ἀνέρι Ἴφι δαμῆναι, Ἰλ,19,416 ἀλλὰ καὶ σένα ἡ μοῖρα ἀπὸ θεόν καὶ ἀπὸ θνητόν διόρισε νὰ πέσεις. Μτφρ.Ι.Πολ.' Την ίδια προφητεία δίνει καὶ ο Ἐκτωρ στον Αχιλλέα την ὥρα που ξεψυχούσε: 'φράζεο νῦν, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι/ἤματι τῶ ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων/ἔσθλόν ἐόντ' ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν, Ἰλ.22, 358-60 μόνον στοχάσου τώρα,/μὴ ἐξ αφορμῆς μου οργὴ θεϊκὴ σε ἔβρει την ἡμέραν/που ἐμπροσθεν των Σκαιῶν Πυλῶν ο Αλέξανδρος καὶ ο Φοῖβος/θενά σου πάρουν την ζωὴν, ἐξαίσιε πολεμάρχε. Μτφρ. Ι.Πολ.'
338. «ἐλέγχω... στένω»: καὶ οἱ δυο ρρ. τύποι εἶναι Ενεστώτας Υποτακτικής.
342. «ὅπως σ' ἐνύβρισαν»: πλάγια ερώτηση.
343. «ἦλθον με»: ἦρθαν σε μένα, στον τόπο μου', δηλ. στην Σκύρο. Τα ρρ. κινήσεως συντάσσονται με αιτιατική που δηλώνει την εἰς τόπον κίνηση, 'ἢ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν, Ὀδ.1,332- ὁ δ' ὑπόροφον θάλαμον κατεβήσεται, Ὀδ.2,337'. Απὸ το σημεῖο αὐτό καὶ ἐξῆς ο 'Νεοπ.' ἀρχίζει νὰ παρουσιάζει στον 'Φιλ.' το ψευδὲς σενάριο που του ἔχει ἤδη πει ο 'Ὀδυσσ.' στους στχχ. 54κ.ε.
344. «ὁ τροφεὺς τοῦμοῦ πατρός»: δηλ. ο 'Φοῖνιξ'. Στην Ιλιάδα ο ἴδιος παραδέχεται ὅτι ἦταν ο παιδαγωγός του στα χρόνια της εφηβείας 'καὶ σε τοσοῦτον ἔθικα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ, Ἰλ.9,485 Κι ἔτσι μεγάλο ἐγὼ σε ἀνάστησα, θεόμορφε Αχιλλέα, Μτφρ.Ν.Καζ.'
346. «γίγνεται»: στην ειδική πρόταση ὑπάρχει ευκτική, διότι ἔχουμε Πλάγιο Λόγο μετὰ ἀπὸ ρ. ιστορ. χρόνου. «ἐπεὶ κατέφθιτο»: ἡ δευτερεύουσα αὐτὴ πρόταση λογικά ἀνήκει στον Πλάγιο Λόγο, κι ἀπὸ αὐτὴν την ἀποψη θὰ περίμενε κανεὶς νὰ ἔχει Ευκτική. Όμως ἐπειδὴ ὁ θάνατος του Αχιλλέα εἶναι ἓνα γεγονός που 'τώρα' ἰσχύει, γι' αὐτό ἐξαιρεῖται του Π.Λ. καὶ ἔχει Οριστική.
- 348/9. «ταῦτ'... οὐ πολὺν/χρόνον μ' ἐπέσχον»: 'αὐτὰ που μου ἔλεγαν, δεν με ἔκαναν νὰ καθυστερήσω στην ἀπόφασή μου'. Δηλ. 'αὐτὰ που του εἶπαν', καὶ ἐπίσης, 'ἔτσι ὅπως του τα εἶπαν', τον ἔκαναν νὰ δεχθεῖ ἀμέσως την συμμετοχὴ του στον πόλεμο της Τροίας. Ὑποκείμενο στο ρ. εἶναι ἡ ἀντων. 'ταῦτα'. Ἡ ἐκφραση 'τὶ ἐπέχει τινά' σημαίνει 'κάτι καθυστερεῖ κάποιον', 'καὶ τι καὶ αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὦν ἐπέσχεν. Θουκ.4,5,2 καὶ ἐκείνους το στρατεύμα ἐπειδὴ βρισκόταν ἀκόμη στην Ἀθήνα, τους καθυστέρησε· καὶ σε μήτε νύξ μήθ' ἡμέρα ἐπισχέτω, Θουκ. 1,129,3 κι ἐσένα οὔτε ἡ νύχτα οὔτε ἡ ἡμέρα νὰ σε καθυστερήσει'. «μὴ μὲ ναυστολεῖν»: συμπερασματικό ἀπαρέμφατο.
351. «οὐ γὰρ εἰδόμην»: ὅπως ομολογεῖ ο 'Νεοπ.', ποτέ ἕως τότε δεν εἶχε συναντήσει τον πατέρα του. Σ' αὐτό το σημεῖο ο 'Σοφ.' ἀκολουθεῖ την παράδοση ὅπως αὐτὴ ἀναφέρεται στην 'Ιλιάδα'· ἐκεῖ δηλώνεται

ξεκάθαρα ότι όταν γεννήθηκε ο 'Νεοπ.' στην Σκύρο, ο Αχιλλέας τον άφησε στον πεθερό τον, τον Λυκομήδη, για να τον μεγαλώσει, ενώ ο ίδιος επέστρεψε στην Φθία. Παρέμεινε εκεί περίπου οκτώ χρόνια, και τότε ακριβώς ήταν που πήρε μέρος στην Τρωική εκστρατεία (Ιλ.11,765κ.έ). Επίσης στην Ιλιάδα ο ίδιος ο Αχιλλέας ομολογεί ότι ο γιος του ποτέ δεν έχει δει την Φθία (Ιλ.19,326κ.έ). Άρα αυτήν την στιγμή ο 'Νεοπ.' είναι περίπου 18 ετών.

353. «**εἰ...αἰρήσοιμ'**»: δεν πρόκειται για υποθετική πρόταση, αν και αυτό έχει υποστηριχθεί από πολλούς εκδότες, αλλά για Πλάγια ερώτηση: *'η πρότασή τους ακουγόταν ωραία, μόνο στην περίπτωση που εγώ θα κυρίευα την Τροία'*. Για να έχουμε εδώ υποθετικό λόγο με υπόθεση και απόδοση, θα πρέπει να δεχθούμε ότι η Κύρια πρόταση και απόδοση: *'η πρότασή τους ακουγόταν ωραία'* θα γινόταν πράξη, αν πραγματοποιείτο η υπόθεση: *'μόνο στην περίπτωση που εγώ θα κυρίευα την Τροία'*. Κάτι τέτοιο όμως είναι εντελώς αδύνατον, γιατί παραπέμπει στην εντελώς παράλογη σκέψη ότι ο 'Νεοπ.' θα περίμενε να πάει στην Τροία, να διαπιστώσει αν τελικά θα κυρίευε εκείνος την Τροία, και τότε θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η πρόταση που τότε του έκαναν ήταν 'ωραία'. Στον Ευθύ Λόγο ο 'Νεοπ.' θα είχε κάνει την εξής σκέψη πάλι με την μορφή φυσικά της Πλαγίας ερωτήσεως: *'ό λόγος προσεί καλός, εἰ αἰρήσω'*.
- 355/6. «**κἀγὼ...κατηγόμεν'**»: κύρια πρόταση στην θέση της χρονικής *'ότε ἐγὼ...κατηγόμεν'*.
359. «**κεῖνος μὲν οὖν ἔκειτ'**»: *'εκείνος βρισκόταν εκεί νεκρός'*. Προφανώς η τελετή της ταφής δεν είχε γίνει έως εκείνη την στιγμή, γιατί περίμεναν την άφιξη του 'Νεοπ.'. Πρέπει να δεχθούμε ότι πριν αναχωρήσει το πλοίο που μετέφερε τον Οδυσσέα και τον Φοίνικα στην Σκύρο, είχε συμφωνηθεί η τελετή αυτή να γίνει μετά την επιστροφή τους στην Τροία, ανεξαρτήτως του αν ο 'Νεοπ.' θα ερχόταν ή όχι μαζί τους.
365. «**πατρῷ'**»: επιρρ. κατηγορούμενο *'ως πατρική περιουσία'*.
367. «**δακρύσας**»: η μτχ. του Αορίστου είναι χρονική και δίνει το προτερόχρονο μόνο στην περίπτωση που το περιεχόμενό της είναι ανεξάρτητο από το περιεχόμενο του συντακτικού ρ. Εδώ όμως η μτχ. και το συντ. ρ. έχουν άμεση σχέση και συνάφεια, οπότε η μτχ. είναι τροπική και αποδίδεται συνήθως ως κύρια πρόταση (W.S.Barret Euripides Hippolytos, sch. l. 289/90· J.Humbert, Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, § 217)
368. «**καταλήσας**»: ομοίως κι εδώ η μτχ. Αορίστους δεν αποδίδει το προτερόχρονο στο παρελθόν, αλλά το σύγχρονο, *'ενώ ἡμουν λυπημένος, μέσα στην λύπη μου τους λέω'*.
370. «**έμοῦ**»: γενική αφαιρετική *'πριν ενημερωθείτε από εμένα'*, ενν. *'αν συμφωνώ ή όχι'*.
373. «**παρών**»: ενν. *'γιατί ἡμουν δίπλα του όταν εκείνος χτυπήθηκε και πέθανε'*.
375. «**τοῖς πᾶσι**»: *'με προσβολές, όλες γενικώς'*. «**οὐδέν**»: i.e. *'κακόν'*. «**ένδεές**»: επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος, *'ώστε να είναι σε ἔλλειψη, ώστε να μου ξεφύγει'*.
376. «**εἰ...ἀφαιρέσοιτό με**»: η πρόταση είναι υποθετική και η Ευκτική δικαιολογείται λόγω του ότι παρουσιάζεται σε Πλάγιο λόγο και αναφέρεται στο παρελθόν. Ως απόδοση έχει τις ὕβρεις (κακοῖς) τις οποίες εκστόμιζε ο 'Νεοπ.' εναντίον των Οδυσσέα, τις οποίες όμως δεν τις έχουμε. Μπορούμε όμως να υποθέσουμε πως στον Οδυσσέα θα είχε πει: *'ἄθλιος εἶ, εἰ τὰ ἐμὰ ὄπλα ἀφαιρήσῃ με θα εἶσαι ἕνας ἄθλιος, αν μου πάρεις τον οπλισμό μου'*.
377. «**ένθάδε ἦκων**»: το *'ἦκω'* με μεταφορική σημασία, *'όταν ἔφτασε στο ἐπακρο σημεῖο της υπομονῆς του'*. Η ηρεμία και η γαλήνη του χαρακτήρα του ήταν κάτι που το μνημόνευσε και η ίδια του η μητέρα, όταν τον συνάντησε στον Άδη (Οδ.11,203).
380. «**καὶ λέγεις θρασυστομῶν**»: *'συν τοις ἄλλοις μιλάς με ἀναίδεια'*, *'ἐπειδὴ καὶ τυφλὸν μ' ὠνείδισας, Σοφ. Ο.Τ. 412 ἐπειδὴ συν τοις ἄλλοις με κατηγορήσας και ως τυφλό'*.
381. «**οὐ μή ποτ'...ἐκπλεύσης**»: ισχυρή ἄρνηση (σтч. 103)
382. «**τοιαῦτ'...κακά**»: κάνει συγχρόνως δυο δουλειές, πρώτον είναι αντικείμενο στην μτχ. *'ἀκούσας'*, αλλά και αιτιατική της αναφοράς στην μτχ. *'ἐξονειδίσθεις'*.
384. «**πρὸς τοῦ κακίστου...Ὀδυσσέως**»: εμπρόθετος του ποιητικού αιτίου. «**κάκ κακῶν**»: i.e. *'καὶ ἐκ κακῶν γονέων'*. Σύμφωνα με την παράδοση ο Οδυσσέας δεν είχε πατέρα τον Λαέρτη, αλλά τον πανούργο Σίσυφο, (Hyg.Fab.201).

- 385.** «ὥς τοὺς ἐν τέλει»: i.e. 'ὥς τοὺς ἐν τέλει κατηγορῶ'. Ο 'Νεοπ.' μεταφέρει την ευθύνη της απάτης που υπέστη από τον Οδυσσέα στους Ατρείδες, επειδή εκείνοι είχαν το γενικό πρόσταγμα ως αρχηγοί του στρατεύματος. Προφανώς η πρόθεσή του είναι να καλλιεργήσει ήδη από τώρα μια γραμμή υπερασπίσεως του εαυτού του, όταν αργότερα ο 'Φιλ.' θα πληροφορηθεί πως όλα αυτά που έως τώρα του έχει πει, ήταν ψέματα και απέβλεπαν στην αρπαγή είτε του ίδιου είτε του οπλισμού του· δηλ. εννοώντας ότι πάντοτε για ό,τι κακό συμβαίνει ευθύνονται οι επικεφαλής, αρά και για τα ψέματα που θα έχει πει στον 'Φιλ.', δεν ευθύνεται ο ίδιος.
- 386.** «τῶν ἡγουμένων»: γενική κατηγορηματική κτητική.
- 387/8.** Ο Σοφοκλής μέσω της επιθέσεως του 'Νεοπ.' στους εκάστοτε αρχηγούς των κρατών ως υπεύθυνους των κακών παραδειγμάτων ή εισηγήσεων που κάνουν στους πολίτες, στην ουσία επιτίθεται ο ίδιος στο ολιγαρχικό πραξικόπημα γνωστό ως 'η επανάσταση των Τετρακοσίων', που έγινε το 411π.Χ. Πρόκειται για το ολιγαρχικό πραξικόπημα του Πείσανδρου και του Αλκιβιάδη.

### 391-402: Υπόρχημα

|                                                                  |                                                 |
|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| U — U — U — U —<br>'Ορεστέρα παμβῶτι Γᾶ,                         | Ένα Ιαμβικό δίμετρο                             |
| — U — — U —<br>μᾶτερ αὐτοῦ Διός,                                 | Συγκεπτόμενο <sup>11</sup> Ιαμβικό δίμετρο      |
| — — U — — — U — — — U —<br>ἄ τὸν μέγαν Πακτωλὸν εὖχρυσον νέμεις, | Ιαμβικό τρίμετρο.                               |
| U — — — — U U U — — —<br>σὲ κάκει, μᾶτερ πότνι', ἐπηυδῶμαν,      | Δύο Δόχμιοι                                     |
| U — — — U — —<br>ὅτ' ἐς τόνδ' Ἀτρειδᾶν                           | Δύο Βακχείοι                                    |
| U — — — U — —<br>ῥβρις πᾶσ' ἐχώρει,                              | Δύο Βακχείοι                                    |
| U U U U U U — U U U U U U —<br>ὅτε τὰ πάτρια τεύχεα παρεδίδοσαν, | Δυο Ιαμβικά μέτρα με αναλύσεις των μακρῶν συλλ. |
| U — U — / U — — U —<br>ἰὼ μάκαιρα ταυροκτόνων                    | Ένας Ίαμβος κι ένας Δόχμιος.                    |
| U — — U — U — — U —<br>λεόντων ἔφεδρε, τῶ Λαρτίου,               | Δύο Δόχμιοι                                     |
| U U U — U —<br>σέβας ὑπέρτατον.                                  | Ένας Δόχμιος                                    |

- 391-402.** ο 'Χορ.' επικαλείται την 'Μεγάλη Μητέρα', για να διευθετήσει την αδικία που υποτίθεται ότι έγινε στον 'Νεοπ.' με την άρνηση των Ατρειδῶν να του παραδώσουν τον οπλισμό του πατέρα του. Μη ξεχνάμε ότι όχι μόνο ο 'Νεοπ.', αλλά και ο 'Χορ.' παίρνει μέρος στην σκηνοθετημένη από τον Οδυσσέα εξαπάτηση του 'Φιλ.', οπότε ο 'Χορ.' τώρα κινείται κι αυτός στο ίδιο εξαπατητικό στυλ, όπως το ξεκίνησε ο 'Νεοπ.' λίγο πριν, προσποιούμενος ότι πήγε δήθεν στην Τροία, όχι μόνο για να συμβάλλει στην εκπόρθηση της Τροίας, αλλά και για να παραλάβει τα όπλα του πατέρα του, τα οποία ποτέ δεν του τα παρέδωσαν.

<sup>11</sup> Καλείται 'Συγκεπτόμενο', γιατί λείπει η πρώτη 'άλογη' συλλαβή.

391. «ὄρεστέρα παμβῶτι Γᾶ»: «ορεινή θεά Γη, εσύ που συντηρείς με τροφή τα πάντα». Η θεά 'Γαῖα/Γᾶ' είναι αυτή που σύμφωνα με τον Ησίοδο εμφανίστηκε δεύτερη στην δημιουργία του σύμπαντος κόσμου αμέσως μετά το 'Χάος', 'ἥτοι μὲν πρῶτιστα Χάος γένετ'./ αὐτὰρ ἔπειτα Γαῖ' εὐρύστερνος, 'Ησίοδ. Θεογ.116'. Από αυτήν γεννήθηκαν όλες οι λοιπές θεότητες, και γι' αυτό ονομαζόταν 'Μεγάλη Μητέρα', ή 'Μητέρα Θεῶν'. Μία από τις κόρες της 'Γῆς' ήταν η 'Ρέα'. Στην Ασία/Φρυγία η 'Ρέα' ονομαζόταν 'Mater Kubile', και κατά το ελληνικότερον 'Κυβέλη'. Η λατρεία της βρισκόταν στο ὄρος 'Σίπυλον'.
- 393/4. «Πακτωλὸν»: ήταν ένας μικρός ποταμός που πήγαζε από τον βουνό 'Τμῶλος' που βρίσκεται στην περιοχή της Λυδίας. Στα πρώτα χρόνια της ροῆς του λέγεται ότι μετέφερε χρυσή σκόνη σε μορφή λάσπης, και ότι απ' αυτό το χρυσάφι προήλθε η μυθική περιουσία του βασιλιά Κροίσου.
395. «σὲ κάκει...ἐπηδῶμην»: ο 'Χορ.' ποτέ δεν βρέθηκε σε εκείνα τα μέρη κι ούτε έκανε τέτοιες επικλήσεις· απλῶς ψεύδεται, για να πείσει τον 'Φιλ.' ότι όλα ὅσα του εἶπε πιο πριν ο 'Νεοπ.', είναι αλήθεια.
396. «ἐς τόνδ'»: 'ἐς Νεοπτόλεμον'.
402. «τῷ Λαερίῳ»: δοτική προσωπική στο 'παρεδίδοσαν'. «σέβας»: παράθεση στο 'τεύχεα'.

#### ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχ. 219 – 675 (1<sup>η</sup> Σκηνή, β' τμήμα: 403 – 506 & Υπόρχημα 507 – 518)

- ΦΙ. Ἐχοντας καθαρὲς αποδείξεις, καθὼς φαίνεται,  
της λύπης σας, ξένοι, ἔχετε φτάσει εδῶ σε μένα,  
και βγάζετε μια φωνή ταιριαστή με την δική μου, ὥστε να καταλάβω απολύτως ὅτι  
αυτὲς εἶναι πράξεις προερχόμενες ἀπὸ τους Ατρείδες και τον Οδυσσέα. 405  
Διότι ξέρω καλά ὅτι αὐτὸς εἶναι δυνατόν οποιαδήποτε κουβέντα προσβλητική  
να ακουμπήσει με την γλώσσα του, ὅπως και οποιαδήποτε αισχρὴ πράξη, αν απ' αυτήν  
τίποτε δεν σκοπεύει να πραγματοποιήσει που να εἶναι σωστό στο τέλος.  
Ὅμως δεν εἶναι αὐτό κατὰ την γνώμη μου περίεργο, ἀλλὰ αν ὄντας παρῶν 410  
ο μεγαλύτερος στα χρόνια Αἴας τα ανεχόταν, αν και τα ἔβλεπε.
- ΝΕ. Δεν ἦταν εν ζωῇ τότε, ξένη μου· διότι δεν υπήρχε περίπτωση  
με εκείνον εν ζωῇ εγὼ να τα εἶχα στερηθεῖ εκείνα.
- ΦΙ. Τι εἶπες; πράγματι τελικά θεωρεῖται νεκρός;
- ΝΕ. Να τον σκέπτεσαι εκείνον σαν κάποιον που δεν υπάρχει πλέον στο φως. 415
- ΦΙ. Αλίμονό μου, ο δυστυχής. Ὅμως οὔτε ο γιος του Τυδέα,  
οὔτε ο πουλημένος στον Λαέρτη γιος του Σισύφρου,  
αυτοὶ δεν θα πεθάνουν ποτέ. Γιατί αυτοὶ δεν ἔπρεπε καν να ζούσαν.
- ΝΕ. Δεν εἶναι νεκροὶ σίγουρα· να εἶσαι βέβαιος γι' αὐτό. Αντιθέτως ἀκόμη και σε μεγάλο βαθμὸ  
ενημεροῦν μέσα στον στρατό των Ελλήνων. 420
- ΦΙ. Τι δηλ.; Οὔτε κι ο παλιός και καλός μου φίλος,  
ο Νέστωρ ἀπὸ την Πύλο ζει; Γιατί αὐτός  
τις ἀδικίες εκείνων ἀπέτρεπε παίρνοντας σοφές αποφάσεις.
- ΝΕ. Εκείνος τώρα βιώνει μία περίοδο δυστυχίας, διότι του πέθανε  
ο Αντίλοχος και τον ἔχασε, ο οποίος στεκόταν δίπλα του ως το παιδί του. 425
- ΦΙ. Κρίμα, δυο πάλι αὐτοὺς εδῶ ἄνδρες ἀνέφερες, για τους οποίους εγὼ  
ελάχιστα θα ἠθελα να μάθω ὅτι πέθαναν.  
Αλίμονο, αλίμονο. Για ποιο λόγο πρέπει να συζητάμε, ὅταν αυτοὶ εδῶ  
εἶναι νεκροὶ, ἐνῶ ο Οδυσσεύς απ' την ἄλλη μεριά και σ' αυτήν την περίπτωση επιζεῖ, κατὰ την οποίαν

- έπρεπε αυτός να αναφέρεται ως νεκρός αντί για εκείνους; 430
- ΝΕ. Πανούργος αντίπαλος εκείνος, όμως ακόμη και αυτές οι πανούργες σκέψεις, Φιλοκτήτη, πολύ συχνά βρίσκουν μπροστά τους εμπόδια.
- ΦΙ. Για το όνομα των θεών, πες μου πού σου βρισκόταν τότε ο Πάτροκλος, ο οποίος ήταν από τους πιο αγαπητούς φίλους του πατέρα σου;
- ΝΕ. Κι αυτός επίσης είναι νεκρός. Και με μια σύντομη ομιλία 435  
θα σου πω αυτό το γεγονός: Ο πόλεμος με δική του απόφαση ποτέ δεν παίρνει ένα κακό άνδρα, παρά μόνο πάντοτε τους καλούς.
- ΦΙ. Συμφωνώ μαζί σου. Και με ευκαιρία αυτό το γεγονός θα ζητήσω πληροφορίες σχετικά μ' αυτόν μ' αυτόν τον απρεπή άνδρα, ο οποίος όμως στα λόγια του ήταν επιδέξιος και πανούργος, πώς είναι τώρα; 440
- ΝΕ. Για ποιόν τέτοιου είδους άνδρα ζητείς πληροφορίες, αν όχι βέβαια για τον Οδυσσέα;
- ΦΙ. Δεν αναφέρθηκα σ' αυτόν, αλλά υπήρχε κάποιος Θερσίτης. Αυτός δεν υπήρχε περίπτωση να επιλέξει να μιλήσει μία μόνο φορά, οποτεδήποτε κανείς δεν του το επέτρεπε. Γνωρίζεις γι' αυτόν αν συμβαίνει να είναι ζωντανός;
- ΝΕ. Δεν τον είδα εκείνον, όμως είχα την αίσθηση ότι βρισκόταν ακόμη τότε εκεί. 445
- ΦΙ. Ήταν αναμενόμενο· διότι κανένα κακό δεν ποτέ δεν εξαφανίστηκε, αλλά αντιθέτως οι θεότητες τα προστατεύουν αυτά, και κατά κάποιον τρόπο αυτά που είναι ανέντιμα και διεφθαρμένα χαίρονται να τα φέρνουν πίσω από τον Άδη, ενώ αντιθέτως τα δίκαια και τα έντιμα πάντοτε εκεί τα στέλνουν. 450  
Πού πρέπει να τα τοποθετήσω αυτά τα γεγονότα, όταν ενώ μιλώ τιμητικά για τα θεϊκά ζητήματα, την ίδια στιγμή βρίσκω τους θεούς να είναι άδικοι;
- ΝΕ. Εγώ λοιπόν, απόγονε του πατέρα σου από την Οίτη, από εδώ και στο εξής πλέον από μεγάλη απόσταση τόσο την Τροία όσο και τους Ατρείδες βλέποντας, θα πάρω τις προφυλάξεις μου κι απ' τους δύο. 455  
Και όπου αυτός που είναι χειρότερος υπερτερεί έναντι του καλού και καταστρέφει τα δίκαια και ο δειλός έχει την εξουσία, αυτούς του άνδρες εγώ δεν τους συναναστραφώ ποτέ· αντιθέτως η πετρώδης Σκύρος αρκετή θα μου είναι στο μέλλον, ώστε να είμαι ευχαριστημένος με τον τόπο μου.
- Τώρα λοιπόν πηγαίνω προς το πλοίο μου. Και συ, γιε του Ποίαντα, να ευτυχείς όσο γίνεται περισσότερο, να ευτυχείς. Κι εσένα οι θεϊκές δυνάμεις μακάρι να σε βγάλουν απ' αυτήν την αρρώστια, με τον τρόπο που εσύ ο ίδιος θέλεις. Κι εμείς ας φεύγουμε, ώστε, οποιαδήποτε τυχόν στιγμή ο θεός παραχωρήσει σε μας πλεύση, εκείνη την στιγμή να αναχωρήσουμε. 465
- ΦΙ. Ετοιμάζεσθε ήδη, παιδί μου; ΝΕ. Ναι, γιατί οι καιρικές συνθήκες μας πιέζουν να περιμένουμε την ώρα του απόπλου όχι από μακριά, αλλά από κοντά.
- ΦΙ. Στο όνομα του πατέρα σου και στο όνομα της μητέρας σου, παιδί μου, και στο όνομα οποιουδήποτε αγαπητού σου προσώπου, το οποίο βρίσκεται στο σπίτι σου, έρχομαι σε σένα ως προσκνητής, μη με εγκαταλείψεις έτσι μόνο μου, απομονωμένο μέσα στα βάσανά μου αυτά εδώ τα οποία βλέπεις, 470

και σε όσα άκουσες ότι εγώ κατοικώ μέσα σ' αυτά.

Όμως θέσε με σε δεύτερη μοίρα ενδιαφέροντος. Βέβαια η δυσκολία στην μεταφορά,  
το ξέρω πολύ καλά, αυτού εδώ του φορτίου είναι μεγάλη.

Όμως δείξε υπομονή· για τους άνδρες που είναι γενναίοι πράγματι, 475  
η απρεπής συμπεριφορά είναι εχθρός τους, ενώ η ευπρεπής συμπεριφορά τους φέρνει δόξα.  
Συνεπώς για εσένα, αν παραμελήσεις αυτήν την πράξη, η ντροπή δεν θα σου είναι τιμητική,  
ενώ αντιθέτως αν την πραγματοποιήσεις, παιδί μου, η δόξα της καλής φήμης θα είναι πολύ μεγάλη,  
αν εγώ φτάσω ζωντανός στην περιοχή του όρους Οίτη.

Εμπρός· μιας ημέρας κούραση είναι όχι ολόκληρης. 480

Πάρε την απόφαση, βάλε με όπου εσύ θέλεις καθώς με μεταφέρεις,  
στο αμπάρι, στο μπροστινό τμήμα του πλοίο, στο πίσω μέρος, εκεί όπου  
στο λιγότερο βαθμό θα πρόκειται να εμποδίζω τους τα μέλη του πληρώματος.

Συγκατάνευσε, στο όνομα του προστάτη των ικετών Δία, γιε μου,  
πείσου. Πέφτω εμπρός σου με τα γόνατά μου, έστω κι αν είμαι 485  
ανήμπορος ο δυστυχής, χωλός. Όμως μη με εγκαταλείψεις  
μόνο μου έτσι χωρίς ανθρώπινη παρουσία,

αλλά σώσε με οδηγώντας με είτε στο δικό σου σπίτι,  
είτε στον τόπο διαμονής στην Εύβοια του Χαλκώδοντα.

Και από εκεί δεν θα μου είναι μεγάλη η πρόσβαση για την περιοχή της Οίτης, 490  
για τις κορυφογραμμές της Τραχίνας, ή για τον όμορφα ρέοντα  
Σπερχειό ποταμό, για να με παρουσιάσεις στον αγαπητό μου πατέρα,  
για τον οποίον φοβάμαι ότι εδώ και πολύ καιρό

μήπως μου έχει φύγει από την ζωή. Διότι πολλές φορές με αυτούς που έφταναν εδώ 495  
έκανα επικλήσεις σ' εκείνον στέλνοντάς του ικετευτικές δεήσεις  
στέλνοντας ένα δικό του πλοίο να με σώσει στο σπίτι μου.

Όμως ή έχει πεθάνει, ή τα καθήκοντα των ταχυδρόμων αγνοημένα,  
όπως είναι φυσικό, κατά την γνώμη μου, το δικό μου μήνυμα βάζοντάς το  
στην άκρη, κατηύθυναν την πορεία τους με ταχύτητα στον τόπο τους.

Τώρα όμως, γιατί σε σένα ως απεσταλμένο και τον ίδιον ως αγγελιαφόρο 500  
έχω καταφύγει, εσύ σώσε με, εσύ ευσπλαχνίσου με, έχοντας υπ' όψη σου  
ότι όλα γενικώς στην ζωή των ανθρώπων με τρόπο φοβερό και επικίνδυνο  
εκδηλώνονται, με συνέπεια είτε να ευτυχούν, είτε όμως και να δυστυχούν.

Γι' αυτό πρέπει όταν κάποιος βρίσκεται χωρίς βάσανα, να βλέπει τις δυσκολίες, 505  
κι όταν πάλι κάποιος περνάει ωραία, τότε ακριβώς τον τρόπο της ζωής του  
να προσέχει ιδιαιτέρως μήπως δεν προσέξει ότι οδηγείται στην συμφορά.

ΧΟ. Λυπήσου τον, βασιλιά. Ανέφερε πολλών

ανυπόφορων δυσκολιών

κατορθώματα, σαν τα οποία κανείς απ' όσους εγώ συμπαθώ μακάρι να πάθει.

Κι αν τώρα τους αντιπαθείς Ατρείδες μισείς, 510

εγώ απ' την μεριά μου, το κακό που έχουν εκείνοι

κάνει, στο πρόσωπο αυτού εδώ του ανθρώπου ως κέρδος

μεταφέροντάς το, εκεί ακριβώς όπου εκείνος επιθυμεί, 515



*πάνω σ' ένα καλοτάξιδο και γρήγορο  
πλοίο είναι δυνατόν να διαγράψω πορεία για  
την πατρίδα, έχοντας αποφύγει την τιμωρία των θεών.*

- 403/4.** «σύμβολον...λύπης»: ο 'Φιλ.' φαίνεται ότι πίστεψε τα ψέματα που του είπε ο 'Νεοπ.' και αποδέχεται ως αλήθεια την φραστική διαμάχη του 'Νεοπ.' με τους Ατρείδες, αλλά και με τον Οδυσσέα. Έτσι πλέον είναι σίγουρο ότι ο 'Νεοπ.' έχει πλέον κερδίσει την εμπιστοσύνη του 'Φιλ.', και αυτό ήταν το ζητούμενο σε πρώτη φάση.
- 405/6** Φαίνεται ότι μέχρι στιγμής το σχέδιο του Οδυσσέα έχει προχωρήσει όπως το είχε προβλέψει.
- 407/8.** «νιν»: 'Οδυσσέα'. «λόγου...γλώσση θιγόντα καὶ πανουργίας»: έχουμε 'Ζεύγμα', διότι η δοτική 'γλώσση' ταιριάζει σημασιολογικά μόνο με την γενική 'λόγου', αλλά όχι με την γενική 'πανουργίας'. Για την αποφυγή του 'Ζεύγματος' το δίστιχο θα έχει ως εξής: 'ἔξοιδα γάρ νιν παντὸς ἄν λόγου κακοῦ γλώσση θιγόντα καὶ <χερσί> πανουργίας'. Οι γενικές 'λόγου~πανουργίας' είναι διαιρετικές στην μτχ. 'θιγόντα'. Η μτχ. 'ἄν...θιγόντα' είναι και κατηγορηματική και δυνητική, και αντιστοιχεί με ειδική πρόταση με δυνητική Ευκτική.
- 409.** «ἄφ' ἧς μηδὲν...μέλλοι»: αναφορική πρόταση με Ευκτική, στην οποία λανθάνει Υποθετικός λόγος, 'εἰ μηδὲν μέλλοι δίκαιον ἐς τέλος ποιεῖν ἀπὸ τούτης'. Για αναφορικές προτάσεις με Ευκτική, στις οποίες λανθάνει Υποθ. Λόγος: 'ἄλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρή κλύειν, Σοφ. Ἀντ.666 = ἄλλ' εἰ πόλις στήσειέ τινα, τοῦδε χρή κλύειν ἄνδρα δ' ὠφελεῖν ἄφ' ὧν ἔχοι τε καὶ δύναιτο κάλλιστο πόνος, Σοφ. Ο.Τ.315 = κάλλιστος πόνος ἐστὶ ἄνδρα ὠφελεῖν ἀπὸ τούτων, εἰ ἔχοι ταῦτα καὶ δύναιτο'. «δικαιον»: κατηγορούμενο του αποτελέσματος.
- 410/11** «οὐ...τοῦτο, εἰ...ἠνείχετο»: δυο υποκείμενα στο 'θαῦμ(α) <ἐστι>', το ένα είναι το 'τοῦτο' και το άλλο είναι η δευτερεύουσα πρόταση που λειτουργεί ως Πλάγια Ερώτηση. «παρῶν»: χρονική μτχ. για το σύγχρονο στο παρελθόν. «Αἴας ὁ μείζων»: δηλ. ο Αἴας ο Τελαμόνιος. Ο ἄλλος Αἴας, ο γιος του Οἰλέα, ήταν μικρότερος στην ηλικία. «ὀρῶν»: εναντ. μτχ.
- 416.** «ὁ Τυδέος γόνος»: πρόκειται για τον Διομήδη.
- 417.** «οὐμπολητὸς Σίσυφου Λαερτίῳ»: δηλ. ο Οδυσσέας, ο οποίος εδώ φέρεται να έχει κατά κάποιο τρόπο 'πουληθεί' στον Λαέρη, χωρίς να είναι δικό του παιδί. Η ιστορία αυτή έχει ως εξής: «Ο Σίσυφος, γιος του Αἰόλου, και ο Αὐτόλυκος, γιος του Ερμή, συγκαταλέγονται στους αρχανθρώπους της Ελληνικής μυθολογίας, και αναφέρονται ως πιο γνωστοὶ πανούργοι κλέφτες, 'πρῶτος μὲν τοίνυν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἀπάτη καὶ δόλω χρήσασθαι λέγεται Σίσυφος ὁ Αἰόλου· μαρτυρεῖ καὶ Ὅμηρος· ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιτος γένηετ' ἀνδρῶν. δεύτερος δὲ τὸ ἀπατηλὸν ἐζήλωσεν Αὐτόλυκος ὁ Ἑρμοῦ κλέπτων· καὶ τοῦτο πάλιν αὖ μαρτυρεῖ Ὅμηρος, Πολύαιν. Στραγ.1,5,1-6,2'. Και οι δυο ἐβοσκαν τα κοπάδια τους στην περιοχή μεταξύ Παρνασσού και Ισθμοῦ· ὁμως ο Σίσυφος ἐβλεπε πῶς το δικό του κοπάδι συνεχῶς μειωνόταν, ἐνῶ το ἀντίστοιχο του Αὐτόλυκου μεγάλωνε. Ὦντας σίγουρος ὅτι ο Αὐτόλυκος τον ἐκλεβε και ἐκμεταλλευόμενος την δική του πονηρία, κατόρθωσε να αποδείξει ὅτι ο Αὐτόλυκος ἦταν ο κλέφτης: στις οπλές των βοδιῶν του, που θα ἀφήνε την ἐπόμενη μέρα για βοσκή, ἐρίξε λιωμένο μολύβι με χαραγμένη ἐπάνω την φράση, 'ὁ Αὐτόλυκος με ἐκλεψε'. Την μεθεπόμενη ἡμέρα τα ἀποτυπώματα των δικῶν του κλεμμένων βοδιῶν οδηγούσαν στο χῶρο των βοδιῶν του Αὐτόλυκου· ο κλέφτης ἀναγκάστηκε τότε να παραδεχθῇ την κλοπή, 'Σίσυφος, Αὐτόλυκου τὰς βόας αὐτοῦ κλέπτοντος πολ- λάκις, ταῖς χηλαῖς τῶν βοῶν ἐνέτηξε μόλιβον, ὥ χαρακτῆρα ἐνήρμοσε γράμματα ἐκτυποῦντα Ἀὐτόλυκος ἐκλεψεν'. ὁ μὲν δὴ Αὐτόλυκος νύκτωρ ἀπήλασε τὰς βόας, ὁ δὲ Σίσυφος μεθ' ἡμέραν τοῖς γείτοσι γεωργοῖς ἔδειξε τὰ ἴχνη τῶν βοῶν κατηγοροῦντα τὴν Αὐτόλυκου κλοπὴν, Πολύαιν, Στρατ.6,52,1'. Η πονηρία του Σίσυφου ἀνάγκασε τον Αὐτόλυκο να παραδεχθῇ ὅτι ο ἀντίπαλός του ἦταν τουλάχιστον ἰσάξιος του στην ἀπάτη, κι ἐτσι ἀπὸ ἀνάγκη ἐγιναν φίλοι. Η φιλία αὐτή ἐφερε κοντὰ την κόρη του Αὐτόλυκου, την Αντίκλεια, με τον Σίσυφο, ἀπὸ τον ὁποῖον ἐμεινε ἐγκυος. Ὅμως ο Αὐτόλυκος, πρὶν αὐτὴ γεννήσει, την ἔδωσε ο σύζυγο στον Λαέρτη, ἐπὶ τούτοις δὲ ἐξευμενιζόμενος τὸν Σίσυφον

ἐξένισεν αὐτὸν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀντίκλειαν συγκατέκλινεν αὐτῷ· καὶ ἔγκυον ἐξ αὐτοῦ γενομένην τὴν παῖδα συνώκισε Λαέρτη, δι' ὃ Σισύφου ὁ Ὀδυσσεύς, Ἀρχ.Σχόλ.Σοφ. Αἴας'.» Σύμφωνα λοιπόν με την παράδοση ο Οδυσσεύς είναι νόθο παιδί του Λαέρτη, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ο 'Φιλ.' τον ονοματίζει ως 'ἐμπολητό'. **«οὐμπολητὸς Σισύφου»:** η γενική είναι της καταγωγής.

**418.** *‘Αυτοὶ δεν πρόκειται να πεθάνουν ποτέ, γιατί απλούστατα δεν υπάρχουν, αφού δεν έπρεπε καν να είχαν γεννηθεί’.* Με την φράση του αυτήν ο 'Φιλ.' εκφράζει όλη την απέχθεια και το μίσος που νοιώθει για τα δυο αυτά πρόσωπα για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. Ο πιο σημαντικός είναι πως αυτοί οι δυο ήταν εκείνοι που τον οδήγησαν από την νήσο 'Χρύση' στην Λήμνο, όπου και τον εγκατέλειψαν. Όμως ο Διομήδης με τον Οδυσσεά σχετίζονται και με άλλα δυο πολύ σοβαρά περιστατικά αδικοπραγίας: πρώτον, ήταν εκείνοι που συνέλαβαν και δολοφόνησαν τον Δόλωνα και τον Ρήσο (Ιλ.10,455&494)· δεύτερον, ήταν εκείνοι που οργάνωσαν μυστικά την συκοφαντία εναντίον του Παλαμήδη κατηγορώντας τον ως προδότη και συνεργό του Πριάμου και τον οδήγησαν στην εκτέλεση (Ἀρχ.Σχόλ.Εὐρ.Ὀρ.) Όμως τα δυο αυτά τελευταία αποκλείεται να τα γνώριζε ο 'Φιλ.', αφού συνέβησαν στην Τροία, όσο διάστημα εκείνος βρισκόταν στην Λήμνο.

**421.** *«τί δ'; <οὐδ’> ὁ...Νέστωρ ὁ Πύλιος ἔστιν;»:* η απορία του 'Φιλ.' βασίζεται στον γρήγορο συλλογισμό που κάνει, πως δηλ. για να διαπραχθεί μία τόσο μεγάλη αδικία εις βάρος του 'Νεοπ.', εκτός από τον Αίαντα που ήταν νεκρός και δεν μπόρεσε να την αποτρέψει, μάλλον θα ήταν νεκρός και ο Νέστωρας, γιατί αν ήταν ζωντανός, σίγουρα θα είχε παρέμβει υπέρ του 'Νεοπ.'

**425.** **«Ἀντίλοχος»:** ήταν γιος του Νέστωρα και της Αναξίβιας. Συμμετείχε στους υποψήφιους μνηστήρες της Ελένης (Απολλόδ. 3,10,8) Ακολούθησε τον πατέρα του στην Τροία, όπου και σκοτώθηκε από τον Αιθίοπα Μέμωνα (Ὀδ.4,186· 11,522). **«φροῦδος»:** *‘με συνέπεια να χαθεί’*, επιρρ. κατηγ. του αποτελέσματος. **«ὅς παρῆν γόνος»:** αυτή είναι διόρθωση της γραφής των κωδδ. *‘ὅσπερ ἦν γόνος’*, η οποία δίνει την ερμηνεία *‘ο οποίος Αντίλοχος ήταν το παιδί του’*. Όμως αυτή η γραφή αφήνει το υπονοούμενο πως ο 'Φιλ.' δεν γνώριζε ότι ο Αντίλοχος ήταν παιδί του Νέστωρα, πράγμα που δεν μπορεί να συνέβαινε. Γι' αυτό διόρθωσαν σε *‘ὅς παρῆν γόνος ο οποίος βρισκόταν δίπλα του όντας το παιδί του’*, όπου το ουσιαστικό 'γόνος' δεν ενημερώνει τον 'Φιλ.' για το ποιος ήταν ο Αντίλοχος, αλλά απλώς δικαιολογεί την παρουσία του Αντιλόχου στην Τροία.

**426.** **«δύ' αὖ τῷδ' ἐξέδειξας»:** πρόκειται για την γραφή που υιοθέτησε ο Porson στην δική του έκδοση βασισμένος σε μία δεύτερη γραφή στο χφ. 'Σ'. Η έννοια του *‘αὖ πάλι’* βασίζεται στην λογική ότι ήδη μέχρι στιγμής του έχει αναφέρει τον θάνατο του Αχιλλέα. **«οἶν»:** δυικός αριθμός αντί 'ῶν'. Η γενική συντάσσεται με το 'κλύειν' ως αφαιρετική.

**427.** **«ὀλωλότοι»:** δυικός αριθμός αντί 'ὀλωλότων'. Η γενική είναι κατηγορούμενο.

**429.** **«δ'...αὖ»:** *‘απ’ την άλλη μεριά, απ’ ετέρου’*. Δυο ζητήματα θέτει ο 'Φιλ.' υπό σύγκριση και εξέταση. Το πρώτο (μεν,428 *αφ’ ενός, από την μια μεριά*) είναι ο θάνατος του Αχιλλέα, του Αίαντα και του Νέστωρα. Το δεύτερο (δ'...αὖ,429 *αφ’ ετέρου, από την άλλη μεριά*) είναι το γεγονός ότι ο Οδυσσεύς είναι ακόμη ζωντανός, κάτι που δυσαρεστεί τον 'Φιλ.' ιδιαίτερος. **«κάνταῦθ'»:** *‘και σ’ αυτήν την περίπτωση’*, δηλ. *‘στην περίπτωση όπου έχουν μέχρι στιγμής σκοτωθεί τόσο σημαντικοί άνθρωποι’*. Φαίνεται πολύ περίεργο στον 'Φιλ.', ενώ έχουν σκοτωθεί σημαντικοί άνδρες στην Τροία μέχρι στιγμής, ο Οδυσσεύς παραμένει ζωντανός. Η προσθήκη του 'καί' στο *‘ένταῦθα = κάνταῦθ(α)’* έχει σκοπό να δείξει την έκπληξη που τον διακατέχει από την έως αυτήν την στιγμή επιβίωση του Οδυσσεύς στην Τροία. **«ἴνα/χρῆν»:** ο 'ἴνα' όχι ως τελικός σύνδεσμος, αλλά ως αναφορικό επίρρημα του τόπου εισάγον αναφορική επιρρ. πρόταση του τόπου *‘όπου θα έπρεπε...’* (Σοφ.Ἡλ.22· 855· Ἀριστοφ.Βάτ. 1231· Ὀδ.9,136).

**433.** **«ένταῦθα»:** με σημασία χρόνου, *‘σ’ εκείνη την περίσταση’*, δηλ. *‘όταν είχες την διένεξη με τον Οδυσσεά’*. **«σοι»:** δοτική Ηθική, η οποία πάντοτε αποδίδεται με τις γενικές *‘μου, σου, του’* ανάλογα με το πρόσωπο το οποίο φέρεται να συμμετέχει σε μία ενέργεια. Με την χρήση της δοτικής αυτής ο 'Φιλ.' υπονοεί ότι η παρουσία του Πατρόκλου στην διένεξη που είχε ο 'Νεοπ.' με τον Οδυσσεά και τους Ατρείδες, θα ήταν αποφασιστική ώστε ο 'Νεοπ.' να πάρει το οπλισμό του πατέρα του.

- 436/7.** «οὐδέν' ἄνδρα... πονηρόν»: «ὅταν στον πόλεμο σκοτώνεται ένα κακός άνδρας, να είσαι σίγουρος ότι για τον θάνατό του δεν ευθύνεται ο ίδιος ο πόλεμος, γιατί ο πόλεμος δεν επιθυμεί στις μάχες να σκοτώνονται οι κακοί άνδρες». «ἀλλὰ τοὺς χρηστούς»: «αντιθέτως, όταν στην μάχη σκοτωθεί ένας καλός άνδρας, τότε τον θάνατό του τον αποφάσισε ο πόλεμος».
- 438.** «καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο»: «και με αφορμή αυτό το γεγονός», δηλ. 'το γεγονός ότι κι εγώ συμφωνώ μαζί σου πως ο πόλεμος δεν σκοτώνει τους κακούς άνδρες γιατί το θέλει ο ίδιος'. Θα μπορούσαμε να παραφράσουμε και κάπως έτσι: 'και μιας και παραδεχόμαστε και οι δυο ότι οι κακοί άνδρες δεν σκοτώνονται στις μάχες με ευθύνη του πολέμου, για πες μου τι συμβαίνει με τον Οδυσσέα'. Είναι προφανής ο δεικτικός τρόπος με τον οποίος εδώ ο 'Φιλ.' χειρίζεται τον λόγο ρωτώντας για τον Οδυσσέα.
- 439.** «ἀναξίου μὲν φωτός ἐξερήσομαι»: η γεν. 'άνδρὸς' εξαρτάται από το 'ἐξερήσομαι > ἐξέρομαι = ρωτώ' ως γενική διαιρετική. Παρόμοια γενική εξαρτάται και από ρρ. λεκτικά, όπως το 'λέγω', 'εἰπέ δέ μοι πατρός τε καὶ υἱός, Ὀδ.11,174 *μίλα πες μου για τον πατέρα μου και το παιδί μου*. ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς ἀγαυοῦ μῦθον ἐνίσπευ, Ὀδ.11,493 *όμως για έλα, πες μου λεπτομέρειες για τον λαμπρό μου παιδί*'.
- 440.** «τί»: αιτιατική επιρρηματική 'πώς'.
- 441.** «ποίου»: ὁ.π. στον στχ. 439
- 442.** «οὐ τοιούτον εἶπον»: θα ήταν εντελώς παράλογο να ζητεί τώρα πληροφορίες ο 'Φιλ.' για τον Οδυσσέα, την στιγμή που ο 'Νεοπ.' στους στχχ. 366-380 τον παρουσίασε ως κάτοχο των όπλων του Αχιλλέα, αλλά και ο ίδιος ο 'Φιλ.' στους στχχ. 426-430 έχει αποδεχθεί πλήρως την εικόνα ενός Οδυσσέα ευτυχούντος στην Τροία και ευημερούντος. «Θερσίτης τις ἦν»: Ο Θερσίτης ήταν ο πιο αναιδής και αυθάδης μέσα στο στρατόπεδο των Ελλήνων. Σε μία συνέλευση του στρατεύματος μίλησε στον Αγαμέμνονα με αναίδεια και γι' αυτόν τον επέπληξε ο Οδυσσέας (Ιλ.2,212).
- 443/4.** «ὅς οὐκ ἂν εἴλετο... ὅπου μηδεὶς ἐῶη»: (i) η πρόταση του 'ὅς' είναι κύρια, διότι ξεκινά από τελεία, αλλά και μέχρι την άνω τελεία δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση. Στην πρόταση αυτήν η δυνητική Οριστική Ιστορικού χρόνου δείχνει και το αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν. (ii) Η πρόταση του 'ὅπου' φαινομενικά είναι επιρρηματική του τόπου, αλλά ουσιαστικά κρύβει μέσα της υπόθεση, η οποία εκφράζεται με την Ευκτική επαναληπτική στο παρελθόν 'ἐῶη' (εἰ μηδεὶς ἐῶη, τοῦτος οὐκ ἂν εἴλετο εἰσάπαξ εἰπεῖν). Σ' αυτήν την περίπτωση οι υποθετικές προτάσεις ισοδυναμούν με χρονικές και έτσι μεταφράζονται: 'εἴ τις αὐτῶ δοκοίη τῶν πρὸ τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν... ἔπαιεν ἂν, Ξεν. Ἀν.2,3,11 *οποτεδήποτε έπεφτε στην αντίληψή του ότι κάποιος αδιαφορούσε γι' αυτά που είναι αποφασισμένα.... τον χτυπούσε*'.
- 446.** «ἔμελλε»: ενν. 'εἶναι τοῦτον ὄντα', 'ήταν αναμενόμενο να ήταν εκείνος ζωντανός', ή αλλιώς με πιο έντονη την ήδη ειρωνική διάθεση του 'Φιλ.', 'το περίμενα αυτό, δηλ. να ήταν ζωντανός', και δίνει μία πολύ προσβλητική εξήγηση για το γεγονός ότι ο Θερσίτης είναι ακόμη ζωντανός.
- 447.** «αὐτὰ»: ενν. 'τὰ κακά', δηλ. 'τις κακές πράξεις', εννοώντας πως 'προστατεύοντας τις κακές πράξεις στην ουσία προστατεύουν αυτούς που κάνουν τις κακές πράξεις'. Άρα λοιπόν πιο λογικό θα ήταν να είχε χρησιμοποιήσει αρσενικό γένος, 'περιστέλλουσιν αὐτούς', αντί του ουδέτερου, όμως επέλεξε το ουδέτερο, γιατί ήδη στον προηγούμενο στχ. είχε ήδη χρησιμοποιήσει το ουδέτερο γένος 'οὐδέν πω κακόν', και θεώρησε ότι δεσμεύεται απ' αυτό το γένος.
- 448.** «τὰ μὲν πανοῦργα καὶ παλιτριβῆ»: ομοίως κι εδώ στα επίθετα αυτά υπονοείται το ουσιαστικό 'ἔργα'. Όμως δεν είναι δυνατόν οι θεότητες αυτές να φέρνουν πίσω από τον Άδη 'ἔργα', δηλ. 'πράξεις', αλλά τους 'δράστες των 'πανούργων καὶ παλιτριβῶν ἔργων', γιατί αυτοί είναι που βρίσκονται στον Άδη εκτίοντας ποινές για τα αδικήματά τους, κι όχι 'οι πράξεις' τους. Πάλι κι εδώ όμως αρκείται στο ουδέτερο γένος τηρώντας την αρχή με το 'οὐδέν πω κακόν, 446'.
- 450.** «τὰ δὲ δίκαια καὶ χρηστὰ»: ομοίως κι εδώ το ουδέτερο αντί του 'τούς δὲ δικαίους καὶ χρηστούς' για τους ίδιους λόγους, όπως και προηγουμένως.
- 451.** «ποῦ χρή τίθεσθαι ταῦτα»: η μόνη φορά που το ουδέτερο γένος είναι δικαιολογημένο, διότι μ' αυτό δεν υπονοούνται τώρα πρόσωπα, αλλά πράξεις, 'σε ποιο μέρος πρέπει εγώ να τοποθετήσω αυτά τα

γεγονότα;», ή και αλλιώς: *‘πώς πρέπει εγώ τώρα να αξιολογήσω τις ενέργειες αυτές των θεών;’*, δηλ. *‘για το γεγονός ότι επιβραβεύουν τους άδικους, ενώ τιμωρούν τους δίκαιους’*. **«ΠΟΥ Δ’ ΑΙΝΕΪΝ;»:** κ.λ. *‘σε ποιο χώρο πρέπει εγώ να αποδώσω τιμές σ’ αυτές τις ενέργειες;’*, ή και αλλιώς *‘τι έπαινο πρέπει να βρω εγώ τώρα γι’ αυτές τις πράξεις των θεών;’*

**453-465:** Ο πιο αποφασιστικά και καθοριστικά παραπλανητικός λόγος του ‘Νεοπ.’ από την στιγμή που συνάντησε τον ‘Φιλ.’ Χωρίζεται σε δυο μέρη: στο πρώτο (453-460), δηλώνει ψευδέστατα ότι επιστρέφει δήθεν στην Σκύρο, και ότι ουδέποτε θα έρθει σε επαφή ή οποιασδήποτε μορφής συνεργασία με τους Ατρείδες μιας και τον εξαπάτησαν (453-5). Συνεχίζει με την κατάθεση ενός γενικού αξιώματος ως δήθεν γνώρισμα του χαρακτήρα του, πως δηλ. μισεί όλους εκείνους που δεν τηρούν τους κανόνες ηθικής (456-8). Και κλείνει διαβεβαιώνοντας τον ‘Φιλ.’ πως θα παραμείνει για πάντα στην Σκύρο (459-60). Οι δυο αυτοί στχχ. είναι και οι πιο καθοριστικοί στο όλο σκηνικό που έχουν στήσει από κοινού ο Οδυσσέας με τον ‘Νεοπ.’, διότι αυτή η ψευδής διαβεβαίωση του ‘Νεοπ.’, ότι δηλ. θα παραμείνει μονίμως στην Σκύρο, θα ξυπνήσει μέσα στην ψυχή του ‘Φιλ.’ την επιθυμία του να φύγει επί τέλους από την Λήμνο και να βρεθεί σ’ ένα κατοικημένο μέρος μαζί με άλλους Έλληνες. Σύμφωνα με το σχέδιο του Οδυσσέα, όταν ο ‘Φιλ.’ θα επιβιβαστεί στο πλοίο, τότε θα του αποκαλύψουν την αλήθεια, πως δηλ. η πορεία τους είναι για την Τροία. Το δεύτερο μέρος (461-465) έχει σκοπό να εξάψει όσο γίνεται περισσότερο την επιθυμία του ‘Φιλ.’ να ακολουθήσει τον ‘Νεοπ.’ Ο θερμός και φιλικότατος (χαῖρ’ ὥς μέγιστα χαῖρε, 462) έχει σαν στόχο να ενισχύσει την εμπιστοσύνη του ‘Φιλ.’ προς τον ‘Νεοπ.’, όπως και η ευχή που του κάνει να αναρρώσει το γρηγορότερο δυνατόν (462-3). Όμως οι δυο τελευταίοι στχχ. (464-5) είναι οι πιο αποφασιστικοί, γιατί ο ‘Νεοπ.’ τονίζει στον ‘Φιλ.’ την διαδικασία της αναχωρήσεώς του περιμένοντας από εκείνον σ’ ένα τέτοιο άκουσμα να ζητήσει και την δική του διακομηδή στην Σκύρο, πράγμα που θα γίνει αμέσως στην συνέχεια.

**454/5.** **«τό τ’ Ἴλιον καὶ τοὺς Ἀτρείδας»:** οι δυο αυτές αιτιατικές συντακτικά είναι αντικείμενα τόσο στην μτχ. *‘εἰσορῶν’*, όσο και στο ρ. *‘φυλάξομαι’*.

**463.** **«νόσου»:** γενική αφαιρετική στο *‘μεταστήσειαν’*. **«ὥς αὐτὸς θέλεις»:** αναφορική επιρρ. του τρόπου. Μπορεί να λειτουργήσει είτε με την λογική ότι: (i) είτε απλώς επιβεβαιώνει κάτι που και ο ίδιος ο ‘Φιλ.’ το επιθυμεί, (*εὐχομαι να αναρρώσεις, όπως είμαι βέβαιος ότι κι εσύ το επιθυμείς*), (ii) είτε αναφέρεται στο τρόπο της αναρρώσεως (*εὐχομαι να αναρρώσεις με τον τρόπο που εσύ θέλεις*). Η ερμηνεία (ii) είναι η πλέον πιθανή.

**464/5.** **«ἡμεῖς»:** δηλ. *‘εγώ και το πλήρωμα’*. **«ὥς...ὀρμώμεθα»:** τελική πρόταση του σκοπού. **«ὀπηνί’ ἄν...εἴκη»:** χρονική πρόταση με Υποτακτική και τον αοριστολογικό *‘ἄν’*, για να συνδυάσει τον χρόνο με την υποθετική σκέψη, *‘οποιαδήποτε στιγμή τυχόν μας δώσει, αν μας δώσει...’*

**466.** **«πλοῦν»:** *‘την ώρα του απόπλου’*, αντικείμενο στο *‘μὴ σκοπεῖν’*.

**467.** **«(ἐ)ξ ἀπόπτου μᾶλλον ἢ (ἐ)γγύθεν»:** *‘ὄχι τόσο μακριά <από το πλοίο>, όσο αντιθέτως κοντά’*. Αυτό που εννοεί είναι πως *‘όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή και ο άνεμος μας επιτρέψει την αναχώρηση για την Σκύρο, εμείς πρέπει να βρισκόμαστε πολύ κοντά στο πλοίο έτοιμοι για αναχώρηση, κι όχι εδώ επάνω στην σπηλιά, όπου βέβαια έχουμε οπτική επαφή με το πλοίο, αλλά αυτή δεν αρκεί’*.

**470.** **«μὴ λίπης μ’ οὕτω μόνο»:** *‘μη με εγκαταλείψεις έτσι αβοήθητο’*. Η Υποτακτική είναι παρακελευστική. Ο ‘Φιλ.’ θα ζητήσει από τον ‘Νεοπ.’ αυτό ακριβώς το οποίο και ο ‘Νεοπ.’ ήθελε να ακούσει, δηλ. να τον πάρει μαζί του στο πλοίο. Βέβαια ο ‘Φιλ.’ δεν γνωρίζει πως αν μπει στο πλοίο του ‘Νεοπ.’ δεν πρόκειται να πάει στην Σκύρο, όπως ψευδώς έως τώρα του έχει πει ο νεαρός, αλλά στην Τροία.

**471.** **«οἷοις ὄρᾱς»:** αναφέρεται στα *‘ορατά’* προβλήματα που τον ταλαιπωρούν, δηλ. στην πληγή στο πόδι του, που διαρκώς αιμορραγεί, και στις άθλιες συνθήκες διαβιώσεως μέσα στην σπηλιά. Κανονικά θα περιμέναμε *‘οἷα ὄρᾱς’*, αλλά στην συλλαβή *‘-οις’* το μέτρο απαιτεί την συλλαβή να είναι μακρά, όπως και είναι, ενώ αν είχε *‘οἷα’* η συλλ. *‘-α’* είναι βραχεία. **«ὅσοισι τ’ ἐξήκουσας»:** Ο ‘Φιλ.’ αναφέρεται στα προβλήματά του, δηλ. στον επίπονο τρόπος ευρέσεως της τροφής του, στις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην εύρεση νερού και στην δημιουργία φωτιάς. Η δοτική *‘ὅσοισι’* αντί της αιτιατικής *‘ὅσα’*.

473. «ἐν παρέργῳ τοῦ με»: *‘βάλε με στο τέλος των ενδιαφερόντων σου’*, ενν. *‘πάρε με μαζί σου στην Σκύρο και δεν θέλω στην διάρκεια του ταξιδιού να ασχοληθείς καθόλου μαζί μου’*.
474. «φορήματος»: *‘του φορτίου’*, εννοώντας τον εαυτό του, πως δηλ. λόγω της δυσσομίας που προξενεί η πληγή του, δεν είναι εύκολο να τον ανεχθούν μέσα στο πλοίο τους.
475. «τοῖς γενναίοις»: δοτική Ηθική, *‘για τους άνδρες που είναι από ευγενική καταγωγή’*.
476. «τὸ αἰσχρὸν ἐχθρὸν»: ενν. *‘ἐστὶ’*, *‘στο μυαλό των ευγενών ανδρών οι απρεπείς συμπεριφορές είναι γι’ αυτούς μισητές’*. Απ’ αυτό συνεπάγεται ότι δεδομένης της ευγενικής καταγωγής του ο *‘Νεοπ.’* θα πρέπει να αντιμετωπίσει με εχθρότητα το ενδεχόμενο να κάνει μία απρέπεια αφήνοντας τον *‘Φιλ.’* μόνο και αβοήθητο στην Λήμνο. «τὸ χρηστὸν εὐκλεές»: *‘στο μυαλό των ευγενών ανδρών η ευπρεπής συμπεριφορά τους φέρνει δόξα’*. Απ’ αυτό τώρα συνεπάγεται ότι δεδομένης πάλι της ευγενικής του καταγωγής ο *‘Νεοπ.’* θα πρέπει να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο να μεταφέρει τον *‘Φιλ.’* στην Σκύρο, ως μια ακόμη ευκαιρία να κερδίσει καλή φήμη και δόξα.
477. «ᾧνειδος»: υποκείμενο.
478. «πλεῖστον εὐκλείας γέρας»: η απόδοση στην υποθετική πρόταση *‘ἐὰν μόλῳ’*
480. «ἡμέρας»: εξαρτάται από το *‘μόχος’* ως γενική της ιδιότητας. «μῖᾱς οὐχ ὅλης»: κατηγορούμενα, *‘ὥστε εἶναι μίαν οὐχ ὅλην με συνέπεια να είναι <αυτή η ημέρα> μία, ὅχι ολόκληρη’*.
481. «ἄγων»: η μτχ. δηλώνει κατάσταση ως σύγχρονο γεγονός με το *‘ἐμβαλοῦ’*.
485. «σε»: αιτιατική της εις τόπον κινήσεως, *‘πέφτω εμπρός σου’* (προσπίτνω σε > Πίτνω πρὸς σε) «γόνυ-νασι»: δοτική οργανική *‘με τα γόνατά μου’*.
487. «χωρὶς ἀνθρώπων στίβου»: κ.λ. *‘χωρὶς να υπάρχουν γύρω μου πατήματα ανθρώπων’*. Η γενική *‘στίβου’* είναι γενική αφαιρετική στο *‘χωρὶς’*.
- 488/9. «ἢ πρὸς... ἢ πρὸς»: λογικά προηγείται η ρ. διατύπωση *‘ἔκσωσόν με(ε) ἄγων’*, και κατόπιν ακολουθεῖ η διάζευξη: *‘ἢ πρὸς οἶκον τόν σόν ~ ἢ πρὸς τὰ σταθμά’*. «πρὸς τὰ Χαλκῶδωντος... σταθμά»: ο *‘Χαλκῶδων’* ήταν ο πρώτος βασιλιάς της Εύβοιας. Στην Ιλιάδα εκπροσωπεῖ όλους τους Ευβοείς, οι οποίοι καλούνται *‘Ἄβαντες’*, ο γιος του, ο *‘Ἐλεφήνωρ’*: *‘τῶν αὐθ’ ἡγεμόνευ’ Ἐλεφήνωρ ὄζος Ἄρηος / Χαλκωδοντιάδης μεγαθύμων ἀρχὸς Ἄβάντων, σ’ αὐτοὺς πάλι ἀρχηγὸς ἦταν ὁ Ἐλεφήνωρ, ὁ ἀκόλουθος τοῦ Ἀρη, / ὁ γιος τοῦ Χαλκῶδοντα, ὁ ἀρχηγὸς στους γενναίους Ἄβαντες, Μτφρ. Ν.Καζαντζ.’* «Εὐβοίας»: γενική διαιρετική.
- 490/1. «κἀκεῖθεν»: *‘ἀπὸ ἐκεῖ’*, δηλ. αν ο *‘Νεοπ.’* αποφασίσει να παρατείνει τον πλου περνώντας την Σκύρο και φτάνοντας *‘πρὸς τὰ Χαλκῶδωντος... σταθμά’*, δηλ. στην *‘Εύβοια’*. «εἰς Οἴτην»: ο *‘Φιλ.’* δίνει το στίγμα της πατρικής του γης, δηλ. της Μήλιδας, μέσω τριών γεωγραφικών προσδιορισμών· πρώτον, αναφέρει το βουνό *‘Οἴτην’*, το οποίο βρίσκεται δυτικά της Μήλιδας· δεύτερον, αναφέρει τις *‘κορυφογραμμές στην Τραχίνα’*, δηλ. σε μία περιοχή που βρίσκεται δυτικά από το σημείο εκείνο, όπου διακλαδίζεται ο Σπερχειὸς ποταμὸς και δημιουργεῖ ως παραπόταμο τον Ασωπό. Νοτίως της περιοχῆς αὐτῆς βρίσκεται η Οἴτη. Και τέλος ως τρίο προσδιορισμὸ δίνει τον Σπερχειὸ ποταμὸ.
492. «ὥς δείξης»: τελική πρόταση.
493. «ὄν...»: η αιτιατική της αντωνυμίας θα περιμέναμε λογικά να ἦταν σε ονομαστική πτῶση για να γίνει το υποκείμενο στο *‘βεβήκη’*, γιατί ἐκεῖ ἀνήκει. Αν ὅμως εἶχε *‘ὄς’*, τότε θα επικρατούσε σύγχυση με το υποκείμενο του *‘δέδοικ’*, το οποίο ἐννοεῖται ως το *‘ἐγώ’*. Γι’ αὐτὸ προτιμήθηκε η αιτιατική πτῶση ως αιτιατική της αναφοράς.
494. «τοῖς ἰγμένοις»: δοτική του ὁργάνου. Αναφέρεται στους ἐμπόρους που κατὰ καιροὺς περνοῦσαν ἀπὸ το συγκεκριμένο σημεῖο.
495. «ἔστελλον αὐτὸν»: το *‘στέλλω’* ἐδῶ ἔχει την ἐννοια τοῦ *‘ἐπικαλοῦμαι κάποιον’*.
496. «δόμους»: αιτιατική ἐπιρρηματική της εις τόπον κινήσεως, *‘να με πάρει σῶο στο σπίτι μου’*
- 497-99. Το κείμενο στο συγκεκριμένο χωρίο ἐμφανίζει ἓνα ἀνακόλουθο στην σύνταξη καθὼς πράγματι η ἐκφραση *‘τὰ τῶν διακόνων’* μένει ἀσύνδετη με ὅ,τι ἀκολουθεῖ. Δυο προτάσεις υπάρχουν: (i) η πρώτη

είναι αυτή του Jebb, την οποίαν έχω ακολουθήσει στην σύνταξη και στην ερμηνεία· σύμφωνα μ' αυτήν η έκφραση 'τὰ τῶν διακόνων' θεωρείται υποκείμενο σε ένα ενν. ρ. 'ἡμελοῦντο', και δίνει την ερμηνεία 'οἱ υποχρεώσεις των ταχυδρόμων αυτῶν παραμελοῦντο', με την έννοια ότι 'οἱ ἰγμένοι' δέχονταν να μεταφέρουν τα μηνύματα που τους ἔδινε ο 'Φιλ.' για τον πατέρα του, ὅμως εκείνοι φεύγοντας τα παραμελούσαν. Με βάση αυτήν την σύνταξη η μετάφραση των τριῶν στχχ. ἔχει ως εξής: 'ἀλλὰ ἡ πέθανε, ἡ οἱ υποχρεώσεις αυτῶν των ταχυδρόμων παραμελοῦντο/ὅπως εἶναι φυσικό, νομίζω, το δικό μου μήνυμα βάζοντας στην ἀκρη/κατηύθυναν την πορεία τους γρήγορα προς τον τόπο τους.' (ii) δεύτερη είναι αυτή που προτείνουν οι Kamerbeek και Webster· σύμφωνα μ' αυτήν η έκφραση 'τὰ τῶν διακόνων' εκλαμβάνεται ως αιτιατική επιρρηματική της αναφοράς, και δίνει την ερμηνεία 'ὅσον αφορά τους ταχυδρόμους' ἢ 'ὅπως συμβαίνει με τους ταχυδρόμους'. Με βάση αυτήν την σύνταξη η μετάφραση των τριῶν στχχ. ἔχει ως εξής: 'ἀλλὰ ἡ πέθανε, ἡ, ὅπως γίνεται με τους ταχυδρόμους,/ὅπως εἶναι φυσικό, νομίζω, το δικό μου μήνυμα βάζοντας στην ἀκρη/κατηύθυναν την πορεία τους γρήγορα προς τον τόπο τους.' Το πρόβλημα με την συγκεκριμένη σύνταξη, ὅπως το παρατηρεῖ ο Jebb, είναι ότι 'ἐνὸς πράγματι η αιτιατική μπορεί να λειτουργήσει ἔτσι, αυτή η σύνταξη γίνεται μόνο όταν η αιτιατική βρίσκεται στον Ενικό αριθμό, ἀλλὰ ποτέ όταν βρίσκεται στον Πληθυντικό, και δίνει δυο παραδείγματα: 'τὸ τῶν παίδων, Πλ.Φαίδ.77d ὅσον αφορά αὐτό που συνηθίζεται με τα παιδιά· τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, Πλ.Σοφ.261b ὅσον αφορά αὐτό που λέγεται στην παροιμία'.

- 500.** «πομπὸν...ἄγγελον»: επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου. Στους 'ἰγμένους,494' ο 'Φιλ.' ἔδινε μόνο την εντολή να μεταφέρουν γι' αὐτόν ένα μήνυμα στον πατέρα του, τους ἔβλεπε ως 'ἄγγελους'. Τώρα ὅμως βλέπει τον 'Νεοπ.' με δυο ιδιότητες, πρώτον ως 'πομπόν', διότι θα τον πάρει μαζί του στο πλοίο για να τον πάει στην πατρίδα του, ἀλλὰ και ως 'ἄγγελον', διότι θα μεταδώσει σε ὅλους τις πληροφορίες και ὅσα ἄκουσε και ἔμαθε ἐδῶ ἀπὸ την σύντομη παραμονή του. «καὐτόν»: κατηγορ. προσδ.
- 502/3.** «ὥς πάντα...κεῖται»: ειδική πρόταση. «δεῖνα»: 'δεινῶς με τρόπο φοβερό'. «παθεῖν...παθεῖν»: δυο ἴδια ἀπαρέμφματα του αποτελέσματος. «θάτερα»: 'τὰ ἕτερα τα ἀκριβῶς ἀντίθετα'.
- 504/7.** Αὐτό που υπαινικτικά ἐδῶ λέει ο 'Φιλ.', είναι το εξής: 'Μη διαπράξεις εἰς βάρος μου την ἀδικία ἀφήνοντας με ἐδῶ μόνο και ἀβοήθητο, διότι να ἔχεις υπ' ὄψη σου πως, αν και τώρα εὐτυχεῖς, γρήγορα ἐνδέχεται να βρεθῇ σε μία παρόμοια με ἐμένα κατάσταση δυστυχίας'. «μὴ διαφθαρεῖς λάθῃ»: 'μήπως οδηγηθεῖ στην καταστροφή χωρίς να το να ἀντιληφθεῖ', δηλ. 'μήπως δεν ἀντιληφθεῖ ὅτι κάνει πράξεις που θα τον οδηγήσουν στην καταστροφή, ὅπως ἐνδέχεται να κάνεις κι ἐσύ, αν με εγκαταλείψεις ἐδῶ ἀβοήθητο'. Η μτχ. 'διαφθαρεῖς' είναι κατηγορηματική. Ὅμως η κατηγορηματικές μτχχ. με το ρ. 'λανθάνω' μεταφράζονται ως ρρ., ἐνὸς τα ρρ. ως επιρρήματα.

**507-518 Το Υπόρχημα.** Ἐχει το ἴδιο μέτρο με το 'Υπόρχημα' στους στχχ. 391-402

— — U — U — U —  
Οἰκτιρ', ἄναξ, πολλῶν ἔλε-

Ἐνα Ιαμβικό δίμετρο

— U — — U —  
ξεν δυσοίστων πόνων

Συγκεπτόμενο<sup>12</sup> Ιαμβικό δίμετρο

— — U — — — U — — — U —  
ἄθλ' οἷα μηδεὶς τῶν ἐμῶν τύχοι φίλων

Ιαμβικό τρίμετρο.

— UU — U — — — — —  
εἰ δὲ πικροὺς ἄναξ ἔχθεις Ἀτρείδας

Δύο Δόχμιοι

U — — U — —  
ἐγὼ μὲν τὸ κείνων

Δύο Βακχείοι

<sup>12</sup> Καλεῖται 'Συγκοπτόμενο', γιατί λείπει η πρώτη 'ἄλογη' συλλαβή.

U — — U — —  
κακὸν τῷδε κέρδος

Δύο Βακχείοι

U U U U U U — U U U U U U —  
μετατιθέμενος ἔνθαπερ ἐπιμέμονεν

Δυο Ιαμβικά μέτρα με αναλύσεις των μακρῶν συλλ.

U — U — / U — — U —  
ἐπ' εὐστόλου ταχείας νεῶς

Ένας Ίαμβος κι ένας Δόχμιος.

U — — U — U — — U —  
πορεύσαιμ' ἄν ἐς δόμους τὰν θεῶν

Δύο Δόχμιοι

U U U — —  
νέμεσιν ἐκφυγῶν.

Ένας Δόχμιος

507. «οἴκτιρ', ἄναξ»: είναι ένα πρόβλημα ἄλυτο, αν δηλ. ο 'Χορ.' εν προκειμένῳ, όταν ζητεῖ ἀπὸ τον 'Νεοπ.' να λυπηθεῖ τον 'Φιλ.' και να τον πάρει μαζί τους στο πλοῖο, ὄντως θεωρεῖ πως πρέπει ο 'Φιλ.' να μεταφερθεῖ στο σπίτι του, ἢ μήπως η πρότασή του αὐτή είναι προσχηματική και απλῶς λέγεται για να πεισθεῖ ο 'Φιλ.' πως ἔχει ένα ἀκόμη συμπαραστάτη στο αἴτημά του κι ἔτσι να δεχθεῖ να επιβιβαστεῖ στο πλοῖο, ὄχι ὁμως για την 'Μήλιδα', ἀλλά για την Τροία.
509. «ἄθλ'»: ὡς 'ἄθλα' ἐδῶ εννοοῦνται ὅλα αὐτά τα εφευρήματα που τους διηγήθηκε ο 'Φιλ.' ὅτι ἔχει επινοήσει σ' αὐτά τα δέκα χρόνια, προκειμένου να αντιμετωπίσει μόνος του την επιβίωσή του.
510. «εἰ...ἔχθεις»: 'αν ὄντως μισεῖς', ἢ και ἀκόμη καλύτερα 'επειδὴ ὄντως μισεῖς'.
- 511/5. «ἐγὼ μέν»: 'ὅσον αφορά ἐμένα'. Ο 'Χορ.' αναγνωρίζει την θέση του ὡς πλήρωμα του πλοίου, και γι' αὐτό αναφέρει την πρότασή του με μεγάλη επιφύλαξη και προσοχή ὄχι φυσικά σαν μία 'προτροπή', ἀλλά ὡς μία δική του προσωπική γνώμη. «τὸ κείνων κακὸν τῷδε κέρδος»: 'πάρε την προσβολή που σου ἔκαναν ἐκεῖνοι, και μετάτρεψέ την σε ἓνα ὄφελος γι' αὐτόν ἐδῶ τον δυστυχή ἄνθρωπο'. Δηλ. αὐτό που εννοεῖ είναι: 'κάνε αὐτό το καλὸ στον 'Φιλ.', που είναι το θῦμα των Ατρειδῶν, για να εκδικηθεῖς το κακὸ που σου ἔκαναν'. Πάλι κι ἐδῶ αναφέρεται το ἴδιο πρόβλημα, ὅπως στον στχ. 507. Δηλ. δυο είναι τα ἐνδεχόμενα: (i) ο 'Χορ.' θεωρεῖ ὅτι πράγματι ο 'Νεοπ.' νοιώθει προσβεβλημένος ἀπὸ τους Ατρείδες λόγω των ὅπλων του πατέρα του. (ii) ο 'Χορ.' κάνει ἀναφορά στην δῆθεν προσβολή του 'Νεοπ.' ἀπὸ τους Ατρείδες λόγω των ὅπλων του πατέρα του, μόνο και μόνο για να ενισχύσει το ψεῦδος που ἐκεῖνος εἶπε πριν λίγο στον 'Φιλ.' «ἔνθαπερ ἐπιμέμονεν»: 'στο ζήτημα ἐκεῖνο στο ὁποῖο ο Φιλ. ἔχει στηρίζει ὅλες τις προσδοκίες του', δηλ. 'στην μεταφορά του στην πατρίδα του'.
518. «τὴν θεῶν νέμεσιν»: ο 'Χορ.' θεωρεῖ δεδομένο ὅτι αν δεν βοηθηθεῖ ο 'Φιλ.', τότε θα τους επιβληθεῖ θεϊκή τιμωρία. Ἀγνωστο βέβαια αν ο 'Χορ.' σοβαρολογεῖ, ἢ παίζει θέατρο, ὅπως ο 'Νεοπ.'

## ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχχ. 219 – 675 1<sup>η</sup> Σκηνή, (γ' τμήμα: 519 – 541)

- NE. *Πρόσεχε μήπως τώρα αποδειχθεῖς ὡς κάποιος ἀνεκτικός ἄνδρας, ὅταν ὁμως γεμίσεις ἀπὸ την ἀρρώστια λόγω της συναναστροφής, τότε δεν φανεῖς ο ἴδιος ἄνθρωπος με τα λόγια αὐτά ἐδῶ.* 520
- XO. *Σε καμία περίπτωση. Δεν είναι ποτέ δυνατόν τούτην ἐδῶ εἰς βάρος μου την κατηγορία να μπορέσεις να την στηρίξεις επικριτικά μέσα στα νόμιμα πλαίσια.*
- NE. *Ὅμως είναι ντροπή ἐγὼ κατώτερος ἀπὸ ἐσένα να φανῶ στα μάτια του ξένου ὅσον αφορά το να προσφέρω βοήθεια στην ἀνάγκη. Ἀν ὁμως το θεωρεῖς σωστό, ας αποπλεύσουμε, να ξεκινήσει αὐτὸς γρήγορα.* 525

*Και το πλοίο θα τον μεταφέρει και δεν πρόκειται να του αρνηθεί.  
Μόνο μακάρι οι θεοί να μας σώσουν απ' αυτήν εδώ την περιοχή,  
για όπου από εδώ θελήσουμε να πλεύσουμε.*

ΦΙ. Ω πολυαγαπημένη ημέρα, αλλά κι εσύ ο πιο ευχάριστος άνδρας, 530  
επίσης κι εσείς οι αγαπητοί ναύτες, με ποιο τρόπο μπορεί σε σας να φανερώσω  
στην πράξη πώς με κάνατε να σας αγαπώ.

*Ας φύγουμε λοιπόν, παιδί μου, αφού πρώτα προσκυνήσουμε κι οι δυο μας το εσωτερικό του χώρου  
μέσα σ' αυτόν τον καταυλισμό που όμως δεν συνιστά σπίτι, για να γνωρίσεις κι εμένα  
με τι μέσα ζούσα, και ότι ήμουν εκ φύσεως με ισχυρή θέληση.* 535

*Διότι νομίζω ότι δεν θα ήταν δυνατόν μόνο την εικόνα με τα μάτια του  
κάποιος άλλος αν έπαιρνε, να τα υπέμενα αυτά, εκτός από εμένα.  
Εγώ αναγκαστικά έμαθα σταδιακά να αποδέχομαι τις συμφορές.*

ΧΟ. Εσείς οι δυο σταματήστε, ας δούμε τι συμβαίνει· διότι δυο άνδρες, 540  
ο ένας είναι μέλος του πληρώματος του δικού σου πλοίου, κι ο άλλος ξένος,  
βαδίζουν, όταν τους γνωρίσετε αυτούς, κατόπιν μπείτε μέσα στην σπηλιά.

519. «ὄρα σὺ μὴ...παρῆς»: αρκετά εύστοχα και ευφυώς ο 'Νέοπ.', ενώ κανονικά θα έπρεπε να συναινέσει αμέσως στην πρόταση του 'Χορ.' και να προτείνει στον 'Φιλ.' την επιβίβαση στο πλοίο, επιλέγει να κρατήσει μια στάση δήθεν επιφυλακτική, γιατί φοβάται μήπως ο 'Φιλ.' βλέποντας ότι συγκατανεύει αμέσως και με προθυμία, σκεφτεί ότι όλα αυτά είναι ένα κόλπο για να τον βάλουν στο πλοίο για την Τροία.

520. «ὅταν δὲ πλησθῆς τῆς νόσου»: στην ουσία μετά από αρκετές ώρες ταξιδιού, δεν θα είναι τα μέλη του 'Χορ.' εκείνα που θα έχουν 'γεμίσει' από την αρρώστια του 'Φιλ.', αλλά ολόκληρο το πλοίο. Όμως οι επιπτώσεις θα είναι όχι για το πλοίο, αλλά τα μέλη του πληρώματος. Η γενική 'νόσου' είναι διαιρετική.

521. «οὐκ ἐθ' αὐτὸς τοῖς λόγοις τούτοις φανῆς»: είναι αδύνατον ένας άνθρωπος να φανεί 'όμοιος' (αὐτὸς) με λόγια· οι άνθρωποι συγκρίνονται με ανθρώπους, και τα λόγια με λόγια. Συνεπώς εδώ αυτό που εννοείται είναι 'οὐκέτι λέξεις τα αὐτὰ τοῖς λόγοις τούτοις μήπως δεν θα πεις τα ίδια μ' αυτά που λες τώρα'.

522/3. «οὐκ ἔστιν ὅπως ἔξεις ὄνειδίσαι»: 'δεν είναι δυνατόν να μπορέσεις να στηρίζεις επικριτικά'. Η πρόταση 'ὅπως ἔξεις' είναι ουσιαστική τελική, και λειτουργεί ως υποκείμενο στο απρόσωπο 'οὐκ ἔστιν ὅπως'. Το ρ. 'ἔχω+Ἀπαρέμφατο' σημαίνει παντού και πάντα 'μπορώ να...'

524. «αἰσχρά»: ενν. 'ἐστί'. Η απρόσωπη έκφραση εδώ με επίθετο πληθυντικού αριθμού, όπως 'ῥᾶστ' <ἐστί>, Φιλ. 1395· μέγιστα <ἐστί>, Ο.Κ.485'.

526. «ὀρμάσθω»: γ' ενικό Προστακτικής με υποκείμενο το ενν. 'οὗτος = Φιλοκτήτης'.

527. «κούκ ἀπαρνηθήσεται»: ενν. ότι 'το πλοίο έχει όλες τις δυνατότητες να μεταφέρει τόσο εμάς, όσο και τον τραυματισμένο και ασθενή 'Φιλ.'.

529. «ὅποι...βουλοίμεσθα»: η πρόταση είναι αναφορική. Η Ευκτική 'βουλοίμεσθα' βρίσκεται λόγω έλξεως από την Ευχετική Ευκτική 'σῶζοιεν'. Κανονικά θα περιμέναμε Υποτακτική συν το αοριστολογικό 'ἄν', 'ὅποι ἄν βουλώμεθα πλεῖν'.

530. «ἡδιστος ἀνὴρ»: ονομαστική πτώση μετά την κλητική που προηγείται.

531/2. «φίλοι ναῦται»: επίσης ονομαστική πτώση. «πῶς ἄν...ἐμφανῆς ἔργῳ γενοίμην»: 'πώς θα μπορούσα εγώ να γίνω φανερός σε σας με πράξεις ότι με κάνατε να σας αγαπώ πολύ;', αντί του 'πῶς ἄν ὑμῖν ἐμφανῆς ἔργῳ γένοιτο ὑπ' ἐμοῦ πῶς θα μπορούσε να γίνει φανερό σε σας από εμένα ότι με κάνατε να σας αγαπώ πολύ,' «ὥς μ' ἔθεσθε προσφιλῆ»: πλάγια ερώτηση ως επεξήγηση. Το επίθ. 'προσφιλῆ' είναι κατηγορούμενο.

533/4. «ἔωμεν, ᾧ παῖ, προσκύσαντε γῆν ἔσω/ἄοικον εἰς οἶκῃσιν»: Αυτή είναι η γραφή που έχει υιοθετηθεί στην έκδοση του 'Pearson', 'πάμε να φύγουμε, αφού πρώτα αποχαιρετήσουμε τον χώρο εκεί μέσα σ' αυτόν



τον καταυλισμό που όμως δεν συνιστούσε κατοικία'. Η έννοια του 'ΐωμεν' νοείται ως 'πάμε να φύγουμε απ' αυτό το νησί'. Συντακτικά: το 'ΐωμεν' έχει απόλυτη σύνταξη χωρίς κανένα προσδιορισμό· η μτχ. 'προσκύσαντε', ως δυϊκός αριθμός αντί 'προσκύσαντες > προσυνήσαντες', είναι χρονική· η αιτιατική 'γῆν' είναι αντικείμενο στην μτχ.· ο εμπρόθετος 'εἰς ἄοικον οἴκησιν' συντάσσεται με την μτχ., διότι στο ρ. 'προσκυνώ' προϋποτίθεται μία 'κίνηση' σε τόπο. — Στην δική του έκδοση το 'Jebb' έχει προτείνει την γραφή 'ΐωμεν, ὦ παῖ, προσκύσαντε τὴν ἑσῶ/ἄοικον εἰσοίκησιν' και δίνει την ίδια ακριβώς μετάφραση, όπως η γραφή του 'Pearson'. Η αιτία της διαφορετικής γραφής οφείλεται στο γεγονός ότι για τον Jebb, αν διατηρηθεί η γραφή 'εἰς οἴκησιν', τότε αυτή πρέπει να συνταχθεί με το 'ΐωμεν', οπότε πλέον η μετάφραση θα ήταν 'πάμε λοιπόν μέσα στην σπηλιά'.

535. «ἄφ' ὧν διέζων»: πλάγια ερώτηση ως επεξήγηση σε ό,τι προηγείται. «ὥς τ' ἔφυν εὐκάρδιος»: *και ὅτι ἡμουν εκ φύσεως με ισχυρή θέληση*.
- 536/7. «οὐδ' ἄν...τλῆναι»: δυνητικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο 'οἶμαι'. Συγχρόνως λειτουργεί και ως απόδοση στην υποθετική μτχ. δημιουργώντας ένα υποθετικό λόγο του αντιθέτου του πραγματικού. «ῥμμασιν»: δοτική οργανική. «λαβόντα»: υποθετική μτχ. Ο υποθετικός λόγος 'εἴ τις ἐλάμβανε θεῶν μόνον ῥμμασιν → οὐκ ἄν ἔτλα τάδε'.
539. «ἐπίσχετον»: δυϊκός αριθμός, β' πληθυντικό Προστακτικής, 'εσεῖς οἱ δύο', δηλ. ο 'Φιλ.' με τον 'Νεοπ.' «ἄνδρε γὰρ δύο»: στους στχχ. 123-129 ο Οδυσσεύς αποκάλυψε στον 'Νεοπ.' το σχέδιό του. Σύμφωνα μ' αυτό ο 'Νεοπ.' θα έχει ένα λογικό χρονικό διάστημα, μέσα στο οποίο θα πρέπει να έχει πείσει τον 'Φιλ.' με ψέματα, είτε να μπει μέσα στο πλοίο ο ίδιος, νομίζοντας ότι πηγαίνει στην πατρίδα του, ενώ θα τον πάνε στην Τροία, είτε τουλάχιστον να παραδώσει τον οπλισμό του. Αν τώρα ο Οδυσσεύς κρυμμένος μέσα στο πλοίο διαπιστώσει ότι αυτό το χρονικό διάστημα έχει παραβιαστεί, τότε είναι λογικό να υποθέσει ότι ο 'Νεοπ.' θα αντιμετωπίζει δυσκολίες, και ότι ο 'Φιλ.' θα αρνείται να επιβιβαστεί στο πλοίο, γιατί κάτι θα έχει υποψιαστεί. Τότε ο Οδυσσεύς θα βάλει σε ενέργεια το εξής σχέδιο: θα στείλει δυο ναύτες του πλοίου, εκ των οποίων ο ένας θα έχει ντυθεί έτσι, ώστε να θυμίζει τον ναυλωτή του πλοίου, ένα δήθεν 'Εμπορο', ο οποίος κάνει ταξίδια εμπορικά μεταξύ Τροίας και Ελλάδας. Αυτός θα αποκαλύψει κάτι, το οποίο θα εξαναγκάσει τον 'Φιλ.' να εγκαταλείψει τους δισταγμούς του και να επιβιβαστεί στο πλοίο. Επίσης ο Οδυσσεύς έδωσε και μία ακόμη εντολή στον 'Νεοπ.', του είπε πως αν τελικά χρειαστεί να αποσταλεί εκεί ο δήθεν 'Εμπορος', τότε ο 'Νεοπ.' θα πρέπει να υποστηρίξει ό,τι κι αν ακούσει τον 'Εμπορο' να διηγείται χωρίς να φέρει την παραμικρή αντίδραση. Βέβαια όταν ο Οδυσσεύς απεφάσισε να θέσει σε ενέργεια αυτό ακριβώς το σχέδιο με τον 'Εμπορο', δεν γνώριζε ότι ο 'Νεοπ.' είχε ήδη επιτύχει με την τακτική που ακολούθησε, ώστε ο ίδιος ο 'Φιλ.' να προτείνει την επιβίβασή του στο πλοίο· αν το γνώριζε αυτό, τότε δεν θα έστελνε τον 'Εμπορο' και η εξέλιξη θα ήταν διαφορετική.

## ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχχ. 219 – 675 (2<sup>η</sup> Σκηνή, στχχ. 542 – 627)

ΕΜ. *Γιε του Αχιλλέα, αυτόν εδώ τον συνταξιδιώτη,  
ο οποίος ήταν φύλακας του δικού σου πλοίου μαζί με άλλους δυο,  
τον προέτρεψα να αποκαλύψει σε εμένα που βρίσκεσαι,  
όταν στάθηκα δίπλα, όχι διότι το ανέμενα,  
αλλά επειδή κατά κάποιον τρόπο τυχαία προσάραξα στον ίδιον ακριβώς τόπο.  
Ταξιδεύοντας ως ναυτέμπορος όχι με πολλά πλοία  
από την Τροία προς την πατρίδα μου, σ' αυτήν με τα εύγευστα σταφύλια  
την Σκόπελο, όταν άκουσα αυτούς εδώ τους ναύτες*

- ὅτι ὅλοι ἦταν μέλη του πληρώματος του δικού σου πλοίου, 550  
θεώρησα σωστό ὄχι σιωπηλά, πριν σου μιλήσω,  
να συνεχίσω την πορεία μου, μιας και είχα το ίδιο αγκυροβόλιο με σένα.  
Εσύ δεν γνωρίζεις τίποτε για ζητήματα που αφορούν εσένα,  
δηλ. ποιες καινούργιες υπάρχουν στους Αργείους σχετικά με σένα  
αποφάσεις, και δεν είναι μόνο αποφάσεις, 555  
αλλά πράξεις που ἤδη εκτελούνται, και δεν καθυστερούν.
- NE. Σίγουρα η εξυπηρέτηση απ' αυτό το ενδιαφέρον, ξένε,  
αρκεί να μην είμαι εκ γενετής αγενής, θα παραμείνει σε μένα αγαπητότατη.  
Ὅμως εξήγησε αυτά τα οποία ανέφερες, για να μάθω ποια για μένα  
πιο πρόσφατη απόφαση έχεις από τους Έλληνες. 560
- EM. Σπεύδουν να σε καταδιώξουν με μια ναυτική αποστολή  
ο ηλικιωμένος Φοίνικας και τα παιδιά του Θησέα.
- NE. Για να με οδηγήσουν με την βία ή με επιχειρήματα;
- EM. Δεν γνωρίζω· επειδή έχω πληροφορίες, γι' αυτό βρίσκομαι εδώ ενώπιόν σου ως αγγελιαφόρος.
- NE. Πράγματι δηλ. ο Φοίνικας και οι συνοδοί στο πλοίο 565  
με τέτοια πάθος ενεργούν για χάρη των Ατρειδών;
- EM. Να τα έχεις αυτά υπ' όψη σου σαν να είναι σε εξέλιξη, κι ὄχι πλέον σαν να πρόκειται να συμβούν.
- NE. Πώς όμως ο Οδυσσέας γι' αυτόν τον σκοπό ως φορέας του δικού του μηνύματος  
δεν ήταν έτοιμος να ταξιδέψει; Ἢ μήπως κάποια ανησυχία τον εμπόδιζε;
- EM. Μα εκείνος και ο γιος του Τυδέα σε κάποιον άλλον άνδρα 570  
στέλνονταν, όταν εγώ ετοιμαζόμουν να φύγω.
- NE. Και ποιος είναι πάλι αυτός στον οποίον ο ίδιος ο Οδυσσέας έφευγε;
- EM. Ήταν κάποιος. — Ὅμως πρώτ' απ' όλα πες μου αυτός εδώ  
ποιος είναι; κι ὅσα τυχόν πεις μη φωνάζεις δυνατά.
- NE. Αυτός εδώ είναι ο φημισμένος σου Φιλοκτήτης, ξένε. 575
- EM. Μη με ρωτάς περισσότερα, αλλά ὅσο γίνεται γρηγορότερα  
μάζεψε τα πράγματά σου και φύγε απ' αυτό εδώ το νησί.
- ΦΙ. Τι λέει αυτός, παιδί μου; Για ποιόν λόγο τέλος πάντων μέσα στα σκοτεινά  
αυτός εδώ ο έμπορος διαπραγματεύεται εμένα με λόγια μαζί σου;
- NE. Δεν γνωρίζω ακόμη τι εννοεί. Πρέπει όμως αυτός να λέει 580  
ξεκάθαρα αυτό που θα πει μπροστά σε σένα, σε μένα και σ' αυτούς εδώ.
- EM. Απόγονε του Αχιλλέα, μη με κάνεις αναξιόπιστο απέναντι στο στράτευμα  
με το να πω αυτά αν πρέπει. Διότι εγώ από αυτούς πολλά  
οφέλη εισπράττω ως αντάλλαγμα προσφέροντας υπηρεσίες, σαν ένας φτωχός άνδρας που είμαι.
- NE. Εγώ έχω εχθρικές διαθέσεις απέναντι στους Ατρείδες· ενώ αυτός εδώ 585  
είναι πολύ σπουδαίος φίλος μου, για τον λόγο ότι μισεί τους Ατρείδες.  
Πρέπει λοιπόν εσύ, αφού μου ήρθες ως φίλος, από τα λόγια σου  
να μη κρύψεις τίποτε σε μας απ' αυτά που άκουσες.
- EM. Πρόσεξε τι κάνεις, νεαρέ. NE. Κι εγώ είμαι εξ αρχής ενήμερος.
- EM. Θα σε θεωρήσω υπεύθυνο γι' αυτά. NE. Θεώρησέ με μιλώντας. 590
- EM. Ωραία λοιπόν, μιλάω. Γι' αυτόν εδώ αυτοί οι δυο άνδρες τους οποίους έχεις πληροφορηθεί,

- δηλ. ο γιος του Τυδέα και ο βίαιος Οδυσσέας,  
ταξιδεύουν δεσμευμένοι με όρκο στο ότι είτε με επιχειρήματα  
θα τον πάρουν απ' εδώ αφού τον πείσουν, είτε χρησιμοποιώντας βία.  
Και αυτά όλοι οι Αχαιοί τα άκουγαν με λεπτομέρεια 595  
από τον Οδυσσέα να τα λέει· διότι αυτός μεγαλύτερη  
είχε την τόλμη να τα κάνει αυτά, σε σύγκριση με τον άλλον.
- ΝΕ. Και για ποιόν λόγο οι Ατρείδες γι' αυτόν εδώ τόσο πολύ  
μετά από τόσο χρόνο ενδιαφέρθηκαν,  
τον οποίον εδώ και χρόνια τον είχαν εξορίσει; 600  
Ποια ήταν η επιθυμία αυτή που τους ήρθε, μήπως κάποια πίεση  
ή εκδίκηση εκ μέρους των θεών, οι οποίοι τιμωρούν τις κακές πράξεις;
- ΕΜ. Εγώ αυτό το θέμα, γιατί πιθανόν δεν το έχεις πληροφορηθεί,  
θα σου το αποκαλύψω σ' όλες τις λεπτομέρειες. Υπήρξε ένας μάντης από επιφανή γενιά,  
γιός του Πριάμου, και ως προς την ονομασία του απεκαλείτο 605  
Έλενος, τον οποίον αυτός εδώ μέσα στην νύχτα βγαίνοντας έξω μόνος του,  
ο άνθρωπος εκείνος που ακούει κάθε είδους ντροπιαστικές και προσβλητικές κουβέντες  
για τις απάτες του, ο Οδυσσέας, τον συνέλαβε· και οδηγώντας τον αυτόν δεμένο  
τον παρουσίασε ανάμεσα στους Αχαιούς, ως ένα πολύ καλό θήραμα.  
Κι αυτός όλα γενικώς τα προφήτευσε γι' αυτούς 610  
και ότι τους πύργους της Τροίας ποτέ δεν πρόκειται  
να κυριεύσουν, αν αυτόν εδώ αφού τον πείσουν με επιχειρήματα  
δεν τον πάρουν απ' αυτό εδώ το νησί πάνω στο οποίο τώρα κατοικεί.  
Κι όταν αυτά τον άκουσε ο γιος του Λαέρτη  
τον μάντη να λέει, αμέσως υποσχέθηκε 615  
ότι αυτόν τον άνδρα οδηγώντας τον θα τον παρουσιάσει στους Έλληνες·  
και ότι θεωρούσε πολύ πιθανό παίρνοντάς τον με την θέλησή του,  
ενώ αν δεν θέλει, και χωρίς την θέλησή του. Και αυτά εδώ  
αν δεν τα επιτύγχανε, έδινε την άδεια σ' αυτόν που θέλει να του πάρει το κεφάλι.  
Τα άκουσες, παιδί μου, όλα γενικώς. Και τώρα το να κάνετε γρήγορα, σε σένα 620  
και σ' αυτόν εκεί προτείνω, κι αν βέβαια νοιάζεσαι και για κάποιον άλλον.
- ΦΙ. Αλίμονό μου του δυστυχούς. Πράγματι λοιπόν εκείνος, αυτή η ολοκληρωτική καταστροφή,  
ορκίστηκε ότι πείθοντάς με θα με στείλει στους Αχαιούς;  
Ναι, έτσι θα πεισθώ ώστε ακόμη κι από τον Άδη, αν και νεκρός,  
να ανέβω στο φως, όπως ο πατέρας εκείνου. 625
- ΕΜ. Δεν τα γνωρίζω εγώ αυτά· εγώ τουλάχιστον θα πάω στο  
πλοίο, και μακάρι ο θεός να σας βοηθήσει όσο γίνεται καλύτερα.

**542.** «τὸν ξυνέμπορον»: Ο 'ΕΜΠΟΡΟΣ' που τώρα μιλάει, είναι 'ὁ σκοπός' τον οποίον ο Οδυσσέας στον  
στιχ. 125 είπε ότι θα τον στείλει μεταμφιεσμένο ως 'Εμπορο', αν διαπιστώσει ότι ο 'Νεοπ.' καθυστερεί.  
Ο 'ξυνέμπορος' είναι ένας άλλος επίσης συνοδός του 'Νεοπ.', ο οποίος έχει πάρει την θέση του 'σκο-  
ποῦ', ώστε να δικαιολογηθεί έτσι το γεγονός ότι αυτός ο 'ξυνοδός' γνώριζε πού βρίσκεται ο 'Νεοπ.'  
εκείνη την στιγμή.

544. «σε ποῦ κυρῶν εἴης φράσαι»: η αιτιατική ‘σε’ βρίσκεται σ’ αυτήν την πτώση λόγω τους σχήματος της ‘προλήψεως’. ‘Πρόληψις’ καλείται το υφολογικό αυτό σχήμα, σύμφωνα με το οποίο η ονομαστική μια δευτερευούσης προτάσεως, που λειτουργεί ως Υποκείμενο, βγαίνει έξω από την δική της πρόταση και μετατρέπεται σε αιτιατική με άλλη συντακτική χρήση. Εν προκειμένω εδώ θα έπρεπε να είχαμε: ‘συ ποῦ κυρῶν εἴης’, όμως η ονομαστική μετατρέπεται σε αιτιατική για να δώσει έμφαση στον λόγο, και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ‘φράσαι’. Αν αποφασίζαμε να μεταφράσουμε τηρώντας το υφολογικό αυτό σχήμα, θα λέγαμε, ‘τον προέτρεψα εσένα – πού βρίσκεσαι – να μου αποκαλύψει’. — Η πρόταση ‘ποῦ εἴης’ είναι πλάγια ερώτηση, και εκφέρεται με Ευκτική, διότι προηγείται ρ. Ιστορικού χρόνου ‘έκέλευσα’.
545. «ἐπεῖπερ ἀντέκυρσα»: ‘ὅταν εντελῶς τυχαία το πλοίο μου βρέθηκε δίπλα στο δικό σου’. Ο ‘Εμπ.’ υποτίθεται ότι έρχεται από την Τροία, και ότι εντελῶς τυχαία ελλιμενίστηκε πριν λίγο στο ίδιο σημείο, όπου βρίσκεται τώρα το πλοίο του ‘Νεοπ.’, το οποίο το αναγνώρισε αμέσως, ότι δηλ. είναι του ‘Νεοπ.’, και γι’ αυτό ζήτησε από τον ‘Ξυνέμπορον’ να μάθει πού βρίσκεται τώρα ο ‘Νεοπ.’ Υποτίθεται ότι ο ‘Ξυνέμπορος’ του είπε ότι ο ‘Νεοπ.’ βρίσκεται στην συγκεκριμένη σπηλιά, και έτσι έφτασε εδώ, για να του ανακοινώσει κάτι πολύ σοβαρό. «δοξάζων μὲν οὕ»: ο ‘Εμπ.’ είναι έτσι δασκαλεμένος από τον Οδυσσέα, ώστε να μην αφήσει το παραμικρό περιθώριο σκέψεως στον ‘Φιλ.’ ότι όλα αυτά είναι στο πλαίσιο ενός οργανωμένου σχεδίου, γι’ αυτό δηλώνει ότι εντελῶς απρογραμμάτιστα έφτασε εδώ. Αν δεν το διευκρίνιζε, ίσως πέρναγε από το μυαλό του ‘Φιλ.’ η σκέψη πως όλα αυτά είναι ψεύδη. Η μτχ. είναι αιτιολογική.
546. «πρὸς ταῦτόν...πέδον»: ‘στον ίδιο ακριβῶς χώρο’, δηλ. στην Λήμνο. «ὄρμισθεῖς»: αιτιολογική μτχ.
- 548/9. «ἐς τὴν εὐβοτρυν Πεπάρηθον»: αυτή είναι η αρχαία ονομασία της Σκοπέλου. Ο Οδυσσέας δεν γνωρίζει ότι ο ‘Νεοπ.’ έχει φτάσει στο τελικό στάδιο συμφωνίας με τον ‘Φιλ.’ να τον πάρει στο δικό του πλοίο για να τον μεταφέρει δήθεν στην Σκύρο. Γι’ αυτό με μεγάλη τεχνική πονηρίας επέλεξε να βάλει τον ‘Εμπ.’ να κατευθύνεται προς την Σκόπελο, γιατί αυτό το νησί βρίσκεται πολύ κοντά στην Εύβοια και απ’ αυτήν την άποψη θα εξάψει την επιθυμία του ‘Φιλ.’ να επιβιβασθεί στο πλοίο. «ὥς ἤκουσα»: ‘ὅταν πληροφορήθηκα...’ Ο ‘Εμπ.’ με αυτήν την χρονική πρόταση μπορεί όντως να εννοεί ότι ‘πήρε την συγκεκριμένη πληροφορία’ στην διάρκεια του ‘ταξιδιού’ (Ταξιδεύοντας πλέων) από την Τροία στην Σκόπελο, όχι όμως με την λογική ότι η πληροφορία αυτή συνέβη ‘εν πλω’, αφού ήταν αδύνατον να συναντούσε μέσα στην θάλασσα το πλήρωμα του πλοίου του ‘Νεοπ.’, και να μάθαινε απ’ αυτό ότι ο ‘Νεοπ.’ βρίσκεται στο νησί. Η χρονική πρόταση ‘ὥς ἤκουσα’ συνέβη, όταν εντελῶς συμπτωματικά προσάραξε στο νησί αυτό και πάλι εντελῶς τυχαία συνάντησε το πλήρωμα του πλοίου του ‘Νεοπ.’ «τοὺς ναύτας»: σχήμα ‘προλήψεως’. Η αιτιατική ‘τοὺς ναύτας’ λογικά θα έπρεπε να ήταν ονομαστική, υποκείμενο στο ‘εἶεν’. Το ίδιο υφολογικό σχήμα και στον στχ. 544.
551. «πρὶν φράσαιμί σοι»: η χρονική πρόταση με ‘πρὶν+Εὐκτική’ απαντά σε περιπτώσεις όπου υπάρχει Πλάγιος Λόγος, όπως εδώ, ‘(Ἀστυάγης) ἀπηγόρευε μηδὲνα βάλλειν, πρὶν Κῦρος ἐμπλησθεῖ θηρῶν, Ξεν. Κύρ.1,4,11’
552. «προστυχόντι τῶν ἴσων»: μία ιδιαιτέρως ταλαιπωρημένη από τους εκδότες έκφραση λόγου, η οποία έχει δεχθεί δυο ερμηνείες: (i) ‘αν πετύχω μια ανταμοιβή ισάξια’, εννοείται ‘με τις πληροφορίες που θα σου δώσω. (ii) ‘αφού, μιας και βρέθηκα τυχαία στο ίδιο σημείο με σένα’. Και στις δυο αυτές ερμηνείες η μτχ. έχει ως υποκείμενό της δοτική ‘μοι’. Αν και η ερμηνεία (i) επιβεβαιώνεται με βάση πολλά άλλα παρόμοια κείμενα, εντούτοις εδώ δεν φαίνεται πολύ πιθανή, διότι στην συνέχεια στους στχ. 557/8 ο ‘Νεοπ.’ αυτό που υπόσχεται ως αντάλλαγμα για τις πληροφορίες που θα του δώσει ο ‘Εμπ.’, είναι η ευγνωμοσύνη του, χωρίς να κάνει καμία απολύτως αναφορά σε χρηματική ανταμοιβή.
554. «ἄ...βουλευμάτ’ ἐστί»: πλάγια ερώτηση ως επεξήγηση στο ‘οὐδέν’.
557. «ἢ χάρις...τῆς προμηθίας»: ‘ἡ εὐνοια που προέρχεται από αυτό το ενδιαφέρον σου’, η γεν. υποκειμενική. Ο Οδυσσέας έχει ήδη πει στον ‘Πρόλογο’ (126κ.ε) ότι αν διαπιστώσει πως περνά αρκετή ώρα και ο ‘Νεοπ.’ δεν έχει επιστρέψει στο πλοίο μαζί με τον ‘Φιλ.’, τότε λογικά θα συμπεράνει ότι ο ‘Νεοπ.’ αντιμετωπίζει προβλήματα στο να πείσει τον ‘Φιλ.’ να φύγουν μαζί για το πλοίο. Τότε θα αναγκαστεί να βάλει σε ενέργεια το δεύτερο και εφεδρικό του σχέδιο. Δηλ. θα στείλει ένα από το πλήρωμα

μεταμφιεσμένο σε 'Εμπορο' από την Τροία, ο οποίος θα κάνει κάποιες αποκαλύψεις, οι οποίες θα αναγκάσουν τον 'Φιλ.' ακούγοντάς τες να επιβιβαστεί στο πλοίο μαζί με τον 'Νεοπ.' Όμως ο Οδυσσεύς δεν εξήγησε ποιες θα είναι αυτές οι 'αποκαλύψεις' του 'Εμπ.', απλώς ανέφερε στον 'Νεοπ.' 'Έτσι λοιπόν, παιδί μου, όταν εκείνος θα μιλάει με επιδέξιο τρόπο, εσύ να δέχεσαι από αυτά τα λόγια που εκείνος θα λέει συνεχώς, αυτά που σε εξυπηρετούν'. Αυτό ακριβώς ξεκινά να κάνει τώρα ο 'Νεοπ.' από τον στχ. 557κ.έ.

562. «Φοῖνιξ»: έχει αναφερθεί και στον στχ. 344 «Θησέως κόροι»: ο 'Δημοφῶν' και ο 'Ακάμας'.
563. «ὥς... ἄξοντες»: η τελική μτχ. απαντά μετά από ρρ. που δηλώνουν 'κίνηση', όπως εδώ το ρ. 'διδῶκοντες'. Με την τελική μτχ. συνάπτεται πολλές φορές ο 'ὥς', για να δοθεί έμφαση στην υποκειμενικότητα του σκοπού, 'ὁ δὲ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν, Ξεν. Ἀν. 1,1,3 κι αυτός συλλαμβάνει τον Κύρον με την πρόθεση να τον σκοτώσει'. — Όπως ήδη γνωρίζουμε από τον 'Πρόλογο', δεν έχει γίνει καμία προεργασία μεταξύ Οδυσσέα και 'Νεοπ.' όσον αφορά τα λόγια που θα πει, αν βεβαίως χρειαστεί, ο 'Εμπ.' όταν θα εμφανιστεί. Το μόνο που γνωρίζει ο 'Νεοπ.' είναι πως εάν και όταν εμφανιστεί ο 'Εμπ.', τότε θα πρέπει να του απαντά έτσι ώστε να βοηθάει το έργο του. Έτσι λοιπόν η μτχ. 'ὥς ἄξοντες' ενταγμένη μέσα στην ερώτηση που κάνει, έχει μια λογική που είναι απολύτως σύμφωνη με τα έως τώρα ψέματα που έχει πει στον 'Φιλ.', 'έρχονται για να με οδηγήσουν πίσω στην Τροία ασκώντας βία ή με επιχειρήματα,'
564. «ἄγγελος»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου.
567. «ὥς... δρώμενα, οὐ μέλλοντα»: δυο μτχχ. που συντάσσονται με το 'ὥς' για να εκφράσουν παραβολή, σύγκριση.
569. «πῶς οὖν Ὀδυσσεὺς...»: Και μόνο το όνομα του Οδυσσέα φέρνει στον 'Φιλ.' δικαιολογημένη αγανάκτηση, γι' αυτό δικαιολογημένα δημιουργεί το ερώτημα γιατί ο 'Νεοπ.' πήρε αυτήν την πρωτοβουλία με δεδομένο ότι δεν υπήρχε προσυνεννόηση με τον Οδυσσέα. Προφανώς θεώρησε ότι ήταν σκόπιμη εκ μέρους του 'Εμπ.' η μη αναφορά στο όνομα του Οδυσσέα, για να είναι ο 'Νεοπ.' εκείνος που θα μνημόνευε το όνομα αυτό, κι έτσι να δώσει την ευκαιρία στον 'Εμπ.' να αποκαλύψει κι άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία. Και τελικά δικαιώνεται, διότι θα αν ήταν ο 'Εμπ.' εκείνος που πρώτος θα μνημόνευε το όνομα του Οδυσσέα, θα δημιουργούσε την υποψία στον 'Φιλ.' ότι αυτό γίνεται σκόπιμα.
- 570/1. «ἐπ' ἄλλον ἄνδρα»: αυτός τελικά, όπως θα αποκαλύψει ο 'Εμπ.' θα είναι ο 'Φιλ.' Ο 'Νεοπ.' δικαιώνεται με την πρωτοβουλία που πήρε να είναι εκείνος που θα μνημονεύσει το όνομα του Οδυσσέα, γιατί φαίνεται ότι και ο 'Εμπ.' αυτό ακριβώς περίμενε.
575. «ὁ κλεινός σοι»: η δοτική ηθική, όπως θα λέγαμε ο 'καλός σου'.
576. «μὴ νῦν μ' ἔρη τὰ πλείονα»: η άρνηση του 'Εμπ.' να απαντήσει σε περαιτέρω ερωτήσεις του 'Νεοπ.' είναι απολύτως σκόπιμη, γιατί εξάπτει την περιέργεια και το ενδιαφέρον του 'Φιλ.'
- 578/9. «τί με... διεμπολᾷ»: το ρ. ως απλό είναι 'έμπολάω' και σημαίνει 'διαπραγματεύομαι, παζαρεύω, ανταλλάσσω κατόπιν συμφωνίας', και χρησιμοποιείται σε οικονομικού περιεχομένου συναντήσεις. Εδώ έχει μεταφορική σημασία, σαν να είναι ο 'Φιλ.' ένα αντικείμενο προς πώληση. «κατὰ σκότον»: 'μέσα στο σκοτάδι', κι εδώ ο λόγος είναι μεταφορικός καθώς αναφέρεται στα υπονοούμενα λόγια του 'Εμπ.'
580. «δεῖ δ' αὐτὸν λέγειν ἐς φῶς»: ο 'Νεοπ.' κατάλαβε σωστά ότι η άρνηση του 'Εμπ.' να προχωρήσει σε περαιτέρω αποκαλύψεις όσον αφορά τον 'Φιλ.', ήταν σκόπιμη και υποκριτική, και στόχευε στο να εξάψει ακόμη περισσότερο την περιέργεια του 'Φιλ.', αλλά ακόμη και τους φόβους του, ότι κακό ετοιμάζεται από τους Αργεΐους γι' αυτόν. Γι' αυτό και καλεί τον 'Εμπ.' να προχωρήσει σε αποκαλύψεις.
582. «στρατῶ»: 'στο στρατεύμα των Ελλήνων'.
583. «λέγοντ' ἃ μὴ δεῖ»: ο 'Εμπ.' χειρίζεται τον λόγο με καταπληκτική δεξιότητα· πριν λίγο προσποιήθηκε τον δήθεν αρνητικό σε περαιτέρω αποκαλύψεις κι έτσι κέντρισε περισσότερο το ενδιαφέρον του 'Φιλ.' Τώρα ζητεί να μην εξευτελιστεί ενώπιον του ελληνικού στρατεύματος (μή με διαβάλλης) κάνοντας αποκαλύψεις (λέγοντα) αν δεν πρέπει (ἃ μὴ δεῖ). Η χρήση του 'μή' στην θέση του 'οὐ' δείχνει επίσης την περίφημη δεξιότητα του 'Εμπ.' στον λόγο του. Δεν λέει 'αυτά που δεν πρέπει αποκαλύψω (ἃ οὐ δεῖ)', γιατί τότε θα απέκλειε κάθε ενδεχόμενο να προβεί σε αποκαλύψεις. Όμως ο 'Εμπ.' αυτό ακριβώς θέλει, δηλ. να προχωρήσει σε αποκαλύψεις, γι' αυτό και λέει 'αν αυτά δεν πρέπει να τα αποκαλύψω ἃ μὴ δεῖ'

- αφήνοντας ένα ενδεχόμενο να αποκαλύψει, αφού εξ άλλου αυτό ήθελε εξ αρχής. «πόλλ'»: συντάσσεται με το 'χρηστά'.
585. «μοι»: δοτική για την κτήση.
587. «ἔμοιγε»: δοτική ηθική στο 'ἐλθόντα'. Όχι 'αφού ήρθες σε μένα', αλλά 'αφού μου ήρθες'. «προσφιλή»: κατηγορούμενο. «λόγων»: γενική διαιρετική.
588. «ὣν ἀκήκοας»: ἔλξη του αναφορικού, αντί του 'τούτων οὐς ἀκήκοας'.
589. «τί ποιῆς»: Πλάγια Ερώτηση. Το θέατρο που παίζεται ενώπιον του 'Φιλ.' είναι σκηνοθετημένο με τον πιο επιδέξιο τρόπο από τον 'Νεοπ.' και τον 'Εμπ.', παρά το γεγονός ότι μεταξύ τους δεν υπήρξε από πριν καμία προσυνεννόηση για το τι θα πουν. Ο 'Νεοπ.' καλεί τον 'Εμπ.' να προβεί σε αποκαλύψεις, γιατί καταλαβαίνει ότι αυτές οι αποκαλύψεις θα τρομοκρατήσουν ακόμη περισσότερο τον ήδη τρομοκρατημένο 'Φιλ.', ώστε να μπει στο πλοίο. Ο 'Εμπ.' ενώ θέλει να προβεί σ' αυτές τις αποκαλύψεις, γιατί αυτή την εντολή έχει από τον Οδυσσέα, εν τούτοις προσποιείται ότι δεν πρέπει να πει περισσότερα, για να δώσει την ψευδαίσθηση στον 'Φιλ.' ότι όλα όσα θα πει τελικά σε λίγο είναι αληθινά. Αν προέβαινε με δική του πρωτοβουλία ο 'Εμπ.' στις αποκαλύψεις αυτές, τότε ενδεχομένως ο 'Φιλ.' να καταλάβαινε ότι όλα αυτά λέγονται για να τον τρομοκρατήσουν. «σκοπῶ...πάλαι»: 'έχω κάνει τους υπολογισμούς μου εξ αρχής, όταν δηλ. σου πρότεινα να μιλήσεις'.
590. «τῶνδ'»: i.e. 'τῶν λόγων οὐς καλεῖς με λέγειν'.
591. «ἐπὶ τοῦτον»: δηλ. 'ἐπὶ Φιλοκτήτην', με το 'πλέουσιν, 593' «ἄνδρε τῶδ' ὥπερ»: δυϊκός αριθμός, 'ἄνδρες οἶδε οὐσπερ' «ὥπερ κλύεις»: στχχ. 570-571.
592. «Ὀδυσσέως βία»: στο έπος συνηθίζεται δίπλα σε κύρια ονόματα να προστίθενται τα ουσιαστικά 'βία, μένος, σθένος' αντί των επιθέτων 'βίαιος, σθεναρός, μανικός', 'ἐν τῷ ἔπει τίθενται οὕτω τὰ ἐξῆς ἰδία οὐσιαστικά: βία, μένος, σθένος, ἀντὶ τῶν ἐπιθέτων βίαιος, ἰσχυρός, (Kühner, σελ. 282,d), Κάστορος βίαν, Πίνδ.Πυν.11,61· Οἰνομάου βίαν, Πίνδ.Όλ. 1,88· Μέμνονός τε βίαν,Πίνδ.ΐσθ.8,54'.
593. «διώμοτοι»: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.
594. «ἄξειν»: τα απαρέμφατα που συντάσσονται με επίθετα είναι επιρρηματικά της αναφοράς.
595. «ταῦτα»: αντικείμενο στην μτχ. 'λέγοντος'. «Ὀδυσσέως»: γενική αφαιρετική στο 'ἤκουον' «λέγοντος»: κατηγορηματική μτχ.
596. «πλέον τὸ θάρσος»: η παρουσία του άρθρου στο ουσιαστικό καθιστά αναγκαστικά το επίθετο κατηγορούμενο. Αν ἔλειπε το άρθρο, τότε το επίθετο θα ήταν επιθετικός προσδιορισμός.
597. «θατέρου»: δηλ. 'Τυδέως', η γενική συγκριτική από το 'πλέον'.
- 598/9. «τίνος...πράγματος χάριν»: 'χάριν τίνος πράγματος...: ποια είναι η αιτία...;'. Όπως ακριβώς η γενική συντάσσεται με προθέσεις, έτσι συντάσσεται και με την αιτιατική 'χάριν', η οποία εδώ λογίζεται ως επίρρημα. Κατά κανόνα το επίρρ. 'χάριν' ακολουθεί την γενική, όπως εδώ, ενώ σπανίως προηγείται. «τοῦδε»: δηλ. 'Φιλοκτήτου'. Η γενική συντάσσεται με το ρ. 'ἐπεστρέφοντο' ως διαιρετική, 'ἐπιστρέφομαί τινος στρέφω το ενδιαφέρον μου για κάποιον/κάτι'. «ἄγαν οὕτω»: με το 'ἐπεστρέφοντο'. «χρόνῳ τοσῶδε»: 'μέσα σ' ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα', δηλ. 'μετά από δέκα χρόνια'.
600. «χρόνιον»: i.e. 'ὥστε χρόνιον εἶναι'.
- 601/2. «τίς ὁ πόθος»: η αντωνυμία είναι το κατηγορούμενο και το ουσιαστικό είναι το Υποκείμενο. «ἢ θεῶν βία καὶ νέμεσις»: 'ἢ ὁ πόθος ἦν βία καὶ νέμεσις θεῶν ἢ μήπως ἡ επιθυμία τους αὐτὴ ἦταν μία πίεση καὶ τιμωρία ἐκ μέρους των θεῶν;'. Τα ουσιαστικά 'βία ~ νέμεσις' είναι κατηγορούμενα όπως το 'τίς'. Ο διαζευκτικός 'ἢ' διαζεύγνει τα κατηγορούμενα 'τίς ~ βία, νέμεσις'. Η γενική 'θεῶν' Υποκειμενική. — Ο 'Νεοπ.' όχι μόνο προσποιείται ότι δεν γνωρίζει απολύτως τίποτε για το θέμα αυτό, αλλά έχει και το θράσος να δίνει και την δική του εξήγηση σ' αυτό το 'κυνήγι' του 'Φιλ.', δηλ. μήπως αυτό γίνεται επειδή δήθεν οι θεοί ὠθησαν τον Οδυσσέα να ἔρθει ἐδῶ να τον βρει, για να τον απαλλάξει ἀπὸ τα ἔως τώρα βάσανά του. Φυσικά ο 'Εμπ.' αμέσως στην συνέχεια θα πάρει την αφορμή να δώσει την εξήγηση που

ήδη έχει υπ' όψη του, πως δηλ. η αιτία είναι ο χρησμός που πήραν οι Έλληνες ότι για να κατακτήσουν την Τροία, πρέπει είτε να έρθει ο 'Φιλ.' στην Τροία, είτε τουλάχιστον ο οπλισμός του.

- 606.** «'Ελενος»: πρόκειται για τον γιο του Πριάμου, διαφορετικός από τον 'Οϊνοπίδην θ' 'Ελενον, Ίλ.5,707' «δυν»: δηλ. "Ελενον". Αντικείμενο στο 'εΐλε,608' «οὔτος»: δηλ. 'Οδυσσεύς'. «νυκτός»: γενική διαιρετική ως γενική του χρόνου.
- 607/8.** «ὁ πάντ' ἀκούων αἰσχροῖ...Ὀδυσσεύς εἶλε»: όλα όσα λέει εδώ ο 'Εμπ.' δεν είναι δικά του λόγια, που τα σκέφτηκε εκείνη την στιγμή, αλλά αυτά που του είχε πει ο Οδυσσεύς πριν τον στείλει. Έτσι θα μπορούσε κάποιος δικαίως να αναρωτηθεί γιατί ο Οδυσσεύς επέλεξε να ακουστούν τέτοιου είδους προσβλητικοί και μειωτικοί χαρακτηρισμοί για τον ίδιον. Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα είναι η εξής: Ο Οδυσσεύς θέλει πάση θυσία την άμεση διακομιδή του 'Φιλ.' στην Τροία μαζί με τον οπλισμό του. Για να τον αναγκάσει να φύγει άρον-άρον από το νησί μπαίνοντας στο πλοίο του 'Νεοπ.', με το οποίο νομίζει ότι θα μεταβεί στην Σκύρο, ενώ στην ουσία θα μεταβούν όλοι μαζί στην Τροία, έβαλε τον 'Εμπ.' να πει τα χειρότερα λόγια, να χαρακτηρίσει με όσο πιο προσβλητικές εκφράσεις μπορούσε τον Οδυσσέα, ώστε προκαλώντας τον φόβο στον 'Φιλ.' να το αναγκάσει να επιβιβαστεί στο πλοίο για να γλιτώσει.
- 611/3.** «ὥς οὐ μὴ ποτε πέρσοιεν»: ειδική πρόταση που λειτουργεί ως απόδοση στην υποθετική πρόταση που ακολουθεί. Εκφέρεται με Ευκτική, γιατί εξαρτάται από Ιστορικό χρόνο (έθέσπισεν), και γι' αυτό όλος ο Υποθετικός λόγος είναι Πλάγιος. Η έκφραση στον Ευθύ λόγο είναι 'οὐ μη+Μέλλοντα 'Οριστικῆς' και σημαίνει μία ισχυρή άρνηση, 'δεν πρόκειται να..., αποκλείεται να...'. Στον Ευθύ λόγο θα είναι 'οὐ μὴ ποτε πέρσετε δεν πρόκειται ποτά να κυριεύσετε'. «εἰ μὴ ἄγοιντο»: επίσης κι εδώ η Ευκτική βρίσκεται λόγω Πλαγίου λόγου· στον Ευθύ: 'ἦν μὴ ἄγητε'. «νῆσου τῆσδε»: ως γενική αφαιρετική 'απ' αυτό εδώ το νησί'. «πέισαντες λόγῳ»: σκοπίμως ο 'Εμπ.' αναφέρει ότι ο χρησμός του 'Ελενου μιλούσε για την μεταφορά του 'Φιλ.' στην Τροία μόνο κατόπιν πειθούς κι όχι δια βίας. Θέλει έτσι να δείξει πόση είναι η αγριότητα του Οδυσσέα, που τώρα βρίσκεται καθ' οδόν, ώστε να τρομοκρατήσει τον 'Φιλ.' και να σπύσει στο πλοίο του 'Νεοπ.' για να σωθεί (!)
- 614.** «ταῦθ'»: αντικείμενο στην μτχ. 'εἰπόντ', όπως στον στχ. 595.
- 616.** «Ἀχαιοῖς»: με το 'δηλώσειν' ως δοτική προσωπική.
- 617.** «οἴοιτο»: η πρόταση είναι δευτερεύουσα ειδική, έστω κι αν λείπει ο σύνδεσμος. Η Ευκτική βρίσκεται λόγω Πλαγίου λόγου από ιστορικό χρόνο. «μάλισθ'»: με το 'οἴοιτο'.
- 618.** «εἰ μὴ θέλοι»: η Ευκτική λόγω επίσης Πλαγίου λόγου από ιστορικό χρόνο. Στον Ευθύ λόγο 'ἦν μὴ θέλη'. «τούτων»: με το 'τυχών'.
- 620/1.** Ο 'Εμπ.' φτάνει στην κορύφωση των προσπαθειών του, καθώς προτείνει αυτό που τον ενδιαφέρει άμεσα, δηλ. την άμεση αναχώρηση από το νησί του 'Φιλ.' με το πλοίο του 'Νεοπ.' Και για να μην αφήσει κανένα περιθώριο στον 'Φιλ.' να υποθέσει πως όλα αυτά που τώρα ακούει, είναι σκηνοθετημένα ψεύδη, υποκρίνεται πως δεν ξέρει αν υπάρχει πάνω στο νησί και άλλο άτομο, εκτός από τον 'Φιλ.' και τον 'Νεοπ.', αφού καλεί τον 'Νεοπ.' να ενδιαφερθεί και για όποιον άλλον ίσως υπάρχει πάνω στο νησί, αν και γνωρίζει ότι δεν υπάρχει κανείς άλλος, πλην αυτών των δυο.
- 624/5.** Ο 'Φιλ.' ειρωνεύεται την βεβαιότητα του Οδυσσέα, ότι δηλ. είναι σίγουρος πως όταν έρθει εδώ, στην Λήμνο, θα πείσει τον 'Φιλ.' να τον ακολουθήσει στην Τροία. Η ειρωνεία βρίσκεται στο γεγονός ότι για τον 'Φιλ.' είναι τόσο δύσκολο να μεταβεί στην Τροία, όσο δύσκολο είναι ένας νεκρός να επιστρέψει από τον Άδη στην γη. Και για να δείξει πόσο αδύνατη είναι επιστροφή του στην Τροία, την παρομοιάζει με την επιστροφή από τον Άδη στην γη του πατέρα του Οδυσσέα, του Σίσυφου, η οποία όμως τελικά επειδή έγινε με δόλια μέσα και τεχνάσματα, δεν ευοδώθηκε. Συγκεκριμένα η ιστορία του Σίσυφου, την οποίαν εδώ μνημονεύει ο 'Φιλ.', για να την παραλληλίσει με την δική του επιστροφή στην Τροία, έχει ως εξής: Ο Δίας αγανακτισμένος με τις απάτες του Σίσυφου έστειλε τον Θάνατο να τον συλλάβει και να τον οδηγήσει στον Άδη. Όμως ο Σίσυφος με απάτες κατόρθωσε να αλυσοδέσει τον Θάνατο έτσι, ώστε πλέον κανείς θνητός δεν πέθαινε, έως ότου χρειάστηκε να παρέμβει ο Άρης και να τον ελευθερώσει, κι έτσι πέθανε τελικά ο Σίσυφος (Εὐστάθ. Σχόλ. στον Όμ. pp.631, 1702). Όμως λίγο πριν πεθάνει ο Σίσυφος

έπεισε την γυναίκα του να τον αφήσει άταφο. Όταν ο Σίσυφος έφτασε στον Άδη, παραπονέθηκε στον Πλούτωνα ότι το σώμα του παρέμενε στην γη άταφο, και τον παρακάλεσε να του επιτρέψει μια σύντομη επάνοδο για να τιμωρήσει την σύζυγό του για την αμέλειά της, αλλά και για να φροντίσει για την ταφή του. Όταν επέστρεψε, αρνήθηκε να επιστρέψει, έως ότου παρενέβη ο Ερμής ως ψυχοπομπός και να τον φέρει πίσω. Τελικά η επιστροφή του Σίσυφου από τον Άδη στην γη δεν επετεύχθη, παρά τις πονηριές και τις απάτες του· με τον ίδιο τρόπο – λέει ο ‘Φιλ.’ – δεν πρόκειται να ευοδωθεί η προσπάθεια του Οδυσσέα να τον φέρει στην Τροία.

627. «ὅπως ἄριστα»: ‘όσο γίνεται καλύτερα’. Τα επίθετα στον υπερθετικό βαθμό μπορούν αυξήσουν ακόμη περισσότερο την σημασία τους, αν σ’ αυτά προστεθεί το ‘ὅπως’ (ὅπως ἄριστα, Αἰσχ. Ἀγ. 586 *όσο γίνεται καλύτερα*), το ‘ὥς’ (ὥς διὰ βραχυτάτου λόγου, Ξεν. Κύρ. 2,4,32 *με μία ομιλία όσο γίνεται πιο σύντομη*), το ‘ὅ,τι’ (ὅ,τι τάχος, Σοφ. Ἄντ. 1321 *όσο γίνεται γρηγορότερα*). «συμφέροι»: ευχετική Ευκτική.

### ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχχ. 219 – 675 (3<sup>η</sup> Σκηνή, στχχ. 628 – 675)

- ΦΙ. Δεν είναι λοιπόν αυτά, παιδί μου, φοβερά, ότι δηλ. ο γιος του Λαέρτη  
είχε την ελπίδα ότι θα ήταν ίσως δυνατόν με λόγια ήπια εμένα  
βγάζοντάς με από το πλοίο να με παρουσιάσει ανάμεσα στους Αργείους; 630  
Δεν υπάρχει τέτοιο ενδεχόμενο. Πιο γρήγορα θα μπορούσα αυτήν την πολύ μισητή σε μένα  
οχιά να την άκουγα, η οποία με κατέστησε έτσι χωλό.  
Όμως απ’ αυτόν όλα μπορούν να λεχθούν, και τα πάντα  
μπορούν να γίνουν· και τώρα κατανοώ απολύτως τον λόγο για τον οποίον θα έρθει.  
Όμως, παιδί μου, ας προχωρήσουμε, αφού εμάς μεγάλη 635  
θαλάσσια απόσταση μας χωρίζει από το πλοίο του Οδυσσέα.  
Ας πηγαίνουμε. Γιατί πράγματι η βιασύνη που γίνεται την κατάλληλη στιγμή, όταν τα βάσανα  
περάσουν, οδηγεί πάντοτε στον ύπνο και στην χαλάρωση.
- ΝΕ. Ωραία λοιπόν, όταν ο αέρας φύγει από την πλώρη,  
τότε θα ξεκινήσουμε· γιατί τώρα στέκεται αντίθετος. 640
- ΦΙ. Πάντοτε υπάρχει εύπλοια, όταν κάποιος ξεφεύγει από τα βάσανα.
- ΝΕ. Δεν είναι έτσι, γιατί οι συνθήκες είναι αντίθετες και για εκείνους.
- ΦΙ. Για τους ληστές δεν υπάρχει άνεμος που να είναι αντίθετος,  
όταν τους δοθεί η ευκαιρία να κλέψουν και να αρπάξουν με την βία.
- ΝΕ. Ωραία, αν νομίζεις ότι πρέπει, ας προχωρήσουμε, αφού πάρεις από μέσα 645  
ό,τι χρειάζεσαι και το θέλεις ιδιαιτέρως πολύ.
- ΦΙ. Έχω ό,τι χρειάζεται, αν και δεν προέρχονται από μεγάλη ποσότητα.
- ΝΕ. Και τι είναι αυτό το οποίο να μη βρεθεί μέσα στο δικό μου πλοίο;
- ΦΙ. Έχω ένα φύλλωμα φυτού, με το οποίο πάντοτε επιτυχώς  
ναρκώνω αυτήν εδώ την πληγή, με αποτέλεσμα να την ημερεύει σε πολύ μεγάλο βαθμό. 650
- ΝΕ. Ωραία λοιπόν, βγάλε το έξω. Τι άλλα πράγματα θέλεις να πάρεις;
- ΦΙ. Αν κάποιος απ’ αυτά εδώ τα βέλη παραμελημένο  
μου έχει παραπέσει, για να μη το αφήσω σε κάποιον άλλον να το πάρει.
- ΝΕ. Άρα δηλ. αυτά εδώ είναι τα φημισμένα βέλη και τόξο τα οποία τώρα κρατάς;
- ΦΙ. Αυτά, γιατί δεν είναι άλλα, αυτά τα οποία κρατώ στα χέρια μου. 655



- NE. *Μήπως τότε είναι δυνατόν ώστε από κοντά να τα δω,  
να κρατήσω και να τα προσκυνήσω σαν ένα θεό;*
- ΦΙ. *Για σένα, παιδί μου, κι αυτό αλλά και ο,τιδήποτε είναι στην κατοχή μου  
όποιο τυχόν σε εξυπηρετεί, θα γίνει.*
- NE. *Μα και βέβαια επιθυμώ· κι αυτή την επιθυμία την έχω κάτω από την εξής προϋπόθεση·* **660**  
*μπορεί να το θέλω αυτό, αν μου επιτρέπεται· διαφορετικά, ξέχασέ το.*
- ΦΙ. *Και με σεβασμό μιλάς, και σου επιτρέπεται, παιδί μου,  
ο οποίος την δυνατότητα να βλέπω αυτό το φως του ήλιου μου  
έδωσες μόνο εσύ, ο οποίος μου έδωσες την δυνατότητα να δω την περιοχή γύρω από την Οίτη,  
τον γέροντα πατέρα μου, τους φίλους μου, εσύ ο οποίος πάνω από τους* **665**  
*εχθρούς μου με ξαναέβαλες, ενώ ήμουν κάτω απ' αυτούς.  
Να είσαι ευδιάθετος, αυτά εδώ σου προσφέρονται και να πάρεις στα χέρι σου,  
και να τα δώσεις σ' αυτόν που στα έδωσε, και να υπερηφανεύεσαι ότι ανάμεσα στους θνητούς  
εξ αιτίας της γενναιότητάς σου, μόνο εσύ τα ακούμπησες με τα χέρια σου.  
Διότι κι εγώ κάνοντας μίας καλή πράξη τα απέκτησα αυτά.* **670**
- NE. *Δεν νοιώθω κανένα δισταγμό για το γεγονός ότι σε γνώρισα και έκανα φίλο μου.  
Διότι όποιος γνωρίζει να ευεργετεί, όταν ήδη έχει ευεργετηθεί,  
αυτός είναι δυνατόν να αποδειχθεί ως ένα φίλος ανώτερος από οποιοδήποτε άλλο απόκτημα.  
Μπορείς να πας μέσα στην σπηλιά. ΦΙ. Μα κι εσένα θα βάλω μέσα. Διότι ό,τι  
βρίσκεται σε κατάσταση ασθένειας νοιώθει την επιθυμία να σε έχει εσένα βοηθό.* **675**

- 629.** «ἐλπίσαι»: επεξήγηση στο 'τάδ(ε)'. «ἄν»: αν και μπορεί να συνταχθεί και με το 'ἐλπίσαι' και με το 'δείξαι' στην θέση της δυνητικής Ευκτικής, η δεύτερη λύση είναι προτιμότερη, 'ὅτι ἄν δείξει'.
- 630.** «νεὼς ἄγонт»»: για την γενική 'νεὼς', όπως στον στχ. 613
- 631.** «οὐ»: με την άρνηση αυτήν ο 'Φιλ.' δεν δίνει απάντηση στο ρητορικό ερώτημα που διετύπωσε στον προηγούμενο στχ., αλλά εκφράζει την ολοκληρωτική του άρνηση να δεχθεί προτάσεις περί επιστροφής του στην Τροία. «θᾶσσον»: *πιο γρήγορα θα με έπειθε το φίδι που με κατέστησε χολό, παρά ο Οδυσσεύς*.
- 635.** «χωρῶμεν»: ο 'Φιλ.' εξακολουθεί να εμπιστεύεται τον 'Νεοπ.' και θεωρεί ότι μπορεί να φύγει για την Σκύρο με το πλοίο του.
- 639.** «πνεῦμα... ἀντιοστατεῖ»: στον στχ. 627 ο 'Εμπ.' αφού είπε όσα έπρεπε να πει, έφυγε υποτίθεται για το δικό του πλοίο, ενώ στην ουσία επιστρέφει στο πλοίο που βρίσκεται ο Οδυσσεύς. Ο στόχος φαίνεται πως επετεύχθη, γιατί πράγματι ο 'Φιλ.' τρομοκρατημένος από την επικείμενη άφιξη του Οδυσσεά στο νησί με σκοπό την βίαιη προσαγωγή του στην Τροία, θέλει να φύγει τώρα από εδώ όσο γίνεται γρηγορότερα. Όμως ο 'Νεοπ.', αν και αυτή η εξέλιξη ευνοεί τα σχέδιά του, εν τούτοις δεν μπορεί να συμφωνήσει στην άμεση αναχώρηση, γιατί ακόμη δεν ξέρει πού βρίσκεται το περίφημο τόξο του 'Φιλ.', αλλά και τα βέλη, καθώς θα ήταν πλήρης η αποτυχία, αν έβαζε τον 'Φιλ.' στο πλοίο για την Τροία, χωρίς εκείνος να τα πάρει μαζί του. Βέβαια όπως θα φανεί στην συνέχεια, ο 'Φιλ.' όντως κρατεί στα χέρια του ένα τόξο, αλλά ο 'Νεοπ.' δεν μπορεί τώρα να είναι σίγουρος αν έχει μαζί του και τα βέλη του.
- 642.** Όποιος άνεμος θα είναι ευνοϊκός για το πλοίο του 'Νεοπ.', που υποτίθεται ότι θα φύγει για την Σκύρο, ο ίδιος ακριβώς άνεμος θα είναι ευνοϊκός και για το πλοίο του Οδυσσεά, δηλ. και οι δυο χρειάζονται άνεμο είτε Βόρειο είτε Βορειοανατολικό. Τώρα ο άνεμος είναι Νότιος ή Νοτιοδυτικός και για τους δυο, δηλ. αντίθετος με την πορεία που θέλουν να ακολουθήσουν.
- 645.** «ἔνδοθεν λαβῶν»: ο 'Νεοπ.' εμπρός στην επιμονή του 'Φιλ.' δεν μπορεί να βρει άλλες δικαιολογίες για καθυστέρηση, γιατί τότε θα κινήσει σίγουρα υποψίες. Τώρα όμως πρέπει να βεβαιωθεί πού βρίσκεται το

περίφημο τόξο του 'Φιλ.', και αν θα το πάρει μαζί του. Δεν μπορεί βέβαια να το αναφέρει, γιατί τότε θα φανεί ότι αυτό ήταν εξ αρχής ο στόχος του.

647. «ἔστιν ὦν δεῖ»: 'ἔστι ὦν με χρειά καὶ πόθος ἔχει' (Kamerbeek).

648. «τὶ τοῦθ'»: 'τί ἐστὶ τοῦτο', με το 'τί' κατηγ. και το 'τοῦτο' Υποκείμενο. «ὃ μὴ»: ενν. 'ἧ'. Η ερώτηση του 'Νεοπ.' είναι σκόπιμη, γιατί με αυτήν θέλει να αναγκάσει τον 'Φιλ.' να αποκαλύψει πού βρίσκεται το περίφημο τόξο του.

651. «τὶ γὰρ ἄλλ'»: ο 'Νεοπ.' επιμένει στην ερώτησή του, για να δει τελικά πού βρίσκεται το τόξο.

652/3. «εἰ... παρερρύνηκεν»: είναι Υποθετική πρόταση με εννοούμενη απόδοση το 'ἐρῶ λαβεῖν' από τον προηγούμενο στχ. «μοῖν»: δοτική Ηθική με το 'παρερρύνηκεν', 'μου ἔχει παραπέσει'. «τὶ τόξων»: 'κάποιο από τα βέλη'. Η λ. 'τόξον' δηλώνει άλλοτε το 'τόξο' κι άλλοτε το 'βέλος', αλλά σε κάποιες περιπτώσεις τα δηλώνει και τα δυο μαζί, όπως στον αμέσως επόμενο στχ. Εδώ με την γενική δηλώνοντα τα 'βέλη', τα οποία έχουν κι αυτά τις μαγικές ιδιότητες, όπως και το τόξο. «τῷ λαβεῖν»: η δοτική της αντωνυμίας είναι προσωπική στο 'λίπω', ενώ το απαρέμφοτο είναι συμπερασματικό.

654. «ἧ ταῦτα γὰρ»: ενν. 'ἐστί'. Η αντωνυμία είναι το κατηγορούμενο. «τὰ κλεινὰ τόξ'»: ως 'τόξ(α)' εδώ εννοούνται το 'τόξο' και τα 'βέλη' από κοινού. Η ονομαστική είναι το υποκείμενο στο 'ἐστί'.

655. «ταῦτ', οὐ γὰρ ἄλλα γ' ἐσθ', ἃ βαστάζω χεροῖν»: αυτή είναι η γραφή που έχει ακολουθήσει στην έκδοσή του ο Pearson και με βάση αυτήν δίνω και την μετάφραση, 'αυτά είναι, γιατί δεν είναι διαφορετικά αυτά τα οποία κρατώ τώρα στα χέρια μου'. Με βάση αυτήν την γραφή έχουμε τρεις προτάσεις, 'ταῦτ' <ἐστί τὰ τόξα>, οὐ γὰρ ἄλλα γ' ἐσθ', ἃ βαστάζω χεροῖν'. Η αντίθεση τοποθετείται ανάμεσα στην πρώτη κύρια και στην δευτερεύουσα να αναφορική, 'αυτά εδώ είναι τα τόξα, γιατί αυτά εδώ δεν είναι διαφορετικά αυτά που κρατώ στα χέρια μου'. Υπάρχει και η γραφή 'ταῦτ' <ἐστί τὰ τόξα>, οὐ γὰρ ἄλλα ἐσθ', ἄλλ' ἃ βαστάζω χεροῖν', την οποίαν έχει ακολουθήσει στην δική του έκδοση ο Jebb. Σύμφωνα μ' αυτήν έχουμε πάλι τρεις προτάσεις, αλλά τώρα η αντίθεση πέφτει ανάμεσα στην πρώτη κύρια και στην δεύτερη επίσης κύρια, ενώ η τρίτη απλώς δίνει το τελικό συμπέρασμα: 'αυτά εδώ είναι τα τόξα, και δεν είναι διαφορετικά, αλλά είναι αυτά που κρατώ στα χέρια μου'. Ο Jebb δικαιολογεί εύστοχα κατά την γνώμη μου την επιλογή του λέγοντας ότι αυτή είναι η μορφολογία και το ύφος με το οποίο συνήθως εκφράζεται ο Σοφοκλής. Πάντως εδώ έχω ακολουθήσει στην μετάφραση την έκδοση του Pearson για λόγους τακτικής.

656. «ἄρ' ἔστιν»: 'ἄρα ἔξεστιν...'; «ὥστε...»: συντάσσεται με τα τρία απαρέμφοτα που ακολουθούν δημιουργώντας τρεις επιπρ. συμπερασματικές προτάσεις.

658. «σοι»: δοτική χαριστική.

660. «καὶ μὴν ἐρῶ γε»: ενν. 'λαβεῖν, βαστάσαι, προσκύσαι' «οὕτως»: επεξηγείται με ό,τι ακολουθεί.

664/6. «ὃς...ιδεῖν»: ενν. 'δέδωκας'. «ὃς πατέρα...»: ενν. 'ιδεῖν δέδωκας'. «ὃς φίλους»: 'ιδεῖν δέδωκας'. «τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν...ὑπερ»: 'ὑπὲρ τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν πιο ψηλά από τους εχθρούς μου'.

667/9. «ταῦτα»: ονομαστική πτώση. «θιγγάνειν...δοῦναι...κάξεπεύξασθαι»: τρία συμπερασματικά απαρέμφοτα. «ἀρετῆς ἕκατι»: 'ἐνεκα ἀρετῆς'. «ἐπιψαῦσαι»: αντικείμενο στο 'κάξεπεύξασθαι'.

670. «εὐεργετῶν»: αναφέρεται στην βοήθεια που προσέφερε στον Ηρακλή, όταν εκείνος ζητούσε κάποιον επιμόνως να βάλει την φωτιά για να καεί το σώμα του (Βλ. την Εισαγωγή). «αὐτ'»: 'αὐτά', δηλ. το 'τόξο' και τα 'βέλη'.

673. «παντὸς...κτήματος»: γενική συγκριτική από το 'κρείσσων'. «φίλος»: κατηγορούμενο.

674. «χωροῖς ἄν εἴσω»: Τα λόγια αυτά αποδίδονται σε ορισμένες εκδόσεις στον 'Φιλ.' με την λογική ότι για να παραχωρεί την άδεια, πρέπει να είναι ο ένοικος. Όμως η φράση 'καὶ σέ γ' εἰσάξω' που ακολουθεί αποκλείει ένα τέτοιο ενδεχόμενο, διότι μ' αυτήν φέρεται να λέει – όποιος την λέει – ότι 'βεβαίως κι εγώ θα σε οδηγήσω στο εσωτερικό της', μία φράση που δεν μπορεί να την λέει ο 'Φιλ.', αν του αποδώσουμε και την προηγούμενη φράση. Άρα άλλος πρέπει να λέει το 'χωροῖς ἄν εἴσω', κι άλλος το 'καὶ σέ γ' εἰσάξω', και δεδομένου ότι την δεύτερη την λέει σίγουρα ο 'Φιλ.', άρα την πρώτη την λέει ο 'Νεοπ.'

675. «τὸ νοσοῦν»: δηλ. 'ἐγώ'. Η έναρθρη μτχ. ως υποκείμενο στο ρ. Θα μπορούσε να ήταν και 'τὸ νοσεῖν'

**ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ στχ. 676 – 729**

- ΧΟ. Από φήμες έχω μάθει, δεν είδα όμως με τα μάτια μου τίποτε περισσότερο,  
ότι εκείνον που πλησίασε κάποτε το συζυγικό κρεβάτι του Δία  
τον έβαλε δεμένο πάνω στον γρήγορα περιστρεφόμενο τροχό  
ο πανίσχυρος γιος του Κρόνου.  
Εγώ κανένα άλλον 680  
δεν γνωρίζω ούτε ακούγοντας ούτε βλέποντας, ότι μ' ένα πεπρωμένο  
ήρθε σε επαφή που να είναι χειρότερο απ' ό,τι αυτός εδώ,  
ο οποίος αν και κανένα δεν έβλαψε ούτε εξαπάτησε,  
αλλά ενώ ήταν πάντοτε δίκαιος απέναντι σε δίκαιους,  
καταστράφηκε έτσι χωρίς να το αξίζει. 685  
Κι αυτή εδώ η απορία με διακατέχει πράγματι,  
πώς δηλ. κάποια στιγμή, πώς αυτά που  
χτυπούσαν ολόγυρά του τα κύματα μόνος του ακούγοντάς τα  
άντεξε έτσι μέσα στον θρήνο την ζωή του. 690  
Εκεί που βρισκόταν μόνος του χωρίς να έχει ένα περπάτημα από κάποιον γείτονα,  
κι ούτε κάποιον από του ντόπιους που να τον συντροφεύει στα βάσανά του,  
δίπλα στον οποίον να θρηνησει τον στεναγμό του για την αιμορραγία που τον κατέτρωγε, έτσι ώστε αυτός ο  
στεναγμός να προκαλέσει ένα αντίστοιχο. 695  
Ούτε αυτός που την καυτή  
ροή του αίματος καθώς έβγαине από τις πληγές  
του χτυπημένου από ζώο ποδιού του με καταπραϋντικά βότανα  
θα ημέρευε, όποτε κάποια τέτοια ροή συνέβαινε,  
παίρνοντάς τα από το πλουσιοπάροχο έδαφος.  
Αντιθέτως αυτός σερνόταν συνεχώς από το ένα σημείο στο άλλο 700  
μαζεύοντας το σώμα του,  
σαν ένα παιδί μακριά από την αγαπημένη του τροφό,  
εκεί απ' όπου του παρέχεται προσφορά  
παροχών, κάθε φορά που 705  
υποχωρεί η αυτή η κατάρα που τον κατατρώγει.  
Και ούτε τον καρπό της ιερής γης ως τροφή, αλλά ούτε κι από αλλού  
συλλέγοντας τα οποία εμείς οι άνδρες οι δραστήριοι παίρνουμε,  
παρά μόνο αν κάποτε από το ευθύβολο τόξο του. 710  
με τα φτερωτά του βέλη εξασφάλιζε τροφή για το στομάχι του.  
Τι δυστυχισμένος άνθρωπος,  
ο οποίος ούτε από κρασί που ρέει  
ποτό δεν γεύτηκε ποτέ για δέκα χρόνια, 715  
αλλά έχοντας στραμμένη την προσοχή του σε μέρη όπου υπάρχει στάσιμο νερό,  
πάντοτε πλησίαζε.  
Τώρα όμως που συνάντησε αυτό το νεαρό που κατάγεται από γενναίους προγόνους,  
ευτυχισμένος και χαρούμενος θα απαλλαγεί απ' όλα αυτά. 720  
Κι αυτός ο νεαρός τούτον εδώ με το ποντοπόρο πλοίο, μετά από ένα

μεγάλο αριθμό μηνών, θα τον οδηγήσει στην πατρική του εστία  
ανάμεσα στις νύμφες της Μήλιδας,  
και στις όχθες του Σπερχειού ποταμού,  
όπου πολεμιστής άνδρας με την ασπίδα στους θεούς  
όλους πηγαίνει κοντά όντας ολόλαμπρος με την θεϊκή φωτιά  
πάνω στην περιοχή της Οίτης.

725

X — U — X — U — X — U —

Λόγω μὲν ἐξήκουσ', ὅπωπα δ' οὐ μάλα,  
ἴν' αὐτὸς ἦν πρόσουρον, οὐκ ἔχων βάσιν

Ιαμβικό τρίμετρο

— UU — — — UU — UU

τὸν πελάταν λέκτρων ποτὲ <τῶν> Διὸς  
οὐδέ τιν' ἐγχώρων κακογείτονα

Τρεις δάκτυλοι

U — UU — UU — UU — UU —

κατὰ δρομάδ' ἄμπυκα δέσμιον ὥς ἔβαλεν  
παρ' ᾧ στόνον ἀντίτυπον βαρυβρῶτ' ἀποκλαύ-

Ενόπλιος

— U — U — —

παγκρατῆς Κρόνου παῖς·  
σειεν αἵματηρόν

Ιθυφαλλικός

— — — UU — — UU — — UU — —

ἄλλον δ' οὔτιν' ἔγωγ' οἶδα κλύων οὐδ' ἐσιδὼν μοίρα  
οὐδ' ὅς θερμοτάταν αἰμάδα κηκιομέναν ἐλκέων

Ασκληπιάδειος μεῖζων

— — — UU — U — —

τοῦδ' ἐχθίονι συντυχόντα  
ἐνθήρου ποδὸς ἡπίοισι

Φαλαίκειος

X — U — X — U — X — U —

θνατῶν ὅς οὔτ' ἔρξας τιν' οὔτε νοσφίσας,  
φύλλοις κατευνάσειεν εἴ τις ἐμπέσοι

Ιαμβικό τρίμετρο

— UU — X — U —

ἀλλ' ἴσος ὦν ἴσοις ἀνὴρ  
φορβάδος ἐκ γαίας ἐλῶν

Χοριαμβικό δίμετρο B.

— U — U — U —

ῶλλυθ' ᾧδ' ἀναξίως.  
εἶρπε δ' ἄλλοτ' ἄλλ<αχ>ᾱ

Ιθυφαλλικός

U U — — UU —

Τόδε <τοι> θαῦμά μ' ἔχει  
τότ' ἂν εἰλυόμενος

Χοριαμβικό δίμετρο ἀκέφαλο

— UU — U — U — / — UU — U — U —

πῶς ποτε πῶς ποτ' ἀμφιπλάκτων ῥοθίων μόνος κλύων,  
παῖς ἄτερ ὥς φίλας τιθήνας, ὅθεν εὐμάρει' ὑπάρχ-

Δυο Χοριαμβικά δίμετρα A

— UU — U — U —

πῶς ἄρα πανδάκρυτον οὐ-  
οι πόρου, ἀνίκ' ἐξανεί-

Χοριαμβικό δίμετρο A

— UU — U — —  
τω βιοτὰν κατέσχευ·  
ἡ δακέθυμος ἄτα

Αριστοφάνειος

— — — UU — — UU — — —  
οὐ φορβὰν ἱερᾶς γᾶς σπόρον, οὐκ ἄλλων  
Νῦν δ' ἀνδρῶν ἀγαθῶν παιδὶ συναντήσας

Ασκληπιάδειος ελάσσων

— — — UU — — UU — — —  
αἴρων τῶν νεμόμεσθ' ἄνδρες ἀλφησταί,  
εὐδαίμων ἀνύσει καὶ μέγας ἐκ κείνων

Ασκληπιάδειος ελάσσων

— — — UU — — UU — — —  
πλήν ἐξ ὠκυβόλων εἴ ποτε τόξων  
ὅς νιν ποντοπόρῳ δούρατι, πλήθει

Ασκληπιάδειος καταληκτικός

— — — — UU — U — U — —  
πτανοῖς ἰοῖς ἀνύσειε γαστρὶ φορβάν.  
πολλῶν μηνῶν, πατρίαν ἄγει πρὸς αὐλάν

Αιολο-χοριαμβικός δωδεκασύλλαβος.

— UU — — — —  
ᾠ μελέα ψυχά·  
Μαλιάδων νυμφᾶν

Dodrans A

— — — UU — — UU — — UU — U —  
ὅς μηδ' οἶνοχύτου πώματος ἤσθη δεκέτη χρόνον,  
Σπερχειοῦ τε παρ' ὄχθας, ἴν' ὁ χάλκασπις ἀνὴρ θεοῖς

Ασκληπιάδειος Μείζων

— — U — — — — UU — U —  
λεύσσων δ' ὅπου γνοίη, στατὸν εἰς ὕδωρ  
πλάθει πατρός, θείῳ πυρὶ παμφαής,

Αλκαϊκός ενδεκασύλλαβος

— — UU — —  
αἰεὶ προσενώμα.  
Οἷτας ὑπὲρ ὄχθων

Reizianus (ἢ ἄλλως: Ακέφαλος Φερεκράτειος)

**678.** «κατὰ δρομάδ' ἄμπυκα»: Το επίθ. 'δρομάς, -άδος, ὁ,ή' δείχνει αὐτόν που τρέχει γρήγορα και ισοδυναμεί με το επίθ. 'δρομαῖος γρήγορος, ταχύς'. Το ουσιαστ. 'ἄμπυξ, -υκος' σημαίνει ο,τιδήποτε κυκλικό, στεφανιώδες, κυκλικό ως κόσμημα. Εδώ δηλώνει τον 'κυκλικό τροχό'. «δέσμιον»: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου. Αντί της γραφῆς αὐτῆς ὑπάρχει και η γρ. των 'L,A' 'Ιξίονα'. Εἴτε γίνεῖ δεκτὴ ἡ γραφή που αναφέρεται στο πρόσωπο του 'Ιξίονα', εἴτε ὄχι, εἶναι γεγονός ὅτι ο 'Χορ.' συγκρίνει τὴν περίπτωση του ἥρωα αὐτοῦ με ἐκείνη του 'Φιλ.' Ἡ σύγκριση γίνεται πάνω στο παραλογισμό ὅτι ο 'Ιξίων' ὑπέστη χρόνια τιμωρία, ἀλλὰ για παραπτώματα που εἶχε ὄντως διαπράξει, ἐνῶ ο δυστυχῆς 'Φιλ.' υποφέρει χωρίς να ἔχει κάνει ἀπολύτως τίποτε. Ἡ ἱστορία του 'Ιξίονα' σύμφωνα με ὅ,τι παραδίδει ο 'Αρχ. Σχολ.' στις 'Φοίνισσες' του Ευριπίδη, ἔχει ως εξής: Ο Ιξίων ἦταν ἓνας ἀρχέγονος βασιλιάς των Λαπιθῶν στην Θεσσαλία, παντρεμένος με τὴν Δία. Στον πατέρα τῆς Δίας, τον Διονέα, ο Ιξίων εἶχε υποσχεθεῖ πολὺ πλούσια δῶρα, προκειμένου να συγκατανεύσει στον γάμο αὐτόν. Όταν ὁμως ο Διονεύς ἦρθε για να πάρει τα δῶρα του, ο Ιξίων τον σκότωσε ρίχνοντάς τον σ' ἓνα λάκκο. Οἱ θεοὶ για να τον τιμωρήσουν τον τρέλαναν, ὁμως ο Δίας τον λυπήθηκε, τον θεράπευσε και τον ἀνέβασε στο παλάτι του, στον Ὀλυμπο. Εκεί ο Ιξίων ἀρχισε να κάνει ἐρωτικές προτάσεις στην Ἥρα. Εκείνη ὁμως τις ἀποκάλυψε στον Δία κι ἐκεῖνος για να τον συλλάβει ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἐφτίαξε ἓνα ομοίωμα τῆς Ἥρας ἀπὸ σύννεφα, στο οποίο τελικά ο Ιξίων ἐπιχείρησε να ἐκφράσει τον ἐρωτισμό του, και ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐρωτικὴ ἔνωση γεννήθηκε ο Κένταυρος. Τότε ο Δίας τον κάρφωσε πάνω σε ἓνα κυκλικὸ στεφάνι που περιστρεφόταν συνεχῶς, ἐνῶ ο ἴδιος

ήταν υποχρεωμένος να λέει συνεχώς *‘πρέπει να μάθεις να ευγνωμονείς τον ευεργέτη σου’* (χρή τιμᾶν τοὺς εὐεργέτας, Ἀρχ.Σχολ.Εὐρ.Φοίν.1185).

681. «κλύων, ἐσιδῶν»: τροπικές μτχ. «μοίρα»: δοτική της συνοδείας με το *‘συντυχόντα’*
682. «τοῦδ’»: i.e. *‘Φιλοκτήτου’*, *‘ἢ τόνδε’* «ἐχθίονι»: κατηγ. του αποτελέσματος. «συντυχόντα»: κατηγορηματική μτχ. «θνητῶν»: γενική διαιρετική στο *‘οὔτιν’*.
686. «τόδε...θαῦμα μ’ ἔχει»: *‘αὐτό με παραξενεύει’*.
688. «ἀμφιπλάκτων ῥοθίων»: *‘κύματα που χτυπούσαν ἀπ’ όλες τις μεριές κι ἔκαναν θόρυβο’*.
691. «πρόσουρον...βάσιν»: *‘ένα βηματισμό γειτονικό, ἀπὸ γείτονα’*.
692. «οὐδὲ τινὰ...κακογείτονα»: *‘γείτονα κακῶν’*, *‘οὔτε κανένα γείτονα στις συμφορές του’*.
695. «παρ’ ᾧ...ἀποκλαύσειεν»: αναφορική τελική πρόταση, *‘δίπλα στον ὁποῖον γείτονα να θρηνήσει’*. Η Ευκτική λόγω του ὅτι η τελική πρόταση εξαρτάται ἀπὸ ρ. ιστορικού χρόνου. «στόνον»: αντικείμενο στο *‘ἀποκλαύσειεν’*. Θα περιμέναμε καλύτερα *‘νόσον’*, *‘...να θρηνήσει την ἀρρώστια του’*. Βάζει *‘στόνον’* σαν να θέλει να δείξει ὅτι ο θρήνος του *‘Φιλ.’* δεν θα ἦταν για την ἀρρώστια τόσο, ὅσο για το ἀποτέλεσμά της, δηλ. *‘τον στεναγμό, τον πόνο’*. «αἰματηρόν»: *‘ο ὁποῖος στεναγμός γινόταν ἐξ αἰτίας της αιμορραγίας του’*, ἢ ἀλλιῶς *‘ο ὁποῖος στεναγμός συνοδευόταν ἀπὸ αιμορραγία’*. «βαρυβρῶτ’»: *‘η ὁποία αιμορραγία τον κατέτρωγε’*. «ἀντίτυπον»: κατηγορούμενο του αποτελέσματος στο *‘στόνον’*, *‘ἔτσι ὥστε αὐτός ο στεναγμός του να προξενούσε τον στεναγμό του γείτονα’*, ἢ ἀλλιῶς *‘ἔτσι ὥστε αὐτός ο στεναγμός να εἶχε ἀντίπαλο’*.
- 696-700 «οὐδ’ ὅς...κατευνάσειεν»: αναφορική τελική πρόταση με Ευκτική ἐπειδὴ εξαρτάται ἀπὸ ρ. ιστορικού χρόνου. «αἰμάδα»: αντικείμενο στο *‘κατευνάσειεν’*. «κηκιομένην»: *‘η ὁποία ἀνέβλυζε’*, ἀναρθρη μτχ. ὡς επιθετικός προσδ. «ἐλκέων»: γενική αφαιρετική στην μτχ. «ποδός»: γενική κτητική στην γενική *‘ἐλκέων’*. «ἐνθήρου»: επιθ. προσδ., *‘ἐνθηρος, -ον αὐτός που βρίσκεται ἀνάμεσα σε ζῶα’*. «εἴ τις ἐμπέσοι»: *‘εἴ τις αἰμάς ἐμπέσοι’*, ἡ Ευκτική ἐπαναληπτική για το παρελθόν.
701. «εἶρπε»: με το ρ. αὐτό συντάσσεται το δυνητικό *‘ἄν’* για την δυνητική Οριστική Ιστορικού χρόνου, που ἐδῶ προσφέρει την ἐπανάληψη στο παρελθόν.
703. «παῖς...ὥς»: *‘σαν ἓνα παιδί’*. «ἄτερ...φίλας τιθήνας»: ἡ γενική *‘τιθήνας’* αφαιρετική.
704. «ὄθεν...»: ἡ αναφορική πρόταση του τόπου συντάσσεται με το ρ. *‘εἶρπε...ἄν’*, *‘ἐκεῖ ἀπ’ ὅπου’*.
706. «δακέθυμος ἄτα»: *‘η καταραμένη ἀρρώστια που τον κατέτρωγε’*.
707. «φορβᾶν»: κατηγορημ. προσδ. του τρόπου στο *‘σπόρον’*. «σπόρον»: αντικείμενο στην μτχ. *‘αἶρων’*. «γῆς»: *‘καρπὸ που βγαίνει κατ’ ευθείαν ἀπὸ την γῆ’*. «ἄλλων»: i.e. *‘οὐκ αἶρων σπόρον ἄλλων’*, *‘και οὔτε μαζεύοντας καρπὸ που βγαίνει ἀπὸ αλλοῦ’*, δηλ. ἐννοεῖ τα ἐσπεριδοειδή ἢ τις ζωοτροφές γενικῶς. Η ἀναπηρία του ἀνικανότητα δεν του τον ἐμπόδιζε στην ἐνασχόληση με την γεωργία ἢ την κτηνοτροφία.
708. «τῶν»: i.e. *‘ῶν’* ὡς γενική αφαιρετική στο *‘νεμόμεσθ’*
710. «ἐξ...τόξων»: ο ἐμπρόθετος δείχνει την προέλευση ὡς αἰτία.
711. «ιοῖς»: δοτική του μέσου, ὁργάνου.
714. «ὅς...ῆσθη»: αναφορική και αιτιολογική συγχρόνως πρόταση μετὰ ἀπὸ ρ. ψυχικού πάθους.
720. «εὐδαίμων...μέγας»: δυο επιρρ. κατηγορούμενα του τρόπου. «ἐκ κείνων»: ο ἐμπρόθετος δηλώνει την ἀπομάκρυνση στο ρ. *‘ἀνύσει’*.
- 727/9. «ὁ χάλκασπις ἀνὴρ...πυρὶ παμφαῆς»: ο *‘Χορ.’* ἐδῶ μνημονεύει το περιστατικό του θανάτου του Ηρακλή, ο ὁποῖος ἔχοντας ἐνδυθεῖ τον δηλητηριασμένο μανδύα του Κένταυρο Νέσσου, και μὴ μπορώντας πλέον να ἀποφύγει τοὺς φριχτοὺς πόνους, ὁργάνωσε τον θάνατό του πάνω στην πυρά, ὅπως ἦταν ο χρησμός που εἶχε πάρει χρόνια πρὶν (Δες την Εἰσαγωγή). Το περίεργο ἐδῶ εἶναι πῶς ἐνῶ ο Ηρακλῆς παντοῦ ἐμφανίζεται ὡς *‘τοξοβόλος’*, ἐδῶ παρουσιάζεται ὡς πολεμιστὴς με ἀσπίδα. Πάντως ἡ εἰκόνα του Ηρακλή ὡς μαχητὴ *‘ὀπλίτη’* πρέπει να ἦταν πολὺ πιο παλιά ἀπ’ αὐτὴν του *‘τοξοβόλου’*.

**ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ στχχ. 730 – 826**

- ΝΕ. Σύρε το πόδι σου, αν σε ευχαριστεί. Για ποιόν όμως λόγο χωρίς καμία  
αιτία μένεις έτσι σιωπηλός, αν κι έτσι βίσκεσαι χτυπημένος απ' αυτό το κακό; **730**
- ΦΙ. Αχ! Αχ! Αχ!
- ΝΕ. Τι συμβαίνει; ΦΙ. Τίποτε το κακό. Όμως εσύ προχώρει, παιδί μου.
- ΝΕ. Μήπως τελικά έχεις κάποιο πόνο εξ αιτίας της νόσου που σε ταλαιπωρεί;
- ΦΙ. Όχι βέβαια, αλλά έχω την εντύπωση ότι εδώ και λίγη ώρα έχει υποχωρήσει. **735**  
Αλίμονο, θεοί!
- ΝΕ. Για ποιόν λόγο έτσι με αναστεναγμούς επικαλείσαι τους θεούς;
- ΦΙ. Για να έρθουν σε μένα ως σωτήρες και καταπραϊντές.  
Αχ! Αχ! Αχ!
- ΝΕ. Τι έπαθες πάλι; Δεν θα πεις, αλλά αντιθέτως έτσι θα είσαι **740**  
σιωπηλός; Γιατί όντως φαίνεσαι ότι αντιμετωπίζεις μία δυσκολία.
- ΦΙ. Χάνομαι, παιδί μου, και δεν θα μπορέσω αυτή την συμφορά  
να σου την κρύψω, πω! πω! Τώρα με διαπερνά,  
με διαπερνά ολόκληρον. Αλίμονό μου εμένα του δυστυχούς.  
Πεθαίνω, παιδί μου. Κατατρώγομαι, παιδί μου, δυστυχώς. **745**  
(Κραυγές πόνου.....)
- Για το όνομα των θεών, αν σου βρίσκεται έτοιμο, παιδί μου,  
στα χέρια σου ένα ξίφος, χτύπα στην άκρη του ποδιού μου.  
Κόψε το γρήγορα. Μη λυπάσαι την ζωή μου.
- Εμπρός, παιδί μου. **750**
- ΝΕ. Ποιο είναι όμως αυτό το έτσι ξαφνικά καινούργιο, εξ αιτίας του οποίου  
τόση μεγάλη κραυγή και στεναγμό κάνεις για την κατάσταση σου.
- ΦΙ. Ξέρεις, παιδί μου; ΝΕ. Τι πράγμα; ΦΙ. Ξέρεις, παιδί μου; ΝΕ. Τι σου συμβαίνει;  
Δεν γνωρίζω. ΦΙ. Μα πώς δεν γνωρίζεις; Ωχ! Ωχ! Ωχ!
- ΝΕ. Είναι φοβερό αυτό το κυνήγι της αρρώστιας. **755**
- ΦΙ. Δεν μπορεί να λεχθεί καθόλου πόσο φοβερό είναι. Όμως λυπήσου με.
- ΝΕ. Δηλ. τι να κάνω; ΦΙ. Μη φοβηθείς και με προδώσεις.  
Διότι τώρα αυτή η αρρώστια επανεμφανίστηκε μετά από πολύ χρόνο με διακοπές, ίσως  
όταν νοιώσει ότι χόρτασε. ΝΕ. Αλίμονο! Δύστυχε εσύ,  
εσύ που αποδείχθηκες δυστυχής εξ αιτίας κάθε είδους συμφοράς. **760**
- Θέλεις κάπως να σε πιάσω και με κάποιο τρόπο να σε στηρίζω;
- ΦΙ. Όχι αυτό. Αλλά πάρε μου τα τόξα  
αυτά εδώ, όπως πριν λίγο μου ζήτησες, έως ότου περάσει  
αυτός εδώ ο τωρινός πόνος από την αρρώστια, **765**  
διατήρησέ τα και φύλαξέ τα. Γιατί με πιάνει  
ο ύπνος, κάθε φορά που αυτή η συμφορά περνάει.  
Και δεν είναι δυνατόν αυτή να περάσει πιο πριν. Αλλά πρέπει να με αφήσεις  
να κάτσω κάπου ήσυχος. Κι αν μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα  
έρθουν εκείνοι, για το όνομα των θεών, σε παρακαλώ **770**

είτε με την θέλησή σου είτε άθελά σου σε καμία περίπτωση με κάποιο τέχνασμα  
αυτά μη τα παραχωρήσεις σ' εκείνους, ώστε μήτε για τον ίδιο σου τον εαυτό μήτε μαζί  
και για εμένα, που είμαι ικέτης σου, γίνεις ο καταστροφέας.

ΝΕ. Έχε θάρρος, γιατί έχω πάρει τα μέτρα μου. Αυτά δεν θα δοθούν πουθενά  
εκτός από εμένα κι εσένα. Δώσε μου τα με τις καλύτερες ευχές σου. **775**

ΦΙ. Να, πάρε τα. Κι έχε τον νου σου στην ζήλεια των θεών,  
να μη σου γίνουν αυτά εδώ αφορμή να πονέσεις πολύ, ούτε όπως  
έγιναν σ' εμένα και σε εκείνον που είχε στην κατοχή του πριν από εμένα.

ΝΕ. Ω θεοί! Μακάρι να γίνουν αυτά εδώ τα τόξα δικά μας. Και μακάρι  
το ταξίδι να είναι και με ευνοϊκό άνεμο και καλά οργανωμένο, για όποιο μέρος  
ο θεός θεωρεί σωστό αλλά και η αποστολή ετοιμάζεται. **780**

ΦΙ. Φοβάμαι όμως, παιδί μου, μήπως συμβεί η ευχή σου να αποβεί αναποτελεσματική.  
Διότι μου τρέχει κατακόκκινο μέσα από το εσωτερικό της πληγής  
το αίμα ρέοντας, και περιμένω και κάτι καινούργιο.

Πω, πω, αλίμονό μου,  
και πάλι πω, πω, εσύ πόδι μου, τι είδους συμφορές θα μου ετοιμάσεις.  
Έρχεται προς τα εδώ. **785**

Έρχεται αυτό το καινούργιο κοντά μου. Χάθηκα ο δυστυχής.  
Η κατάσταση μου πλέον είναι γνωστή. Μη ξεκινήσετε για πουθενά.  
Αχ! Αχ! **790**

Φίλε μου από την Κεφαλλονιά, μακάρι εξ ολοκλήρου μέσα από εσένα,  
από το στέρνο, να περάσει ένας τέτοιος πόνος. Αχ! Ωχ!  
και πάλι ωχ! Ω εσείς οι δυο αρχηγοί του στρατεύματος,  
Αγαμέμνων και Μενέλαε, πώς μπορεί να γίνει, αντί για εμένα,  
εσείς να συντηρείτε μέσα σας αυτήν αρρώστια για το ίδιο χρονικό διάστημα;  
Αλίμονό μου. **795**

Ω θάνατε, θάνατε, πώς, αν και καλείσαι από εμένα συνεχώς  
έτσι κάθε μέρα, δεν μπορείς κάποια στιγμή να έρθεις;

Παιδί μου, γενναίε μου, πιάνοντάς με  
εμένα που σε φωνάζω, με αυτήν εκεί την Αήμνια φωτιά  
κάψε με, γενναίε μου. Γιατί κι εγώ κάποτε  
τον γιο του Δία με αντάλλαγμα αυτά εδώ τα όπλα,  
τα οποία τώρα εσύ συντηρείς, θεώρησα σωστό να κάνω. **800**

Τι λες, παιδί μου;

Τι λες; Γιατί δεν μιλάς; Πού τέλος πάντων, γιέ μου, βρίσκεσαι με τις σκέψεις σου; **805**

ΝΕ. Έχω ώρα που πονάω όντας στενοχωρημένος με τα βάσανα που σ' έχουν βρει.

ΦΙ. Όμως, γιέ μου, να έχεις και τόλμη· διότι αυτή η αρρώστια μου  
έρχεται απότομα, αλλά φεύγει γρήγορα.  
Όμως σε ικετεύω, μη με εγκαταλείψεις ολομόναχο.

ΝΕ. Έχε μου εμπιστοσύνη, θα μείνουμε εδώ. ΦΙ. Πράγματι θα μείνεις; ΝΕ. Να είσαι σίγουρος. **810**

ΦΙ. Δεν προβάλλω βέβαια την αξίωση να σε δεσμεύσω με όρκο, γιέ μου.

ΝΕ. ...ότι δεν είναι κανόνας δικός μου να φύγω χωρίς εσένα.



- ΦΙ. Δώσε μου το χέρι σου ως ένδειξη υποσχέσεως. ΝΕ. Σου το δίνω, ότι δηλ. θα παραμείνω.  
ΦΙ. Εκεί τώρα εμένα πήγανέ με, εκεί. ΝΕ. Πού λες; ΦΙ. Εκεί ψηλά.  
ΝΕ. Για ποιόν λόγο βρίσκεσαι σε κατάσταση παραλογισμού; Γιατί κοιτάς τον θόλου του ουρανού ψηλά; **815**  
ΦΙ. Άφησέ με, αφήσέ με. ΝΕ. Για πού να σε αφήσω; ΦΙ. Άφησέ με επιτέλους.  
ΝΕ. Αρνούμαι να σε αφήσω. ΦΙ. Θα με σκοτώσεις, αν με πιάσεις.  
ΝΕ. Ωραία λοιπόν, σε αφήνω, αν αυτό το θεωρείς σημαντικότερο.  
ΦΙ. Ω γη! Δέξου με σαν κάποιον που πρέπει να πεθάνει, έτσι ακριβώς όπως είμαι τώρα.  
Αυτή εδώ η συμφορά μου δεν μου επιτρέπει να σταθώ όρθιος. **820**  
ΝΕ. Φαίνεται ότι αυτόν τον άνδρα ο ύπνος σύντομα  
θα τον καταλάβει. Το κεφάλι του γέρνει προς τα πίσω.  
Και ο ιδρώτας τρέχει σ' όλο του το σώμα,  
και μία μαύρη ξηπήδησε από την άκρη του ποδιού του  
πηγή αιμορραγίας. Αλλά όμως ας τον αφήσουμε αυτόν, φίλοι μου,  
ήσυχο, για να πέσει στον ύπνο. **825**

- 734.** «μῶν...ἴσχεις»: 'μή οὖν ἴσχεις'  
**738.** «σωτῆρας...ἡπίους τ(ε)»: δυο επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου, 'ὡς σωτῆρες και καταπραϋντές' στην αντων. 'αὐτούς'.  
**752.** «σαυτοῦ»: γενική αντικειμενική στο 'στόνον'.  
**755.** «τοῦ νοσήματος»: γενική υποκειμενική στο 'τούπίσιγμα = τὸ ἐπίσιγμα το κυνηγητό'.  
**757.** «τί δράσω;»: Υποτακτική Αορίστου. «προδῶς»: προτρεπτική Υποτακτική. Ο φόβος του 'Φιλ.' έγκειται στο ενδεχόμενο ο 'Νεοπ.' να τον παραδώσει στον διώκτη του, τον Οδυσσέα.  
**758/9.** «ἦκει»: δεν πρόκειται για γνωμικό παρακείμενο (Kamerbeek) με την έννοια ότι ο 'Φιλ.' δεν εννοεί ότι 'η αρρώστια μου αυτή έρχεται κάθε φορά', αλλά για πραγματικό παρακείμενο 'τώρα αυτήν την στιγμή έχει έρθει'. «αὕτη»: δηλ. 'ή νόσος'. «διὰ χρόνου»: 'μετά από ένα χρονικό διάστημα απουσίας' «πλάνοις»: 'ανά τακτά χρονικά διαστήματα'. Είναι ευστοχότατη η παρατήρηση του Jebb πως το επίθετο εδώ έχει την ίδια ακριβώς σημασία που έχει το ουσ. 'πλανῆτες' στον 'Ιπποκράτη', όταν μ' αυτό θέλει να αναφερθεί σε 'πυρετούς που έρχονται ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα', 'Πλανῆτες δέ πυρετοί, καὶ τεταρταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ έβδομαῖοι, καὶ έναταῖοι, ἐν ἧσι περιόδοις κρίνονται, σκεπτέον, Ἰππ.Επιδ.1,3,12,14-16'. Μ' αυτήν την ερμηνεία του ουσιαστικού συμφωνεί και ο γραμματικός 'Ερωτιανός', 'καὶ πλάνητες πυρετοὶ λέγονται οἱ μὴ κατὰ τάξιν φοιτῶντες, Έρωτ. Klein, pag.109,lin.2' «ἴσως ὥς έξεπλήσθη»: 'ίσως αφού ικανοποιήθηκε'. Χρονική πρόταση και με αιτιολογική σημασία. — Πρόκειται για ένα χωρίο που ενώ φαίνεται να είναι γνήσιο και καθαρό στο νοηματικό του περιεχόμενο, εν τούτοις αφήνει πολλά ερωτηματικά ως προς το ρ. 'ἦκει'. Με βάση το υπάρχον κείμενο αυτό που θέλει να πει ο 'Φιλ.' είναι το εξής: 'Μη με παρατήσεις στους διώκτες μου (μὴ προδῶς) ἀπ' τον φόβο σου (ταρβήσας)'. Ο 'Φιλ.' νομίζει ότι ο 'Νεοπ.' διστάζει να τον πάρει μαζί του στην Σκύρο (έτσι πιστεύει!), επειδή φοβάται πως στην διάρκεια του ταξιδιού τους ο 'Φιλ.' θα πάθει κρίσεις από την αρρώστια του και δεν θα του δημιουργήσει προβλήματα. Για να του βγάλει αυτούς τους φόβους, του λέει: 'η κρίση της αρρώστιας (αὕτη), που τώρα έχει έρθει σε μένα (ἦκει), έρχεται μετά από αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα (διὰ χρόνου), και εμφανίζεται πάντοτε σε τακτά διαστήματα (πλάνοις), οπότε στην διάρκεια του ταξιδιού δεν πρόκειται να μου έρθει ξανά, αφού μου ήρθε τώρα. Διότι αυτή η κρίση μου έρχεται, όταν έχει ικανοποιηθεί — χορτάσει (ὥς έξεπλήσθη)'. Όλα αυτά σημαίνουν ότι 'η αρρώστια αυτή επανεμφανίζεται, όταν έχει ικανοποιηθεί με την απουσία της, όταν έχει χορτάσει με την απουσία της'. Το πιο λογικό όμως θα ήταν το εξής: 'μία αρρώστια να επανεμφανίζεται, όταν έχει ικανοποιηθεί, όταν έχει χορτάσει από την παρουσία της στον ασθενή'. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον ο Heimsoeth πρότεινε την γραφή 'εἵκει', 'μη φοβάσαι,

γιατί αυτή η κρίση της αρρώστιας μου υποχωρεί όταν πλέον έχει χορτάσει'. Όσοι διατηρούν την γραφή 'ήκει' θεωρούν ότι το νόημα είναι το εξής: 'μία κρίση ασθένειας, όταν εμφανίζεται και εκδηλώνεται, αποδυναμώνεται η ισχύ της, συνεπώς υποχωρεί για ένα διάστημα, έως ότου τροφοδοτηθεί εκ νέου (έξαπλήσθη) και κάνει πάλι την εμφάνισή της'.

760. «δύστυνε...φανείς»: το επίθετο είναι κατηγορούμενο στην μτχ., η οποία βρίσκεται σε κλητική πτώση.
761. «βούλει λάβωμαι...καὶ θίγω»: 'Συνήθης ἄλλως εἶνε ἢ μετὰ τοῦ βούλει, βούλεσθε σύνταξις της Ὑποτακτικής, Πλ.Πολ.372e, Kühner, σελ. 219,Σημ.2'. Η υποτακτικές είναι προτρεπτικές. Θα περιμέναμε: 'βούλει ὅπως λάβωμαι καὶ θίγω'
762. «μοι»: δοτική Ηθική με την μτχ. 'έλων'. «τὰ τόξα»: ο πληθυντικός, γιατί μ' αυτόν αναφέρεται και στο 'τόξο' και στα 'βέλη' του.
768. «λήξα»: υποκείμενο στο απαρέμφατο ενν. η αιτιατική 'τὸ παρὸν τοῦτο πῆμα'. Αυτό που ενν. ο 'Φιλ.' είναι πως η λήξη του πόνου πάντοτε ταυτίζεται με την επιθυμία για ύπνο, και ποτέ δεν μπόρεσε αυτή η λήξη να προηγηθεί χρονικά. «ἐᾶν...εὕδειν»: 'ἔαν μὲ εὕδειν'.
- 772/3. «μὴ...κτείνας γένη»: τελική πρόταση.
775. «σοι τε κάμοί»: εννοεί ότι 'εσύ θα μου τα δώσεις τώρα, κι εγώ θα σου τα επιστρέψω αργότερα'.
778. «έμοί τε καὶ τῷ προσθ' έμοῦ κεκτημένῳ»: εννοεί ότι τα 'τόξα' αυτά έφεραν κακοτυχία στον Ηρακλή, γιατί έγιναν αφορμή για υποχρεωθεί να εκτελέσει τους δώδεκα άθλους, και τελικά να οδηγηθεί στον θάνατο. Αλλά τον συνόδευσαν και στην δική του δεκαετή δυστυχία.
- 779-781. Δυο ευχές κάνει ο 'Νεοπ.', τις οποίες αλλιώς τις εννοεί ο ίδιος και αλλιώς τις αντιλαμβάνεται ο 'Φιλ.' Για τον 'Νεοπ.' η πρώτη σημαίνει 'μακάρι αυτά τα τόξα να γίνουν για το Ελληνικό στράτευμα το μέσον την αλώσεως της Τροίας και του τερματισμού του πολέμου', ενώ για τον 'Φιλ.' σημαίνει 'μακάρι αυτά τα τόξα να μείνουν στα χέρια τα δικά μου και του Φιλ., και κανείς διώκτης να μη μας τα πάρει'. Η δεύτερη ευχή για τον ίδιον τον 'Νεοπ.' σημαίνει 'μακάρι το ταξίδι της επιστροφής μας στην Τροία να είναι ευνοϊκό', ενώ για τον 'Φιλ.' 'μακάρι να ταξιδέψουμε ως την Σκύρο με σύριο άνεμο'. Πάντως το τέλος του ευχολογίου του είναι τέτοιο, ώστε να ενώνει τις τύχες του ίδιου και του 'Φιλ.', όταν παρακαλεί 'μακάρι το ταξίδι που γίνει σε λίγο, να γίνει εκεί που έχει ορίσει ο θεός να γίνει'.
- 787/8. «προσέρπει / προσέρχεται»: υποκείμενο και στα δυο ρρ. είναι το ενν. 'τί νέον'
- 791/2. «ῶ ξένε Κεφαλλήν»: η προσφώνηση στον Οδυσσέα ως 'φίλο' μόνο ως ειρωνεία πρέπει να εκληφθεί. «σοῦ διαμπερές/στέρνων ἴκοιτ'»: με βάση την γραφή 'ἴκοιτ(ο)', που είναι διόρθωση του Wakefield, η γενική 'σοῦ', επειδή περισπάται, πρέπει να συνταχθεί κατ' ευθείαν με το επίρρημα 'διαμπερές' ως διαιρετική, και η γενική 'στέρνων' να θεωρηθεί ως παράθεση, 'μακάρι να σε διαπεράσει εσένα, το στέρνο σου, αυτός εδώ ο πόνος'. Αν όμως γίνει δεκτή η γραφή των κωδδ. 'ἔχοιτ(ο)', τότε η γενική 'σοῦ' θα πρέπει να συνταχθεί με το ρ. επίσης ως διαιρετική, ενώ η γενική 'στέρνων' να συνταχθεί με το 'διαμπερές', πάλι ως διαιρετική, 'μακάρι αυτός εδώ ο πόνος να πιάσει εσένα εξ ολοκλήρου μέσα στο στήθος σου'.
798. «οὐ δύνα»: ο ρ. τύπος 'δύνα' αντί του 'δύνασαι' ως β' ενικό Οριστικής Ενεστώτα. Ο τύπος απαντά είτε ως 'δύνα', είτε και ως 'δύνη', (Πυθαγ.Χρ."Επ. 19· Αἰλ.Ποικ.Ίστ. 13,32· Εὐρ.Έκ.253, Άνδρ. 239). Ο ίδιος τύπος απαντά στο β' ενικό και το ρ. 'ἐπίσταμαι' ως 'ἐπίστα' ή 'ἐπίστη', αντί του 'ἐπίστασαι'.
799. «συλλαβών»: 'με το να με πιάσεις', η μτχ. του Αορίστου, όταν νοηματικά συγγενεύει με το ρ. από το οποίο εξαρτάται, δεν αποδίδει χρόνο, αλλά τρόπο (J.Humbert, Μτφρ. Γ.Κουρμούλη, §289)
800. «τῷ Λημνίῳ τῷδ'...πυρί»: αναφέρεται στο γνωστό την εποχή εκείνη ηφαίστειο στο όρος 'Μόσυχλος', 'Μόσυχλος· όρος Λήμνου, Ήσύχ.1707' «ἀνακαλούμενον»: δυο είναι οι συντακτικές και μεταφραστικές τάσεις που υπάρχουν εδώ. Η πρώτη είναι αυτή που έχει υποστηρίξει ο Jebb στην δική του έκδοση, και δέχεται πως η αιτιατική 'ἀνακαλούμενον' υποκαθιστά την δοτική 'ἀνακαλουμένῳ' με υποκείμενό του την δοτική 'πυρί' και κατηγορούμενο την επίσης δοτική 'Λημνίῳ'. Η μετάφραση που προτείνει είναι η εξής: «Ο my son, generous youth, come, seize me, burn me up, true-hearted friend, in yonder fire, famed as Lemnian Ω παιδί μου, γενναίε μου νέε, πιάσε με, κάψε με, αληθινέ μου φίλε, μέσα σ' εκείνην εκεί την

*φωτιά, που αποκαλείται Λήμνια».* Την ίδια σύνταξη και μετάφραση προτείνει και στην δική του έκδοση ο Kamerbeem ‘seize and burn me up by means of (in) yonder fire famed as Lemnian’ (Λημνίω ἀνακαλουμένω). Η δεύτερη είναι αυτή που προτείνουν οι Mazon και Webster, σύμφωνα με την οποία η αιτιατική ‘ἀνακαλούμενον’ παραμένει ως αιτιατική με υποκείμενό της το ενν. ‘ἐμέ’ και ως αντικείμενο την ενν. αιτιατική ‘σε’. Η μετάφραση είναι η εξής: ‘*πιάσε με εμένα και κάψε με, ο οποίος σε φωνάζω, με εκείνην εκεί την Λήμνια φωτιά*’. Θεώρησα ως λογικότερη, ή ίσως και λιγότερο ακραία, την σύνταξη και την μετάφραση των Mazon και Webster, κι αυτήν ακολούθησα.

**802.** «*τὸν τοῦ Διὸς παῖδα*»: δηλ. τον Ηρακλή.

**803.** «*τοῦτ’*»: *τοῦτο* = τὸ ἐμπρῆσαι τοῦτον’. Αναφέρεται στην φωτιά που δέχτηκε να βάλει στον ήδη ταλαιπωρούμενο από το δηλητηριώδες ἐνδύμα Ηρακλή, προκειμένου να τον απαλλάξει από του πόνους.

**804/5.** «*τί φῆς*»: Δυο φορές υποβάλλει αυτό το ερώτημα ο ‘Φιλ.’ στον ‘Νεοπ.’, με το οποίο δεν ζητεί να μάθει ‘*τι είναι αυτό που λες*’, αφού ο ‘Νεοπ.’ δεν έχει πει απολύτως τίποτε, αλλά ‘*τι είναι αυτό που έχεις να μου δώσεις ως απάντηση*; – *ποια απάντηση μου δίνεις*;’ Σε κάθε περίπτωση το ‘τί’ ως κατηγορούμενο, κι όχι φυσικά ως αντικείμενο, δηλ. ‘*τί ἐστὶ τοῦτο ὃ φῆς*;’

**808.** «*ὄξεϊα...ταχεῖ(α)*»: δυο επιρρ. κατηγορούμενα του τρόπου.

**809.** «*μόνον*»: ‘ὥστε με μόνον εἶναι’, συμπερασματικό κατηγορούμενο, ή ἄλλως προληπτικό.

**811.** «*οὐ μὴν...ἄξιῶ*»: η έκφραση ‘οὐ μὴν+Ὀριστική’ εκφράζει την πρόθεση του ομιλούντος να αρνηθεί την εκτέλεση του ρ. που ακολουθεί, ‘*ἄλλ’ οὐ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἄρμασι δαιδαλέοισιν*’/Ἐκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσεται, Ἰλ.Ρ,448 *ὅμως αποκλείεται ὁ Ἐκτωρ ὁ γιος τοῦ Πριάμου να οδηγήσει τὸ ἄρμα τοῦ το πλουμιστό ἐναντίον σας*’, ‘*καὶ κραυγὴ μὲν οὐδεμία παρῆν, οὐ μὴν οὐδὲ σιγὴ*, Ξεν.Αγ.2,12 *καὶ δεν υπήρξε καμία δυνατὴ φωνή, καὶ σε καμία περίπτωση οὔτε καὶ σιωπὴ*’. Ὅμως η έκφραση ‘οὐ μὴν ἀλλὰ+Ὀριστ.’ έχει την ακριβῶς ἀντίθετη σημασία, δηλ. ἐρχεται να επιβεβαιώσει ὅ,τι ἀκολουθεῖ σε ἀντίθεση με ὅ,τι ἔχει προηγηθεῖ, ‘ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ ἐκείνον ἐξετραχίλισεν. Οὐ μὴν ἀλλ’ ἐπέμεινεν ὁ Κῦρος μόλις πῶς, Ξεν.Κύρ.1,4,8 *τὸ ἄλογο ἔπεσε στα γόνατά του, καὶ λίγο ἔλειψε να τον ρίξει αὐτόν κάτω. Ὅμως ὁ Κύρος ἔμεινε στὴν θέση του με κάποια δυσκολία*’. «*σ’ ἔνορκον*»: η ἀντωνυμία εἶναι ἀντικείμενο στο ‘θέσθαι’ καὶ τὸ ἐπίθετο εἶναι κατηγορούμενο τοῦ ἀντικειμένου, ‘ἔνορκον τίθημί τινα *θέτω κάποιον κάτω ἀπὸ ὀρκωμοσία, τον βάζω να ὀρκιστεῖ*’, ‘ἐποίησατο δὲ τὴν φιλίαν ἔνορκον, Πλούτ.Θησ. 30,31· *ἔνορκον λαβεῖν τὸν Ἀθηναῖον δῆμον, Αἰσχ.Κατὰ Κτησ.90,7*’

**812.** Τον στχ. αὐτόν με ἄλλη ἐννοια τον λέει ὁ ‘Νεοπ.’ καὶ ἀλλιῶς τον ἀντιλαμβάνεται ὁ ‘Φιλ.’ Ὁ ‘Νεοπ.’ ἐννοεῖ ὅτι ‘*δεν ἔχω αὐτές τις ἐντολές, δηλ. να φύγω χωρὶς ἐσένα, ἀλλὰ να σε πάρω μαζί μου*’, ἐννοώντας φυσικά ‘*στὴν Τροία*’. Ὅμως ὁ ‘Φιλ.’ ἀντιλαμβάνεται τὰ λόγια αὐτά ὡς ‘*δεν θεωρῶ ἠθικὸ να σε ἀφήσω ἐδῶ καὶ να φύγω*’, ἐνν. ‘*για τὴν Σκύρο*’. «*ἐμοῦστι*»: ‘ἐμοῦ ἐστὶ’, ἀντὶ γὰρ ‘ἐμοὶ ἐστὶ’. Ἡ γενικὴ ‘ἐμοῦ’ συντάσσεται με τὸ ‘θέμις’ ὡς γενικὴ κτητική.

**814.** «*ἐκέϊσε νῦν μ’*, *ἐκέϊσε*»: Δύο εἶναι οἱ ἀπόψεις τις ὁποῖες προτείνουν οἱ ἐκδότες. Σύμφωνα με τὴν ἀποψη τῶν Jebb, Wilamowitz καὶ Rademacher ὁ ‘Φιλ.’ ἔχει ἤδη ξεκινήσει ἤδη ἀπὸ τὸν στχ. 730κ.ε. να μετακινεῖται σιγά-σιγά πρὸς τὴν ἀκτὴ, ὅπου βρίσκεται τὸ πλοῖο τοῦ ‘Νεοπ.’ Ὅμως στου στχ. 732 & 782 ἔχει δυο κρίσεις ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ, οἱ ὁποῖες τὸν ἀνάγκασαν να σταματήσει, καὶ μαζί μ’ αὐτόν καὶ ὁ ‘Νεοπ.’ Ἐκεῖ ἀκριβῶς βρίσκονται τώρα, δηλ. σε ἓνα σημεῖο λίγο κατηφορικὸ ἀπὸ τὴν σπηλιά με κατεύθυνση τὴν παραλία, ἀλλὰ ἀρκετὰ μακριὰ ἀκόμη ἀπ’ αὐτήν. Ὅταν τώρα ὁ ‘Φιλ.’ ζητεῖ να τὸν πάει ‘*ἐκεῖ, ἐκεῖ...ψηλά*’, ἐννοεῖ ὅτι θέλει να ἐπιστρέψει στὴν σπηλιά τοῦ, ὅπου ἔχει τὴν δυνατότητα να ξαπλώσει καὶ να ξεκουραστεῖ, μέχρι να τοῦ περάσει κι αὐτὴ ἡ τελευταία κρίση. Σύμφωνα με τὸν Webster ἡ ἐπιθυμία τοῦ ‘Φιλ.’ εἶναι να πάει ‘*ἐκεῖ, ἐκεῖ...ψηλά*’, ἐννοώντας τὴν κορυφὴ τοῦ βουνού, ὅπου βρίσκεται τὸ ηφαίστειο, ὥστε να πεθάνει καὶ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς πόνους.

**ΚΟΜΜΟΣ στχχ. 827 – 864**

- ΧΟ. Ὕπνε, εσύ που δεν γνωρίζεις την λύπη, Ὕπνε που δεν γνωρίζεις τους πόνους,  
μακάρι σε μας καλοπροαίρετος  
να έρθεις,  
ὡς πάροχος ελπίδας, πάροχος ελπίδας, βασιλιά.  
Κράτησε μπροστά στα μάτια του 830  
αυτήν εδώ την συγκεκριμένη ανταύγεια, η οποία τώρα είναι απλωμένη.  
Έλα, έλα μου ως θεραπευτής.  
Κι εσύ, παιδί μου, πρόσεξε πού θα σταθείς,  
προς τα πού θα βαδίσεις, πώς από εδώ και πέρα εγώ  
θα συμπεριφέρομαι. Βλέπεις; Κοιμάται. 835  
Για ποιο λόγο καθυστερούμε να ενεργήσουμε;  
Η κατάλληλη στιγμή, επειδή ακριβώς προσφέρει μία πρόταση για όλα,  
έχει μια δύναμη πολύ μεγάλη και άμεση.
- ΝΕ. Αυτός βέβαια δεν ακούει τώρα απολύτως τίποτε, εγώ όμως βλέπω για ποιο λόγο το κυνήγι  
αυτό εδώ το κάνουμε για τα τόξα αδίκως, αν φύγουμε χωρίς αυτόν εδώ. 840  
Το στεφάνι του νικητή ανήκει σ' εκείνον, ο θεός είπε να μεταφέρουμε εκείνον.  
Πρόκειται για μια ντροπή προσβλητική να υπερηφανευόμαστε για πράγματα ημιτελή και ψευδή.
- ΧΟ. Όμως, παιδί μου, αυτό θα το ερευνήσει ο θεός.  
Και όποια λόγια τυχόν μου απευθύνεις  
πάλι τώρα, με χαμηλό, χαμηλό, παιδί μου, 845  
τόνο φωνής να μου τα στέλνεις·  
διότι όλων εκείνων που είναι ασθενείς, οξεία όραση τους προσφέρει  
ο ύπνος τους χωρίς να κοιμούνται, ώστε να βλέπουν.  
Αλλά όσο μπορείς σε μεγαλύτερο βαθμό  
αυτό για μένα, αυτό για μένα κρυφά 850  
δες πώς θα το καταφέρεις.  
Ξέρεις βέβαια για ποιόν μιλάω,  
αν θα έχεις άποψη με την ίδια λογική μ' αυτόν εδώ,  
πράγματι στους έξυπνους ανθρώπους υπάρχουν πολλά προβλήματα για να τα δουν.  
Έχεις ένα ούριο, ούριο άνεμο, παιδί μου, 855  
ο άνδρας αυτός εδώ είναι τυφλός, χωρίς καμία βοήθεια,  
βρίσκεται ξαπλωμένος μέσα στο σκοτάδι του,  
ο ζεστός ύπνος είναι ωραίος,  
κι αυτός δεν εξουσιάζει ούτε τα χέρια του, ούτε τα πόδια του, ούτε τίποτε, 860  
αλλά σαν κάποιον ο οποίος βρίσκεται ξαπλωμένος στον Άδη.  
Πρόσεχε, κοίτα αν λόγια ταιριαστά στην περίπτωση  
λες. Αυτό είναι κάτι που μπορεί να γίνει  
κατά την γνώμη μου, παιδί μου, μια προσπάθεια  
που δεν επιφέρει φόβο, είναι η καλύτερη.

— U U — U U — U U — U U  
"Υπν' ὀδύνας ἀδαῆς, "Υπνε δ' ἀλγέων,  
'Αλλά, τέκνον, τάδε μὲν θεὸς ὄψεται

Δακτυλικό τετράμετρο

— U U — — — —  
εὐαῆς ἡμῖν ἔλθοις,  
ῶν δ' ἂν ἀμείβῃ μ' αὖθις

Χορίαμβος & Μολοσσός

— — — — — — — —  
<εὐαίων,> εὐαίων ῶναξ·  
βαιάν μοι, βαιάν, ῶ τέκνον

Δόχμιος & Μολοσσός

— U U — — — — — — —  
ὄμμασι δ' ἀντίσχοις τάνδ' αἶγλαν  
πέμπε λόγων φάμαν ὥς πάντων

Δόχμιος & Μολοσσός

— U U<sup>13</sup> — U —  
ἄ τέταται τανῦν·  
ἐν νόσῳ εὐδρακῆς

Δόχμιος

U U U U — — — —  
ἴθι ἴθι μοι παιῶν  
ὔπνος ἄπνος λεύσσειν

Ένας Έαμβος & Ένας Σπονδεῖος

— U U U — — — —  
ῥ'ω τέκνον, ὄρα ποῦ στάση  
'Αλλ'ὅ τι δύνῃ μάκιστον

Ένας Έαμβος & ένας Μολοσσός.

— U — — — — U — — — —  
ποιῖ δὲ βάση, πῶς δέ μοι τάντεῦθεν  
κεῖνο <δή> μοι, κείνο <μοι> λαθραίως

Ένας Κρητικός, Ένας Παλιμβάκχειος, Ένας Δόχμιος

— U U U — — — —  
φροντίδος. 'Ορᾶς; Εὕδει  
ἐξιδοῦ<sup>14</sup> ὅπως πράξεις

Ένας Κρητικός & Ένας Μολοσσός.

— U U U — — — —  
Πρὸς τί μένομεν πράσσειν;  
Οἴσθα γὰρ ὃν ἀνδῶμαι

Ένας Κρητικός & Ένας Μολοσσός.

— — — — — — — —  
Καιρὸς τοι πάντων γνῶμαν ἴσχων  
Εἰ ταύτῃ τούτῳ γνῶμαν ἴσχεις

Ένας Δόχμιος & Δύο Σπονδεῖοι

U U U U U U U U<sup>15</sup> U U U — U —  
<πολύ τι> πολὺν παρὰ πόδα κράτος ἄρνυται.  
U U U U U U U U — U U — U —  
μάλα τοι<sup>16</sup> ἄπορα πυκινοῖς ἐνιδεῖν πάθη

Δυο Δόχμιοι

Δύο Δόχμιοι

<sup>13</sup> Η συλλ. '-σφ' στην λ. 'νόσῳ' είναι μακρά, όμως μετατρέπεται σε βραχεία, διότι ακολουθεί φωνήεν (Χασμωδική Βράχυνση)

<sup>14</sup> Στην συλλ. '-δου' απαντά το ίδιο μετρικό φαινόμενο, όπως στην Σημ.13

<sup>15</sup> Ο Δόχμιος έχει την μορφή 'X — — U—', όμως οι — συλλ. μπορούν να αντικαθίστανται από δυο U U. Στον στχ. αυτόν, όπως και στον αντίστοιχο της Αντιστρ. η ανάλυση έχει ως εξής: «Το πρώτο U=X» «Τα δυο επόμενα U U = —» «Τα δυο επόμενα U U = —»

<sup>16</sup> Στην συλλ. '-τοι' το ίδιο μετρικό φαινόμενο όπως στην Σημ.13

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| — U U, — U U, — U U, — U U, // — U U, — — <sup>17</sup> | 839 |
| — U U, — U U, — —, — U U, // — U U, — —                 | 840 |
| — U U, — U U, — —, — U U, // — U U, — —                 | 841 |
| — —, — U U, — —, — U U, // — U U, — —                   | 842 |

— — — U U — U — Γλυκόνειος  
Οὔρος τοι, τέκνον, οὔρος· ἄ-

— U — U U — U — U — — Φαλαίκειος  
νῆρ δ' ἀνόμματος, οὐδ' ἔχων ἀρωγάν,

— U U — U U U Dodrans  
ἐκτέταται νύχιος,

U U — U U — — Αναπαιστικό δίμετρο καταληκτικό  
ἀλεῆς ὕπνος ἐσθλός,

— U U — U U — U U — — Δακτυλικό τετράμετρο  
οὐ χερός, οὐ ποδός, οὐ τινος ἄρχων,

— U U — U U — U U — U U Δακτυλικό τετράμετρο  
ἀλλ' ὥς τίς <τ> 'Αἶδα παρακείμενος,

U — U — — U — Ιαμβικό δίμετρο. Στον δεύτερο Ἰαμβο το X ἔχει συγκοπεῖ.  
ὄρα, βλέπ' εἰ καίρια

— — U U — U — Τελεσίλλειο  
φθέγγη· τὸ δ' ἀλώσιμον

U — — U U — U — Γλυκόνειος  
ἐμᾶ φροντίδι, παῖ, πόνος

U — U — — U — Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό  
ὁ μὴ φοβῶν κράτιστος.

- 827/9.** «Υπν»: ο “Υπνος” είναι αδελφός του ‘Θανάτου’ και γιος της ‘Νυκτός’ (Ήσιόδος, Θεογ.211· Verg. Aen. 6,277). «ὀδύνas»: γενική διαιρετική στο επίθ. ‘ἀδαῆς’. «ἀλγέων»: η γενική ως διαιρετική στο ενν. πάλι ‘ἀδαῆς’. Την παρουσία του ‘ἀδαῆς’ προεξοφλεῖ το ‘δ’(ε)’. «εὐαές»: σε κλητική πτώση ως επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου. «εὐαίων»: ομοίως επιρρ. κατηγ. του τρόπου.
- 830/1.** «τάνδ’ αἶγλαν»: ο ‘Φιλ.’ κοιμάται γαλήνιος μετά την υποχώρηση του πόνου. Ο ‘Χορ.’ υποθέτει ότι οι εικόνες που θα βλέπει, θα τον ξεκουράζουν, θα τον κρατούν μακριά από την αρρώστιας του. Αυτές τις εικόνες (τῆνδε αἶγλην) καλεῖ τον “Υπνο” να τις διατηρήσει ζωντανές για αρκετή ώρα στον κοιμισμένο ‘Φιλ.’ Δηλ. τον καλεῖ να κρατήσει τον ‘Φιλ.’ κοιμισμένο, για να αναπαυθεῖ από την αρρώστιας του.
- 832.** «μοι»: συντάσσεται με τις Προστακτικές “ἴθι” ως Ηθική, κι όχι με το ‘παιών’, γιατί τότε θα εἶχε την σημασία ‘έλα ως θεραπευτής δικός μου’, πράγμα που δεν ισχύει. Ο ‘Χορ.’ πιστεύει ότι ο “Υπνος” θα ευχαριστήσει τον ίδιο τον ‘Χορ.’ (μοι), αλλά και θα βοηθήσει τον ‘Φιλ.’ για όση ώρα θα κοιμάται.
- 833.** «ποῦ στάση»: πλάγια ερώτηση, αντικ. στο ρ. Το ρ. ‘στάση = στήσει’ είναι το β’ ενικό του Μέλλοντα του ἴστημι < στήσομαι’.
- 834/5.** «ποῖ δὲ βάση»: πλάγια ερώτηση, ‘βάση = βήσει > βήσομαι > βαίνω’. «πῶς...φροντίδος»: ‘πῶς <ἔσται> μοι φροντίδος’. Ο ‘Χορ.’ είναι μέρος του πληρώματος του πλοίου με το οποίο ἔχει έρθει στο νησί ο ‘Νεοπ.’ μαζί με τον Οδυσσέα. Ο ‘Χορ.’ είναι ἐνήμερος της ἀπάτης η οποία ἔχει στηθεῖ, ὥστε να

<sup>17</sup> Οι στχχ. 839-842 συνιστούν την ‘Μεσωδή’. Το μέτρο σ’ όλους τους στχχ. είναι Δακτυλικό Εξάμετρο με Βουκολική Διαίρεση.

παρασυρθεί ο 'Φιλ.' και να μεταφερθεί στην Τροία μαζί με τον οπλισμό του. Η στάση ζωής του 'Φιλ.' έχει φέρει τον 'Χορ.' σε δύσκολη θέση, και τώρα ζητεί να μάθει από τον 'Νεοπ.' ποια θα είναι η συμπεριφορά του στο εξής: θα συνεχίσει πάνω στην απάτη, ή μήπως θα πρέπει να δείξει μία ιδιαίτερη συμπάθεια στον άρρωστο 'Φιλ.' Η γενική είναι διαιρετική.

**836.** «πράσσειν»: συμπερασματικό απαρέμφατο, 'ώστε να αναλάβουμε δράση'.

**837/8.** «καιρός»: 'η κατάλληλη στιγμή, η κατάλληλη ευκαιρία'. «πάντων γνώμην ἴσχων»: 'η κάθε φορά κατάλληλη στιγμή/ευκαιρία, επειδή έχει άποψη για τα πάντα'. Ως γενικό ρητό ενν. ότι 'η κάθε φορά καλύτερη απόφαση για ο,τιδήποτε, είναι αυτή την οποίαν δίνει η κάθε φορά κατάλληλη στιγμή'. Αυτό που υπονοεί ο 'Χορ.' είναι να εκμεταλλευτεί ο 'Νεοπ.' τον ύπνο του 'Φιλ.' και να φύγει με τον οπλισμό εκείνου. Η μτχ. 'ἴσχων' είναι αιτιολογική· η αιτιατ. 'γνώμην' είναι αντικείμενο· η γενική 'πάντων' είναι αντικειμενική στην αιτιατική 'γνώμην'. «παρὰ πόδα»: 'άμεσα, πάραυτα'.

**841.** «τοῦδε»: i.e. 'Φιλοκτήτου'.

**842.** «αἰσχροὺν ὀδιδος ἐστὶν κομπεῖν»: 'είναι ντροπιαστικά εξευτελιστικό να υπερηφανευόμαστε', ενν. 'όταν θα φτάσουμε στην Τροία με το τόξο του 'Φιλ.' χωρίς τον ἴδιον. «ἀτελῆ»: σύστοιχο αντικείμενο στο 'κομπεῖν', 'κομπεῖν θριάμβους ἀτελεῖς'.

**843.** «τάδε»: δηλ. 'αν όντως φτάνοντας στην Τροία χωρίς τον 'Φιλ.', παρά μόνο με το τόξο του, θα έχουμε κάνει μία ντροπιαστική πράξη'.

**844/6.** «πέμπε φάμαν λόγων ὦν ἄν με ἀμείβῃ, βαιάν,»: 'κατεύθυνε τον τόνο της φωνής των λόγων τα οποία τυχόν μου παρουσιάζεις, ώστε να είναι χαμηλός'. Η γενική 'λόγων' είναι Υποκειμενική· η γενική 'ὦν' βρίσκεται σε έλξη του αναφορικού, αντί '..τούτων οὐς...' η αιτιατική 'μέ' είναι αντικείμενο· το επίθετο 'βαιάν' είναι κατηγορούμενο του αποτελέσματος, ή άλλως 'προληπτικό' (ώστε βαιάν εἶναι).

**847/8.** Αυτό που θέλει να πει εδώ είναι ότι όσοι ασθενούν σοβαρά και κάποια στιγμή κοιμηθούν, ο ύπνος τους είναι τόσο ελαφρύς, ώστε μπορεί και να έχουν τις αισθήσεις τους και να επικοινωνούν με το περιβάλλον, οπότε ο 'Νεοπ.' θα πρέπει να προσέχει τα λόγια του.

**850/1.** «κεῖνο...ἐξιδού ὅπως πράξεις»: ο 'Χορ.' έχει συμφέρον να κλαπεί από τον κοιμισμένο 'Φιλ.' το τόξο του και κατόπιν να αναχωρήσουν. Η άρνηση του 'Νεοπ.' θα φέρει κατά την γνώμη τους την σύγκρουση ανάμεσα στον 'Νεοπ.' και τον Οδυσσέα, η οποία δεν συμφέρει σε καμία περίπτωση τον 'Χορ.'

**852.** «ὄν αὐδῶμαι»: 'ποιόν αναφέρω', δηλ. αναφέρεται στον 'Φιλοκτήτη'.

**853.** «τούτῳ»: 'με τον Φιλοκτήτη'. Δηλ. 'αν θεωρείς ότι θα πρέπει τα όπλα του να βρίσκονται εκεί, όπου θα βρίσκεται και ο ἴδιος'.

### ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Στχχ. 865 – 1080

NE. Σε καλῶ να σωπάσεις, και να μη χάνεις την αυτοσυγκράτησή σου. 865  
Γιατί αυτός ο άνδρας κινεί τα μάτια του και σηκώνει το κεφάλι του.

ΦΙ. Ω φως, το οποίο διαδέχεσαι τον ύπνο, αλλά κι εσύ – που τις ελπίδες μου τις ξεπερνάς – φροντίδα του σπιτιού μου απ' αυτούς εδώ τους ξένους.  
Σε καμία περίπτωση δεν είναι δυνατόν εγώ, παιδί μου, να ευχηθῶ τούτο, δηλ. εσύ να υπομείνεις έτσι με θλιβερές συνέπειες τα δικά μου βάσανα 870  
να αντέξεις με το να είσαι παρών και να μου προσφέρεις την βοήθειά σου.  
Δεν άντεξαν οι Ατρείδες αυτήν την πράξη με ευδιαθεσία  
έτσι να την εκτελέσουν, αυτοί οι γενναίοι στρατηγοί.  
Όμως ο ευγενικός σου χαρακτήρας και από ευγενείς,  
παιδί μου, ο δικός σου, όλα αυτά με άνεση 875

- τα διαχειρίστηκε, αν και γέμισε από θόρυβο και δυσοσμία.  
Και τώρα, επειδή από αυτήν εδώ την δυστυχία φαίνεται  
να υπάρχει μία λησμονιά και μια διακοπή, γιε μου,  
εσύ ο ίδιος εμένα σήκωσέ με, κι εσύ κράτησέ με όρθιο, παιδί μου,  
ώστε, όταν κάποια στιγμή η κούραση με αφήσει, 880  
να κατευθυνθούμε στο πλοίο και να μη καθυστερούμε την αναχώρηση.
- ΝΕ. Όμως χαίρομαι που σε αντίκρυσα, αν και δεν το περίμενα,  
ζωντανό και ακόμη να ανασαίνεις χωρίς να πονάς.  
Τα συμπτώματά σου σαν να μην είχες πλέον ζωή  
φαίνονταν, σύμφωνα με τις τωρινές σου ενδείξεις. 885  
Τώρα όμως στηρίζου στα πόδια σου. Κι αν σου αρέσει περισσότερο,  
αυτοί εδώ θα σε μεταφέρουν. Διότι δεν ενοχλεί η κόπωση,  
αφού κι σε σένα και σε εμένα φάνηκε σωστό να ενεργήσουμε έτσι.
- ΦΙ. Συμφωνώ απολύτως, παιδί μου, κι έλα σήκωσέ με, όπως είχες την πρόθεση.  
Αυτούς εκεί όμως άσε τους, μήπως και αντιδράσουν εξ αιτίας της κακής  
οσμής, πριν υπάρξει η ανάγκη για κάτι τέτοιο. Διότι αυτή μέσα στο πλοίο  
η ταλαιπωρία είναι αρκετή γι' αυτούς, δηλ. το ότι θα συνταξιδεύσουν μαζί μου. 890
- ΝΕ. Ωραία λοιπόν. Σήκω και στηρίζου επάνω μου.
- ΦΙ. Έχε θάρρος. Η έως τώρα συνήθεια θα με κρατήσει όρθιο.
- ΝΕ. Ωχ! Τι μπορεί εγώ να κάνω τώρα στην συνέχεια; 895
- ΦΙ. Τι συμβαίνει, παιδί μου; Πού παρεξέκλινες με τον λόγο σου;
- ΝΕ. Δεν ξέρω πού πρέπει να κατευθύνω αυτήν την αδιέξοδη συζήτηση.
- ΦΙ. Για ποιο πράγμα βρίσκεσαι σε αδιέξοδο; Μη τα λες αυτά τα λόγια, γιε μου.
- ΝΕ. Μα όμως ήδη αντιμετωπίζω αυτό το πρόβλημα.
- ΦΙ. Δεν φαντάζομαι η δυσκολία αντιμετώπισεως της αρρώστιας μου 900  
να σε έπεισε ώστε να μη με πάρεις πλέον ως επιβάτη στο πλοίο;
- ΝΕ. Τα πάντα είναι δυσκολία αντιμετώπισεως, όταν τον δικό του χαρακτήρα  
κάποιος εγκαταλείποντας κάνει πράγματα που δεν του ταιριάζουν.
- ΦΙ. Όμως εσύ τίποτε ξεχωριστό από αυτόν που σε γέννησε  
ούτε κάνεις ούτε λες, με το να βοηθάς ένας γενναίο άνδρα. 905
- ΝΕ. Θα αποδειχθώ ταπεινός· αυτό ακριβώς έχω ώρα που το φοβάμαι.
- ΦΙ. Αποκλείεται τουλάχιστον με βάση αυτά που κάνεις· γιατί με βάση αυτά που λες φοβάμαι.
- ΝΕ. Ω Δία! Τι να κάνω; Για δεύτερη φορά θα αποδειχθώ ταπεινής καταγωγής,  
και κρύβοντας αυτά που δεν πρέπει, αλλά και λέγοντας ντροπιαστικές κουβέντες;
- ΦΙ. Αυτός εδώ ο άνδρας, αν εγώ δεν είμαι ανάκτορος εκ φύσεως στην κριτική μου, 910  
δίνει την εντύπωση ότι θα οργανώσει τον έκπλου προδίδοντάς με και εγκαταλείποντάς με εδώ.
- ΝΕ. Εγκαταλείποντάς σε εγώ, αυτό αποκλείεται, αντιθέτως μήπως με λύπη  
σε συνοδεύσω στην πορεία περισσότερο, σ' αυτό το θέμα θλίβομαι πιο πολύ.
- ΦΙ. Τι τέλος πάντων λες, παιδί μου; Διότι δεν καταλαβαίνω.
- ΝΕ. Δεν θα σου κρύψω τίποτε. Πρέπει εσύ να ταξιδεύσεις για την Τροία 915  
για το στρατόπεδο των Αχαιών και τον στόλο των Ατρειδών.
- ΦΙ. Αλίμονο, τι είπες; ΝΕ. Μη δυσανασχετείς, πριν μάθεις.



- ΦΙ. *Να μάθω τι; Τι τέλος πάντων σκέφτεσαι να κάνεις μ' εμένα;*
- ΝΕ. *Κατά πρώτον να σε γλιτώσω απ' αυτήν εδώ την συμφορά, και κατόπιν μαζί με εσένα να κυριεύσω φτάνοντας εκεί τις εκτάσεις της Τροίας.* 920
- ΦΙ. *Και σκέφτεσαι αυτά να τα κάνεις πραγματικότητα; ΝΕ. Μεγάλη ανάγκη υπάρχει γι' αυτά. Κι εσύ μη θυμώνεις ακούγοντάς τα.*
- ΦΙ. *Χάθηκα, ο δυστυχής, έχω προδοθεί. Τι είδους πράξη είναι αυτή που στην περίπτωση μου έχεις κάνει; Δώσε μου αμέσως τα τόξα μου.*
- ΝΕ. *Όμως αυτό δεν είναι δυνατόν. Να υπακούω στους ανωτέρους μου η εντιμότητα αλλά και το συμφέρον με αναγκάζει.* 925
- ΦΙ. *Ω εσύ καταστροφέα και ολοκληρωτικό τρομοκράτη και δολιότητας τρομερής εχθρικό κατασκευάσμα, τι είδους πράξεις έχεις κάνει στην περίπτωση μου, τι είδους κοροϊδίες έχεις φτιάξει. Δεν ντρέπεσαι που με βλέπεις εμένα τον ζητιάνο, τον ικέτη, ω εσύ άπονε.* 930
- Μου έχεις αφαιρέσει την ζωή μου παίρνοντάς μου τα τόξα. Δώσε μου τα πίσω, σε παρακαλώ, δώσε μου τα πίσω, σε ικετεύω, παιδί μου. Για το όνομα των πατροπαράδοτων θεών, μη που πάρεις την ζωή μου. Αλίμονό μου, του δυστυχούς. Όμως αυτός δεν μου δίνει πλέον καμία σημασία! Αλλά σαν κάποιον ο οποίος δεν πρόκειται ποτέ να τα επιστρέψει, έτσι πάλι κοιτάζει. Ω λιμάνια! Ω αγκυροβόλια! Ω συγκεντρώσεις άγριων ζώων στα βουνά! Ω βράχοι σπασμένοι! σε σας αυτά εδώ, γιατί εγώ δεν γνωρίζω άλλον στον οποίον να μιλάω, παρουσιάζω με κλάματα, οι οποίοι είσθε οι συνηθισμένοι κάθε φορά να είσθε παρόντες, τι είδους πράξεις έκανε σε μένα ο γιος του Αχιλλέα.* 935
- Αν και ορκίστηκε ότι θα με μεταφέρει στην πατρίδα μου, με σέρνει στην Τροία. Και παρά το γεγονός ότι μου έδωσε το δεξί του χέρι, τα τόξα μου τα ιερά, του Ηρακλή του γιου του Δία, παίρνοντάς τα κρατάει, και θέλει να τα παρουσιάσει στους Ατρείδες, ότι δηλ. συνέλαβε και οδηγεί με την βία εμένα, ένα δυνατό άνδρα, και δεν καταλαβαίνει ότι συλλαμβάνει ένα νεκρό, ή μια σκιά ατμού, ή διαφορετικά ένα φάντασμα. Διότι δεν θα μπορούσε ούτε κι έτσι, αν είχα τις δυνάμεις μου, να με συλλάβει· κι ούτε κι έτσι που είμαι δεν θα μπορούσε, παρά μόνο με απάτη. Τώρα όμως έχω εξαπατηθεί, ο δυστυχής. Τι πρέπει να κάνω; Όμως δώσε μου τα πίσω. Αλλά ακόμη και τώρα γίνε ο εαυτό σου.* 940
- Τι λες; Δεν μιλάς. Χάθηκα, ο δυστυχής. Ω εσύ, πέτρινο κατασκευή με τις δυο εισόδους, πάλι εκ νέου θα επιστρέψω σε σένα απογυμνωμένος, χωρίς να έχω τροφή. Αλλά θα μαραζώσω μόνος μου σ' αυτόν εδώ τον περιγυρο, καθώς ούτε πετούμενο πουλί, ούτε άγριο ζώο που βαδίζει στα βουνά, δεν σκοτώνω μ' εκείνα τα τόξα, αλλά εγώ ο δύστυχος θα προσφέρω με τον θάνατό μου τροφή σ' εκείνα από τα οποία τρεφόμενοι, κι εμένα τώρα θα συλλάβουν ως θήραμα εκείνοι τους οποίους κυνηγούσα. Θα πληρώσω ο δυστυχής την ζωή μου ως αντάλλαγμα για τους φόνους εκείνων των ζώων* 945
- 950
- 955

- ἐξ αἰτίας του ἀνθρώπου ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀγνοοῦσε τὴν κακία. 960  
Μακάρι νὰ μὴ πεθάνεις, πρὶν ἐγὼ διαπιστώσω ἀν ἐσὺ καὶ πάλι  
θα ἀλλάξεις γνώμη. Γιατί ἀν δὲν ἀλλάξεις, τότε μακάρι νὰ πεθάνεις.
- ΧΟ. Τὶ νὰ κάνουμε τώρα; Ἀπὸ ἐσένα ἐξαρτάται πλέον καὶ τὸ νὰ ἀκολουθήσουμε ἐμεῖς τὸ ταξίδι μας, βασιλιά,  
ἀλλὰ καὶ τὸ προσχωρήσουμε στὶς προτάσεις ἐκείνου.
- ΝΕ. Μία λύπη φοβερὴ ἔχω νοιώσει ἐγὼ 965  
γιν' αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἄνδρα ὅχι τώρα γιὰ πρώτη φορὰ, ἀλλὰ ἐδῶ καὶ ὥρα.
- ΦΙ. Ἀυπήσου με, παιδί μου, στὸ ὄνομα τῶν θεῶν, καὶ μὴν ἀφήσεις  
στοὺς θνητοὺς τὴν ντροπὴ τοῦ ἐαυτοῦ σου, κοροϊδεύοντας ἐμένα.
- ΝΕ. Ἀλίμονο, τί νὰ κάνω; Μακάρι ποτὲ νὰ μὴ χρειάζοταν νὰ ἐγκαταλείψω  
τὴν Σκύρο. Γι' αὐτὸ τώρα στενοχωριέμαι με τὴν παρούσα κατάσταση. 970
- ΦΙ. Εὐὸς δὲν εἶσαι κακός. Ἀλλὰ ὅμως ἀπὸ κακοὺς ἄνδρες φαίνεσαι ὅτι  
ἐμάθεις νὰ ἐνδίδεις στὶς κακὲς πράξεις. Καὶ τώρα ἀφήνοντας σε ἄλλους τίς κακὲς πράξεις  
σαν κι αὐτὲς ποὺ τοὺς ταιριάζουν, ξεκίνα τὸν ἀπόπλου, ἀφοῦ μου ἀφήσεις τὰ ὅπλα μου.
- ΝΕ. Τὶ νὰ κάνουμε, ἄνδρες; ΟΔ. Ω ἐσὺ, ποὺ εἶσαι ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους, τί κάνεις;  
Δὲν προχωρεῖς πρὸς τὰ πίσω ἀφήνοντας σε ἐμένα αὐτὰ ἐδῶ τὰ τόξα; 975
- ΦΙ. Ἀλίμονό μου, ποίος εἶναι αὐτός ὁ ἄνδρας; Μήπως ἀκούω τὸν Οδυσσέα;
- ΟΔ. Τὸν Οδυσσέα, νὰ εἶσαι σίγουρος, ἐμένα τὸν ἴδιον, τὸν ὁποῖον βλέπεις.
- ΦΙ. Ἀλίμονο· ξεπουλήθηκα καὶ καταστράφηκα· αὐτὸς λοιπὸν ἦταν ἐκεῖνος  
ποὺ με συνέλαβε καὶ μου ἀφαίρεσε τὸν ὀπλισμό μου.
- ΟΔ. Εγὼ ἤμουν, νὰ εἶσαι σίγουρος, κι ὅχι κανένας ἄλλος. Τὸ παραδέχομαι. 980
- ΦΙ. Επιστρέψέ μου, ἀρῆσέ μου, παιδί μου, τὰ ὅπλα. ΟΔ. Αὐτὸ τὸ πράγμα,  
οὔτε κι ἀν τὸ θέλει, θα τὸ κάνει ποτέ. ὅμως κι ἐσὺ πρέπει  
νὰ προχωρήσεις μαζί μ' αὐτὰ, διαφορετικὰ αὐτοὶ ἐδῶ θα σε τακτοποιήσουν με τὴν βία.
- ΦΙ. Εμένα, ὦ ἐσὺ ποὺ εἶσαι ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους καὶ ὁ θρασύτατος,  
αὐτοὶ ἐδῶ θα με οδηγήσουν με τὴν βία; ΟΔ. Ἀν δὲν σῦρεις τὸ πόδι σου με τὴν θέλησή σου 985
- ΦΙ. Ω χώρα τῆς Ἀθήμων, κι ἐσὺ ἰσχυρὴ φωτιά  
ἀναμμένη ἀπ' τὸν Ἥφαιστο, αὐτὰ θα τὰ ἀνεχθεῖτε,  
ἀν αὐτὸς ἐδῶ με ἀρπάξει ἀπὸ τὰ δικὰ σου μέρη με τὴν βία;
- ΟΔ. Ο Δίας εἶναι, γιὰ νὰ ξέρεις, ὁ Δίας, αὐτὸς ποὺ ἐξουσιάζει αὐτὴν ἐδῶ τὴν γῆ,  
ὁ Δίας, ὁ ὁποῖος τὰ σκέφτηκε ὅλα αὐτὰ. Κι ἐγὼ εἶμαι ὁ ὑπηρέτης του. 990
- ΦΙ. Ω ἐσὺ, μισητὲ ἄνθρωπε, πράγματι τί εἰδους λόγια βρῖσκεις γιὰ νὰ λες.  
με τὸ νὰ βάζεις μπροστὰ τοὺς θεοὺς, καθιστὰς τοὺς θεοὺς ψεύτες.
- ΟΔ. Ὅχι, ἀλλὰ ἀντιθέτως, ἀληθινούς. Κι αὐτὴ ἐδῶ ἡ πορεία πρέπει νὰ γίνει.
- ΦΙ. Εγὼ ἀρνούμαι. ΟΔ. Εγὼ ὅμως ἐπιμένω. Πρέπει νὰ πειστεῖς σ' αὐτὰ ἐδῶ.
- ΦΙ. Ἀλίμονό μου, τοῦ δυστυχούς. Εμένα δηλ. σαν δούλο σίγουρα 995  
με γέννησε ὁ πατέρας μου, κι ὅχι σαν ἐλεύθερο.
- ΟΔ. Ὅχι, ἀλλὰ ὅμοιο με τοὺς πιο γενναίους, μαζί με τοὺς ὁποῖους  
ἐπιβάλλεται ἐσὺ νὰ κυριεύσεις τὴν Τροία καὶ νὰ τὴν οργώσεις με δύναμη.
- ΦΙ. Δὲν ὑπάρχει τέτοιο ἐνδεχόμενο. Οὔτε κι ἀν χρειάζεται νὰ ὑποστῶ τὴν ὑπέρτατη συμφορὰ,  
γιὰ ὅσο χρονικὸ διάστημα ἐγὼ βρῖσκομαι σ' αὐτὸ τὸ ἀπότομα ὑψηλὸ ἐπίπεδο γῆς. 1000
- ΟΔ. Τὶ ἐτοιμάζεσαι νὰ κάνεις; ΦΙ. Τοῦτο ἐδῶ τὸ κεφάλι μου ἀμέσως

θα το τσακίσω πέφτοντας πάνω στα βράχια από αυτόν τον βράχο εδώ ψηλά.

ΟΔ. Συλλάβετέ τον αυτόν. Να μην υπάρξει σ' αυτόν η ευκαιρία γι' αυτά τα πράγματα.

ΦΙ. Ω χέρια μου εσείς! Τι βάσανα περνάτε απ' την ανάγκη των αγαπημένων σας  
τόξων, καθώς κνηγηθήκατε από αυτόν εδώ τον άνδρα.

1005

Ω εσύ, που δεν πιστεύεις τίποτε το σωστό ούτε ταιριαστό σε ελεύθερους ανθρώπους,  
τι είδους απάτες έκανες σε μένα, πώς με συνέλαβες, θέτοντας

ως προπέτασμα του εαυτού σου αυτόν εδώ τον νεαρό, άγνωστο σε μένα,

ο οποίος είναι αταίριαστος σε σένα, αλλά ταιριαστός σε εμένα,

γιατί αυτός δεν γνώριζε τίποτε περισσότερο εκτός από τον να εκτελέσει τις εντολές,

1010

ενώ ακόμη και τώρα φαίνεται ότι λυπάται

γι' αυτές τις αδικίες που ο ίδιος έκανε, και γι' αυτά που εγώ έπαθα.

Όμως η αμόρφωτη δική σου επειδή βλέπει πάντοτε μέσα από σκοτεινές διαδρομές

ψυχή, τούτον εδώ αν και ήταν αφελής και χωρίς θέληση, παρ' όλα αυτά

τον δίδαξε καλά από πριν να είναι ικανός στις δολιότητες.

1015

Και τώρα εμένα, δύστυχε, αφού με έδεσες σκοπεύεις

να με πάρεις απ' αυτήν εδώ την ακτή, στην οποίαν στο παρελθόν με έριζες

χωρίς φίλους, μόνο μου, χωρίς μία κοινωνία, ένα άνθρωπο πεθαμένο για τους ζωντανούς.

Αλίμονο!

Μακάρι να καταστραφείς. Πράγματι πολλές φορές το ευχήθηκα αυτό για σένα.

Όμως – διότι τίποτε που να είναι ευχάριστο δεν στέλνουν σε μένα οι θεοί –

1020

εσύ έχεις που χαίρεσαι την ζωή σου, ενώ εγώ πονάω

σ' αυτό εδώ ακριβώς, ότι δηλ. ζω μαζί με πολλά βάσανα ο δυστυχής,

με το να εξευτελίζομαι από εσένα και απ' αυτούς που απ' τον Ατρέα κατάγονται

τους δυο εκείνους στρατηγούς, στους οποίους εσύ προσφέρεις αυτές τις υπηρεσίες.

Κι όμως εσύ με απάτη και εξαναγκασμό αφού πιάστηκες

1025

συνταξιδευσες μαζί μ' εκείνους, ενώ εμένα τον δυστυχή

ο οποίος συμμετείχα στο ταξίδι με την θέλησή μου ως καπετάνιος με επτά πλοία,

χωρίς καμία αζία με πέταξαν, όπως εσύ ισχυρίζεσαι, ενώ εκείνοι ισχυρίζονται ότι εσύ το έκανες.

Τώρα όμως για ποιο λόγο με παίρνετε; Για ποιο λόγο με τραβάτε; Ποια είναι η αιτία;

Εγώ δεν αξίζω τίποτε και μάλιστα είμαι εδώ και καιρό νεκρός για εσάς.

1030

Πώς, ω εσύ θεομίσητε άνθρωπε, τώρα δεν είμαι για σένα

ανάπηρος, δύσοσμος; Πώς είναι δυνατόν στους θεούς, αν εγώ

ταξιδεύσω μαζί σας, να καίτε σφάγια; Να κάνετε σπονδές;

Διότι αυτή ήταν η δικαιολογία σας για να με εγκαταλείψετε.

Μακάρι να χαθείτε με άσχημο τρόπο. Όμως θα χαθείτε, γιατί αδικήσατε

1035

αυτόν εδώ τον άνδρα, αν βέβαια οι θεοί νοιάζονται για την απόδοση της δικαιοσύνης.

Και ξέρω καλά ότι νοιάζονται· γιατί ποτέ δεν υπήρχε περίπτωση την ναυτική αποστολή

αυτήν εδώ να κάνετε για χάρη ενός άνδρα πανάθλιου,

αν κάποια θεϊκή παρακίνηση για εμένα δεν οδηγούσε εσάς.

Όμως, ω εσύ πατρική μου γη κι εσείς θεοί που βλέπετε από ψηλά,

1040

εκδικηθείτε, εκδικηθείτε έστω κάποια στιγμή στο μέλλον

όλους αυτούς, αν κάπως λυπόσαστε κι εμένα.

- Διότι ζω μια ζωή γεμάτη λύπη, κι αν ίσως δω κατεστραμμένους  
αυτούς, μπορεί να πιστέψω ότι έχω ξεφύγει από την αρρώστια.*
- ΧΟ. *Και σκληρός, αλλά και με σκληρό τρόπο ο ξένος την ομιλία του* **1045**  
*αυτήν εδώ την έκανε, Οδυσσέα, και χωρίς να υποχωρεί εμπρός στα προβλήματά του.*
- ΟΔ. *Πολλά μπορεί να είμαι σε θέση να πω απέναντι στα λόγια εκείνου,*  
*αν ίσως μου δοθεί ο χρόνος. Τώρα όμως μπορώ να πω μόνο μία κουβέντα.*  
*Σ' όποια δηλ. περίπτωση υπάρχει ανάγκη για τέτοιου είδους άνδρες, τέτοιος ακριβώς είμαι εγώ.*  
*Και όπου γίνεται μία αναμέτρηση για άνδρες δίκαιους και γενναίους,* **1050**  
*δεν είναι δυνατόν να βρεις κανένα περισσότερο ευσεβή από εμένα.*  
*Είμαι φτιαγμένος από την φύση μου να χρειάζομαι παντού την νίκη,*  
*εκτός από την δική σου περίπτωση. Τώρα όμως σε σένα με την θέλησή μου θα υποχωρήσω.*  
*Αφήστε τον, μη τον κρατάτε πλέον.*  
*Αφήστε τον να παραμείνει. Δεν σε χρειαζόμαστε εσένα καθόλου,* **1055**  
*αφού έχουμε αυτά εδώ τα όπλα. Διότι βρίσκεται*  
*κοντά μας ο Τεύκρος, ο οποίος γνωρίζει πολύ καλά αυτήν την τέχνη,*  
*αλλά και εγώ, ο οποίος νομίζω ότι δεν είναι δυνατόν εγώ χειρότερα από εσένα*  
*να τα κρατώ αυτά, και να μη σημαδεύω εύστοχα με το χέρι μου.*  
*Για ποιο λόγο χρειάζεσαι εσύ; Ευχαριστήσου να πατάς πάνω στην Αήμνο.* **1060**  
*Εμείς τώρα ας πηγαίνουμε. Και μπορεί αυτή η δική σου τιμητική διάκριση*  
*να φέρει σε μένα τιμή, την οποία θα έπρεπε να έχεις εσύ.*
- ΦΙ. *Αλίμονο! Τι να κάνω ο δυστυχής; Εσύ με τα δικά μου*  
*όπλα να φανείς στολισμένος μέσα στους Έλληνες;*
- ΟΔ. *Μη μου απευθύνεις τον λόγο καθόλου, διότι ήδη αναχωρώ.* **1065**
- ΦΙ. *Ω εσύ, γέννημα του Αχιλλέα, δεν πρόκειται πλέον της φωνής σου*  
*εγώ να γίνω αποδέκτης, αλλά έτσι θα φύγεις;*
- ΟΔ. *Προχώρει εσύ· μη τον κοιτάξεις, έστω κι αν έχεις ευγενική παιδεία,*  
*να μη καταστρέψεις την δική μας τύχη.*
- ΦΙ. *Δηλ. ακόμη κι από εσάς έτσι ολομόναχος, ξένοι,* **1070**  
*θα εγκαταλειφθώ λοιπόν και δεν θα με λυπηθείτε καθόλου;*
- ΧΟ. *Αυτός εδώ ο νεαρός είναι ο κυβερνήτης του πλοίου μας. Όσα τυχόν*  
*πει σε σένα, αυτά ακριβώς κι εμείς θα παραδεχόμαστε.*
- ΝΕ. *Ότι είμαι εκ φύσεως ιδιαίτέρως γεμάτος συμπόνια, θα ακουστεί*  
*από εκείνον· όμως παραμένετε στις θέσεις σας, αν κι αυτός συμφωνεί,* **1075**  
*για τόσο χρονικό διάστημα, όσο και τις υποχρεώσεις από το πλοίο*  
*οι ναύτες να τις τακτοποιήσουν, αλλά και τους θεούς να παρακαλέσουμε.*  
*Κι αυτός εδώ ίσως είναι δυνατόν μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα να έχει μια κάποια άποψη*  
*που να είναι καλύτερη για εμάς. Εμείς οι δύο λοιπόν ας προχωρούμε,*  
*ενώ εσείς, όταν σας καλούμε, να κατευθύνεσθε γρήγορα.* **1080**

865. «μηδ' ἀφεστάναι φρενῶν»: ο 'Χορ.' αποτελούμενος από ναύτες του πλοίου του 'Νεοπ.' και του Οδυσσέα, είναι πλήρως ενήμερος της απάτης που έχει στηθεί εις βάρος του 'Φιλ.', γι' αυτό ο 'Νεοπ.' τον καλεί να δείξει αυτοσυγκράτηση
- 867/8. «ῥ' φέγγος ὕπνου διάδοχον»: ο 'Φιλ.', κάθε φορά που έπεφτε να κοιμηθεί, είχε τον φόβο μήπως λόγω της ασθενείας πεθάνει στον ύπνο του. Γι' αυτό τώρα χαρούμενος για το γεγονός ότι ξύπνησε και είναι ζωντανός, χαιρετά με χαρά το φως της ημέρας. «τὸ...οἰκούρημα τῶνδε τῶν ξένων»: 'κι εσύ που ξεπερνάς τις ελπίδες μου, φροντίδα του σπιτιού μου απ' αυτούς εδώ τους ξένους'. Η δεύτερη χαρά που παίρνει οφείλεται στο γεγονός ότι δεν περίμενε να παραμείνουν δίπλα του αυτοί εδώ οι 'ξένοι', δηλ. ο 'Νεοπ.' και ο 'Χορ.', τους οποίους θεωρεί ως 'προστάτες και φροντιστές της σπηλιάς, δηλ. του σπιτιού του'. Στην έκφραση 'ἐλπίδων ἄπιστον' το επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός και η γενική είναι αντικειμενική. Το 'φέγγος', αν και συντάσσεται με την κλητική του άρθρου 'ὦ', δεν είναι σε κλητική, αλλά σε ονομαστική πτώση, διότι ο επιθετικός του προσδιορισμός, 'διάδοχον', είναι κι αυτός σε ονομαστική. Η γενική 'ὕπνου' είναι αντικειμενική στο 'διάδοχον'. Η ονομαστική 'τὸ οἰκούρημα' συντάσσεται επίσης με την κλητική 'ὦ'. Η γενική 'τῶνδε τῶν ξένων' είναι υποκειμενική στο 'οἰκούρημα'. Η γενική 'ἐλπίδων' είναι αντικειμενική στο 'οἰκούρημα'. — Η κλητική του άρθρου 'ὦ' συντασσόμενη με ονομαστική πτώση, είναι ένα σύνθετο συντακτικό φαινόμενο: 'ὦ φίλος, Εὐρ.Κύκλ.73· ὦ πολυξίνου καὶ ἑλευθέρου ἀνδρὸς ἀεὶ ποτ' οἶκος, Ἀλκ.569, ὦ τλήμων ἐγὼ, 1068· ὦ μῶρος, Μήδ.61· ὦ τλάμων, Ἰππ.554, ὦ δρυμὸς ὄρεος, 1128, ὦ πόνος οἴκων, 1344'
869. «οὐ γὰρ ποτ'...ἂν ἐξηύχῃς ἐγὼ»: 'δεν υπήρχε ποτέ περίπτωση εγώ να ευχηθῶ τούτο...'. Η δυνητική Οριστική Ιστορικού χρόνου για τον ισχυρό αποκλεισμό ενός γεγονότος.
- 870/1. «τλῆναι»: επεξήγηση στο 'τοῦτ'(ο)'. «τάμ' ἀπὸ πῆματα»: 'αντικείμενο στο 'μεῖναι' «μεῖναι»: αντικ. στο 'τλῆναι' «παρόντα... ξυνωφελοῦντα»: δυο μτχ. με ίδιο υποκείμενο, την αιτιατική 'σ'(ε)'. 872. «τοῦτ'»: ο 'Φιλ.' αναφέρεται στην υποθετική περίπτωση που οι Ατρείδες θα ενδιαφέρονταν για την επιβίωσή του. «ἀγαθοί»: με μεγάλη δόση ειρωνείας.
876. «ἔθου»: με υποκείμενο τη ονομαστική 'ἡ φύσις'. «βοῆς καὶ δυσσομίας»: εννοεί τις 'φωνές' διαμαρτυρίας του για όσα έχει υποφέρει από την αρρώστια και την εγκατάλειψη, αλλά και την 'αποφορά' της πληγής του, η οποία είναι ανυπόφορη. «γέμων»: η μτχ. λογικά πρέπει να έχει ως υποκείμενό της την ονομαστική 'ἡ φύσις...ἡ σή', η οποία όμως δεν μπορεί να συμφωνήσει με το γένος της μτχ. Γι' αυτό θα πρέπει να εννοηθεί ως υποκείμενο η ονομ. 'σύ' ως προϊόν της ονομ. 'ἡ φύσις...ἡ σύ'. Η ασυμφωνία αυτή ανάγκασε τον Nauck να προτείνει την διόρθωση 'γέμειν' ως συμπερασματικό απαρέμφατο.
883. «βλέποντα κάμπνέοντ'(α)»: Οι μτχ. είναι κατηγορηματικές, 'βλέποντα = ζῶντα'. «ἀνώδυνον»: Επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.
- 884/5. «ὥς οὐκέτι ὄντος»: γενική απόλυτη με παραβολική σημασία, 'ὥσπερ τις ὅς οὐκέτι ἐστὶ σαν κάποιον ο οποίος πλέον δεν υπάρχει στην ζωή', δηλ. 'σε θεωρούσα νεκρό, όση ώρα κοιμόσουν'. «τὰ συμβόλαιά σου»: 'τα συμπτώματα που είχες'. «πρὸς τὰς παρούσας ξυμφοράς»: 'σύμφωνα με τις ενδείξεις που τώρα βλέπω επάνω σου'. Ο 'Νεοπ.' συγκρίνει τα συμπτώματα που είχε ο 'Φιλ.' όσο χρονικό διάστημα διαρκούσε ο ύπνος του, με αυτά τα οποία βλέπει τώρα, που έχει πλέον ξυπνήσει, και βρίσκει ότι τα 'τωρινά' είναι πολύ διαφορετικά, δηλ. πολύ πιο αισιόδοξα, σε σύγκριση μ' αυτά που έβλεπε επάνω του, όσο διάστημα εκείνος κοιμόταν. «ἐφαίνετο»: το ρ. σε αττική σύνταξη με υποκ. 'τὰ συμβόλαιά σου'. Η συντακτική σειρά των λλ. 'τὰ συμβόλαιά σου ἐφαίνετο ὥς οὐκέτι ὄντος πρὸς τὰς παρούσας ξυμφοράς τα συμπτώματά σου ἐδείχναν σαν να μην είχες πλέον ζωή σύμφωνα με τις έως τώρα ενδείξεις'.
887. «τοῦ πόνου γὰρ οὐκ ὄκνος»: 'διότι οι ναύτες δεν πρόκειται να διστάσουν εμπρός στην κούραση', δηλ. 'οι ναύτες δεν θα αντιδράσουν στην εντολή μου να σε μεταφέρουν στο πλοίο'.
888. «ἐπέπερ οὕτω...δρᾶν»: 'μας και εμεῖς οι δυο συμφωνήσαμε να ενεργήσουμε έτσι', δηλ. ενν. ότι: 'αφού εμεῖς οι δυο συμφωνήσαμε να φύγουμε μαζί για την Σκύρο, δεν υπάρχει ενδεχόμενο οι ναύτες να αντιδράσουν στις εντολές μου να σε μεταφέρουν στο πλοίο'.

889. «**αἰνῶ τὰδ'**»: ο 'Φιλ.' συμφωνεί απολύτως με την άποψη ότι υπάρχει ομοφωνία μεταξύ τους ως προς το ταξίδι τους για την Σκύρο. «**ὥσπερ νοεῖς**»: 'ὅπως ἔχεις την πρόθεση'. Το συμπέρασμα αυτό ο 'Φιλ.' το συνάγει από την φράση του 'Νεοπ.' 'νῦν δ' αἶρε σ' αὐτόν', η οποία δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση 'σῆκω τώρα μόνο σου χωρίς βοήθεια', διότι τότε θα έπρεπε να ήταν 'νῦν δὲ αὐτὸς αἶρε σ' αὐτόν' (Jebb). Αντιθέτως έχει την έννοια 'έλα τώρα σῆκω ὀρθιος' μη αποκλεισμένης της κινήσεως του να βρίσκεται δίπλα του ως βοηθός του. Γι' αυτό και ο 'Φιλ.' τώρα του λέει 'ὥσπερ νοεῖς'.
- 890/2. «**κακῇ ὁσμῇ**»: 'ἐξ αἰτίας της δυσσομίας της πληγῆς μου'. «**πρὸ τοῦ δέοντος**»: 'πιο πριν από την στιγμή που πρέπει'. Ο 'Φιλ.' θεωρεί δεδομένο ότι στην διάρκεια του ταξιδιού τα μέλη του πληρώματος θα νοιώσουν ιδιαίτερα μεγάλη δυσφορία από την δυσσομία της πληγῆς του. Γι' αυτό δεν θέλει ήδη από τώρα να τους προξενήσει μία τέτοια αντίδραση. Προτιμά αυτό να γίνει, γιατί θα γίνει σίγουρα, στην διάρκεια του ταξιδιού, όταν πλέον δεν θα υπάρχει επιστροφή. «**οὐπὶ νηὶ γὰρ...πόνος**»: 'η ταλαιπωρία που θα υποστούν εκείνοι στην διάρκεια του ταξιδιού', δηλ. η ταλαιπωρία του πληρώματος, καθώς θα πρέπει να φροντίζουν και να ανέχονται ένα άρρωστο με μία τέτοια δύσσομη αποφορά, τέτοια δυσσομία. «**ἄλις...τούτοις**»: ενν. 'ἐστὶ', με υποκείμενο το 'οὐπὶ νηὶ πόνος', 'τους φτάνει η ταλαιπωρία μέσα στο πλοίο'. «**συνναίειν ἐμοί**»: ένα επεξηγηματικός απαρέμφατο στο 'ἄλις τούτοις ὁ πόνος', 'τους φτάνει η ταλαιπωρία μέσα στο πλοίο, δηλ. το ότι θα συνταξιδεύσουν μαζί μου', ως 'ταλαιπωρία' εννοώντας την δυσσομία από την πληγή του και εν γένει την αρρώστια του.
895. «**τί δῆτ' ἄν δρῶμ' ἐγὼ**»: η απορία του 'Νεοπ.' έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί να πάρει μία απόφαση όσον αφορά την συμπεριφορά του στο εξής απέναντι στον 'Φιλ.', δηλ. να συνεχίσει να υποκρίνεται πως θα τον οδηγήσει στην Σκύρο, ή να του αποκαλύψει πως θα τον οδηγήσει στην Τροία;
896. «**ποῖ ποτ' ἐξέβης λόγῳ**»: ο 'Φιλ.' κατάλαβε ότι ο 'Νεοπ.' κάτι υπαινίσσεται με τα λόγια του, διαφορετικό απ' αυτά που έχουν προγραμματίσει από κοινού. Δεν μπορεί φυσικά να γνωρίζει ή έστω να υποψιαστεί την αλήθεια, αλλά κατάλαβε ότι ένα δίλημμα βασανίζει τον 'Νεοπ.', που αφορά και τον ίδιο.
899. «**τοῦδε τοῦ πάθους κυρῶ**»: 'μα όμως ήδη βρίσκομαι μέσα σ' αυτό το πρόβλημα', δηλ. 'ἐν τῷ ἀπόρῳ ἔπει μέσα στην αδιέξοδη συζήτηση'. Η γενική 'πάθους' είναι διαιρετική.
- 900/1. «**οὐ δὴ σε...ἔπεισεν...**»: 'Μη μου πεις ότι σε έκανε να αλλάξεις γνώμη...;'. Ο Σοφοκλής έχει το ιδίωμα να ξεκινά μία ευθεία ερωτηματική πρόταση με το 'οὐ δὴ...;', όταν θέλει να δείξει ότι ο ερωτών δεν πιστεύει ότι μπορεί να συμβεί αυτό το οποίο ρωτά. Ο Denniston έχει παρατηρήσει ότι αυτό το ιδίωμα απαντά στον Σοφοκλή οκτώ φορές 'Ηλέκτ. 1108, 1180, 1202· Οιδ.Τ. 1472· Άντ. 381· Τραχ.668, 876, Greek Particles, p.223 (ii)'.  
902. «**ἅπαντα δυσχέρεια**»: ενν. 'ἐστὶ'.
904. «**ἐξω τοῦ φυτεύσαντος**»: ενν. 'πατρός', η γενική με επιρρήματα τόπου είναι αφαιρετική (Η Σύνταξη της Αρχ.Ελλ. γλώσσας, E.Schwyzer, εκδ. Παπαδ. σελ. 672)
- 908/9. «**τί δράσω**»: Υποτακτική Αορίστου για την δήλωση απορίας. «**δεύτερον**»: 'για δεύτερη φορά'. Υπάρχει διαφωνία των εκδοτών και σχολιαστών γύρω από τι εννοεί ο 'Νεοπ.' ως 'δεύτερη φορά', αλλά και ως 'πρώτη' — Σύμφωνα με τον KamerbeeK: Ως 'πρώτη φορά' που φάνηκε ταπεινής καταγωγής, εννοείται η στιγμή εκείνη, όταν δέχθηκε εξ αρχής να παίζει αυτόν τον ρόλο του ψεύτη. Ως 'δεύτερη φορά' χαρακτηρίζεται ό,τι έχει κάνει, και θα εξακολουθήσει τώρα να κάνει, δηλ. να κρύβει από τον 'Φιλ.' την αλήθεια, πως τώρα θα μεταφερθεί βιαίως στην Τροία (κρύπτων ἃ μὴ δεῖ), αλλά και η συνέχεια των έως τώρα ψευδών μηνυμάτων, ότι δηλ. θα κατευθυνθεί στην Σκύρο (λέγων αἷσχιστα ἐπῶν). — Σύμφωνα με τον Jebb ο 'Νεοπ.' ως 'δεύτερη φορά' εννοεί το γεγονός ότι θα αναγκαστεί να κρύψει από τον 'Φιλ.' την αληθινή πορεία του πλοίου, που δεν είναι φυσικά η Σκύρος, αλλά η Τροία (κρύπτων ἃ μὴ δεῖ), ενώ ως 'πρώτη φορά' εννοεί τα ψέματα που είπε στον 'Φιλ.', ότι δηλ. θα κατευθυνθεί στην Σκύρο. — Θεωρώ ως πλέον πιθανή την ερμηνεία του Kamerbeek.
- 910/1. Ο 'Φιλ.' αγνοώντας την εξέλιξη των γεγονότων, δικαιολογημένα υποθέτει ότι ο δισταγμός που φαίνεται στην συμπεριφορά του 'Νεοπ.' θα πρέπει να οφείλεται στην αλλαγή της αρχικής του αποφάσεως, και στην πρόθεσή του να φύγει και να το αφήσει μόνο του στο νησί.

- 912/3. «**λιπών μὲν οὐκ ἔγωγε**»: ενν. 'οὐκ ἔγωγε στελῶ τὸν πλοῦν λιπών σε'. «**μὴ πέμπω**»: ενδοιαστική πρόταση με Υποτακτική εξαρτώμενη από το ενν. ρ. 'οὐ οἶδα'. «**τοῦτο**»: αιτιατική της αναφοράς.
915. «**οὐδὲν σε κρύψω**»: το ρ. 'κρύπτω' με δυο αιτιατικές, εκ των οποίων η αιτιατική του πράγματος είναι το κατ' ευθείαν αντικείμενο, ενώ η αιτιατική του προσώπου είναι επιρρ. της αναφοράς, 'ὅσον αφορά εσένα δεν θα κρύψω τίποτε'.
918. «**τί με νοεῖς δρᾶσαί ποτε**»: 'τι σκοπεύεις να κάνεις στην περίπτωση μου;', το 'δρᾶν' με δυο αιτιατικές, όπως στον στχ. 315 (Σχολ.).
923. «**τί**»: όχι ως αντικείμενο, αλλά ως κατηγορούμενο 'τί ἔστι τοῦτο ὃ δέδρακάς με'.
- 925/6. «**τῶν γὰρ ἐν τέλει... ποιεῖ**»: η συντακτική σειρά των λλ. 'τὸ ἔνδικον καὶ τὸ συμφέρον ποεῖ μ(ε) κλύειν τῶν ἐν τέλει'.
927. «**ᾧ πῦρ σὺ**»: ο 'Νεοπ.' παρομοιάζεται με την καταστρεπτική μανία της φωτιάς. «**πᾶν δεῖμα**»: 'εσσύ, που είσαι η προσωποποίηση του τρόμου σε κάθε περίπτωση', το 'πᾶν' κατηγορημ. προσδ. του τρόπου.
- 928/9. «**οἷα... οἷ'**»: και τα δυο είναι σε θέση κατηγορουμένου, 'οἷα εἰσὶ ἃ μὲ εἰργάσω, οἷα εἰσὶ ἃ ἠπάτηκας'.
938. «**ὄτῳ λέγω**»: όχι 'στον οποίον εγὼ μιλάω, αλλά 'στον οποίον εγὼ να μιλάω', το ρ. σε Υποτακτική Ενεστώτα, γιατί η πρόταση είναι αναφορ. τελική.
939. «**ὕμῖν... παροῦσι τοῖς εἰωθόσι**»: 'ὕμῖν τοῖς εἰωθόσι παροῦσι'. Το ἄρθρο παραμένει στην μτχ. 'εἰωθόσι' και δεν συνδέεται με την μτχ. 'παροῦσι', και οὔτε καθιστά την μτχ. 'εἰωθόσι' αναφορική. Η μτχ. 'τοῖς εἰωθόσι' είναι παράθεση στο 'ὕμῖν', ενώ η μτχ. 'παροῦσι' είναι κατηγορηματικός προσδ. του αποτελέσματος. Συνεπώς η μτφρ. είναι 'σε σας που είσθε οι συνηθισμένοι να είσθε παρόντες', και όχι 'σε σας που είσθε οι συνηθισμένοι παρόντες'. Ο Jebb έχει βρει ένα ακριβώς όμοιο συντακτικό φαινόμενο στον Θουκυδίδη (7,75) 'οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι τραυματῖαι τε καὶ ἀσθενεῖς', όπου ομοίως το ἄρθρο συνδέεται με τα ουσιαστικά 'τραυματῖαι ~ ἀσθενεῖς', η μτχ. 'καταλειπόμενοι' είναι αναφορική, ενώ η μτχ. 'ζῶντες' είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος. Οπότε η μτφρ. δεν είναι 'οι ζωντανοί που είχαν μείνει πίσω ως τραυματίες και ασθενείς', αλλά 'οι τραυματίες και οι ασθενείς που είχαν μείνει πίσω ζωντανοί'.
940. «**οἷ' ἔργ'**»: 'οἷα εἰσὶ τὰ ἔργα ἅ...'.
942. «**προσθεῖς τε χεῖρα δεξιάν**»: 'ἔμβαλε χεῖρὸς πίστιν, 813'.
945. «**ὥς... ἄγει**»: δυο είναι οι συντάξεις που προτείνονται σ' αυτό ακριβώς τον στχ. (i) Η πρώτη είναι αυτή που έχει προτείνει ο Jebb. Σύμφωνα μ' αυτήν θα πρέπει να μπει ἄνω τελεία στο 'θέλει, 944', και η πρόταση 'ὥς... ἄγει' να θεωρηθεί κύρια· το 'ὥς' συντάσσεται με την μτχ. 'ἐλῶν' δημιουργώντας μία συνημμένη παραβολική μτχ.· η μτφρ. 'Κι αυτός με οδηγεί με την βία, σαν κάποιος που έχει συλλάβει ένα ισχυρό ἄνδρα'. (ii) Η δεύτερη σύνταξη είναι αυτή που προτείνει ο Pearson· σύμφωνα μ' αυτήν στο ρ. 'θέλει' μπαίνει κόμμα, οπότε η πρόταση 'ὥς... ἄγει' θεωρεῖται πλέον ως ειδική, επεξήγηση, και η μτχ. 'ἐλῶν' θεωρεῖται επιρρ., τροπική. Η μτφρ. 'ὅτι δηλ. συνέλαβε και οδηγεί με την βία ἐμένα, ἕνα δυνατό ἄνδρα'. Το νόημα εν προκειμένω είναι πως 'θέλει να παρουσιάσει τα ὅπλα μου στους Ατρεΐδες, πως δηλ. η σύλληψη αὐτῶν τῶν ὀπλῶν αποδεικνύει ὅτι συνέλαβε και οδηγεί με την βία ἕνα δυνατόν ἄνδρα'. — Αν και η πρόταση του Jebb είναι ιδιαιτέρως ελκυστική, εν τούτοις ἐδῶ εἶμαι υποχρεωμένος να ακολουθήσω την έκδοση του Pearson, αφού με βάση αυτήν γίνεται ὅλη η παρουσίαση του έργου.
946. «**κούκ οἶδ'**»: Κύρια πρόταση συνδεδεμένη με την προηγούμενη Κύρια 'καὶ... θέλει'. Στο σημείο αυτό υπάρχει και η ανάγνωση του Seyffert, ο οποίος εμμένει στο κόμμα μετά το ρ. 'θέλει', αλλά αμέσως μετά διαβάζει και προτείνει ἀντὶ της γραφῆς 'κούκ οἶδ', την γραφή 'κούκ ὥς'· σύμφωνα μ' αυτήν η πρόταση 'κούκ ὥς' ἔχει ως ρ. το ενν. 'ἄγει', και είναι ὅμοια με την προηγούμενη, δηλ. ειδική, επεξήγηση. «**ἐνῆι-ρων**»: κατηγορ. μτχ.
- 947/8. «**οὐ γὰρ ἄν... εἶλε μ'**»: 'εἰ ἔσθνε, οὐκ ἄν εἶλε με'. «**ἐπεὶ οὐδ' ἄν... εἰ μὴ δόλω**»: ενν. πάλι το ρ. 'εἶλε μ(ε)', 'ἐπεὶ οὐδ' ἄν εἶλε με ὥδε ἔχοντα, εἰ μὴ εἶλε με δόλω Διότι δεν υπήρχε περίπτωση να με συλλάβει, ἔστω κι αν βρίσκομαι σ' αυτήν την κατάσταση, αν δεν με συνέλαμβανε με ἀπάτη'. Ο 'Φιλ.' εννοεῖ ὅτι ο

- ‘Νεοπ.’ δεν θα μπορούσε να τον συλλάβει, έστω κι αν είναι τώρα ανήμπορος και ασθενής, αν δεν του είχε αφαιρέσει με δόλο τα όπλα του. **«ᾧδ’ ἔχοντα»:** ‘έστω κι αν βρίσκομαι σ’ αυτήν την κατάσταση’.
950. **«νῦν ἔτ’»:** ‘ακόμη και τώρα’, δηλ. ‘έστω κι αν έχεις κάνει μία τέτοια απάτη, έχεις περιθώρια να διορθωθείς’. **«ἐν σαυτοῦ γενοῦ»:** ‘γίνε ο εαυτό σου’, δηλ. ‘γίνε πάλι όπως είναι η αρχική σου ευγενική καταγωγή’.
952. **«σχῆμα πέτρας δίπυλον»:** ο ‘Φιλ.’ ετοιμάζεται να επιστρέψει στην σπηλιά του.
953. **«ψιλός»:** διότι είναι ‘απογυμνωμένος’ από τα τόξα του. **«οὐκ ἔχων τροφήν»:** τα συγκεκριμένα τόξα με την ευστοχία που είχαν, τον βοηθούσαν να εξασφαλίζει την τροφή του, έστω και υποτυπωδώς. Η απώλειά του σημαίνει γι’ αυτόν και αδυναμία πλέον ευρέσεως τροφής.
959. **«τείσω φόνον»:** ‘θα προσφέρω τον θάνατό μου’, ‘τείσω > τίνω’. **«ῥύσιον»:** ‘ως αντάλλαγμα’, επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου. **«φόνου»:** ‘για τους φόνους των ζώων που έχω κάνει’, ως γενική της αξίας η του τιμήματος.
960. **«πρὸς τοῦ δοκοῦντος»:** i.e. ‘πρὸς τοῦ Νεοπτολέμου, ὅς ἐδόκει...’, ο εμπρόθετος συντάσσεται με το ‘τείσω φόνον’ εκφράζοντας την αιτία.
- 961/2. **«ὄλοιο μή πω»:** η γραφή αυτή, όπως την προτείνει στην έκδοσή του ο Pearson, σημαίνει ‘μακάρι να μη πεθάνεις ποτέ, πριν μάθω...’ Στην έκδοση του Jebb έχουμε την γραφή ‘ὄλοιο – μή πω Μακάρι να πεθάνεις – όχι όμως πριν...’ **«πρὶν μάθοιμι»:** θα περιμέναμε Υποτακτική συν το ‘ἄν’, ‘πρὶν ἂν μάθω’, αλλά η Ευκτική λόγω ἑλξεως από το ‘μάθοιμι’. **«εἰ...μετοίσεις»:** Πλάγια ερώτηση, αντικείμενο στο ‘μάθοιμι’. **«εἰ δὲ μή»:** ενν. ‘γνώμην μετοίσεις’. — Ο ‘Φιλ.’ εννοεί ότι αν ο ‘Νεοπ.’ ενδέχεται να αλλάξει γνώμη και να παραμείνει στην αρχική του απόφαση να μεταβούν μαζί στην Σκύρο, τότε μακάρι να ζήσει. Αν όμως δεν πρόκειται να αλλάξει γνώμη και θα εμμένει στην βίαιη προσαγωγή του ‘Φιλ.’ στην Τροία, τότε του αξίζει να πεθάνει.
- 963/4. **«τί δρῶμεν»:** Υποτακτική για την δήλωση της απορίας. **«ἐν σοὶ...ἐστί»:** ‘βρίσκεται στα χέρια σου, είναι δική σου απόφαση, από εσένα εξαρτάται’. **«τὸ πλεῖν»:** έναρθρο απαρέμφ. ως υποκ. στο ‘ἐστί’. **«προσχωρεῖν»:** ενν. πάλι το άρθρο ‘τὸ’ και καθιστά το απαρέμφατο έναρθρο, υποκ. επίσης στο ‘ἐστί’.
- 967/8. **«μὴ παρήσ»:** Υποτ. Αορ. του ‘παρήμι τινί τι αφήνω, εγκαταλείπω κάτι σε κάποιους’. **«σαυτοῦ...ὄνειδος»:** η αιτιατική είναι το αντικείμενο στο ‘παρήσ’ και η γενική είναι αντικειμενική στο ‘ὄνειδος = ὄνειδος σαυτοῦ την ντροπή του εαυτοῦ σου = να ντροπιάσουν εσένα’. **«βροτοῖς»:** δοτ. προσωπική.
969. **«τί δράσω»:** Υποτ. Αορ. Η διαφορά ανάμεσα στο ‘τι θα κάνω; και στο ‘τι να κάνω; είναι ουσιαστική: (i) στην ερώτηση ‘τι θα κάνω;’ η απάντηση θα μπορούσε να ήταν και ‘απολύτως τίποτε’. (ii) όμως στην ερώτηση ‘τι να κάνω;’ πρέπει οπωσδήποτε να δοθεί μία απάντηση, ‘τούτο ἢ ἐκεῖνο’.
971. **«πρὸς...ἀνδρῶν»:** ο εμπρόθετος εκφράζει το ποιητικό αίτιο, όπως στον στχ. 960.
972. **«νῦν δὲ ἄλλοισι δοῦς»:** ‘Τώρα όμως άφησε τις κακές πράξεις σε άλλους’, εννοώντας ότι ‘κακή συμπεριφορά δεν ταιριάζει σε σένα και στην καταγωγή σου, αλλά σε άλλους, όπως οι Ατρείδες και ο Οδυσσεύς’. Ως αντικείμενο στην μτχ. ‘δοῦς’ εννοείται η αιτιατική ‘τὰ αἰσχροῦ’ από το προηγούμενο ‘ἦκειν αἰσχροῦ’.
973. **«οἷα εἰκὸς»:** ενν. ‘ἐστί δοῦναι’.
975. **«οὐκ εἴ...πάλιν»:** ‘δεν έρχεσαι εδώ προς πίσω;’, ή αλλιώς ‘δεν φεύγεις αφήνοντας σε μένα αυτά τα τόξα;’
977. **«σάφ’»:** ‘σάφα σαφώς’, επίρρημα.
978. **«πέπραμαι»:** ο Παρακείμενος του ‘πιπράσκομαι ξεπουλιέμαι’.
983. **«ἅμ’ αὐτοῖς»:** δηλ. ‘ἅμα τοῖς τόξοις’, ‘πρέπει να έρθεις κι εσύ μαζί με τα τόξα σου’. **«στελοῦσι»:** ως υποκείμενο στο ρ. υποτίθεται ότι είναι όχι βέβαια ο ‘Χορ.’, αλλά οι δυο συνοδοί του ‘Νεοπ.’, δηλ. ο ‘Εμπορος’ του στχ. 542, οποίος τώρα έχει βγάλει την μεταμφίση που είχε, και ο ‘Ξυνέμπορος’ του στχ. 542, οποίος ήδη από τον στχ. αυτόν είχε δηλωθεί ως συνοδός του ‘Νεοπ.’
- 986/7. **«τὸ...Ἥφαιστότευκτον»:** υπονοεί το ηφαιστείο στο όρος ‘Μόσυχλος’ (στχ. 800). Ο Ἥφαιστος είναι γιος του Δία και της Ἥρας. Επειδὴ ήταν ευπαθής και φιλάσθενος ήταν αντιπαθής στην μητέρα του, η οποία γι’ αυτόν τον λόγο τον πέταξε από τον Ὀλυμπο. Ὅμως τον περισυνέλεξαν η Θέτις και η Ευρυνόμη



και τον φιλοξένησαν σε μία σπηλιά για εννέα χρόνια (Ιλ.Σ,393-405). Παρά την σκληρότητα της μητέρας του απέναντί του ο Ήφαιστος την προστάτευε σε κάθε διαμάχη που είχε με τον Δία. Έτσι όταν κάποια φορά λογομάχησαν έντονα και ο Ήφαιστος πήρε το μέρος της μητέρας του, ο Δίας τον άρπαξε από το πόδι και τον πέταξε από τον Όλυμπο. Ο Ήφαιστος κατακυλούσε για μία ολόκληρη ημέρα, έως ότου έφτασε πάνω από την Λήμνο, όπου πέφτοντας τον περιποιήθηκαν οι Σίντιες. Αυτή η δεύτερη πτώση του από τον Όλυμπο ήταν και εκείνη που του προξένησε την αναπηρία (Ιλ. Α, 586-594).

991. «**ᾧ μῖσος**»: «*ω εσύ, μισητέ άνθρωπε*», το ουδέτερο γένος ουσιαστικό στην θέση επιθέτου αρσενικού γένους, όπως και στον στχ. 928, «*τέχνημα πανούργε*». «**οἷα**»: κατηγορούμενο, «*οἷα εἰσὶ ἅ καξενευρίσκεῖς*». «**λέγειν**»: συμπερασματικό απαρέμφατο.
992. «**θεοὺς προτείνων**»: «*βάζοντας μπροστά ως δικαιολογία τους θεούς*», διότι ο Οδυσσ. ισχυρίζεται ότι την μετάβαση του «Φιλ.» στην Τροία την πρότειναν οι θεοί, κι όχι ο ίδιος. «**ψευδεῖς**»: κατηγορούμενο
993. «**ἀληθεῖς**»: ο Οδυσσεύς βασίζεται πάνω στο χρησμό που πήραν οι Έλληνες, ότι δηλ. η Τροία θα κυριευθεί μόνο αν τα τόξα του «Φιλ.» μαζί με τον ίδιον φτάσουν στην Τροία.
1000. «**τόδ' ἀπεινὸν βάθρον**»: Η σπηλιά του «Φιλ.» βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο από την παραλία, όπως φάνηκε στον στχ. 28, όπου ο «Νεοπ.» υποτίθεται ότι αναρριχάται σε ύψωμα για να δει την σπηλιά του «Φιλ.» με τον Οδυσσεύς να είναι στην ακτή. Στον στχ. 1002 ο «Φιλ.» απειλεί ότι θα πέσει στον γκρεμό να αυτοκτονήσει. Το σκηνοθετικό πρόβλημα είναι (i) αν το σημείο από το οποίο απειλεί να πέσει, βρίσκεται κοντά στην σπηλιά του, ή (ii) αν ο «Φιλ.» βρίσκεται τώρα σε κάποιο άλλο απότομο σημείο μακριά από την σπηλιά. Μένοντας στις λεπτομέρειες του κειμένου βλέπουμε ότι στον στχ. 730 ο «Φιλ.» όντας πάνω στο «εκκύκλημα» μετακινείται αργά δίνοντας την εικόνα ατόμου που «σέρνει» με δυσκολία το πόδι του προς το πλοίο. Όταν στον στχ. 915 μαθαίνει πως ο προορισμός τους είναι η Τροία, λογικά διακόπτει την πορεία του, και στον στχ. 952 δηλώνει ότι επιστρέφει στην σπηλιά του. Άρα τώρα βρίσκεται κοντά στην σπηλιά, και εκεί κοντά βρίσκεται και το ύψωμα από το οποίο απειλεί να πέσει για να αυτοκτονήσει.
1002. «**πέτρα**»: δοτική του τόπου. «**πέτρας**»: γενική αφαιρετική, «*από αυτόν εδώ τον βράχο*». «**ἄνωθεν**»: επιρρ. «*από εδώ ψηλά*».
1003. «**ξυλλάβετέ γ'**»: η προστακτική απευθύνεται στους δυο συνοδούς του «Νεοπ.» «**τάδε**»: «*τα σχέδιά του για αυτοκτονία*».
1004. «**οἷα**»: «*οἷα εἰσὶ ἅ πάσχετε*».
1006. «**μηδὲν ὑγιὲς μὴδ' ἐλεύθερον**»: δηλ. «*οἱ σκέψεις σου όλες είναι νοσηρές και δουλικάς*».
1007. «**οἷα**»: «*οἷα εἰσὶ ἅ μ' ὑπῆλθες*».
1008. «**πρόβλημα**»: «*ὡς προκάλυμμα, προπέτασμα*», κατηγορούμενο στο «παῖδα».
1009. «**ἀνάξιον μὲν σου**»: «*ο οποίος νεαρός λόγω της ευγενικής του καταγωγής δεν σου ταίριαζε*». «**κατάξιον δ' ἐμοῦ**»: «*ο οποίος όμως ταίριαζε λόγω της καταγωγής του σε εμένα*».
1010. «**ὅς οὐδὲν ἤδει**»: αναφορική αιτιολογική πρόταση, λόγω του ότι προηγούνται οι αξιολογικές εκφράσεις «ἀνάξιον...κατάξιον», «θαυμαστὸν ποιεῖς, ὅς...οὐδὲν δίδως, Ξεν.Απομ.2,7,13». «**πλὴν...ποεῖν**»: «*εκτός από το να εκτελεῖ*».
1011. «**δῆλος δὲ καὶ νῦν ἐστίν**»: επίσης αναφορική αιτιολογική πρόταση.
1012. «**οἷς...ἐξήμαρτεν**»: «*τούτοις ἅ ἐξήμαρτε*», το αναφορική σε ἑλξη από το ενν. «ἅ». Η δοτική πτώση είναι επιρρηματική της αιτίας, και η αιτιατική είναι σύστοιχο αντικ. «**οἷς...ἔπαθον**»: «*τούτοις ἅ ἔπαθεν*», ομοίως ἑλξη του αναφορική, με την δοτική να είναι της αιτίας και την αιτιατική σύστοιχο αντικείμενο.
1013. «**διὰ μυχῶν βλέπουσα**»: «*η οποία ψυχή σου βλέπει μέσα από σκοτεινές διαδρομές*».
1017. «**ἐν ᾗ**»: δηλ. «ἅκτῃ».
1018. «**ἄφιλον ἔρημον ἄπολιν...νεκρόν**»: επιρρ. κατηγορούμενα του τρόπου.
1020. «**ἀλλ' οὐ γὰρ**»: ο σύνδεσμος «ἀλλά» συντάσσεται με το «σὺ μὲν γέγηθας ζῶν...», ως αντιθετικός, ενώ ο «οὐ γὰρ...ἡδύ μοι» εισάγει μία κύρια αιτιολογική πρόταση, παρενθετική, επεξηγηματική. «**ἡδὺ**»: «*ὥστε ἡδὺ εἶναι*», κατηγορούμενο του αποτελέσματος.

- 1021.** «ζῶν»: κατηγορηματική μτχ.
- 1022.** «τοῦτ'»: αιτιατική της αναφοράς στο 'ἀλγύνομαι'
- 1025.** «κλοπῇ τε κἀνάγκῃ»: σύμφωνα με την παράδοση των 'Κυπρίων Ἐπῶν', όταν ο Οδυσσεύς κλήθηκε να συμμετάσχει στην Τρωική εκστρατεία, βρισκόταν στην Ιθάκη, και για να αποφύγει την συμμετοχή του προσποιήθηκε τον παράφρονα· δηλ. είχε ζεύξει ένα βόδι κι ένα γαϊδούρι σ' ένα άροτρο κι προσπαθούσε να οργώσει πάνω στην άμμο σε μία παραλία. Ο Παλαμήδης, ο οποίος είχε πάει στην Ιθάκη για να του παραδώσει την κλήτευση, επειδή κατάλαβε ότι επρόκειτο περί απάτης, πήρε τον μικρό τότε Τηλέμαχο και τον έβαλε μπροστά στην πορεία του αρότρου, για να δει την αντίδραση του Οδυσσέα. Και τότε όντως ο Οδυσσεύς υποχρεώθηκε να σταματήσει την άροση, κι έτσι αποδείχθηκε η απάτη του.
- 1027.** «ναυβάτην»: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.
- 1030.** «ὅς...»: όταν μία αναφορική πρόταση βρίσκεται στην αρχή περιόδου και μέχρι το τέλος αυτής δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση, τότε η αναφορική λογίζεται ως κύρια και έτσι μεταφράζεται.
- 1032/3.** «χωλός, δυσώδης»: ο 'Φιλ.' ειρωνεύεται τους Έλληνες, διότι μια από τις δυο βασικές αιτίες που πριν δέκα χρόνια προέβαλαν, για να τον εγκαταλείψουν στην Λήμνο, ήταν η αναπηρία του και η δυσσομία από την πληγή στο πόδι του. Αυτήν την αιτία παρουσίασε και ο Οδυσσεύς στον 'Πρόλογο' (στχχ.7), όταν ενημέρωνε τον 'Νεοπ.' για τα τότε γεγονότα. «πῶς θεοῖς... αἴθειν ἱερά;»: ο 'Φιλ.' ειρωνεύεται για δεύτερη φορά τους Έλληνες για την πρόφαση και δικαιολογία που τότε προέβαλαν για την εγκατάλειψη του 'Φιλ.' στην Λήμνο, η οποία έγκειτο στο γεγονός ότι οι κραυγές πόνου του 'Φιλ.' δεν τους επέτρεπαν να τελέσουν θυσίες στην νήσο 'Χρυσή', αλλά ενοχλούσαν και το στράτευμα (Πρόλογος, στχχ.8-11)
- 1039.** «κέντρον... ἐμοῦ»: 'κάποια παρακίνηση για εμένα', η γενική είναι αντικειμενική στο 'κέντρον'.
- 1041.** «τείσασθε»: το ρ. 'τίνω' στην ενεργητική δείχνει ότι το υποκείμενο τιμωρείται για μία κακή πράξη, 'τίνω τι πληρώνω για μια πράξη που έχω κάνει', όπως στον στχ. 959 'φόνον τείσω...τάλας'. Στην μέση φωνή το ρ. το υποκείμενο 'παίρνει εκδίκηση, εκδικείται' μια πράξη που έχει γίνει από άλλον, 'ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐτείσατο πατροφονῆα, Ὅδ.3,197 διότι κι εκείνος εκδικήθηκε τον φονιά του πατέρα του'.
- 1043.** «ὥς ζῶ μὲν οἰκτρῶς»: κύρια αιτιολογική πρόταση.
- 1044.** «τῆς νόσου»: γενική αφαιρετική στο 'πεφευγέναι'.
- 1045/6.** «βαρεῖαν...κούχ ὑπέικουσαν»: δυο επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου· 'ὑπέικω τινι υποχωρῶ εμπρός σε κάτι, εἵκειν δ' οὐκ ἐπίσταται κακοῖς, Σοφ. Ἄντ.472'
- 1049.** «οὔ»: i.e. 'ὅπου, ἔνθα'. «τοιοῦτων»: δηλ. 'ἀνδρῶν', 'ὅπου χρειάζεται να παρέμβουν τέτοιου είδους άνδρες, δηλ. άνδρες για επικίνδυνες αποστολές, που θα χρειαστεί να παίξουν τον ρόλο του κακού'. Αυτό που θέλει να πει ο Οδυσσεύς είναι πως οι ανάγκες που δημιούργησε η εκστρατεία ήταν εκείνες που τον ανάγκασαν να συμπεριφερθεῖ με τέτοια σκληρότητα στον 'Φιλ.' πριν δέκα χρόνια.
- 1052.** «χρήζων»: κατηγορηματική μτχ. από το 'ἔφυν'.
- 1054/5.** «ἄφετε...ἔατε»: και οι δυο Προστακτικές έχουν ως ενν. υποκείμενο το ίδιο με την Προστακτική στον στχ. 1005.
- 1058/9.** «ἐγὼ θ'»: ενν. 'πάρειμι'. «ὅς οἶμαι...χερί»: η συντακτική σειρά των λλ. 'ὅς οἶμαι οὐδὲ ἂν κρατύνειν <με> τούτων κάκιον σου, μηδὲ ἐπιθύνειν χερί'. Το απαρέμφατο 'ἂν κρατύνειν' είναι δυνητικό ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρ. 'οἶμαι', και αναλύεται σε ειδική πρόταση με δυνητική Ευκτική 'ὅς οἶμαι ὅτι οὐδὲν κάκιον σου ἂν κρατύνοιμι τούτων'. Το απαρέμφατο 'μηδὲ ἐπιθύνειν' είναι τελικό απαρέμφατο και ισοδυναμεί με ουσιαστική τελική πρόταση, αντικείμενο επίσης στο ρ. 'οἶμαι'. Οι αρνήσεις στα δυο απαρέμφατα είναι απολύτως λογικό να διαφέρουν, διότι το πρώτο απαρέμφατο όντας ειδικό δέχεται την άρνηση 'οὐδέ', ενώ το 'ἐπιθύνειν' όντας τελικό δέχεται το 'μηδέ'.
- 1060.** «πατῶν»: κατηγορηματική μτχ.
- 1061/2.** «τὸ σὸν γέρας»: δηλ. 'αυτά εδώ τα τόξα που κρατάμε εμεῖς τώρα, τα οποία σου έδωσε κάποτε ο Ηρακλής για να τιμήσει την προσφορά σου σ' αυτόν'. «τιμὴν ἐμοὶ ἂν νέμοιεν»: τα τόξα αυτά, αν και όταν τα χρησιμοποιήσει ο Οδυσσεύς στην Τροία, μπορεί να του προσδώσουν μία κοινωνική αναγνώριση, γιατί

μ' αυτά ο χρησμός είπε ότι θα κατακτηθεί η Τροία. «ἦν...ἔχειν»: είναι φανερό η πρόθεση του Οδυσσέα να κινητοποιήσει μέσα στην ψυχή του 'Φιλ.' τον ανταγωνισμό και την φιλοδοξία για μία επί τέλους διάκριση στο πρόσωπό του μετά από τόσα χρόνια εγκαταλείψεως και αδιαφορίας εκ μέρους του Ελληνικού στρατεύματος.

**1064.** «κοσμηθείς»: κατηγορούμενο.

**1065.** «ὥς στείχοντα»: παραβολική μτχ. με αιτιολογική σημασία συγχρόνως. Όμοιες μτχχ. στους στχχ. 33, 253, 884, 945 (Σχόλια).

**1066/7.** «σοῦ»: γενική κτητική. «φωνῆς»: γενική αντικειμενική στο 'προσφθεγκτός'.

**1068.** «γενναῖός περ ὦν»: ήταν γνώρισμα των ευγενών και καλλιεργημένων με αριστοκρατική παιδεία να δείχνουν συμπάθεια και να προσφέρουν την βοήθειά τους σε αναξιοπαθόντες.

**1069.** «ὅπως μὴ...διαφθερεῖς»: πρόκειται για μια τελική, αλλά ουσιαστική πρόταση κι όχι επιρρηματική, λόγω της παρουσίας του Μέλλοντα Οριστικής. Η μετάφρασή της είναι 'να μη...', κι όχι 'για να μη...', και λειτουργεί πάντοτε ως ουσιαστικό, δηλ. είτε ως αντικείμενο σε προηγηθέν ρ., είτε επεξήγηση σε προηγηθέν ουσιαστικό. Εδώ λειτουργεί ως αντικείμενο σε ένα υποτίθεται προηγηθέν ρ. φόβου.

**1070.** «καὶ πρὸς ὑμῶν»: δηλ. 'δεν μου φτάνει που με εγκατέλειψαν εδώ πριν δέκα χρόνια οι Ατρείδες, τώρα θα με εγκαταλείψετε κι εσείς;'

**1072/3.** «ὄδε...ὁ παῖς»: δηλ. 'Νεοπτόλεμος'. «ναυκράτωρ»: ο 'Χορ.', δηλ. οι ναύτες του πλοίου, υπενθυμίζουν στον Οδυσσέα ότι κυβερνήτης του πλοίου είναι ο 'Νεοπ.', οπότε και οι ίδιοι θα εκτελέσουν τις εντολές που τους δώσει ο 'Νεοπ.' κι όχι ο Οδυσσέας.

**1075.** «πρὸς τοῦδε»: i.e. 'ὑπὸ τούτου = 'Οδυσσέως'. «τούτῳ»: i.e. 'Οδυσσεΐ'

**1076/7.** «εἰς ὅσον...στείλωσιν...εὐξώμεθα»: δυο χρονικές προτάσεις, στις οποίες θα περιμέναμε και τον αοριστολογικό – υποθετικό 'ἂν'.

**1078.** «χοῦτος»: 'καὶ οὗτος = 'Οδυσσεύς'. «ἐν τούτῳ»: 'τῷ χρόνῳ = μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα'.

**1079.** «λῶω»: ο δεύτερος τύπος της αιτιατικής ενικού αντί 'λῶονα', κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο 'φρόνησιν'. «νω»: ονομαστική δυϊκού αριθμού αντί του 'ἡμεῖς'. «ὀρμώμεθον»: μοναδικός τύπος ρήματος σε δυϊκό αριθμό α' προσώπου, αφού ως γνωστόν δυϊκός αριθμός ρημάτων απαντά μόνο σε β' και γ' πρόσωπο. Ο Jebb έχει βρει μόνο δυο άλλες περιπτώσεις δυϊκού αριθμού α' προσώπου. Εδώ ο δυϊκός αριθμός α' προσώπου ανήκει στην Υποτακτική Ενεστώτα.

## ΚΟΜΜΟΣ, Στχχ. 1081 – 1217

### Στχχ. 1081 – 1100 = 1101 – 1122

ΧΟ. Ω εσύ, βαθούλωμα του θολωτού βράχου,  
που άλλοτε έκαιγες κι άλλοτε ήσουν παγωμένο, πράγματι  
λοιπόν δεν υπήρχε περίπτωση εσένα, εγώ ο δυστυχής,  
να σε εγκαταλείψω ποτέ, αλλά αντιθέτως ότι εγώ  
πέθανα, εσύ θα είσαι που θα το διαπιστώσεις.  
Αλίμονό μου!

1085

Ω εσύ, αγροικία, που είσαι ολοκληρωτικά γεμάτη  
από το δράμα το δικό μου, δύστυχη εσύ.

Πώς ακριβώς στο εξής θα η καθημερινότητά μου  
θα είναι; Ποια ελπίδα από πού στο εξής θα βρω  
που να μου εξασφαλίζει την διατροφή μου, ο δυστυχής;  
Και κατόπιν από τον αιθέρα εκεί ψηλά  
οι τρομαχτικές Άρπυιες με ένα διαπεραστικό πέταγμα

1090

- θα ορμήσουν εναντίον μου· δεν υπάρχει πλέον σε μένα καμία δύναμη.
- ΧΟ. Εσύ βέβαια, εσύ βέβαια τα καταλόγισες αυτά σε σένα, 1095  
ω πολυβασανισμένε άνθρωπε· κι όχι  
από κάποια άλλη αιτία συμβαίνει αυτό το κακό, που να είναι σοβαρότερη.  
Πράγματι όταν είχες την ευκαιρία να πάρεις μία απόφαση  
για μία τύχη που να είναι καλύτερη, εσύ επέλεξες  
να εγκρίνεις το χειρότερο. 1100
- ΦΙ. Αχ ο δύστυχος, ο δύστυχος εγώ,  
και ο χτυπημένος από την ταλαιπωρία, ο οποίος πλέον  
στο μέλλον μαζί με κανένα  
άνδρα, ο δυστυχής, στις μέρες που θα έρθουν  
συγκατοικώντας, εδώ θα πεθάνω, 1105  
αλίμονο, αλίμονο,  
χωρίς πλέον να βρίσκω την τροφή μου,  
και χωρίς από τα πεταχτά μου όπλα,  
μέσα στα δυνατά μου χέρια, 1110  
να αντλώ την δύναμή μου. Όμως μέσα μου απροσδόκητα  
και κρυμμένα λόγια από ένα ραδιούργο μυαλό λειτούργησαν εξαπατητικά.  
Μακάρι να δω τον δω αυτόν,  
ο οποίος μηχανεύτηκε αυτά εδώ, για το ίδιο χρονικό διάστημα  
να συναντά τις δικές μου λύπες. 1115
- ΧΟ. Σαν ένα πεπρωμένο, σαν πεπρωμένο από τους θεούς εσένα  
αυτά εδώ σε βρήκανε, και σε βρήκανε σαν μία απάτη  
από το δικό μου χέρι. Έχε την αποτροπαιη  
δυσσίωνα κατάρα σου εναντίον άλλων. 1120  
Διότι στην πραγματικότητα αυτό εδώ με ενδιαφέρει,  
δηλ. να μη διώξεις εσύ την φιλία μου.

— — — — — UU —

Χοριαμβικό δίμετρο Β

ῥω κοίλας πέτρας γύαλον

ῥω τλάμων τλάμων ἄρ' ἐγὼ

— — — UU — U —

θερμὸν καὶ παγετῶδες, ὥς σ'

Γλυκόνειος<sup>18</sup>

— — — — — UU —

καὶ μόχθῳ λωβατός, ὅς ἦ-

Χοριαμβικό δίμετρο Β<sup>19</sup>

— U — UU — U —

Γλυκόνειος

σ' οὐκ ἔμελλον ἄρ', ὦ τάλας

δη μετ' οὐδενὸς ὕστερον

— — — UU — U —

Γλυκόνειος

λείπειν οὐδέποτ', ἀλλὰ μοι

ἀνδρῶν εἰσοπίσω τάλας

<sup>18</sup> Ο Γλυκόνειος έχει τον τύπο: 'ΟΟ — UU — U —'

<sup>19</sup> Αυτοί οι δυο στχχ. Στροφής και Αντιστροφής φαίνονται διαφορετικοί, αλλά ο Γλυκόνειος είναι μετρικό παράγωγο του Χοριαμβικού διμέτρου και η ομοιοτήτά τους είναι δεδομένη. Ο τύπος του Χοριαμβ. διμέτρου Β είναι 'ΟΟ — X — UU —'

— — — UU — —  
καὶ θνήσκοντι συνείση  
ναίων ἐνθάδ' ὀλοῦμαι

Φερεκράτειος

— — — —  
ῥῶμοι μοί μοι  
αἰαῖ αἰαῖ

(Εκτός μέτρου) (Δύο σπονδαίοι)

— — — UU — U —  
ῥῶ πληρέστατον αὔλιον  
οὐ φορβὰν ἔτι προσφέρων

Γλυκόνειος

— — — UU — U —  
λύπας τᾶς ἀπ' ἐμοῦ τάλαν  
οὐ πτανῶν ἀπ' ἐμῶν ὅπλων <sup>20</sup>

Γλυκόνειος

O — — UU — —  
τίπτ' αὖ μοι τὸ κατ' ἡμαρ<sup>21</sup>  
κραταιαῖς μετὰ χερσὶν

Φερεκράτειος

— — — UU — U —  
ἔσται; τοῦ ποτε τεύξομαι  
ἴσχων· ἀλλὰ μοι ἄσκοπα<sup>22</sup>

Γλυκόνειος

— UU — UU — UU — UU  
σιτονόμου μέλεος πόθεν ἐλπίδος  
κρυπτά τ' ἔπη δολερᾶς ὑπέδου φρενός

Δακτυλικό τετράμετρο

— — UUU —  
εἴτ' αἰθέρος ἄνω  
U — — U —  
ἰδοίμαν δέ νιν

Δόχμιοι<sup>23</sup>

— UU — UU — UU — UU  
πτωκάδες ὄξυτόνου διὰ πνεύματος  
τὸν τάδε μῆσάμενον, τὸν ἴσον χρόνον

Δακτυλικό τετράμετρο

U — U — U — —  
ἐλῶσι μ' οὐδ' ἔτ' ἰσχύς  
ἐμὰς λαχόντ' ἀνίας

Ἐνα Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό

U — U — U — U —  
Σύ τοι σύ τοι κατηξίω  
Πότμος, <πότμος> σε δαιμόνων<sup>24</sup>

Ιαμβικό δίμετρο

U — UU — —  
σας, ὦ βαρύποτμ', οὐκ  
U — UUUU —  
τάδ', οὐδὲ σέ γε δόλος

Δόχμιοι

— UU — UU — UU — UU  
ἄλλοθεν ἂν τύχα ἄδ' ἀπὸ μεΐζονος  
ἔσχ' ὑπὸ χειρὸς ἐμᾶς· στυγεράν ἔχε

Δακτυλικό τετράμετρο

<sup>20</sup> Στην συλλ. (-οπλ) το 'ο' παραμένει —, ἔστω κι αν ακολουθοῦν δυο σύμφωνα, διότι το ένα εἶναι ἄφωνο και το ἄλλο υγρό

<sup>21</sup> Η συλλ. (τι-) εἶναι U, ενώ η αντίστοιχη (κρα-) εἶναι U, διότι οι δυο πρώτες συλλ. στον Φερεκράτειο εἶναι 'ΟΟ'

<sup>22</sup> Η συλλ. (μοι) αν και μακρά, γίνεται βραχεία λόγω Χασμωδικῆς βραχύνσεως.

<sup>23</sup> Ο βασικός τύπος του Δόχμιου εἶναι 'Χ — — U—'. Ὅμως ὅλες οι — συλλ. μπορούν να αναλυθοῦν σε δυο UU

<sup>24</sup> Οι συλλ. 'πότμ-...πότμ-' εἶναι U, διότι το σύμπλεγμα 'ἄφωνο + ἔρρινο' ἔχει μονοσυμφωνική αξία, ὁπότε η συλλ. παραμένει U.

— U UU — U — —  
εὔτε γε παρὸν φρονῆσαι  
— — UUUU — —  
δύσποτμον ἄρὰν ἐπ' ἄλλοις

Δόχμιοι

— UU — — UU — —  
λώονος ἐκ δαίμονος εἴ  
καὶ γὰρ ἔμοι τοῦτο μέλει

Χοριαμβικό δίμετρο

— UUUU — —  
λου τὸ κάκιον αἰνεῖν  
— UU — U — —  
μὴ φιλότῃτ' ἀπώσῃ

Δόχμιοι

- 1081.** «ὦ γύαλον κοίλας πέτρας»: «ὦ εὐ! βαθούλωμα του θολωτοῦ βράχου», 'γύαλον, το = το βαθούλωμα', 'κοῖλος, ὁ ο θολωτός', 'πέτρα, ο βράχος'.
- 1082/3.** «θερμὸν καὶ παταγῶδες»: «το καλοκαίρι ζεστό και το χειμῶνα κρύο». «ὥς σ'...οὐκ ἔμελλον»: «πράγματι δεν ἦταν γραφτό μου». Το αναφορικό 'ὥς', που λόγω του άτονου 'σ(ε)' πήρε τον τόνο του και ἔγινε 'ὥς', εκφράζει αρκετές φορές την έκπληξη, την απορία του ομιλούντος εν εἶδει επιφωνήματος, 'ὥς σ' ἀτιμάζει πατήρ, Σοφ. Άντ. 572 πόσο πολύ σε προσβάλλει ο πατέρας σου'.
- 1085.** «συνείση»: η γραφή αυτή, δηλ. ο Μέλλων του 'σύννοϊδα', είναι η γραφή που έχει προτείνει ο Reiske, (σύννοϊδα τινί τι), με την δοτική 'μοι' να είναι επιρρ. της συνοδείας, και την μτχ. 'θνήσκοντι' να είναι κατηγορηματική και να αναλύεται σε ειδική πρόταση, και έχει την σημασία: 'εσύ σπηλιά θα είσαι εκείνη που θα διαπιστώσει τον θάνατό μου – ότι εγώ πέθανα – ότι εγώ είμαι πεθαμένος'. — Η γραφή των κωδδ. είναι 'συννοίσει > συμφέρει' με τον Campbell να είναι ο μόνος που έχει παραμείνει πιστός στην γραφή αυτήν ερμηνεύοντάς την ως 'εσύ σπηλιά θα συμπορευθείς μαζί μου την ώρα του θανάτου μου – εσύ θα συμπαρασταθείς στον θάνατό μου – θα με συντροφεύσεις την ώρα που πεθαίνω', με την δοτική 'μοι' να είναι της συνοδείας και την μτχ. 'θνήσκοντι' να είναι επιρρ. χρονική. Ο Campbell βασίστηκε στην γραφή που παραδίδει ο Ηρόδοτος 'Οὐκ ἂν ὦν δυνώμεθα ἐκείνησι συμφέρεσθαι, IV, 114, 4 δεν μπορεί λοιπόν να είναι δυνατόν να συμπορευθούμε μαζί μ' εκείνους – να συνυπάρξουμε μαζί μ' εκείνους'. Όμως το μέσο 'συμφέρομαι τινι' σημαίνει 'συμπορεύομαι με κάποιον', μια σημασία που εδώ δεν αποδίδει το νόημα που απαιτείται στην περίπτωση της ώρα του επικείμενου θανάτου του 'Φιλ.'
- 1087/8** «ὦ...αὔλιον...τάλαν»: κλητικές πτώσεις. «λύπας»: γενική αφαιρετική. «τᾶς ἀπ' ἑμοῦ»: αντί του αναμενόμενου 'τῆς ἑμῆς'.
- 1089.** «τίπτε»: i.e. 'τὶ ποτέ; πῶς ακριβῶς στο εξής;'
- 1090/1.** «τοῦ...πόθεν»: μία ερωτηματική αντωνυμία και ένα ερωτηματικό επίρρημα τόπου, που όμως εισάγουν μια ερωτηματική πρόταση. «σιτονόμου»: επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος. «μέλεος»: 'εγώ ο δυστυχής'. «ἐλπίδος»: γενική διααιρετική στο 'τεύξομαι'.
- 1092/4.** «εἴτ' αἰθέρος ἄνω/πτωκάδες ὀξυτόνου δια πνεύματος/ἔλωσι μ(ε)· οὐδ' ἔτ' ἰσχύς»: «κατόπιν πάνω ψηλά στον ουρανό/οι φοβερές Άρπυιες με ένα διαπεραστικό πέταγμα/θα πέσουν επάνω μου· δεν έχω πλέον δύναμη'. Πρόκειται για ένα προβληματικό χωρίο όσον αφορά την γραφή και την ερμηνεία του στα εξής σημεία, 'εἴτ' αἰθέρος ἄνω', στο ρ. 'ἔλωσι', και 'οὐδ' ἔτ' ἰσχύς'. — Η γραφή όλου του χωρίου, όπως την παραδίδουν οι κώδδ., έχει ως εξής: 'εἴθ' αἰθέρος ἄνω/πτωκάδες ὀξυτόνου διὰ πνεύματος/ἔλωσι μ' οὐ γὰρ ἔτ' ἰσχύω'. Η γραφή αυτή είναι σίγουρα εσφαλμένη, διότι δείχνει ότι ο 'Φιλ.' σαρκάζει το γεγονός ότι χωρίς πλέον τα τόξα του, με τα οποία εύρισκε την τροφή του, θα λιμοκτονήσει: «Μακάρι πάνω ψηλά από τον ουρανό/τα ἔως τώρα φοβισμένα πουλιά μ' ένα διαπεραστικό πέταγμα/να με αρπάξουν, γιατί πλέον δεν έχω καμία δύναμη'. Όμως η συγκεκριμένη γραφή δεν δικαιολογεί αυτήν την μετάφραση, διότι το 'εἴθ(ε)' δεν μπορεί να συνταχθεῖ με την Υποτακτική 'ἔλωσι > αἰρέω', αφού απαιτείται Ευκτική.

Οι προσπάθειες των εκδοτών για αποκατάσταση του κειμένου είναι υποθετικές, διότι λείπει το υποκείμενο του ρήματος, το οποίο όμως είναι σίγουρο πως πρόκειται για 'πουλιά'. — (i) Ο Pearson έδωσε την γραφή όπως εμφανίζεται στην αρχή του συγκεκριμένου σχολίου· δηλ. ως ρήμα επέλεξε το 'έλωσι', που είναι το γ' πληθυντικό του Μέλλοντα του ρ. 'ελαύνω', αντί του πιο γνωστού 'έλασω'. Ο Μέλλων 'έλω' απαντά σ' ένα χωρίο του Ξενοφώντα, 'έγω δέ, έφη, επί τούσδε, ήν επί σέ κινώνται, έλω, Ξεν.Κύρ.1,4,20', αλλά και σε ένα χωρίο του Ευριπίδη, 'έλᾱς μετ' αλόχου, Εύρ.Βάκ. 1334'. Ως υποκείμενο θεωρεί τις 'Άρπυιες', δηλ. τα μυθικά πουλιά, που άρπαζαν και εξαφάνιζαν τους θνητούς. Πράγματι στην Οδύσσεια ο Τηλέμαχος αναφέρει πως οι "Άρπυιες" άρπαξαν και εξαφάνισαν τον πατέρα του (Οδ.α,241). Το ίδιο ομολογεί και ο Εύμαιος (Οδ.ξ,371). Εδώ όμως υπάρχει το πρόβλημα πως το επίθετο 'πτωκάδες' είναι παθητικό και σημαίνει τον 'φοβισμένο', ενώ οι "Άρπυιες" προκαλούσαν τον φόβο. Γι' αυτό ο Pearson αναγκάστηκε να θεωρήσει το επίθετο με ενεργητική σημασία, χωρίς όμως κανένα χωρίο στην Ελλ. γραμματεία, από τα λίγα στα οποία το επίθετο απαντά, να τον δικαιώνει. Επίσης πρότεινε την γραφή 'έλωσι μ' ούδ' έτ' ισχύς', διότι η γραφή των κωδδ. δεν συμφωνεί μετρικά με το αντίστοιχο στχ. της 'αντιστροφής'. (ii) ο Jebb έχει προτείνει την εξής γραφή: 'πέλειαι δ' άνω/πτωκάδες διά τόνου όξυπνεύματος/έλωσιν· ούκέτ' ίσχω', 'και τα περιστέρια ψηλά/φοβισμένα με ένα διαπεραστικό πέταγμα/θα προελαύνουν· εγώ πλέον δεν έχω καμία δύναμη'. Στην γραφή αυτήν το επίθετο 'πτωκάδες' διατηρεί την παθητική του σημασία, ενώ ως υποκείμενο του ρ. τίθεται πλέον το 'πέλειαι'. Το νόημα είναι πως 'τα περιστέρια θα κατορθώσουν μέσα στον φόβο τους να περάσουν ανέγγιχτα πάνω από την σπηλιά, αφού ο Φιλ. δεν θα συνιστά γι' αυτά κίνδυνο μη έχοντας τα τόξα του'.

- 1099.** «**λῶνος έκ δαίμονος**»: 'έκ δαίμονος ός λῶνων έσει', το επίθ. 'λῶνος' κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος. Αναλύεται σε αναφορική πρόταση με Μέλλοντα Οριστικής, η οποία αποδίδει το συμπέρασμα, 'ούδεμία γάρ έστι ούτω καλή παραίνεσις, ήτις...τούς...άκούσαντας άγαθούς ποιήσει, Ξεν.Κύρ.,3,3,50'.
- 1102/5.** «**ός ήδη...ύστερον...όλοῦμαι**»: 'ο οποίος πλέον στο μέλλον θα πεθάνω'. «**μετ' ούδενός...άνδρῶν είσοπίσω...ναίω**»: 'χωρίς να συγκατοικώ με κανένα από τους άνδρες στις μέρες που θα έρθουν'.
- 1109.** «**ού πτανῶν άπ' έμῶν όπλων**»: η άρνηση 'ού' με την μτχ. 'ίσχω'. Ο εμπρόθετος 'άπ' έμῶν όπλων' ως επιρρ. της προελεύσεως επίσης με την μτχ. 'ίσχω', 'χωρίς να αντλώ την δύναμή μου από τα πεταχτά μου όπλα'. Ως 'πτηνᾶ όπλα' λογικά εννοεί το τόξο και τα βέλη του από κοινού μαζί. Βέβαια το τόξο δεν είναι 'πτηνόν όπλον', όπως τα βέλη, αλλά είναι αυτό που καθιστά το βέλος 'πτηνόν'.
- 1110.** «**κραταῖς μετὰ χερσίν**»: 'μέσα στα στιβαρά μου χέρια'. Η πρόθεση 'μετά+Δοτική' αποδίδει στην επική ποίηση τον τόπο, 'πηδάλιον μετὰ χερσίν θεούσης νηός έχοντα, Όδ.γ,281 κρατώντας το πηδάλιο μέσα στα χέρια μου ενώ το πλοίο έτρεχε. έν πελάγει μετὰ κύμασιν Άμφιτρίτης, Όδ.γ,91 στο πέλαγος μέσα στα κύματα της Άμφιτρίτης'.
- 1111.** «**μοι**»: συντάσσεται με το ρ. 'ύπέδυ', το οποίο έχει ως υποκείμενο σε αττική σύνταξη την ονομαστική 'έπη'. Το ρ. είναι μέσο 'υποδύομαι εξαπατώ' και συντάσσεται με αιτιατική, οπότε λογικά θα περιμέναμε αντί της δοτικής την αιτιατ. 'με'. Όμως εδώ έχει σημασία τόπου, 'μέσα μου'.
- 1114.** «**έμας...λύπας**»: συνήθως το ρ. 'λαγχάνω' συντάσσεται με γενική διαιρετική, όμως κάποιες φορές συντάσσεται και με αιτιατική πτώση ως κανονικό μεταβατικό ρ., όπως εδώ.
- 1116/8.** στους στχ. αυτούς έχουν προταθεί από τους εκδότες δυο συντάξεις. (i) η αντων. 'τάδ' = τα βάσανά σου αυτά εδώ', λογίζεται ως υποκείμενο στο ρ. 'έσχε' με αττική σύνταξη αντί 'έσχον'. Η αιτιατική 'σε' αντικείμενο στο ρ. Οι δυο ονομαστικές 'πότμος' ως επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου. Και τέλος η γενική 'δαιμόνων' ως γενική υποκειμενική στο 'πότμος'. Επίσης στην πρόταση που ακολουθεί προτείνεται η ίδια ακριβώς σύνταξη, δηλ. ρ. το 'έσχε', υποκ. το 'τάδε' πάλι με αττ. σύνταξη, το 'σε' αντικ. στο ρ., και η ονομαστική 'δόλος' ως επίσης επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου.

**Στχχ. 1123 – 1145 = 1146 – 1168**

- ΦΙ. *Αλίμονό μου, προφανώς πάνω στην γκριζα  
παραλία της θάλασσας καθισμένος εγώ,  
εκείνος με περιγελά, με το χέρι του κραδαίνοντας  
αυτό που εμένα τον δυστυχή κρατούσε στην ζωή,  
το οποίο ποτέ κανείς δεν έπιασε στα χέρια του.  
Ω αγαπημένο μου τόξο, ω εσύ που από τα αγαπητά μου  
χέρια αφαιρέθηκες με βία,  
κατά κάποιον βλέπεις ότι ο εξαθλιωμένος – αν βέβαια κάποια λογική  
διαθέτεις – αυτός σύντροφος του Ηρακλή  
ἔμε την μορφή του επάθλου ἔτσι ακριβώς στα χέρια του  
δεν πρόκειται να σε χρησιμοποιήσει πλέον στο μέλλον,  
αλλά με την ανταλλαγή ενός άλλου άνδρα  
που είναι πανούργος, θα ταξιδεύσεις,  
ενώ αντικρύζεις απαίσιες εξαπατήσεις,  
και ένα άνδρα πολύ μισητό,  
και ενώ παρατηρείς χιλιάδες να προκύπτουν  
εγκλήματα, όσα εκείνος μηχανεύτηκε εναντίον μου.* 1125
- ΧΟ. *Πράγματι είναι γνώρισμα ενός άνδρα να ομολογεί ό,τι είναι δίκαιο,  
όταν όμως το ομολογήσει, να μη βγάλει προς τα έξω  
το κέντρισμα της γλώσσας το οποίο δημιουργεί μίσος.  
Όμως εκείνος όντας ένας μεταξύ πολλών  
επειδή όρισε στον εαυτό του αυτήν την αποστολή κατόπιν εντολής,  
την έφερε σε πέρας προκειμένου για μία βοήθεια κοινή σε πρόσωπα αγαπημένα.* 1130
- ΦΙ. *Ω εσείς πετούμενα θηράματα, αλλά κι εσείς με τα σπινθηροβόλα μάτια  
γέννη από άγρια ζώα, τα οποία σας φιλοξενεί αυτός εδώ  
ο χώρος τρόφιμους στα βουνά,  
δεν πρόκειται πλέον σ' εμένα – φεύγοντας εγώ από την σπηλιά μου –  
να έρθετε κοντά. Διότι δεν έχω στα χέρια μου  
την προηγούμενη δύναμη από τα βέλη μου,  
εγώ ο δύστυχος τώρα.* 1135
- Αντιθέτως αυτή εδώ η περιοχή φυλάγεται χωρίς περιορισμούς,  
χωρίς να είναι πλέον αυτός ο χώρος αιτία φόβου για σας,  
προχωρήστε, τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή  
να χορτάσετε το στόμα σας ώστε να γίνει εκδικητικό με την ικανοποίηση  
από το δικό μου τρεμάμενο σώμα.* 1140
- Θα εγκαταλείψω σύντομα αυτήν εδώ την ζωή,  
γιατί από πού θα υπάρξει τροφή;  
Ποιος συντηρείται εν ζωή έτσι με αέρα,  
χωρίς καθόλου να ασκεί εξουσία  
πάνω σε όσα στέλνει η γη που προσφέρει την επιβίωση;* 1145
- 1150
- 1155
- 1160



ΧΟ. Για το όνομα των θεών, αν νοιώθεις κάποιον σεβασμό, πήγαινε κοντά σ' αυτόν τον επισκέπτη,  
ο οποίος σε πλησιάζει με πολύ καλή διάθεση.  
Όμως έχει υπ' όψη σου, έχει καλά υπ' όψη σου ότι από εσένα εξαρτάται  
να αποφύγεις αυτήν εδώ την αρρώστια.  
Είναι πολύ βαριά η αρρώστια σου, για να την συντηρείς, και είναι τελείως ανεννημέρωτος  
εκείνος στον οποίο υπάρχει αυτή η αρρώστια, ώστε να υποφέρει ένα τέτοιο μεγάλο βάσανο.

1165

— — — — — UU —

Χοριαμβικό δίμετρο B<sup>25</sup>

Οἷμοι μοι, καί που πολιάς  
ῥω πταναὶ θῆραι χαροπῶν τ'

— — — UU — U —

Γλυκόνειος

πόντου θινὸς ἐφήμενος

— — — — — UU —

Χοριαμβικό δίμετρο B

ἔθνη θηρῶν, οὓς ὄδ' ἔχει

U — — UU — —

Φερεκράτειοι<sup>26</sup>

γελᾷ μου, χερὶ πάλλων

— U — UU — —

χῶρος οὐρεσιβώτας

— U — UU — U —

Γλυκόνειοι

τὰν ἐμὰν μελέου τροφάν

U — — UU — U —

φυγᾷ μ' οὐκέτ' ἀπ' αὐλίων

— — — UU — U —

Γλυκόνειοι

τὰν οὐδεῖς ποτ' ἐβάστασεν

U — — UU — U —

πελᾷτ'· οὐ γὰρ ἔχω χεροῖν

— — — UU — U —

Γλυκόνειοι

ῥω τόξον φίλον, ὦ φίλων

— — — UU — U —

τὰν πρόσθεν βελέων ἀλκάν<sup>27</sup>

— — — UU — U —

Γλυκόνειοι

χειρῶν ἐκβεβιασμένον

— — — UU — U —

ὦ δύστανος ἐγὼ τανῦν

— U U — U U — UU — UU

Δακτυλικό τετράμετρο

ἦ που ἐλαινὸν ὀρᾷς, φρένας εἴ τινας

ἀλλ' ἀνέδην ὅδε χῶρος ἐρύκεται

U — U — U — —

Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό

ἔχεις, τὸν Ἡράκλειον

— UU U — U — —

οὐκέτι φοβητὸς ὑμῖν

<sup>25</sup> Ο τύπος του Χοριαμβικού διμέτρου B είναι ο εξής 'OO— X — UU —'

<sup>26</sup> Ο Φερεκράτειος έχει την μορφή 'OO — UU — —'

<sup>27</sup> Στην συλλ. 'αλκ-' τα δυο σύμφωνα έχουν μονοσυμφωνική αξία, οπότε το φωνήεν λογίζεται U.

— UU — UU

ἄθλιον ὧδέ σοι

Ἔρπετε, νῦν καλὸν

Δακτυλικό δίμετρο

— UU — UU — UU — UU

οὐκέτι χρησόμενον τὸ μεθύστερον

ἀντίφονον κορέσαι στόμα πρὸς χάριν

Δακτυλικό τετράμετρο

— — — U — U —

ἄλλου δ' ἐν μεταλλαγᾷ

U — — — U — U —

ἐμᾶς σαρκὸς αἰόλας

Ιαμβικό δίμετρο συγκοπτόμενο στο α' ἱάμβο

UU — UU — UU — —

πολυμηχάνου ἀνδρὸς ἐρέσση

ἀπὸ γὰρ βίον αὐτίκα λείψω

Ενόπλιος.

U — U — — UU —

ὀρῶν μὲν αἰσχροῦς ἀπάτας

Πόθεν γὰρ ἔσται βιοτά

Χοριαμβικό δίμετρο B

U — U — — UU —

στυγνὸν τε φῶτ' ἐχθοδοπὸν

τίς ὧδ' ἐν αὔραις τρέφεται

Χοριαμβικό δίμετρο B

— UU — — UU —

μυρία τ' ἀθροῦν ἀνατέλ

— UU — U — U —

μηκέτι μηδενὸς κρατὺ

Χοριαμβικό δίμετρο

Χοριαμβικό δίμετρο A

— UU — — UU — U — —

λονθ' ὅσ' ἐφ' ἡμῖν κάκ' ἐμήσαθ' οὔτος

νων ὅσα πέμπει βιόδωρος αἶα

Χοριαμβικό τρίμετρο καταληκτικό<sup>28</sup>

— — — UU — U — U — —

Ἄνδρός τοι τὸ μὲν εὖ δίκαιον εἰπεῖν

Πρὸς θεῶν, εἴ τι σέβῃ ξένον, πέλασσον

Φαλαίκειος<sup>29</sup>

— — — U — UU —

εἰπόντος δὲ μὴ φθονεράν

— — — — UU —

εὐνοίᾳ πάσα πελάταν

Χοριαμβικό δίμετρο B

— — — — UU —

ἐξῶσαι γλώσσας ὀδύναν

ἀλλὰ γνῶθ', εὖ γνῶθ' ἐπὶ σοὶ

Χοριαμβικό δίμετρο B

— — — UU — —

Κεῖνος δ' εἷς ἀπὸ πολλῶν

— U — UU — —

κῆρα τάνδ' ἀποφεύγειν

Φερεκράτειος<sup>30</sup>

<sup>28</sup> Χορίαμβοι δίμετροι, τρίμετροι, τετράμετροι καταληκτικοί λήγουν σε Βακχείους (U — —)

<sup>29</sup> Ο Γλυκόνειος (OO — UU — U —), αν στο τέλος προστεθεί και ένας Βακχείος (U — —), τότε λέγεται Φαλαίκειος από τον Αλεξανδρινό ποιητή Φάλαικο, 3<sup>ος</sup> αι.π.Χ.

<sup>30</sup> Έχει την μορφή (OO — UU — —)

— — — U — UU —

ταχθείς τοῦτ' ἔφημοσύνᾱ

— — — — — UU —

οἰκτρὰ γὰρ βόσκειν, ἄδαῃς δ'

Χοριαμβικό δίμετρο Β.

— — — UU — U — U — —

κοινὰν ἤνυσεν ἐς φίλους ἄρωγάν

U — — UU — U — U — —

ἔχειν μυρίον ἄχθος ᾧ ξυνοικεῖ

Φαλαίκειος

- 1123/4.** «καί που»: «και προφανώς», ως έκφραση χρησιμοποιείται για απόψεις που δεν ισχύουν την στιγμή που λέγονται, αλλά θεωρούνται ως δεδομένες από τον ομιλούντα, είτε ότι πρέπει να έχουν γίνει στο παρελθόν, είτε ότι θα γίνουν σίγουρα στο μέλλον. Για αναφορά στο παρελθόν: «καί που πάγου χυθέντος, 293· καί που τι...προσέδοσαν, 308/9», ενώ εδώ η αναφορά είναι για το μέλλον, (Όμ.ζ, 190· σ, 382). «πολιᾶς...θινός»: η γενική 'θινός' συντάσσεται με την μτχ. 'ἐφήμενος' ως γενική διαιρετική του τόπου. Το επίθετο 'πολιός γκρίζος, σκούρος μπλε' κατά κανόνα χαρακτηρίζει την θάλασσα, αλλά εδώ αναφέρεται στην παραλία. «πόντου»: συντάσσεται με το 'θινός – πολιὰ θῖς πόντου η γκρίζα παραλία της θάλασσας' ως γενική διαιρετική, με την λογική ότι η 'παραλία' είναι κομμάτι της 'θάλασσας'.
- 1125.** «γελᾷ μου»: «με κοροϊδεύει» με ενν. υποκείμενο τον 'Οδυσσέα'. Η γενική δεν είναι αντικείμενο, αλλά αποδίδει ένα στοιχείο το οποίο γίνεται η αφορμή για τον 'περίγελο', για την 'κοροϊδία'.
- 1126.** «τὰν...τροφάν»: ότι η 'τροφή' του 'Φιλ.' είναι ταυτισμένη με το 'τόξο' και τα 'βέλη' του, το έχουμε δει και στον στχ. 931. Εδώ ο 'Φιλ.' φαντάζεται πώς ο Οδυσσέας θα τον περιγελά φεύγοντας με τον πλοίο του για την Τροία και κρατώντας στα χέρια του τα όπλα του.
- 1127.** «τὰν»: i.e. 'ἦν : τροφάν'.
- 1130/3.** Μια κύρια πρόταση με ρ. 'ὄρᾳς' και υποκείμενο υποτίθεται το ουδέτερο 'τόξον, 1128'. «ἐλεῖνόν»: επιθετικός προσδιορισμός στο 'τὸν Ἡράκλειον'. «τὸν Ἡράκλειον»: είναι το αντικ. του ρ. Το επίθετο εμφανίζει 'αὐτόν ο οποίος ανήκει στο περιβάλλον του Ηρακλή'. «ἄθλιον»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου. Το επίθετο δείχνει αυτό που προσφέρεται ή αναδεικνύεται ως 'επαθλο', και εδώ φυσικά υπονοείται πως ο 'Φιλ.' λειτούργησε ως ζωντανό 'επαθλο' εξ αιτίας την γνωστή προσφορά του στον Ηρακλή. Αυτή η γραφή των κωδδ. και η ερμηνεία δημιουργεί αρκετά προβλήματα και γι' αυτό έχει προταθεί η αλλαγή της σε 'ἄρθμιον φίλο, σύντροφο' (Jebb). «σοι»: δηλ. 'τῷ τόξῳ', συντάσσεται με την μτχ. 'χρησόμενον' ως δοτική του μέσου. «χρησόμενον»: κατηγορηματική μτχ. από το 'ὄρᾳς'. «τὸ μεθύστερον»: 'στο μέλλον', αιτιατική του χρόνου.
- 1134/5.** Δεύτερη κύρια πρόταση συνδεδεμένη με την προηγούμενη μέσω του 'δ(ε)' με ρ. το 'ἐρέσση > ἐρέσσω κωπηλατώ, ταξιδεύω με πλοίο', και ως υποκείμενο του ρ. ενν. πάλι το 'τόξον'. «ἐν μεταλλαγᾷ»: εμπρόθετος του τρόπου. «ἄλλου»: γενική υποκειμενική στο ουσιαστικό 'μεταλλαγῇ', το οποίο λογίζεται ως παθητικό, 'με βάση το γεγονός ότι ένα άλλος άνδρας θα πάρει την θέση μου', δηλ. 'ο Οδυσσέας' ως νέος, καινούργιος ιδιοκτήτων του 'τόξου'.
- 1136.** «ὄρῶν»: η μτχ. σε ουδέτερο γένος, γιατί υποκείμενό της είναι το 'τόξον'.
- 1138.** «ἄθροῦν»: μτχ. επίσης σε ουδέτερο γένος με υποκ. το 'τόξον'. «μύρια...κακά»: το επίθ. ως επιθ. προσδιορισμός και το ουσιαστικό αντικ. στην μτχ. «ἀνατέλλονθ'»: κατηγορηματική μτχ.
- 1140/2.** «ἄνδρός τοι τὸ μὲν εὖ δίκαιον εἰπεῖν, / εἰπόντος δὲ μὴ φθονεράν / ἐξῶσαι γλώσσας ὀδύναν»: αυτή είναι η γραφή που έχει υιοθετήσει ο Pearson στην δική του έκδοση, και με βάση αυτήν γίνεται και η συγκεκριμένη ανάλυση. Πρόκειται για μία ύποπτη ανάγνωση και γραφή, η οποία επιδέχεται διαφορετικές ερμηνείες και μεταφράσεις. Το σίγουρο είναι πως ως ρ. ενν. το 'ἐστί' και η γενική 'ἄνδρός' ως γενική κατηγορηματική της ιδιότητας (είναι γνώρισμα του άνδρα), ενώ όλα τα άλλα είναι υπό αμφισβήτηση: (i) Μια πρώτη λύση είναι να θεωρηθεί το ρ. ως απρόσωπο, υποκείμενό το 'εἰπεῖν', αντικείμενο

του απαρεμφάτου το 'τὸ εὖ', και η αιτιατική 'δίκαιον' ως κατηγορούμενο του αντικειμένου. Τότε η μετάφραση θα είναι: *'είναι γνώρισμα του άνδρα να χαρακτηρίσει αυτό που είναι κατάλληλο σε μία περίπτωση, ως δίκαιο, κι αφού το χαρακτηρίσει έτσι, να μη βγάλει προς τα έξω το κεντρί της γλώσσας του που είναι αντιπαθητικό'*, δηλ. *'να μη μιλήσει με σκληρή γλώσσα'*. Με βάση αυτήν την μτρφ., που δείχνει και ως η πιο λογική, ο 'Χορ.' εμφανίζεται να παίρνει το μέρος του Οδυσσέα παραδεχόμενος ότι εκείνος δεν είχε άλλη λύση από το να καλέσει τον 'Φιλ.' στην Τροία, για να τερματιστεί η πολιορκία και οι συνεχείς θάνατοι, και αφού ο 'Φιλ.' αρνήθηκε, τότε σωστά έκανε και του πήρε τα 'τόξα', αφού μ' αυτά θα επιτευχθεί ο επιθυμητός στόχος· μόνο όμως που ο Οδυσσέας θα έπρεπε να είχε εκφραστεί με πιο ήπια λόγια. Αυτή είναι μια σύνταξη και ερμηνεία, που δικαιολογεί μάλιστα και το πνεύμα των λόγων του 'Χορ.' που ακολουθούν. (ii) Μια δεύτερη λύση είναι να θεωρηθεί το ρ. ως προσωπικό, το επίρρ. 'εὖ' να συνταχθεί με το ρ. με υποκείμενό του το έναρθρο 'τὸ εἶπεῖν', και αντικείμενο το 'δίκαιον': *'πράγματι πολύ σωστά είναι γνώρισμα του άνδρα το να ομολογεί ό,τι είναι σωστό...'* με την συνέχεια να μένει ως έχει. Σ' αυτήν την περίπτωση ο 'Χορ.' υπαινίσσεται πως ο 'Φιλ.' έχει κάθε δικαίωμα να λέει ό,τι εκείνος θεωρεί σωστό, μόνο που θα πρέπει να μη χρησιμοποιεί σκληρή γλώσσα. (iii) Η τρίτη λύση είναι παραμείνει η σύνταξη ως έχει στην (ii), αλλά το νόημα πλέον να αλλάξει με την λογική πως τα λόγια του 'Χορ.' αναφέρονται στον ίδιον τον 'Χορ.', δηλ. ότι *'εμείς ως Χορός έχουμε κάθε δικαίωμα να πούμε ό,τι είναι δίκαιο, αλλά να μη εκφραστούμε με σκληρά λόγια'*, και ό,τι ακολουθεί συμφωνεί επίσης μ' αυτό το νόημα.

**1143.** «**κεῖνος**»: δεν είναι εύκολη η ακριβής πιστοποίηση της ταυτότητας του προσώπου που υπονοείται με αυτήν την αντωνυμία. Η πρώτη σκέψη είναι να αναφέρεται στον Οδυσσέα, όμως τότε η αντωνυμία 'τοῦδε' στον επόμενο στχ., όπως την διασώζουν οι κώδδ., είναι ασύμβατη, διότι εμφανίζει και άλλο πρόσωπο. Γι' αυτό και έχουν προταθεί δυο διορθώσεις: (i) η γενική 'τῶνδ' έφημοσύνα' (Gernhard), σύμφωνα με την οποία έχουμε: *'διότι εκείνος (:ο Οδυσσέας), ένας σταλμένος από πολλούς ορισθείς με την εντολή εκείνων (:των Ατρειδών)...'*. (ii) η αιτιατική 'τοῦτ' έφημοσύνα' (Musgrave), σύμφωνα με την οποία έχουμε *'διότι εκείνος (:ο Οδυσσέας), ένας σταλμένος από πολλούς βάζοντας στον εαυτό του αυτήν την αποστολή κατόπιν διαταγής (:των Ατρειδών)...'*. Αυτή είναι και η γραφή που έχει υιοθετηθεί στην συγκεκριμένη παρουσίαση· σύμφωνα μ' αυτήν ο εμπρόθετος 'ἀπό πολλῶν' δηλώνει την προέλευση, η μτχ. 'ταχθείς' είναι αιτιολογική, η αιτιατική 'τοῦτ(ο)' έχει διπλή αποστολή, είναι και εσωτερικό αντικείμενο στην μτχ. 'ταχθείς', διότι έστω κι αν είναι σε μέση φωνή, έχει ενεργητική σημασία με την λογική ότι *'ἐγὼ τάσσομαι τάξιν τινα ἐγὼ ορίζω για τον εαυτό μου μία κατάσταση'* (κατὰ τάξιν ἦν ἕκαστος ἐτάχθη, Πλ.Φαῖδ. 247a), είναι όμως και αντικείμενο στο ρ. 'ἤνυσεν', και τέλος ο εμπρόθετος 'ἐς ἄρωγάν' δηλώνει τον σκοπό.

**1146.** «**θῆραι...θηρῶν**»: και τα δυο ουσιαστικά, το πρώτο είναι ονομαστική πληθυντικού του 'θήρα, -ας, ή το κυνήγι, το θήραμα', ενώ το δεύτερο είναι γενική πληθυντικού του 'θήρ, θηρός,ό το άγριο ζώο' ως γενική διαιρετική. «**χαροπῶν**»: επιθ. προσδ. στο 'θηρῶν', *'εσεῖς άγρια ζώα με τα σπινθηροβόλα μάτια'*, το επίθ. 'χαροπός' έχει την έννοια του άγριου ζώου με το έντονο, επιθετικό βλέμμα, 'χαροποι λέοντες, 'Οδ.11,611· χαροπὸς λέων, 'Ησ.Θεογ.321'.

**1148.** «**οὔρεσιβώτας**»: 'οὔρεσιβώτης, -ου,ό αυτός που συντηρείται στα βουνά, σε ορεινές περιοχές', εδώ είναι η αιτιατική πληθυντικού που συντακτικά λειτουργεί ως επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος *'ώστε οὔρεσιβῶται εἶναι'*.

**1149/50.** «**πελάτ**»: πρόκειται για τον συντετμημένο τύπο του β' πληθυντικού του Μέλλοντα του ρ. 'πελάζω < πελάσετε < πελάτε'. Είναι η γραφή που παραδίδουν οι κώδδ., η οποία όμως δημιουργεί προβλήματα και συντακτικά και νοηματικά. Συντακτικά το πρόβλημα είναι – όπως σημειώνει ο Jebb – το γεγονός ότι το ρ. 'πελάζω' δεν συντάσσεται με αιτιατική, αλλά είτε με δοτική είτε με εμπρόθετο. Το νοηματικό πρόβλημα είναι πως αυτό που θέλε να εκφράσει εδώ ο 'Φιλ.' είναι η μελλοντική του αδυναμία να κυνηγήσει άγρια ζώα, αφού δεν θα έχει πλέον τον οπλισμό του. Αυτό όμως σημαίνει ότι 'ο ίδιος' δεν θα είναι σε θέση να 'πλησιάσει' τα άγρια ζώα, κι όχι ότι τα άγρια ζώα δεν θα είναι σε θέση να πλησιάσουν

εκείνον, όπως υποδηλώνεται από το κείμενο. Γι' αυτό και ο Jebb πρότείνει την διόρθωση 'μηκέτι' ἀπ' αὐλίων φυγᾶ / πηδᾶτ' μη πηδάτε λοιπόν πλέον με ταχύτητα από τις φωλιές σας', εννοώντας ότι 'αφού δεν έχει τον οπλισμό του, δεν θα είναι σε θέση να κυνηγήσει τα ζώα στις φωλιές τους, οπότε κι αυτά δεν θα έχουν κανένα λόγο να τις εγκαταλείπουν με πηδήματα (μηκέτ'...πηδᾶτ') τρέχοντας (φυγᾶ) για να σωθούν'.

**1153/4.** «ἀλλ' ἀνέδην ὄδε χῶρος ἐρύκεται, / οὐκέτι φοβητὸς ὑμῖν»: *ἀντιθέτως αὐτὸς ἐδῶ ὁ χῶρος φυλάσσεται (ἐρύκεται) με χαλαρό τρόπο (ἀνέδην), ὥστε να μην εἶναι πλέον αἰτία φόβου για σας*'. Αυτή είναι γραφή των κωδδ., την οποίαν ο Jebb αμφισβητεί υποστηρίζοντας ότι ο συνδυασμός του επίρρ. 'ἀνέδην' με το ρ. 'ἐρύκεται' είναι αδύνατος, διότι αφού ο 'Φιλ.' δεν θα διαθέτει πλέον τον οπλισμό του, ο χώρος γύρω του δεν θα 'φυλάσσεται' καθόλου, κι όχι 'θα φυλάσσεται με χαλαρό τρόπο', και δίνει δυο μεταφράσεις που τις θεωρεί εξ ίσου αδύνατες: (a) *'this place is remissly guarded'*, (b) *'this place is held by you in freedom'* (schol. ἐρύκεται = κατέχεται) πάντοτε φυσικά βασιζόμενος στην λογική ότι η μόνιμη πλέον απουσία οπλισμού στον 'Φιλ.' τον καθιστά πλήρως ακίνδυνο για τα ζώα. Επίσης διαφωνεί με την συμβιβαστική μετάφραση του Seyffert: *'αὐτὸς ἐδῶ ὁ χῶρος κρατᾷ για τον εαυτό του εσᾶς τα ζῶα σε μια κατάσταση ελευθερίας'*, όπου το ρ. 'ἐρύκεται' δεν θεωρείται πλέον ως παθητικό, αλλά ως μέσο, το επίρρ. 'ἀνέδην' δεν μπορεί να αποδώσει την έννοια της 'ελευθερίας'. — Η διορθωτική πρόταση του Jebb είναι η εξής: «ἀλλ' ἀνέδην, ὁ δὲ χῶρος ἄρ' οὐκέτι/φοβητὸς οὐκέθ' ὑμῖν, ἔρπετε». Στην γραφή αυτήν το επίρρ. 'ἀνέδην' συντάσσεται με την Προστακτική 'ἔρπετε', κι όχι με το 'ἐρύκεται'. — Στην μετάφραση του κειμένου έχω κρατήσει την γραφή των κωδδ., όπως είναι στην έκδοση του Pearson.

**1155.** «νῦν καλὸν»: 'ἐστί'

**1156.** «ἀντίφονον κορέσαι στόμα»: *'να χορτάσετε το στόμα σας ὥστε να γίνει εκδικητικό'*, το επίθ. 'ἀντίφονον' ως επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος.

**1157.** «σαρκὸς αἰόλας»: *'του σώματός μου που εἶναι τρεμάμενο'*.

**1158.** «ἀπὸ...λείψω»: η πρόθεση με το ρ. με τμήση αντί του 'ἀπολείψω'

**1163.** «εἴ τι σέβη, ξένον πέλασσον»: *'αν νοιώθεις κάποιον σεβασμό, πήγαινε κοντά σ' αὐτόν ἐδῶ τον επισκέπτη'*, με τον 'Κορυφαῖο' του 'Χορ.' να εννοεί τον εαυτό του ως 'ξένον'. Αυτή είναι η στίξη του κειμένου που έχει προτείνει στην έκδοσή του ο Pearson, όπου η Προστακτική 'πέλασσον' ως αμετάβατο ρ. συντάσσεται με την αιτιατική 'ξένον' που δηλώνει κίνηση. Η στίξη που υιοθετεί ο Jebb στην δική του έκδοση είναι *'εἴ τι σέβη ξένον, πέλασσον, εὐνοία πάσα πελάτην αν νοιώθεις κάποιον σεβασμό γι' αὐτό ἐδῶ τον επισκέπτη, πλησίασε, ὁ οποίος προσεγγίζει με ὅλη την καλή του διάθεση'*. Η αιτία που προβάλλει γι' αυτήν την στίξη οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την γνώμη του το ρ. 'πελάζω' δεν συντάσσεται με αιτιατική που δηλώνει την κίνηση, αλλά είτε με δοτική είτε με εμπρόθετο προσδιορισμό, γι' αυτό με την δική του σύνταξη το ρ. μένει χωρίς κανένα προσδιορισμό. Υποστηρίζει πως αν παραμείνει το κόμμα στο 'σέβη', τότε η έκφραση 'ξένον πέλασσον' δεν μπορεί να αποδοθεί ως *'πλησίασε αὐτόν ἐδῶ τον επισκέπτη'*, αλλά *'εσύ ὁ ἴδιος φέρε κοντά σου αὐτόν ἐδῶ τον επισκέπτη'*, ένα νόημα που δεν ταιριάζει με ὅ,τι ακολουθεί. — Ο Webster έχει υιοθετήσει την στίξη του Pearson βασιζόμενος σ' ένα παράλληλο δείγμα από τον Ευριπίδη, όπου κι εκεί το ρ. 'πελάζω' ως *'πλησιάζω, προσεγγίζω'* συντάσσεται με αιτιατική που δηλώνει την εις τόπον κίνηση *'ἄναξ...δῶμα πελάζει, Εὐρ. Ἀνδρ.1167'*.

**1165/6.** «ἐπὶ σοὶ...ἀποφυγεῖν»: *'ἐπὶ σοὶ <ἐστί>...ἀποφυγεῖν'*.

**1167/8.** «οἰκτρὰ γὰρ βόσκειν»: *'οἰκτρὰ γὰρ <ἐστί ἢ κήρ ὥστε σε> βόσκειν <αὐτήν> εἶναι πολὺ ἀπαίσια ἡ ἀρρώστια σου, ὥστε να την συντηρεῖς'*, ενν. 'αφού μπορείς να την θεραπεύσεις ακολουθώντας εμάς στην Τροία'. «ἀδαῆς δ' ἔχειν...ξυνοικεῖ»: *'ἀδαῆς δ' <ἐστὶν οὗτος> ᾧ <κήρ> ξυνοικεῖ <ὥστε> ἔχειν μυρίον ἄχθος εἶναι τελείως ἀνεκπαίδευτος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος στον ὁποῖον ὑπάρχει μία τέτοια σοβαρὴ ἀρρώστια, ὥστε να ἀνέχεται να ὑποφέρει τέτοια βάσανα'*, εννοώντας ότι 'πρέπει να δεχθεῖς τις προτάσεις για επιστροφή στην Τροία, προκειμένου να απαλλαγείς από τα βάσανα της ἀρρώστιας σου'.

**Στχ. 1169 – 1217**

- ΦΙ. Πάλι, πάλι αυτόν τον παλαιό  
πόνο μου υπενθύμισες, ω εσύ!  
που είσαι ο καλύτερος ανάμεσα σ' εκείνους βρέθηκαν στο παρελθόν εδώ.  
Γιατί με κατέστρεψες; Τι μου έχεις κάνει;
- 1170
- ΧΟ. Για ποιο λόγο το είπες αυτό;
- ΦΙ. αν εσύ σ' αυτή που μου είναι ιδιαιτέρως  
μισσητή, στη γη της Τροίας περίμενες ότι θα με οδηγήσεις.
- 1175
- ΧΟ. Ναι, γιατί αυτήν θεωρώ ως καλύτερη λύση.
- ΦΙ. Τότε λοιπόν φύγετε κι αφήστε με.
- ΧΟ. Σαν χαρούμενα, χαρούμενα τα διαμήνυσες αυτά σε μένα,  
και μάλιστα ο οποίος έχω την επιθυμία να τα εκτελέσω αυτά.  
Ας προχωρήσουμε, ας προχωρήσουμε  
στα μέρη του πλοίου όπου έχει οριστεί για το καθένα από εμάς.
- 1180
- ΦΙ. Για το όνομα του Δία που δέχεται τις επικλήσεις των ικετών, μη φύγεις,  
σε ικετεύω. ΧΟ. Προσπάθησε να ηρεμήσεις. ΦΙ. Ω ξένοι,  
μείνετε εδώ, για το όνομα των θεών. ΧΟ. Τι είναι αυτά που λες;
- 1185
- ΦΙ. Αλίμονο, αλίμονο,  
εσύ η θεϊκή δύναμη, εσύ· χάθηκα ο δυστυχής.  
Ω πόδι μου, πόδι μου, πώς στην ζωή μου  
θα σε έχω εγώ ο δυστυχής στο μέλλον;  
Ω ξένοι, ελάτε πάλι στο μέλλον σαν επισκέπτες.
- 1190
- ΧΟ. Για να κάνουμε τι, δηλ. να έρθουμε με μια πρόταση  
που είναι διαφορετική απ' όλα αυτά που εσύ προτείνεις;
- ΦΙ. Δεν πρέπει να επικρίνεται  
εκείνος που επειδή είναι συγχυσμένος εξ αιτίας μιας επιθετικής  
λύπης παραμιλάει χωρίς λογική.
- 1195
- ΧΟ. Προχώρει λοιπόν τώρα, φίλε μου, έτσι όπως σε προτρέπουμε.
- ΦΙ. Ποτέ, ποτέ, μάθε το αυτό καλά,  
ούτε κι αν αυτός που στέλνει τις αστραπές με φωτιά,  
έρθει ρίχνοντας τις φλόγες του σε μένα με τις λάμπεις της βροντής.  
Ας πάει να χαθεί η Τροία, αλλά κι εκείνοι που εξαρτώνται απ' αυτήν  
όλοι τους, όσοι ανέχτηκαν αυτό εδώ του δικού μου ποδιού  
το άκρο να το αποδιώξουν. Όμως,  
εσείς ξένοι, μια μόνο επιθυμία να μου ικανοποιήσετε.
- 1200
- ΧΟ. Ποια είναι αυτή η κουβέντα σου; ΦΙ. Ένα ξίφος, αν από κάπου,  
ή ένα πέλεκυ, ή κάτι από βέλος, ρίξτε το εμπρός μου.
- 1205
- ΧΟ. Για να κάνεις ποια τέλος πάντων παράτολμη ενέργεια;
- ΦΙ. Για να κόψω το κεφάλι μου και όλα τα μέλη απ' όλο μου το σώμα με το χέρι μου.  
Ήδη πλέον το μυαλό μου δολοφονεί, δολοφονεί.
- ΧΟ. Μα για ποιόν λόγο; ΦΙ. Διότι αναζητώ τον πατέρα μου.

ΧΟ. Σε ποιο μέρος; ΦΙ. Στον Άδη.

Διότι εκείνος πλέον δεν ζει.

Ω πόλη, ω πόλη πατρική μου,

Γιώς θα μπορούσα να σε δω εγώ ο δυστυχισμένος άνδρας,

ο οποίος αφού εγκατέλειψα τα ιερά σου βοσκοτόπια,

πήγα στους εχθρούς μου τους Δαναούς

ως βοηθός. Δεν έχω πλέον καμία αξία.

U — U — U — U —

Πάλιν πάλιν παλαιὸν ἄλ-

Ιαμβικό δίμετρο.

— U — / — U —

γῆμ' ὑπέμνασας, ὦ

Ιαμβικό δίμετρο συγκοπτόμενο<sup>31</sup>

— U — / U — U —

λῶσθε τῶν πρὶν ἐντόπων.

Ιαμβικό δίμετρο συγκοπτόμενο<sup>32</sup>

U — U — U — U —

Τί μ' ὤλεσας; τί μ' εἴργασαι;

Ιαμβικό δίμετρο.

U — U — / U — U — / U —

ΧΟ. Τί τοῦτ' ἔλεξας; ΦΙ. Εἰ σὺ τὰν ἐμοὶ

Ένα Ιαμβικό δίμετρο, κι ένα Ιαμβικό μέτρο.

UU — — UU — — UU — —

στυγερὰν Τρωάδα γὰν μ' ἤλπισας ἄξειν.

Ιωνικό τρίμετρο

UU — U — U — —

Τόδε γὰρ νοῶ κράτιστον.

Ανακρεόντειο

UU — U — U — —

Ἄπό νῦν με λείπετ' ἤδη.

Ανακρεόντειο

UU — Λ / UU — Λ / UU — —

Φίλα μοι, φίλα ταῦτα παρήγγει-

Τρία Ιωνικά μέτρα με τα δυο πρώτα συγκοπτ. στο 2<sup>ο</sup> μακρό (Λ)

UU — Λ / UU — —

λας ἐκόντι τε πράσσειν.<sup>33</sup>

Δύο Ιωνικά μέτρα με το πρώτο συγκοπτ. στο 2<sup>ο</sup> μακρό (Λ)

U Λ—Λ / UU — —

Ἴωμεν, Ἴωμεν

Δυο Ιωνικά μέτρα με συγκοπή του 2<sup>ου</sup> βραχέος και 2<sup>ου</sup> μακροῦ

— UU — — U — —

ναὸς ἴν' ἡμῖν τέτακται.

Χοριαμβικό δίμετρο Α

— UU — / — UU — / — UU — / — UU — / — U —

Μὴ πρὸς ἀραί/ου Διὸς ἔ/λθης ἱκετεύ/ω. Μετρία/ζ' ὦ ξένοι,

Τέσσερεις Χορίαμβοι κι ένας Ίαμβος συγκοπτόμενος

— UU — — UU — —

μείνατε, πρὸς θεῶν<sup>34</sup>. Τί θροεῖς;

Χοριαμβικό δίμετρο

<sup>31</sup> Στην ουσία πρόκειται για δυο 'Κρητικούς' (— U —), αφού λείπει η πρώτη ἄλογη συλλ. και από τους δυο Ιάμβους"

<sup>32</sup> Λείπει η πρώτη ἄλογη συλλ. μόνο από τον πρώτο Ίαμβο.

<sup>33</sup> Το συμφωνητικό σύμπλεγμα 'πρ' έχει μονοσυμφωνική αξία και δεν καθιστά μακό το φωνήεν που προηγείται.

<sup>34</sup> Στην λ. 'θεῶν' τα δυο φωνήεντα ενώνονται σε μία συλλ. μακρά (συνίζηση).

— — — —

Αἰαῖ αἰαῖ,

— — — — UU — UU —

δαίμων δαίμων· ἀπόλωλ' ὁ τάλας·

— — — UU — U —

ὦ πούς, πούς, τί σ' ἔτ' ἐν βίῳ

— — — UU — U —

τεύξω τῷ μετόπιν τάλας;

— UU — UU — UU — —

ῥ' ὦ ξένοι, ἔλθετ' ἐπήλυδες αὔθις.

U — — U — UU —

Τί ῥέξοντες ἀλλοκότῳ

— — — UU — U — —

γνώμα τῶν πάρος, ὦν προφαίνεις;

— — UU — U

Οὔτοι νεμεσητὸν

U — — U — UU —

ἀλύοντα χειμερίῳ

— — — UU — U —

λύπα καὶ παρὰ νοῦν θροεῖν.

— UU /— UU/ — UU /— UU

Βᾶθι νυν, ὦ τάλαν, ὥς σε κελεύομεν.

— UU/ — UU / — UU /— UU

Οὐδέποτ' οὐδέποτ', ἴσθι τόδ' ἔμπεδον,

— — /— UU /— UU/ — —

οὐδ' εἰ πυρφόρος ἀστεροπητῆς

— — /— —/ — UU /— —

βροντᾶς αὐγαῖς μ' εἴσι φλογίζων.<sup>35</sup>

— UU/ — UU/ — UU/— —

Ἐρρέτω Ἴλιον, οἳ θ' ὑπ' ἐκείνῳ<sup>36</sup>

— UU/— UU /— UU /— UU

πάντες ὅσοι τόδ' ἔτλασαν ἐμοῦ ποδὸς

— UU/ — —

ἄρθρον ἀπῶσαι. Ἄλλ'<sup>37</sup>

— UU/— UU /— UU /— UU

ὦ ξένοι, ἐν γέ μοι εὖχος ὀρέξατε.<sup>38</sup>

Αναπαιστικό μέτρο

Αναπαιστικό δίμετρο

Γλυκόνειος

Γλυκόνειος

Δακτυλικοί τετράμετροι

Χοριαμβικό δίμετρο B

Ιππωνάκτειος

Reizianum

Χοριαμβικό δίμετρο B

Γλυκόνειος

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

Δακτυλικό δίμετρο

Δακτυλικό τετράμετρο

<sup>35</sup> Το συμφωνητικό σύμπλεγμα (-φλ) έχει μονοσυμφωνική αξία και δεν καθιστά το προηγούμενο φωνήεν μακρό.

<sup>36</sup> Η κατάληξη 'ω' στην λ. 'Ερέττω' γίνεται βραχεία λόγω χασμωδικής βραχύνσεως επειδή ακολουθεί λ. με φωνήεν.

<sup>37</sup> Το τελικό φωνήεν (-αι) με το φωνήεν (Α) της επομένης λ. ενώνονται σε ένα μακρό ως χασμωδικό μακρό.

<sup>38</sup> Στις συλλαβές '-νοι' και '-μοι' υπάρχει χασμωδική βράχυνση.



— UU /— UU /— UU /— UU  
Ποῖον ἐρεῖς τόδ' ἔπος Ζίφος, εἴ ποθεν

Δακτυλικό τετράμετρο

— UU /— UU /— UU /— UU  
ἢ γένυν ἢ βελέων τι προπέμψατε.

Δακτυλικό τετράμετρο

— UU /— — /— UU /— UU  
ὥς τίνα <δὴ> ῥέξης παλάμαν ποτέ;

Δακτυλικό τετράμετρο

— UU /— UU /— UU /— UU  
Κῤῥατὰ καὶ ἄρθρ' ἀπὸ πάντα τέμω χερί·

Δακτυλικό τετράμετρο

U — U — / UU — —  
φονᾶ, φονᾶ νόος ἦδη.

Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό με ανάλυση το 2<sup>ο</sup> ἄλογο

U UU UUU /U — — Ιαμβικό δίμετρο καταληκτικό με αναλύσεις όλων μακρών συλλ. στον 1<sup>ο</sup> Ἰαμβο  
Τί ποτε; Πατέρα ματεύων.

— — U — /— — U — /U — U —  
Ποῖ γᾶς; Ἐς Ἄιδου· οὐ γὰρ ἐν φάει γ' ἔτι

Ιαμβικό τρίμετρο

— UU — U — UU —  
ὦ πόλις, ὦ πόλις πατρία,

Χοριαμβικό δίμετρο Α

— U — U /— U — U /— U —  
πῶς ἂν εἰσίδοιμί σ' ἄθλιός γ' ἀνὴρ,

Τροχαϊκό τρίμετρο καταληκτικό

— U — U /— UU /— U —  
ὅς γε σὺν λιπῶν ἱερὰν λιβάδ'

Ένα τροχαϊκό μέτρο κι ένα δακτυλικό δίμετρο καταληκτικό

— — U — UU —  
ἐχθροῖς ἔβαν Δαναοῖς

Ακέφαλο Χοριαμβικό δίμετρο Β

U — UU — U — —  
ἄρωγός· ἔτ' οὐδέν εἰμι.

Ακέφαλος Ἰππωνάκτειος

**1171.** «τῶν πρὶν ἐντόπων»: στους στχχ. 301κ.έ. ο 'Φιλ.' αναφέρθηκε στους επισκέπτες που είχε.

**1174/5.** «εἰ...ἤλπισας»: υποθετική πρόταση με απόδοση την προηγούμενη ερωτηματική πρόταση 'τί μ' εἵργασαι;' «τὴν...γᾶν»: αιτιατική επιρρ. για την εις τόπον κίνηση με το ρ. 'ἄξεις'.

**1176.** «ἀπὸ...λείπετε»: με τμήση.

**1178/9.** «Φίλα...φίλα»: επιρρ. κατηγορούμενα του τρόπου στο 'ταῦτα'. «ἐκόντι τε πράσσειν»: ο συμπλεκτικό σύνδεσμος 'τε' με επιδοτική σημασία ενώνει το 'μοι' με την ενν. μτχ. 'ὄντι', 'καὶ ὄντι ἐκόντι πράσσειν' με το απαρέμφατο να είναι επιρρηματικό της αναφοράς, 'ἐκὼν εἰμι + ἀπαρέμφατο = εἶναι πρόθυμος ὅσον αφορά μία ενέργεια'.

**1180.** «ναὸς»: γενική διαιρετική.

**1185.** «τὶ θροεῖς»;: η ερωτ. αντωνυμία είναι κατηγορούμενο κι όχι αντικείμενο 'τί εἰσι ταῦτα ἃ θροεῖς;'

**1191/2.** «τὶ ῥέξοντες...»: έχουμε δυο ευθείες ερωτηματικές προτάσεις με πρώτη αυτήν εδώ, στην οποία εννοείται ως ρ. η Υποτακτική 'ἔλθωμεν ῥέξοντες τι; Ωραία! Ἀς ἐρθοῦμε για να κάνουμε τι;' εννοώντας ότι μία επιστροφή δική τους στην Λήμνο θα ήταν άνευ ουσίας, άχρηστη, και η εξήγηση ακολουθεῖ αμέσως μετά. «ἄλλοκότῳ γνῶμη τῶν πάρος»: η δεύτερη ευθεία ερώτηση που λειτουργεῖ ως επεξήγηση στην προηγούμενη, και στην οποία πάλι εννοείται ως ρ. η Υποτακτική 'ἔλθωμεν γνῶμη ἄλλοκότῳ τῶν πάρος...; Δηλ. εννοεῖς να ἐρθοῦμε με μία πρόταση που είναι διαφορετική ἀπ' αὐτά που μέχρι και πρότινος προτείνεις; Ο 'Χορ.' εννοεῖ ότι 'αν επιστρέψουμε, θα επιστρέψουμε έχοντας την ίδια ακριβῶς

- πρόταση, που τόση ώρα σου κάνουμε, δηλ. να έρθεις μαζί μας στην Τροία, η οποία όμως είναι και θα είναι και στο μέλλον διαφορετική απ' αυτά που εσύ προτείνεις', οπότε 'τι νόημα έχει να επιστρέψουμε;'  
«ὦν προφαίνεις;»: 'τῶν πάρος <τούτων ᾗ> προφαίνεις' αναφορική πρόταση με ἑλξη του αναφορ.  
1193. «οὔτοι νεμεσητόν»: ενν. 'ἐστὶ', το επίθετο με παθητική σημασία, 'δεν αξίζει να επικρίνεται'.  
1198. «πυρφόρος ἀστεροπητής»: αναφέρεται στον Δία, 'Ολύμπιος ἀστεροπητής', 11.1, 580'.  
1205. «γένυν»: 'γένυς, -υος, ἡ' κοινώς είναι το 'πηγούνι', το 'σαγόνι', ιδιαίτερος είναι η κόψη μιας αζίνας.  
«βελέων τι»: 'κάτι ἀπὸ βέλη, κάτι που να μοιάζει, να είναι αιχμηρό σαν τα βέλη', η γενική διαιρετική.  
1206. «ὥς τίνα... ῥέξης...»: τελική πρόταση.  
1207. «κῤατα καὶ ἄρθρ' ἀπὸ πάντα τέμω χερί»: αυτή είναι η γραφή που παραδίδουν οι κώδδ. και έχει γίνει αποδεκτή στην έκδοση του Pearson, όπως και στην συγκεκριμένη μετάφραση. Στην δική του έκδοση ο Jebb έχει δεχθεί την διόρθωση του Hermann ἀπὸ 'κῤατα' σε 'χρῶτα' αλλάζοντας και την σειρά των υπολοίπων λλ. 'χρῶτ' ἀπὸ πάντα καὶ ἄρθρα τέμω για να κόψω το δέρμα μου σε κάθε σημείο του σώματός μου, αλλά και τα μέλη μου με το χέρι μου'. Η εξήγηση που προβάλλεται ἀπὸ τον Jebb είναι πως το περιστατικό αὐτό του αυτοτραυματισμοῦ θα πρέπει να το μετέφερε ἐδῶ ο Σοφοκλῆς ἀπὸ το γνωστό τότε περιστατικό που διασῶζει ο Ηρόδοτος και αναφέρεται στον αυτοτραυματισμό του Κλεομένη που κατέληξε στην αυτοκτονία του 'Ηρ.6,75'. Στην περιγραφή που κάνει ο Ηρόδ. ο Κλεομένης κόβει με το μαχαίρι ὅλο του σώμα (ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας, 'Ηρ.6,75), ὅπου δείχνει πως το ουσιαστικό 'σάρκας' δεν έχει καμία σχέση με το 'κῤατα', ἀλλὰ με το 'χρῶτα', και πως ο αντιγραφῆας διάβασε ως 'κ' το 'χ', και γι' αὐτό ἔγραψε 'κῤατα'. «πάντα»: αιτιατική επιρρ. του τρόπου 'ολοσχερώς, παντού'. «τέμω»: υποτακτική αορίστου, διότι η πρόταση είναι Τελική, ἔστω κι αν λείπει ο σύνδεσμος 'ὥς'. Ο συνήθης Αόριστος του ρ. 'τέμνων' είναι 'ἔταμον τάμω', ὁμως ἀπαντά και ο Αόριστος 'ἔτεμον' (Εὐρ. Ἐλ.231· Θουκ.1,30,2·2,55,1· Πλ.Τίμ.70d2· Ἰσοκρ.Περὶ Εἰρ.100).  
1210. «πατέρα ματεύων»: ο 'Φιλ.' με τον θάνατό του επιθυμεί να συναντήσει στον πατέρα του, τον οποίον επίσης θεωρεῖ ἤδη νεκρό.

## ΕΞΟΛΟΣ: Στχλ. 1218 – 1471

- ΧΟ. Εγὼ βέβαια ἐδῶ και ὥρα κοντά στο πλοίο  
θα σου βιάδιζα το δικό μου, αν ἐδῶ κοντά  
τον Οδυσσεά να ἔρχεται ἀλλὰ και του Αχιλλέα  
τον γιο να ἔρχεται προς το μέρος μας δεν ἔβλεπα. 1220
- ΟΔ. Δεν θα μπορούσες να μου πεις για ποιο λόγο βαδίζοντας πάλι προς τα πίσω  
αυτήν την πορεία ακολουθεῖς ἔτσι γρήγορος με ταχύτητα;
- ΝΕ. Για να δώσω μία λύση σε ὅσα λάθη ἔκανα στο προηγούμενο διάστημα.
- ΟΔ. Λες ἀσχημα πράγματα. Και ποιο ἦταν το σφάλμα σου; 1225
- ΝΕ. Αὐτό που διέπραξα υπακούοντας σε σένα και σ' ολόκληρο το στράτευμα.
- ΟΔ. Και ποια ἐνέργεια ἔκανες ἀπ' αυτές που δεν είναι επιτρεπτές σε σένα;
- ΝΕ. Με ντροπιαστικά τεχνάσματα και ἀπάτες συνέλαβα ἕνα ἄνδρα.
- ΟΔ. Ποιόν; Αἰμόνο! Μήπως ετοιμάζεις κάτι το ανατρεπτικό;
- ΝΕ. Ανατρεπτικό σε καμία περίπτωση, ἀντιθέτως στον γιο του Ποίαντα – 1230
- ΟΔ. Τι θα κάνεις; Πῶς με κατέλαβε ἕνας φόβος.
- ΝΕ. Απὸ τον οποίον πήρα αὐτά ἐδῶ τα τόξα, πάλι πίσω –
- ΟΔ. Ω Δία! Τι θα πεις; Δεν μπορεί, σκέφτεσαι να τα επιστρέψεις;
- ΝΕ. Διότι αὐτά τα κατέχω με ντροπή και παράνομα.

- ΟΔ. Για το όνομα των θεών, τι ακριβώς, τα λες αυτά κοροϊδεύντάς με; 1235  
ΝΕ. Αν είναι κοροϊδία να λες την αλήθεια.  
ΟΔ. Τι ισχυρίζεσαι, γιε του Αχιλλέα; Τι κουβέντα είπες;  
ΝΕ. Θέλεις αυτά τα λόγια να επαναλάβω δυο και τρεις φορές;  
ΟΔ. Κατ' αρχή δεν θα ήθελα να τα ακούσω ούτε μια μόνο φορά.  
ΝΕ. Μάθε καλά λοιπόν τώρα ότι έχεις ακούσει ό,τι είχα να σου πω. 1240  
ΟΔ. Υπάρχει κάποιος, υπάρχει, ο οποίος θα σε εμποδίσει να το κάνεις αυτό.  
ΝΕ. Τι λες; Ποιος είναι εκείνος που θα με εμποδίσει να τα κάνω αυτά;  
ΟΔ. Σύσσωμος ο στρατός των Αχαιών, και μεταξύ αυτών κι εγώ.  
ΝΕ. Αν και είσαι εκ φύσεως έξυπνος, εν τούτοις τίποτε το έξυπνο δεν λες.  
ΟΔ. Αντιθέτως εσύ είσαι εκείνος που ούτε εκφράζεις ούτε διανοείσαι να κάνεις σωστές πράξεις 1245  
ΝΕ. Αν όμως είναι δίκαιες, τότε είναι καλύτερες από τις έξυπνες.  
ΟΔ. Και πώς είναι δίκαιο, όσα δέχθηκες με βάση τις δικές μου προτάσεις,  
πάλι αυτά να τα εγκαταλείψεις; ΝΕ. Αυτήν την αμαρτία  
θα επιχειρήσω να διορθώσω, διότι ενήργησα με απαράδεκτο τρόπο.  
ΟΔ. Και τον στρατό των Αχαιών δεν τον φοβάσαι, αν τα κάνεις αυτά; 1250  
ΝΕ. Όντας μαζί με το δίκαιο δεν ανησυχώ για τον δικό σου φόβο.  
ΟΔ. ....  
ΝΕ. Όμως σε καμία περίπτωση δεν πείθομαι με την κίνηση του χεριού σου στο να το κάνω αυτό.  
ΟΔ. Τότε όμως ο πόλεμος δεν είναι με τους Τρώες, αλλά με σένα.  
ΝΕ. Ας γίνει ό,τι πρόκειται να γίνει. ΟΔ. Βλέπεις το δεξί μου χέρι  
που πιάνει την λαβή του ξίφους; ΝΕ. Όμως κι εμένα σίγουρα 1255  
τον ίδιο θα δεις να το κάνει αυτό, και χωρίς να καθυστερώ.  
ΟΔ. Παρ' όλα αυτά όμως θα σε παρατήσω. Σ' όλο το στράτευμα  
θα πάω και θα τα πω αυτά, για να σε τιμωρήσει.  
ΝΕ. Έβαλες μυαλό. Και αν ως προς τα υπόλοιπα έτσι ακριβώς σκέπτεσαι,  
ίσως είναι δυνατόν να τραβήξεις τα πόδια σου μακριά από τις συμφορές. 1260  
Εσύ τώρα, παιδί του Ποίαντα, εννοώ τον Φιλοκτήτη,  
βγες έξω αφήνοντας αυτήν την πέτρινη στέγη.  
ΦΙ. Τι είναι πάλι αυτός ο θόρυβος από μια φασαρία που σηκώνεται κοντά στην σπηλιά;  
Για ποιο λόγο με φωνάζετε; Διότι τι είναι αυτό που έχετε ανάγκη, ξένοι;  
Αλίμονο! Η ανάγκη αυτή είναι κάτι το κακό. Μήπως τίποτε καινούργιες 1265  
συμφορές έρχεστε και μου φέρετε στις υπάρχουσες συμφορές μου;  
ΝΕ. Έχε θάρρος. Και άκουσε τα λόγια που έρχομαι και σου φέρνω.  
ΦΙ. Εγώ πάντως φοβάμαι. Διότι και στα προηγούμενα βασισμένος σε λόγια  
ωραία δυστύχησα, διότι πείστηκα στα δικά σου λόγια.  
ΝΕ. Δεν υπάρχει ενδεχόμενο να αλλάξεις πάλι γνώμη; 1270  
ΦΙ. Τέτοιος ακριβώς ήσουν στα λόγια και όταν από εμένα  
έκλεβες τα τόξα, δηλ. με κρυφές διαδικασίες αξιόπιστος, αλλά και καταστρεπτικός.  
ΝΕ. Σε καμμία περίπτωση όμως τώρα· αντιθέτως θέλω να σε ακούσω,  
τι από τα δυο σου έχει φανεί σωστό, παραμένοντας εδώ να συνεχίσεις να υποφέρεις,  
να ταξιδεύσεις μαζί μας. ΦΙ. Σώπα, μη λες περισσότερα. 1275

*Άδικοι θα τα λεχθούν όλα γενικώς όσα τυχόν κι αν αναφέρεις.*

ΝΕ. Έτσι έχεις αποφασίσει; ΦΙ. Να είσαι σίγουρος, και ακόμη περισσότερα απ' όσα λέω τώρα.

ΝΕ. Παρ' όλα αυτά όμως θα ήθελα εσύ να πεισθείς στα λόγια

τα δικά μου. Κι αν κάτι που δεν ταιριάζει με την περίπτωση να λέω

συμβεί, τότε έχω πλέον διακόψει την ομιλία μου. ΦΙ. Όμως όλα μάταια θα τα πεις. 1280

Διότι δεν πρόκειται ποτέ να συναντήσεις το μυαλό μου με καλή διάθεση απέναντί σου,

διότι εσύ αφού μου άρπαξες από εμένα τα μέσα της επιβιώσεώς μου με απάτες,

μου τα αφαίρεσες. Και κατόπιν μου δίνεις συμβουλές,

αφού έφτασες εδώ, ως ο πιο χειρότερος από όλους, αν και κατάγεις από ευγενή πατέρα.

Μακάρι να καταστραφείτε, και περισσότερο απ' όλους οι Ατρείδες, κατόπιν 1285

ο γιος του Λαέρτη, αλλά κι εσύ. ΝΕ. Μη καταριέσαι περισσότερο.

Και πάρε από εμένα αυτά εδώ τα βέλη.

ΦΙ. Τι είπες; Δηλ. θα γίνω θύμα κοροϊδίας για δεύτερη φορά;

ΝΕ. Ορκίζομαι πως όχι στην αγνή τιμή του μεγάλου Δία.

ΦΙ. Ω εσύ που είπες λόγια αγαπητά, αν βέβαια λες λόγια αληθινά. 1290

ΝΕ. Η ενέργειά μου θα γίνει άμεσα φανερή. Όμως το δεξί σου

χέρι άπλωσε, και πάρε τα όπλα σου.

ΟΔ. Εγώ όμως το απαγορεύω αυτό, ως θεοί που είστε μάρτυρες,

για χάρη των Ατρείδων, αλλά και όλου του Ελληνικού στρατεύματος.

ΦΙ. Παιδί μου, τίνος την φωνή αντιλήφθηκα, μήπως ήταν 1295

του Οδυσσέα; ΟΔ. Να είσαι βέβαιος γι' αυτό. Και με βλέπεις ήδη κοντά σου,

γιατί εγώ εσένα θα σε στείλω με την βία στην περιοχή της Τροίας,

είτε ο γιος του Αχιλλέα το θέλει αυτό, είτε όχι.

ΦΙ. Όμως δεν θα το κάνεις αυτό με άνεση, αν αυτό εδώ το βέλος υψωθεί.

ΝΕ. Α! Ποτέ, μην αφήσεις, για το όνομα των θεών, να φύγει αυτό το βέλος. 1300

ΦΙ. Άρρησέ μου, για το όνομα των θεών, το χέρι, αγαπητέ μου νεαρέ.

ΝΕ. Δεν είναι δυνατόν να σε αφήσω. ΦΙ. Αλίμονο, για ποιο λόγο εμένα με

απομάκρυνες ώστε να μη σκοτώσω με τα τόξα μου ένα άνδρα αντίπαλο και εχθρικό;

ΦΙ. Όμως αυτό δεν είναι συμφέρον ούτε για σένα ούτε για μένα.

ΝΕ. Όμως έχει καλά υπ' όψη σου τούτο, οι αρχηγοί του στρατεύματος, 1305

δηλ. αυτοί που ψεύδη διαδίδουν στους Αχαιούς, είναι δειλοί

την ώρα της μάχης, αλλά όμως στα λόγια είναι παράτολμοι.

ΝΕ. Ας είναι· τουλάχιστον έχεις τα τόξα και για τίποτε

δεν είναι δυνατόν εσύ είσαι οργισμένος ή επικριτικός εναντίον μου.

ΦΙ. Συμφωνώ. Έδειξες την γενεαλογική σου προέλευση, παιδί μου, 1310

από την οποίαν κατάγεις, ότι δεν είσαι από τον Σίσυφο ως πατέρα,

αλλά από τον Αχιλλέα, ο οποίος όταν βρισκόταν ανάμεσα στους ζωντανούς,

άκουγε τα καλύτερα λόγια, αλλά και τώρα που είναι ανάμεσα στους πεθαμένους.

ΝΕ. Χάρηκα με σένα που είπες καλά λόγια για τον πατέρα μου

τον ίδιον, αλλά και για μένα, κι αυτά που θέλω τώρα να πετύχω από εσένα 1315

άκουσε. Στους ανθρώπους αυτές που από του θεού

οι τύχες δίνονται, είναι ανάγκη να τις υπομένουν.

- Και όσοι τώρα βρίσκονται κάτω από προβλήματα που οι ίδιοι έχουν προξενήσει,  
όπως εσύ, σ' αυτούς ούτε συγγνώμη να έχουν  
είναι δίκαιο, αλλά ούτε και να μοιρολογούν κάποιον. 1320
- Εσύ τώρα έχεις εξαγριωθεί και ούτε δέχσαι κάποιον να σε συμβουλεύει,  
κι αν κάποιος δίνει συμβουλές μιλώντας με καλή διάθεση,  
αυτόν τον επικρίνεις, διότι τον θεωρείς εχθρό και με κακή διάθεση απέναντί σου.  
Παρ' όλα αυτά όμως εγώ θα μιλήσω. Και επικαλούμαι τον Δία, τον προστάτη των όρκων.  
Κι αυτά να τα έχεις καλά υπ' όψη σου, και γράψε τα μέσα στο μυαλό σου. 1325
- Εσύ υποφέρεις αυτό το πρόβλημα εξ αιτίας μια θεϊκής μοίρας,  
επειδή πλησίασες τον φύλακα της Χρυσής, ο οποίος τον ασκεπή  
ιερό περίβολο κρυμμένος επιβλέποντας, εκείνο το φίδι.  
Και έχει καλά υπ' όψη σου ότι δεν είναι καθόλου δυνατόν να συμβεί διακοπή αυτής εδώ  
της βαριάς αρρώστιας σου, για όσο τυχόν χρονικό διάστημα ο ίδιος ο ήλιος 1330  
εκεί ανατέλλει κι εκεί πάλι δύει,  
πριν έρθεις εσύ ο ίδιος με την θέλησή σου στην περιοχή της Τροίας,  
και πριν τους Ασκληπιάδες που είναι μαζί μας  
θεραπευτείς από αυτήν την ασθένεια, αλλά και πριν τους πύργους  
μ' αυτά εδώ τα τόξα μαζί μ' εμένα φανείς ότι τα κυριεύσες. 1335
- Κι εγώ θα σου αποκαλύψω με ποιο τρόπο γνωρίζω ότι αυτά έτσι ακριβώς έχουν.  
Ένας άντρας συνελήφθη από τους Τρώες,  
ο Έλενος, ένας άριστος μάντης, ο οποίος αναφέρει καθαρά  
ότι αυτά είναι ανάγκη να συμβούν. Και κοντά σ' αυτά ακόμη  
ότι είναι ανάγκη μέσα σ' αυτό το καλοκαίρι 1340  
να καταληφθεί η Τροία απ' άκρου σε άκρη. Διαφορετικά είναι πρόθυμος να παραδώσει  
τον εαυτό του να τον εκτελέσουν, αν διαφυσθεί με το να λέει αυτά.  
Τώρα λοιπόν αφού τα έμαθες αυτά, θέλησε υποχωρήσεις,  
διότι είναι τιμητικό το απόκτημα, δηλ. ως ένας ανάμεσα στους Έλληνες  
ο καλύτερος αφού αναγνωρισθείς, αφ' ενός σε θεραπευτικά 1345  
χέρια να έρθεις, και αφ' ετέρου αυτήν που έχει κοστίσει πολλά δάκρυα  
την Τροία αφού κυριεύσεις, να πάρεις μία δόξα περίλαμπρη.
- ΦΙ. Ω εσύ σκληρή ζωή, γιατί με κρατάς εδώ επάνω  
να βλέπω, και δεν με παράτησες να φτάσω στον Άδη;  
Αλίμονο, τι να κάνω; Πώς γίνεται να μη πιστέψω στα λόγια 1350  
αυτού εδώ, ο οποίος με συμβούλευσε όντας με καλή διάθεση απέναντι μου;  
Άρα λοιπόν να υποχωρήσω; Κατόπιν πώς εγώ ο δύστυχος  
θα βγω στο φως έχοντας κάνει αυτά εδώ; Σε ποιόν θα απευθύνω τον λόγο;  
Πώς, ω εσείς μάτια δικά μου, ενώ έχετε δει τα πάντα σχετικά με εμένα,  
θα τα ανεχτείτε αυτά, δηλ. εμένα με τον Ατρέα 1355  
τα παιδιά να συναναστρέφομαι, οι οποίοι με κατέστρεψαν;  
Πώς με τα τον γιο του Λαέρτη που σκορπά τον όλεθρο;  
Δεν με ενοχλεί η πίκρα μου, που οφείλεται στα περασμένα γεγονότα,  
αλλά όσα είναι ανάγκη να υποστώ ακόμη από εκείνους στο μέλλον,

- αυτά έχω την εντύπωση ότι τα προβλέπω. Διότι σε όσους ανθρώπους η σκέψη τους συμβεί 1360  
να γίνει η αιτία για κακές πράξεις, αυτή τους εκπαιδεύει να γίνουν κακοί στο κάθε τι.  
Και αυτό είναι για το οποίο απορώ στην δική σου την περίπτωση.  
Έπρεπε εσύ ο συγκεκριμένος άνθρωπος να μην πας ποτέ στην Τροία,  
αλλά και εμένα να με εμποδίσεις. Διότι αυτοί σε πρόσβαλαν  
αποσπώντας από σένα την τιμή των όπλων του πατέρα σου † αυτοί τον Αίαντα 1365  
ο οποίος αγωνίστηκε για τα όπλα του πατέρα σου, το έκριναν κατώτερο  
από τον Οδυσσέα † Έτσι λοιπόν μ' αυτούς εδώ  
εσύ πρόκειται να συμμαχήσεις, κι εμένα με καθιστάς υπόχρεο σ' αυτά εδώ;  
Όχι έτσι, παιδί μου. Αλλά εμένα, πράγμα στο οποίος έδωσες την συγκατάθεσή σου,  
στείλε με στην πατρίδα μου. Κι εσύ ο ίδιος μένοντας στην Σκύρο  
άσε τους αυτούς να χαθούν με κακό τρόπο ως κακοί που είναι.  
Και θα έχεις από εμένα μία διπλή ευγνωμοσύνη, 1370  
αλλά διπλή και από τον πατέρα σου. Και δεν υπάρχει περίπτωση εξυπηρετώντας κακούς ανθρώπους  
να φανείς έχεις γεννηθεί από την φύση σου όμοιος με κακούς.
- ΝΕ. Λες πράγματα που είναι λογικά, όμως εγώ θέλω εσύ  
εμπιστευόμενος τους θεούς αλλά και τις δικές μου προτάσεις  
να φύγεις ταξιδεύοντας απ' αυτήν εδώ την χώρα μαζί με εμένα που είμαι ένας φίλος σου. 1375
- ΦΙ. Δηλ. προς την περιοχή της Τροίας και προς του Ατρέα  
εκείνο τον μισητό γιο μ' αυτό εδώ το δυστυχημένο μου πόδι;
- ΝΕ. Μα όμως προς εκείνους οι οποίοι εσένα αλλά τον βηματισμό σου που στάζει πόνον,  
θα σε απαλλάξουν από τον πόνο, και οι οποίοι θα σε γλιτώσουν από την αρρώστια.
- ΦΙ. Ω εσύ που μια φριχτή παραίνεση παραίνεσες, τι είναι αυτό που ισχυρίζεσαι; 1380
- ΝΕ. Αυτά τα οποία βλέπω να εκτελούνται με τον καλύτερο τρόπο και για σένα και για μένα.
- ΦΙ. Και επειδή είπες αυτά τα λόγια δεν ντρέπεσαι τους θεούς;
- ΝΕ. Και πώς θα μπορούσε κάποιος να νοιώσει ντροπή, όταν φέρνει ένα όφελος στον εαυτό του;
- ΦΙ. Αναφέρεις αυτό το όφελος σε σχέση με τους Ατρείδες ή σε σχέση με εμένα;
- ΝΕ. Μα φυσικά σε σχέση με εσένα, αφού είμαι φίλος σου· και ο λόγος μου είναι φιλικός. 1385
- ΦΙ. Πώς γίνεται αυτό, αφού θέλεις να με παραδώσεις στου εχθρούς μου;
- ΝΕ. Φίλε μου, μάθε να μη είσαι επιθετικός μέσα στην δυστυχία σου.
- ΦΙ. Θα με καταστρέψεις, σε κατανοώ απολύτως, με αυτές εδώ τις προτάσεις σου.
- ΝΕ. Εγώ αποκλείεται· και ισχυρίζομαι ότι εσύ είσαι που δεν καταλαβαίνεις.
- ΦΙ. Μα εγώ δεν γνωρίζω ότι οι Ατρείδες με εξόρισαν εδώ; 1390
- ΝΕ. Όμως έστω κι αν σε εξόρισαν, τώρα το αν θα σε σώσουν εξέτασέ το με προσοχή.
- ΦΙ. Όμως σε καμία περίπτωση με την θέλησή μου, ώστε να δω την Τροία.
- ΝΕ. Τότε τι μπορεί εγώ να κάνω, αν εσένα με επιχειρήματα  
δεν θα μπορέσω να σε πείσω σε τίποτε από αυτά τα οποία λέω;  
Διότι σε μένα είναι ευκολότατο να διακόψω την συζήτηση, κι εσύ 1395  
να ζεις χωρίς σωτηρία, όπως τώρα ζεις.
- ΦΙ. Άσε με εμένα να πάθω αυτά που πρέπει να πάθω.  
Εσύ όμως αυτά τα οποία ενέκρινες για μένα πιάνοντας το δεξί μου χέρι,  
δηλ. να με στείλεις στο σπίτι μου, αυτά ακριβώς κάνε, παιδί μου,

και μη καθυστερείς και μη μνημονεύσεις πάλι  
την Τροία. Αρκετά έχει θρηνηθεί από εμένα με κλάματα. 1400

ΝΕ. Αν έτσι νομίζεις, τότε ας πηγαίνουμε. ΦΙ. Ω εσύ, που είπες μία ευγενική κουβέντα.

ΝΕ. Στήριξε τώρα τον βηματισμό σου επάνω μου. ΦΙ. Όσο εγώ μπορώ.

ΝΕ. Πώς όμως θα αποφύγω την κατηγορία από τους Αχαιούς; ΦΙ. Μη σε απασχολεί.

ΝΕ. Ναι, αλλά τι θα συμβεί, αν αυτοί πολιορκήσουν την χώρα μου; ΦΙ. Εγώ θα είμαι παρών. 1405

ΝΕ. Ποια ωφέλεια θα μου προσφέρεις; ΦΙ. Με τα βέλη του Ηρακλή.

ΝΕ. Τι εννοείς; ΦΙ. Θα τους εμποδίσω να πλησιάσουν ἡ την χώρα σου. ΝΕ. Αν λοιπόν συμφωνείς  
να τα κάνεις αυτά όπως λες ἡ τότε προχώρει, αφού πρώτα αποχαιρετήσεις αυτήν εδώ την χώρα.

ΗΡΑΚΛΗΣ

Όχι ακόμη, πριν τα δικά μου  
λόγια ακούσεις, γιε του Ποίαντα. 1410

Παραδέξου ότι την ομιλία του Ηρακλή  
και ακούς με την αίσθηση της ακοής σου, αλλά και ότι βλέπεις την μορφή του.

Για δική σου χάρη ήρθα, ενώ την κατοικία μου  
στον ουρανό έχω αφήσει πίσω,

για να σου αποκαλύψω τις αποφάσεις του Δία,  
αλλά και να συγκατατήσω την πορεία την οποίαν οργανώνεις. 1415

Εσύ τώρα άκουσε τα λόγια μου.

Και κατ' αρχήν θα σου εκθέσω ποια ήταν η δική μου τύχη,  
πόσες ταλαιπωρίες αφού υπέστην και τις αντιμετώπισα,  
τελικά κατέκτησα μια δόξα που να είναι αιώνια, όπως είναι δυνατόν να διαπιστώσεις. 1420

Και σε εσένα, έχε το καλά υπ' όψη σου, αυτό το ίδιο είναι γραφτό σου να πάθεις,  
δηλ. μετά από αυτά εδώ τα βάσανα να κάνεις την ζωή σου ένδοξη.

Όταν φτάσεις μαζί μ' αυτόν εδώ τον άνδρα της Τροίας  
την περιοχή, στην αρχή θα απαλλαχθείς από αυτήν εδώ την θλιβερή αρρώστια σου,  
και αφού ξεχωρίσεις ως ο πρώτος ανάμεσα στο στράτευμα, 1425

τον Πάρη, ο οποίος έγινε η αιτία αυτών των συμφορών,

με τα δικά μου τόξα θα τον διώξεις απ' αυτήν εδώ την ζωή,

αλλά και την Τροία θα κυριεύσεις, και τα τρόπαια από την μάχη στο σπίτι σου

θα στείλεις, παίρνοντάς τα ως βραβεία από το στράτευμα,

για χάρη του πατέρα σου του Ποίαντα στην πεδιάδα της πατρικής στου Οίτης. 1430

Κι όσα τυχόν εσύ τρόπαια πάρεις από αυτό το στράτευμα,

ως αναμνηστικά δώρα για τα τόξα μου στην δική μου την πυρά

φέρε τα. Και σε σένα, παιδί του Αχιλλέα, αυτές εδώ

τις εντολές έφερα. Δηλ. ούτε εσύ χωρίς αυτόν εδώ έχεις την δύναμη

να κυριεύσεις την περιοχή της Τροίας, αλλά ούτε κι αυτός χωρίς εσένα. 1435

Όμως ως λεοντάρια που τρέφονται μαζί να προστατεύετε

εκείνος εσένα κι εσύ εκείνον. Και εγώ τον Ασκληπιό

θα στείλω στην Τροία ως αυτόν που θα σε απαλλάξει από την αρρώστια σου.

Διότι είναι γραφτό από την μοίρα αυτή η πόλη για δεύτερη φορά με τα δικά μου

τόξα να κυριευθεί. Τούτο όμως να έχετε κατά νου, για όσο χρόνο 1440

- θα κυριεύετε την πόλη, να τηρείτε τους θεϊκούς κανόνες.  
Διότι όλα τα υπόλοιπα τα θεωρεί ως δευτερεύουσας αξίας ο πατέρας  
ο Δίας· διότι η ευσέβεια δεν πεθαίνει μαζί τους ανθρώπους.  
Συνεπώς είτε αυτοί είναι ζωντανοί ή νεκροί, εκείνη δεν χάνεται.
- ΦΙ. Ω εσύ, που έστειλες μια φωνή που μου είναι άκρως επιθυμητή,  
και που είχες χρόνια να εμφανιστείς,  
δεν θα παρακούσω στα δικά σου λόγια.
- ΝΕ. Κι εγώ καταθέτω την ίδια άποψη.
- ΗΡ. Τότε λοιπόν μη καθυστερείτε για πολύ ώρα να ενεργήσετε.  
Οι περιστάσεις αλλά και οι συνθήκες του ταξιδιού  
αυτού σας καλούν επειγόντως στην πρόμνη.
- ΦΙ. Εμπρός λοιπόν ας χαιρετήσω βαδίζοντας αυτήν εδώ την χώρα.  
Έχε γεια οίκημα που μου ήσουν φύλακας,  
κι εσείς Νύμφες του νερού στο λιβάδι,  
κι εσύ δυνατό κτύπημα της ακροθαλασσιάς,  
όπου πολλές φορές βράχηνε το δικό μου  
κεφάλι μέσα στα λαγούμια με τις ριπές του νοτιά,  
κι όπου πολλές φορές της δικής μου της φωνής  
τον στεναγμό ως αντίλαλο τον έστειλε πίσω σε μένα  
που δοκιμαζόμουν το Έρμαιο όρος.
- Και τώρα, ω εσείς πηγές και εσύ πόσιμο νερό από την πηγή του Απόλλωνα,  
σας εγκαταλείπω, σας εγκαταλείπω πλέον,  
αν και ποτέ δεν έκανα μια τέτοια σκέψη.  
Έχε γεια εσύ πεδιάδα της Αήμνου που περικλείσαι από θάλασσα,  
και στείλε με χωρίς προβλήματα με καλοτάξιδη πορεία,  
εκεί όπου το δυνατό πεπρωμένο με πηγαίνει,  
αλλά και η θέληση των φίλων μου, και η παντοδύναμη  
θεότητα, η οποία τα πραγματοποιήσει αυτά.
- ΧΟ. Ας πηγαίνουμε λοιπόν όλοι μαζί από κοινού,  
κάνοντας ευχές στις Νύμφες τις θαλασσινές  
να έρθουν ως σωτήρες της επιστροφής μας.
1218. «νεώς όμοῦ»: τα επίθετα και επιρρήματα που εκφράζουν έννοια συμμετοχής, συντάσσονται με γενική  
διαιρετική, όπως εδώ με την γενική 'νεώς' (Kühner, σελ. 349,1).
1219. «σοι»: δοτική ηθική, η οποία δείχνει την ψυχική συμμετοχή ενός ατόμου σε μία πράξη, είτε αυτή η  
συμμετοχή είναι προς δική του ευχαρίστηση, είτε προς δυσaréσκειά του. Πάντοτε στην ν.ε. αποδίδεται  
με γενική πτώση, (π.χ. Μου ήρθε ένα γράμμα). Εδώ αποδίδεται με το 'σου', και δείχνει την δυσaréσκεια  
που θα προκαλούσε στον 'Φιλ.' η αναχώρηση του 'Χορ.'
1222. «οὐκ ἂν φράσεις...»: μία ερώτηση που με την δυνητική Ευκτική διατυπώνεται με τον πιο ευγενικό  
τρόπο εκ μέρους του Οδυσσέα στον 'Νεοπ.', ο οποίος δείχνει να επιστρέφει πίσω στην σπηλιά. «ἦντινα»:  
κατηγορούμενο, 'ἦτις ἐστὶ ἡ κέλευθος ἣν ἔρπεις:' «παλίντροπος...ταχύς»: επιρρ. κατηγορούμενα του  
τρόπου.
1226. «ἦν σοι πιθόμενος»: i.e. 'ἦν ἁμαρτίαν ἐξήμαρτον'



1227. «ὦν οὐ σοι πρόπον»: 'τούτων ἃ οὐ σοι πρόπον ἦν πράξαι'.
1229. «μῶν...βουλεύη»: το 'μῶν = μὴ οὖν' με Υποτακτική εισάγει ερωτηματικές προτάσεις, στις οποίες το υποκειμένο που ρωτά λογικά περιμένει αρνητική απάντηση. «νέον»: επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος.
1233. «οὐ τοι...νοεῖς»: η ἄρνηση 'οὐ τοι' με Οριστική σε ερωτηματική πρόταση εκφράζει την έκπληξη του υποκειμένου που ρωτά για ένα επικείμενο γεγονός, το οποίο απεύχεται να συμβεί.
1237. «τί...τίν'»: κατηγορούμενα 'τί ἐστι τοῦτο ὃ φής', 'τὶς ἐστὶν ὁ λόγος ὃν εἶρηκας'
1239. «ἀρχήν»: 'κατ' ἀρχή', αιτιατική με επιρρ. σημασία.
1242. «τί φής»: 'τί ἐστι τοῦτο ὃ φής'. «τίς ἔσται»: 'τίς ἔσται οὗτος ὅς...'
1245. «σύ...»: 'σύ εἰ οὗτος ὅς οὔτε φωνεῖς οὔτε δρασεῖς...'
1249. «ἀναλαβεῖν»: 'να διορθώσω, να αποκαταστήσω'.
1252. «σοὶ χειρὶ»: δοτική του οργάνου. «τὸ δρᾶν»: αιτιατική της αναφοράς, 'πείθομαι τίνι τι πείθομαι με κάποιον/με κάτι ως προς κάτι'. — Τρεις είναι οι ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μεταξύ του στχ. 1251 και 1252 ἔχει χαθεί ένας στχ. ο οποίος λογικά ανήκε στον Οδυσσέα. Η πρώτη είναι η έκφραση 'ἄλλ' οὐδὲ τι', η οποία είναι αδύνατον να χρησιμοποιήθηκε από τον 'Νεοπ.' χωρίς να ἔχει προηγηθεί μία ἄποψη του Οδυσσέα. Η δεύτερη ἔνδειξη είναι η δοτική 'σῇ χειρὶ'· λογικά θα πρέπει ο Οδυσσεύς στον ελλείποντα στχ. να είναι διατυπώσει κάποιου είδους απειλή με τα χέρια του ως ἔνδειξη επαπειλούμενης βίας, στην οποίαν απειλή ο 'Νεοπ.' απαντά με αδιαφορία. Η τρίτη είναι το ἑναρθρο ἀπαρέμφατο 'τὸ δρᾶν'· ο Οδυσσεύς θα εἶχε προτείνει στον 'Νεοπ.' μια δραστηριότητα, την οποίαν εκείνος αρνείται να εκτελέσει. — Αν γίνει δεκτή η ἄποψη ότι δεν υπάρχει στχ. που να ἔχει εκπέσει, τότε σύμφωνα με τον Jebb τρεις λύσεις υπάρχουν: (a) να ανταλλάξουν τις θέσεις τους οι στχ. 1252 ~ 1253, δηλ. να ἔχουμε την εξής διάταξη: «ΟΔ. Τότε ὁμως ο πόλεμος δεν εἶναι με τους Τρώες, ἀλλὰ με σένα. ΝΕ. Ὅμως σε καμία περίπτωση δεν πείθομαι με την κίνηση του χεριού σου στο να το κάνω αυτό./ Ἀς γίνει ὅ,τι πρόκειται να γίνει». Αυτή είναι η πρόταση του Hermann, και μ' αυτήν φαίνεται να εκλογικεύεται η φράση του 'Νεοπ.' 'σοὶ χειρὶ', καθώς πλέον υποτίθεται πως όταν ο Οδυσσεύς λέει τον στχ. «Τότε ὁμως ο πόλεμος δεν εἶναι με τους Τρώες, ἀλλὰ με σένα», κάνει απειλητικές κινήσεις με το χέρι του. Ὅμως τώρα αδυνατίζει η πολύ σημαντική φράση του 'Νεοπ.' «Ἀς γίνει ὅ,τι πρόκειται να γίνει», γιατί τώρα δεν συνιστά πλέον μια σύντομη απάντηση, που δείχνει την αποφασιστικότητα και τον ηρωισμό του, ἀλλὰ ἔρχεται σαν το τελείωμα ενός ἄλλου στχ. που προηγείται. (b) να αφαιρεθεῖ ο στχ. 1252 (Wunder). (c) Τρίτη λύση είναι αυτή που πρότεινε ο Wecklein, να αποδοθούν και οι δυο στχ. 1251 & 1252 στον 'Νεοπ.', και να δικαιολογηθεῖ τόσο η φράση του 'ἄλλ' οὐδὲ τοι', ὅσο και η επίμαχη 'σῇ χειρὶ' σε μία υποτιθέμενη απειλητική κίνηση που θα ἔκανε ο Οδυσσεύς ἐνῶ ο 'Νεοπ.' ἀπήγγελλε τον στχ. 1251.
1258. «ὅς σὲ τιμωρήσεται»: αναφορική τελική πρόταση με Οριστική Μέλλοντα. Λέγοντας αυτόν τον στχ. ο Οδυσσεύς αποχωρεῖ ἀπὸ την σκηνή υποτίθεται για το πλοῖο του, ἀλλὰ κρύβεται κάπου ἐκεῖ κοντά για να παρακολουθήσει την συζήτηση μεταξύ του 'Νεοπ.' και του 'Φιλ.', και θα επανεμφανιστεῖ πάλι στον στχ. 1293
1264. «ἐκκαλεῖσθε»: ο 'Φιλ.' νομίζει ότι τον φωνάζει ο 'Κορυφαῖος' του 'Χορ.', γι' αυτό ο πληθυντικός.
- 1268/9. «τὰ πρὶν...κακῶς ἔπραξα»: 'στις προηγούμενες υποθέσεις δυστόχησα'. Ο 'Φιλ.' αναφέρεται στην εμπιστοσύνη που ἔδειξε στα λόγια και στις υποσχέσεις του 'Νεοπ.' πιο πριν, όταν ἐκεῖνος του υποσχόταν ότι θα τον πάρει μαζί του στην Σκύρο επιστρέφοντας στην Ελλάδα.
1272. «πιστός, ἀτηρὸς λάθρα»: το επίρρ. 'λάθρα' προσδιορίζει και τα δυο ἐπίθετα, δηλ. αυτό που εννοοῦ ο 'Φιλ.' είναι πως 'με ξεγέλασες ως ἄνθρωπος εμπιστοσύνης, ἀλλὰ με ξεγέλασες και ως ἑνας καταστροφῆς'.
1276. «ἂν εἴπης»: 'ἂν εἴπης', αναφορική υποθετική πρόταση
1280. «πέπαυμα»: ο Παρακείμενος χρησιμοποιεῖται ἀντὶ του Μέλλοντα ως ἑνας χρόνος που δείχνει πως αυτό που πρόκειται να συμβεῖ στο μέλλον είναι τόσο σίγουρο, σαν να ἔχει ἤδη γίνει στο παρόν.

1281. «εὖνουν»: κατηγορούμενο του αποτελέσματος, 'οὐ γάρ ποτε κτήση την ἐμὴν φρένα ὥστε εὖνουν εἶναι σοί'.
1282. «ὄστις...ἀπεστέρηκας»: αναφορική, αιτιολογική πρόταση. «έμοῦ»: ως γενική αφαιρετική τόσο με την μτχ. 'λαβών' όσο και με το ρ. 'ἀπεστέρηκας'.
1284. «αἴσχιστος»: επιρρ. Κατηγορούμενο του τρόπου 'έχοντας αποδειχθεί ο χειρότερος από όλους'.
1289. «ἀπώμοσ»: 'ἀπόμνυμι παίρνω αρνητικό ὄρκο, ορκίζομαι πως όχι'. Ο Αόριστος χρησιμοποιείται προκειμένου για πράξη του παρόντος, η οποία όμως εμφανίζεται με παρελθοντικό χρόνο, για να δείξει ότι πρόκειται για πραγματοποιημένο, σίγουρο γεγονός. «σέβας»: αιτιατική της αναφοράς.
1293. Ο Οδυσσέας παρέμενε κρυμμένος κοντά στην σπηλιά ήδη από τον στχ. 1258. Είδε ὅλο το σκηνικό της παραδόσεως του οπλισμού στον 'Φιλ.' και αντιδρά. Όταν λέει τους δυο αυτούς στχχ. δεν είναι ορατός από τον 'Φιλ.'.
1297. «ὄς...ἀποστελῶ»: η αναφορική αιτιολογική σημασία, καθώς αιτιολογεί το 'πέλας γ' ὄρᾱς'.
- 1300/2. «μεθῆς...μέθες...ἂν μεθείην»: τρεις ρ. τύποι του ρ. 'μεθίημι' που σημαίνει 'αφήνω'. «μὴ...μεθῆς βέλος»: 'μην αφήσεις το βέλος να φύγει – μη το ξεύσεις εναντίον του Οδυσσέα'. Η απαγόρευση με Υποτακτική.
1303. «ἀφείλου»: η συνήθης σύνταξη του ρ. είναι: 'ἀφαιροῦμαι τινά τι αφαιρώ από κάποιον κάτι' με την αιτιατική του πράγματος να είναι το αντικείμενο και την αιτιατική του προσώπου να είναι της αναφοράς. Ὅμως εδώ ὁμως το ρ. έχει την σημασία του 'απομακρύνω κάποιον', με την αιτιατική 'με' αντικείμενο, ενώ ακολουθεί και ένα συμπερασματικό απαρέμφατο.
- 1308/9. «κούκ ἔσθ' ὅτου»: ὅλη η έκφραση αυτή ισοδυναμεί με την γεν. της αντω. 'οὐδενός', η οποία συντακτικά είναι της αιτίας.
1313. «ἤκουε ἄριστα»: 'ἤκουε λόγους ἀρίστους'.
- 1315/6. «ῶν...ἄκουσον»: 'ἄκουσον <τούτων> ῶν ἐφίεμαι τυχεῖν σου' 'ἄκουσε αυτά τα οποία θέλω εγώ να πετύχω από εσένα'. Η γενική 'ῶν' συντάσσεται και με το ρ. 'ἄκουσον' αλλά και με το 'τυχεῖν' ως γενική αφαιρετική που δηλώνει την προέλευση. Η γενική 'σου' συντάσσεται με το 'τυχεῖν' επίσης ως γενική αφαιρετική που δηλώνει την προέλευση, δηλ. το 'τυχεῖν' εδώ συντάσσεται με δυο γενικές αφαιρετικές, η μια προσώπου και η ἄλλη πράγματος. — Το ρ. 'τυγχάνω' έχει τις εξής συντάξεις: (α) 'τυγχάνω τινός τι'. Στην σύνταξη αυτή η γενική είναι προσώπου και αφαιρετική, ενώ η αιτιατική είναι του πράγματος, κανονικό αντικείμενο, και το νόημα είναι πως 'εγώ βρίσκω κάτι (τί) πού προέρχεται από κάποιον (τινός)'. (β) 'τυγχάνω τινός τινός'. Σ' αυτήν την σύνταξη η μια γενική είναι προσώπου και η ἄλλη του πράγματος, αλλά και οι δυο είναι αφαιρετικές, το νόημα είναι πως 'με βρίσκει κάτι (τινός) το οποίο προέρχεται από κάποιον (τινός)'. Αυτή η δεύτερη σύνταξη και ερμηνεία υπάρχει εδώ με την λογική ότι ο 'Νεοπ.' καλεί τον 'Φιλ.' να ακούσει (ἄκουσον) αυτά τα οποία ο ίδιος ο 'Νεοπ.' περιμένει να συναντήσουν τον ίδιον (τυχεῖν), να πέσουν επάνω στον δόμο του προερχόμενα από τον 'Φιλ.' (σου). — Το ρ. 'ἀκούω' συντάσσεται με γενική αφαιρετική, διότι η λογική είναι πως 'ένας ἢχος βρίσκει το αὐτί μου', και ὁχι βέβαια ὅτι 'το αὐτί μου βρίσκει ένα ἢχο'. Ως γενική αφαιρετική εδώ με το 'ἀκούω' είναι το 'ῶν', ἢ ἄλλως το εννοούμενο 'τούτων'.
- 1327/8. «τὸν ἀκαλυφῆ σηκὸν»: η διαφορά του 'σηκοῦ' από τον 'ναό' βρίσκεται στο γεγονός ὅτι ο 'ναός' είναι ένα οικοδόμημα σκεπασμένο και περίστυλο, ενώ ο 'σηκός' είναι απλῶς ένας περίβολος χώρος που είναι αφιερωμένος σε μία θεότητα. «κρύφιος»: επιρρ. κατηγορ. του τρόπου. «οἰκουρῶν»: τροπική μτχ.
1329. «παῦλαν»: υποκείμενο στο 'ἂν τυχεῖν', το οποίο έχει την ἔννοια 'εἶναι δυνατόν να συμβεῖ'.
1330. «τῆσδε...νόσου βαρείας»: γενική αφαιρετική με το 'παῦλαν'.
1333. «τοῖν...Ἀσκληπίδαιν»: δυϊκός αριθμός ἀντί 'τῶν Ἀσκληπιδῶν'. Πρόκειται για τους δυο γιους του Ἀσκληπιού, τον 'Ποδαλείριο' και τον 'Μαχάονα', των οποίων η παρουσία στην Τροία αναφέρεται στην Ιλιάδα (2,729-732).
1335. Στον στχ. 1329 ο 'Νεοπ.' ανέφερε ὅτι η θεραπεία του 'Φιλ.' θα συμβεῖ κάτω από προϋποθέσεις, και στους στχχ. 1330-1335 ὁρίζει αυτές τις προϋποθέσεις ως εξής:

1. “Δεν πρόκειται να έρθει καμία διακοπή της ασθένειάς σου” (1329-1331)
2. “αν πιο μπροστά δεν φτάσεις με την θέλησή σου στην Τροία (1332)
3. “αν πιο μπροστά δεν θεραπευθείς από τους γιους του Ασκληπιού (1333/4)
4. “αν πιο μπροστά δεν φανείς ότι κυρίευσες την Τροία. (1334/5)

Οι προτάσεις 2 & 4 είναι απολύτως λογικές ως προϋποθέσεις της διακοπής της ασθένειας του. Όμως η πρόταση 3 ακούγεται περίεργα, διότι η θεραπεία του από τους γιους του Ασκληπιού θα έρθει μόνο μετά την επιτυχία του αυτήν.

**1336.** «ὥς δ' οἶδα»: Πλάγια ερώτηση

**1344.** «ἢ πίκτησις»: δηλ. 'ό,τι πρόκειται να κερδίσεις σαν αποτέλεσμα της εκεί παρουσίας σου και της συμβολής σου στην κατάκτηση της Τροίας', εννοώντας πως εκτός από την θεραπεία του θα έρθει και η ένδοξη φήμη που θα τον ακολουθεί δια βίου. «Ἑλλήνων»: γενική διαιρετική.

**1345.** «κριθέντα ἄριστον»: υποτίθεται ότι ο 'Φιλ.' θα κρινόταν ως 'ο άριστος των Ελλήνων' μόνο όταν με τα τόξα του θα συνέβαλε στην κατάκτηση της Τροίας. Όμως εδώ το νόημα είναι πως ως 'άριστος' θα κριθεί αμέσως με την άφιξη του στην Τροία, πριν καν χρησιμοποιήσει τα τόξα του λόγω της αναγκαιότητας της εκεί παρουσίας του. «τοῦτο μὲν»: αιτιατική επιρρηματική.

**1350.** «τί δράσω; πῶς ἀπιστήσω...»: Υποτακτικές Αορίστου.

**1352.** «εἰκάθω»: Υποτακτική Αορίστου του ρ. 'εἴκω υποχωρώ'. (Ο Αόριστος εμφανίζεται ως 'εἴκαθον' (Απολλ. Ροδ.1,505, ενώ ο τύπος 'εἰκάθω' απαντά στον Σοφ. στον Ο.Τ., 650).

**1353.** «ἐς φῶς τὰδ' ἔρξας εἴμι»: εννοεί 'πώς θα εμφανιστώ ενώπιον του στρατεύματος των Ελλήνων'.

**1354/6.** «κύκλοι»: το ουσιαστικό αυτό ο 'Αρχ. Σχολ.' το ερμηνεύει ως 'χρόνια, εποχές του έτους που περάσατε', και αυτήν την ερμηνεία δέχονται και οι Brunk και Butmann. Όπως σημειώνει ο Jebb ο μόνος που είδε την σωστή ερμηνεία ήταν ο Camerarius, ο οποίος διεπίστωσε πως το ουσιαστικό 'κύκλοι' αναφέρεται στα 'μάτια' τόσο στον 'Οιδ. Τύρ., 1270κ.έ', όσο και στον 'Οιδ. Κολ., 704'. Η αντιμετώπιση των οφθαλμών ως μία ανεξάρτητη και αυτόνομη μονάδα υπάρξεως είναι όμοια με εκείνη στον στχ. 1004, όπου τα 'χέρια' προσωποποιούνται, ή στον στχ. 1024 όπου προσωποποιείται το 'τόξο'. — Στους στχχ. αυτούς ακολουθούνται δυο συντάξεις: (α) στην έκδοση του Pearson υπάρχει κόμμα μετά το 'πῶς', μετά το 'κύκλοι', μετά το 'ἐξανασχήσεσθε', μετά το 'παισίν', και ερωτηματικό στο 'ἀπώλεσαν'. Σύμφωνα μ' αυτήν την στίξη η ερωτηματική πρόταση είναι 'πῶς ταῦτ(α) ἐξανασχήσεσθε; πῶς θα τα ανεχθείτε αυτά;'. Ακολουθεί η μετοχική πρόταση 'ἐμὲ ξυνόντα τοῖς Ἀτρέων παισίν', η οποία λειτουργεί ως επεξήγηση στο 'ταῦτα', διότι η αιτιατική 'ἐμὲ' θεωρείται ως αντικείμενο στο εννοούμενο πάλι 'πῶς ἐξανασχήσεσθε', ενώ η μτχ. 'ξυνόντα' ως κατηγορηματική με την δοτική 'παισίν' της συνοδείας. (b) Μπορεί όμως να υιοθετηθεί και μία πιο απλή στίξη φυσικά σύνταξη, δηλ. κόμμα μετά το 'πῶς', μετά το 'ταῦτ(α)', μετά το 'παισίν', και ερωτηματικό στο 'ἀπώλεσαν'. Έτσι η επιφωνηματική πρόταση θα είναι 'ὦ τὰ πάντ' ἰδόντες ἄμφ' ἐμοὶ κύκλοι ταῦτ' ὦ εσεῖς μάτια δικά μου ενώ τα ἔχετε δει ὅλα γενικά αυτά εδώ'. Η ερωτηματική: 'πῶς ἐξανασχήσεσθε ἐμὲ ξυνόντα τοῖς Ἀτρέων παισίν; πῶς θα ανεχθείτε ἐμένα να συναναστρέφομαι μα τα παιδιά του Ατρέα;'. Στην μετάφραση που δίνω, έχω ακολουθήσει την επιλογή (α).

**1357.** «πῶς τῷ πανῶλι παιδί...»: Ευθεία ερώτηση στην οποία ενν. 'ἐξανασχήσεσθε ἐμὲ ξυνόντα'.

**1359/60.** «ἀλλ...προλεύσειν»: 'αντιθέτως έχω την εντύπωση ότι προβλέπω τώρα ὅσα πρέπει να υποστώ ἀκόμη ἀπὸ ἐκείνους στο μέλλον'. Ο αντιθετικός σύνδεσμος 'ἀλλά' αντιθέτει το 'ἄλγος' που τόσα χρόνια υπομένει, και οφείλεται στην εγκατάλειψή του στην Λήμνο ἀπὸ τους Αχαιοούς, με το 'ἄλγος' που πρόκειται να υπομείνει στο μέλλον πηγαίνοντας στην Τροία και συνεργαζόμενος με τους Αχαιοούς. Αυτό το δεύτερο 'ἄλγος' είναι που τον πονά (δάκνει) περισσότερο.

**1360/1.** «οἷς γὰρ ἡ γνώμη κακῶν/μήτηρ γένηται, πάντα παιδεύει κακοῦς»: 'σε ὅσους ἀνθρώπους το μυαλό τους γίνει η πηγή για κακές πράξεις, τότε σε ὅλα γενικῶς τους εκπαιδεύει να γίνουν κακοί '. Το πνεῦμα του λόγου είναι πως 'αν κάποιος σκεφτεῖ να κάνει μια κακή πράξη, τότε δεν θα αργήσει να προβεί και σε ἐπόμενες ἐπίσης κακές '. — Η πιο πάνω γραφή είναι αυτή που απαντά στην έκδοση του Pearson. Η γραφή

'πάντα' είναι διόρθωση του Reiske, ενώ οι κώδδ. έχουν την γραφή 'τάλλα'. Επίσης η γραφή 'κακούς' είναι διόρθωση του Dobree, ενώ οι κώδδ. έχουν την γραφή 'κακά'. — Ανεξάρτητα από την προτίμηση στις γραφές, στην Υποτακτική 'γένηται' λείπει ο αοριστολογικός και υποθετικός 'άν'. — Η αιτιατική 'πάντα' είναι της αναφοράς, και η επίσης αιτιατική 'κακούς' είναι κατηγορούμενο του αποτελέσματος 'τους εκπαιδεύει ώστε να γίνουν κακοί'.

1362. «σοῦ»: 'θαυμάζω τί τινος' η αιτιατική είναι της αναφοράς ενώ η γενική είναι κτητική.
1363. «μολεῖν»: ο 'Φιλ.' δεν εννοεί ότι 'δεν έπρεπε να πας στο παρελθόν στην Τροία', αλλά 'δεν έπρεπε τώρα να θελήσεις να επιστρέψεις εκεί'.
1364. «σου»: η γενική κανονικά ανήκει στον εμπρόθετο 'κατὰ σοῦ', αλλά η πρόθεση ενσωματώθηκε στο ρ., ενώ η γενική έμεινε μόνη να συμπληρώνει την σύνταξη του ρήματος.
1365. «οἱ τὸν ἄθλιον...ἔκριναν»: από όλους τους εκδότες θεωρούνται εμβόλιμοι στχχ. γι' αυτό εξοβελίζονται και δεν προσμετρώνται στην αρίθμηση των στχχ. Ο στχ. 1365 διακόπτεται στο 'συλῶντες' και συνεχίζει με το 'εἴτα τοῖσδε σὺ'.
1367. «ἀλλά μ', ὃ ξυνήνεσας,»: αυτή η γραφή, όπως και η στίξη, είναι διόρθωση του Blaydes, ενώ η γραφή των κωδδ. είναι 'ἀλλ' ἃ μοι ξυνώμοσας'. Σύμφωνα με την διόρθωση του Blaydes η αιτιατική 'ὃ' είναι επιρρηματική της αναφοράς.
- 1370/1. «διπλῆν»: δεν εννοεί 'σε μέγεθος', αλλά 'για δυο λόγους', δηλ. 'πρώτον, γιατί θα τον φέρει πίσω στην πατρίδα του, αλλά και δεύτερον, γιατί θα εγκαταλείψει τους Αχαιούς στην μοίρα τους. Επίσης και ο πατέρας του θα του είναι διπλά ευγνώμων, πρώτον γιατί έσωσε την ζωή του επιστρέφοντας στην Σκύρο, αλλά και δεύτερον γιατί θα δείξει έτσι την δυσaráσκειά του για τα όπλα.
1375. «φίλου μετ' ἄνδρὸς τοῦδε»: δηλ. 'μαζί με εμένα'.
1381. «σοί τε κάμοι»: δοτικές ηθικές, 'οι οποίες εξυπηρετούν και εσένα και εμένα'. «λῶσθ»: κατηγορ. του αποτελέσματος.
1383. «ὠφελούμενος»: 'κερδίζοντας ο ίδιος ένα όφελος'. Αυτή είναι η γραφή των κωδδ., η οποία έχει φέρει μεγάλο πονοκέφαλο στους εκδότες. Η αιτία βρίσκεται στο νόημα που παράγεται από αυτήν την μτχ., δηλ. αν εκληφθεῖ ως παθητική, τότε αφήνεται το υπονοούμενο πως ο 'Νεοπ.' είναι οπαδός της ωφελιστικής θεωρίας που λέει ότι 'κάνε ό,τι ωφελεί εσένα αδιαφορώντας αν βλάπτει τον αποδέκτη', και έτσι φαίνεται ότι υποστηρίζει την μετάβαση του 'Φιλ.' στην Τροία για δικούς του προσωπικούς λόγους. Γι' αυτό και έχουν προταθεί διάφορες διορθώσεις: 'ὠφελῶν φίλον' (Blaydes), 'ὠφελῶν τινά' (Wecklein), με σημαντικότερη την γραφή 'ὠφελῶν φίλους' (Buttmann). Η γραφή του Buttmann έρχεται να ταιριάζει και με τον επόμενο στχ., όπου ο 'Φιλ.' ρωτά τον 'Νεοπ.' 'αναφέρεισαι σ' ένα όφελος για τους Ατρείδες ή για εμένα;' Δεν λείπουν όμως και οι υποστηρικτές της γραφής 'ὠφελούμενος', (Pearson, Kamerbeek). Ο Jebb υποστήριξε την άποψη ότι αν παραμείνει η γραφή 'ὠφελούμενος', τότε η μτχ. πρέπει να εκληφθεῖ όχι ως παθητική, αλλά ως μέση με την έννοια ότι 'όταν κάποιος φέρνει ένα κέρδος στον εαυτό του, τότε δεν πρέπει να νοιώθει καμία ντροπή', και την ερώτηση του 'Φιλ.' στον επόμενο την ερμηνεύει ως εξής: 'δηλ. εννοείς ότι εσύ φέρνεις στον εαυτό σου ένα κέρδος που σχετίζεται με τους Ατρείδες ή με εμένα;' Δηλ. ο 'Φιλ.' θέλει να μάθει αν, όταν ο 'Νεοπ.' τον πείσει τελικά να πάει στην Τροία, τότε το κέρδος που θα φέρει ο 'Νεοπ.' στον εαυτό του, θα προέλθει από κάτι καλό που θα συμβεί (i) στους Ατρείδες, ή (ii) στον 'Φιλ.' — Στην μετάφραση έχει δεχθεί την γραφή του Pearson και την ερμηνεία του Jebb.
1386. «πῶς»: ενν. 'πῶς ὁ λόγος σου φίλος ἐστί;'. «ὄς...θέλεις»: αναφορική αιτιολογική πρόταση.
1387. «κακοῖς»: σωστή η παρατήρηση του Jebb, πως η δοτική δεν είναι της αιτίας, αλλά του χρόνου.
1391. «εἰ πάλιν σώσουσ' ὄρα»: σωστά ο Webster ερμηνεύει την πλάγια ερώτηση όχι ως 'κοίτα αν θα σε σώσουν τώρα πάλι', δηλ. 'κάνε ό,τι μπορείς για να σε σώσουν', αλλά ως 'πρόσεξε πόσο σημαντικό είναι τώρα να σώσουν'.
1394. «μηδὲν ὦν λέγω»: 'μηδὲν <τούτων> ἃ λέγω'.

- 1395/6. «ὥς...ἐμοί»: κύρια πρόταση με τον 'ὥς' να έχει αιτιολογική σημασία και ως εννοούμενο ρ. το απρόσωπο 'ἐστὶ εἶναι δυνατόν σε μένα'. «λῆξαι...ζῆν»: υποκείμενα στο απρόσ. 'ἐστὶ'.
1398. «δεξιᾶς ἐμῆς θυγῶν»: ὅπως και στον στχ. 813.
1399. «πέμπειν»: επεξηγηματικό απαρέμφατο.
1401. «τεθρήνηται»: απρόσωπο ρήμα.
- 1402-1408. Σε αυτούς τους επτά στχ. το μέτρο παύει να είναι Ιαμβικό τρίμετρο και γίνεται Τροχαϊκό τετράμετρο καταληκτικό (— U — X/— U — X/— U — X/— U —). Στα μακρά φωνήεντα μπορεί να συμβούν αναλύσεις.
1405. «ἐάν»: το μέτρο εδώ είναι (U—) και γίνεται συνίζηση σε μία μακρά συλλαβή. «ἐγὼ παρών»: ο 'Φιλ.' εννοεί ότι αν υπάρξει μία τέτοια κατάσταση πολιορκίας, τότε με το τόξο του θα αντιμετωπίσει μόνος του τους πολιορκητές Αχαιοὺς υποστηρίζοντας τον 'Νεοπ'.
1406. «τίνα»: το μέτρο είναι UU, αλλά βρίσκεται ως ανάλυση στο πρώτο μακρό. «βέλεσι»: ομοίως στις συλλ. 'βеле' τα δυο UU αντικαθιστούν ως ανάλυση στο πρώτο μακρό στον Τροχαϊκό μέτρο.
1407. Υπάρχει μεγάλη αμφισβήτηση ὅσον αφορά την αυθεντικότητα της γραφῆς, ὅπως την παραδίδουν οι κώδδ. στο χωρίο ἀπὸ 'πάτρας' ἕως 'αὐδᾶς', και γι' αὐτὸ διαγράφονται ὅλες οι λλ. ἀπὸ τον Dindorf. Στο κείμενο του Pearson ἀπαντᾷ ὅλο το χωρίο ως εξῆς: 'Φι. Εἶρξω πελάζειν σῆς πάτρας. NE. Ἄλλ' εἰ δοκεῖ/σοὶ τὸ δρᾶν τάδ' ὥσπερ αὐδᾶς, στεῖχε...' Με βάση αὐτὴν την γραφὴ δίνω και την μτφρ. «πά-τρας»: στην συλλ. 'πατρ-' τὸ 'α' παραμένει U, διότι τα 'τρ' ἔχουν μονοσυμφωνική αξία.
1409. Στον στχ. αὐτὸν εμφανίζεται ο Ηρακλῆς, προκειμένου να δώσει λύση στο ἀδιέξοδο που ἔχει δημιουργηθεῖ με την ἐπιμονή του 'Φιλ.' να μη ἀκολουθήσει τον 'Νεοπ.' στην Τροία. Ο θεὸς αὐτὸς ἐκμεταλλευόμενος την φιλία του με τον 'Φιλ.' θα τον πείσει τελικά να πάει στην Τροία και με τα τόξα που ο ἴδιος ο Ηρακλῆς του παρέδωσε πρὶν χρόνια, να νικήσει τους Τρώες και να δώσει ἓνα τέλος στον πόλεμο αὐτόν. — Πολλή συζήτηση ἔχει ἀναπτυχθεῖ γύρω ἀπὸ το αν στην συγκεκριμένη σκηνή ἔχει γίνει χρῆση της 'μηχανῆς γερανοῦ', με την ὁποῖαν εμφανίζονταν μέσα στο ἔργο θεϊκές μορφές για να δώσουν λύσεις, ὅπως ἐδῶ. Το πρόβλημα της χρήσεως ἢ μη της συγκεκριμένης 'μηχανῆς' εἶναι τεράστιο και δεν υπάρχει ἐδῶ ο χώρος και ο χρόνος για την ἐκθεσή του, πόσο μάλλον για την λύση του. — Στους στχχ. 1409-1417 το μέτρο ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἀνάπαιστους. — «μήπω»: ενν. 'μήπω στείχης'.
1411. «φάσκειν»: ἀναρθρο ἀπαρέμφατο σε θέση Προστακτικής.
1413. «τὴν σὴν...χάριν»: ἡ αιτιατική ἐπιρρηματική 'χάριν' με την ἔννοια του 'ἐξ αἰτίας', κανονικά συντάσσεται με γενική προσώπου (χάριν τινός), ὁμως δεν λείπουν και οι περιπτώσεις ἐκεῖνες ὅπου συντάσσεται με ἐπίσης αιτιατική πτώση (χάριν ἐμὴν ἐξ αἰτίας μου, σὴν...ἐξ αἰτίας σου ).
- 1418-1420. Στους στχχ. αὐτοὺς ο Ηρακλῆς ἐκθέτει την ἀθανασία την ὁποῖαν ἔχει κερδίσει μετὰ ἀπὸ τόσες περιπέτειες που πέρασε. «δοῦς...ἔσχον»: Πλάγια ἐρώτηση ως επεξήγηση. «ἄθάνατον»: ἐπιρρ. Κατηγορούμενο του ἀποτελέσματος.
- 1421-1432. Ο Ηρακλῆς προβλέπει τὸ ἄμεσο μέλλον που ἐπιφυλάσσει τὸ πεπρωμένο για τον 'Φιλ.'· ἡ μετάβασή του στην Τροία εἶναι ἀναπόφευκτη· θα διακριθεῖ για την ἀνδρεία του σκοτώνοντας τον Πάρη και κυριεύοντας την Τροία με τα Ηράκλεια τόξα· θα κατακτήσει τρόπαια νίκης και δάφνες δόξας.
1422. «εὐκλεᾶ»: κατηγορούμενο του ἀποτελέσματος. «θέσθαι»: επεξηγηματικό ἀπαρέμφατο.
1424. «νόσου»: γενική ἀφαιρετική.
1425. «στρατεύματος»: γενική διαιρετική.
1427. «βίου»: γενική ἀφαιρετική της ἀπαλλαγῆς.
1429. «στρατεύματος»: γενική ἀφαιρετική, 'ἀπὸ το Ἑλληνικὸ στράτευμα'.
1430. «Ποίαντι πατρί»: δοτική χαριστική.
1431. «τοῦδε τοῦ στρατοῦ»: 'ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ Ἑλληνικὸ στράτευμα'.
1432. «τόξων...μνημεῖα»: ἡ γενική εἶναι ἀντικειμενική, 'τα ὁποῖα θα θυμίζουν τα δικά μου τόξα'.

**1432-1444.** Ο Ηρακλής ολοκληρώνει την ομιλία του απευθυνόμενος στον 'Νεοπ.' και τονίζοντας ότι δεν είναι δυνατόν να κυριευθεί η Τροία μόνο με τα δικά του τόξα χωρίς την σύγχρονη παρουσία του 'Φιλ.'

**1439/40. «τὸ δεύτερον»:** Σύμφωνα με την παράδοση η Τροία είχε καταληφθεί και στο παρελθόν για πρώτη φορά πάλι από τον Ηρακλή. Η ιστορία αυτή έχει ως εξής: Η Αδμήτη, κόρη του Ευρυσθέα, θέλησε να αποκτήσει την ζώνη της Ιππολύτης, της βασίλισσας των Αμαζόνων, και την αποστολή αυτήν ανέλαβε ο Ηρακλής, ο οποίος έπρεπε να φτάσει στην περιοχή του Πόντου, όπου ζούσαν οι Αμαζόνες· μαζί του είχε ως έμπιστο βοηθό του ήρωα Τελαμώνα (Πίνδ.Νεμ.3,38). Πριν φτάσει στον Πόντο ο Ηρακλής στάθμευσε στην περιοχή της Τροίας, όπου βασίλευε τότε ο Λαομέδων. Σύμφωνα με την παράδοση (Πίνδ.Νεμ. 3,37) ο Λαομέδων είχε στους στάβλους του ως δώρο από τον Δία περίφημα θεϊκά άλογα (Ιλ.5,266). Βοσκός στα ζώα του ήταν ο Απόλλων (Ιλ.21,448), ενώ ο Ποσειδών είχε αναλάβει την οικοδόμηση των τειχών της Τροίας (Ιλ.ῥ.π.) Όταν αυτοί οι δυο θεοί ολοκλήρωσαν την εργασία τους, ζήτησαν από τον Λαομέδωνα την αμοιβή τους, που ήταν τα θεϊκά άλογα. Τότε εκείνος αρνήθηκε να τους τα δώσει (Ιλ.21,453). Τότε οι δυο εξαπατημένοι θεοί ως τιμωρία για τον Λαομέδωνα έστειλαν ο μεν Ποσειδών ένα θαλάσσιο τέρας στις ακτές της Τροίας, ενώ ο Απόλλων μια θανατηφόρα αρρώστια. Το μαντείο είπε πως η πόλη θα σωζόταν μόνο αν ο Λαομέδων προσέφερε ως βορά στο θηρία την κόρη του, την Ησιόνη, κάτι που έγινε αμέσως· η Ησιόνη εγκαταλείφθηκε στην ακτή, για να την αρπάξει το θηρίο. Όμως ο Λαομέδων υποσχέθηκε στον Ηρακλή τα θεϊκά του άλογα, αν έσωζε και την πόλη και την κόρη του. Ο Ηρακλής κατόρθωσε να σκοτώσει το θηρίο και να γλιτώσει και την Ησιόνη και την Τροία. Όμως ο Λαομέδων για δεύτερη φορά αθέτησε την υπόσχεσή του για τα θεϊκά άλογα (Ιλ.5,650). Τότε ο Ηρακλής με το στράτευμα που είχε μαζί του και με την βοήθεια του Τελαμώνα κυρίευσε την Τροία. Αυτή ήταν η πρώτη άλωση της πόλεως, πριν την άλωση με τον Τρωικό πόλεμο.

**1441. «εὐσεβείν»:** η παρατήρηση αυτή του Ηρακλή έχει να κάνει την ασέβεια που σύμφωνα με την παράδοση έδειξαν κάποιοι από τους Έλληνες στην διάρκεια της εκπορθήσεως της Τροίας. Για παράδειγμα ο 'Νεοπ.' κατέσφαξε τον Πρίαμο, ενώ εκείνος είχε καταφύγει ως ικέτης στον βωμό του Διός, και μετά από χρόνια και ο ίδιος κατεσφάγη στον βωμό του Απόλλωνα στου Δελφούς. Μάλιστα, όπως παραδίδει ο Πανυσανίας, το περιστατικό αυτό μνημονευόταν επί χρόνια ως παράδειγμα προς αποφυγήν παρομοίων ασεβών πράξεων (Νεοπτολέμω γὰρ τῷ Ἀχιλέως, ἀποκτείναντι Πρίαμον ἐπὶ τῇ ἐσχάρᾳ τοῦ Ἑρκείου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι· καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖόν τις καὶ ἔδρασε Νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσι, Πaus. 4,17,4). Ένα άλλο επίσης ασεβές περιστατικό κατά την διάρκεια της εκπορθήσεως της Τροίας συνέβη με δράστη τον Αίαντα του Οίλεα εις βάρος της Κασσάνδρας στον ναό της Αθηνάς (Εὐρ.Τρωάδ.70).

**1443. «οὐ γὰρ ἡϋσέβεια συνθήσκει θνητοῖς»:** (:ἡϋσέβεια = ἡ εὐσέβεια). Πρόκειται για διόρθωση του Dawe της γραφής των κωδδ. 'ἡ γὰρ εὐσέβεια συνθήσκει θνητοῖς', η οποία κρίθηκε από τον σύνολο σχεδόν των εκδοτών ως εσφαλμένη και γι' αυτό και η διόρθωσή της. — Πρόκειται για ένα χωρίο με πολύ μεγάλη και εκτενή συζήτηση πάνω στην γραφή των κωδδ., αλλά και στις ερμηνείες που προτείνονται. Πιο συγκεκριμένα: (a) Ο Jebb κάνει την παραχώρηση πως η γραφή των κωδδ. 'ἡ γὰρ εὐσέβεια συνθήσκει θνητοῖς' μπορεί όντως να δείχνει πως η 'ευσεβής' συμπεριφορά των ανθρώπων όσο ζουν όντως πεθαίνει μαζί τους, για να να τους ακολουθήσει στον Άδη, όπου αναμένεται να τους δοθεί και ανάλογη ανταμοιβή. Όμως η διόρθωση του Dawe (οὐ γὰρ ἡϋσέβεια συνθήσκει θνητοῖς) με την άρνηση που εμφανίζει, εμφανίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια, σαφήνεια και λεπτομέρεια τους λόγους για τους οποίους ο Δίας αποδίδει τόσο μεγάλη σπουδαιότητα στην 'ευσεβή' συμπεριφορά των ανθρώπων. Δηλ. δείχνει πως "η ευσέβεια δεν πεθαίνει μαζί με τον φυσικό θάνατο ενός ευσεβούς, αλλά τον ακολουθεί στον Άδη ζωντανή και αέραιη, όπου θα επιβραβευθεί αναλόγως." (b) Ο Wilamowitz αποδέχεται την γραφή των κωδδ. με την ερμηνεία που και ο Jebb την αποδέχεται καταχρηστικά. (c) Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση του Linforth, σύμφωνα με την οποίαν όντως η διόρθωση σε 'οὐ γὰρ ἡϋσέβεια συνθήσκει θνητοῖς' είναι αναγκαία και απαραίτητη, καθώς δεν είναι υποχρεωμένος όποιος ακούσει ή διαβάσει 'ἡ γὰρ εὐσέβεια συνθήσκει θνητοῖς' να σκεφτεί πως η 'ευσέβεια' μετά τον θάνατο των 'ευσεβούς' τον ακολουθεί στον

Άδη. Όμως ο Linforth διαφωνεί ριζικά με την ερμηνεία που δίνει ο Jebb. Η δική του ερμηνεία είναι η εξής: *“Σύμφωνα με τον στχ. 1420 φαίνεται ότι ο Ηρακλής εξ αιτίας της καλής, δίκαιης και ενάρετης συμπεριφοράς του όσο ήταν εν ζωή, τώρα και μετά τον θάνατό του έχει μεταξύ των ζωντανών μία υστεροφημία αθάνατη, αιώνια. Άρα ο 'Φιλ.' με τον 'Νεοπ.', αν συμπεριφερθούν ευσεβώς, και διακριθούν για την ευσέβειά τους αυτήν, τότε η φήμη τους θα διατηρηθεί και μετά τον θάνατό τους όχι όμως τόσο στον Άδη, αλλά μεταξύ των ζωντανών.”*

- 1450.** «καιρός καὶ πλοῦς»: *οἱ περιστάσεις στην Τροία, αλλά και οι συνθήκες του ταξιδιού όσον αφορά τους ανέμους'.*
- 1452.** «φέρε...καλέσω»: στις εκφράσεις αυτές του ρ. που ακολουθεί με την Προστακτική 'φέρε' είναι είναι πάντοτε σε Υποτακτική.
- 1455.** «κτύπος...προβολῆς»: *'ἄρσιν κτύπος ἀνδρικό = δυνατό κτύπημα'.* 'προβολή πόντου η άκρη της θάλασσας = η ακροθαλασσιά', αναφέρεται στα κτυπήματα που δεχόταν η σπηλιά του, η οποία βρισκόταν στην άκρη της θάλασσας. Η γενική 'προβολῆς' είναι υποκειμενική, και η γενική 'πόντου' είναι διαιρετική (προβολή πόντου η άκρη από την θάλασσα).
- 1456.** «οὔ»: αναφορικό, η γενική επιρρ. του τόπου, 'όπου'.
- 1458.** «φωνῆς τῆς ἡμετέρας»: η γενική ως υποκειμενική με το 'στόνον'
- 1459.** «Ἑρμαῖον ὄρος»: το ίδιο ύψωμα αναφέρεται και από τον Αισχύλο (Άγ.283), και όπως σημειώνει ο Jebb το ύψωμα εκείνο λειτουργούσε ως ο ενδιάμεσος κρίκος μεταφοράς μηνυμάτων ανάμεσα στην Ίδη και στον Άθω.
- 1467/8.** «χῶ πανδαμάτωρ δαίμων»: *'ο Δίας'.*
- 1470.** «Νύμφαις»: όπως σωστά παρατηρεί ο Jebb οι 'Ωκεανίδες' ήσαν οι νύμφες των ποταμών και των πηγών, ενώ των θαλασσών ήσαν η Νηρηίδες (Ήσιόδ.Θεογ. 250κ.ε).